

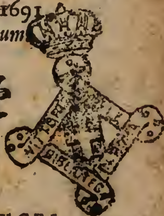
P. Lisini ad simpliciter usum 1831

VERITAS
RELIGIONIS CATHOLICÆ,
Suppositis Scripturis & Fide in Christum,
EVIDENTER DEMONSTRATA;

PER
A. R. P. THYRSUM GONZALEZ
Salmanticæ S.T.D. emeritum,
nunc Prępositum Generalem Societatis Jesu.

EDITIO TERTIA
Iuxta Dilinganam anni 1691.
cum Facultate Superiorum.

INSULIS AN. MDCXCVI.
APUD FRANCISCUM FIEVET.

Prostant Antverpiæ apud Henr. Thieullier.

PROOEMIUM,

SEU

OPERIS INTRODUCTIO.

N illo opere, cui titulus *Manuductio ad conversionem Mahumetanorum*, in duas *partes divisa, in prima veritas Religionis Christianæ Catholicæ Romanæ manifestis argumentis demonstratur; in secunda falsitas sectæ Mahumetanæ convincitur*, (quod primùm excusum est Matriti in Hispania Anno 1687, & secundò Dilingæ in Germania Anno

no

no 1689) Libro ſecundo oſtendimus, Religionem Chriſtianam, prout diſtinguitur ab omni ſecta, quæ Chriſtum non adorat, ut verum Deum & Hominem, eſſe non ſolùm evidenter credibilem, ſed evidenter veram; non quidem evidentiâ directâ rei in ſe, quę reddat evidentia myſteria noſtrę Religionis, ſed evidentiâ reflexâ & in alio, nempe evidentiâ in atteſtante; quatenus evidenter probatur, Deum eſſe authorem illius: oſtendimuſque, hanc evidentiam in atteſtante componi cum fide obſcura myſteriorum; & ſiſtere in dicto, & non tranſire ad rem dictam. Et cap. 3 illius libri ſecundi §. 1 oſtendimus,

dimus, argumentum, quo Cardinalis Bellarminus probat, Religionem Christianam esse quidem evidenter credibilem, non tamen evidenter veram; dumtaxat evincere, illam non esse evidenter veram evidentiâ rei in se, & per principia intrinseca & directa (nam hoc pacto solum *dicitur evidenter verum, quod in se, vel in suis principiis videtur* : mysteria autem Religionis Christianæ, nec in se, nec in suis principiis, videntur in hac vita) non autem probare, quod non sit evidenter vera, evidentiâ rei in alio, nempe in attestante, & per principia extrinseca atque reflexa.

PROOEMIUM.

Nunc in præſenti libro probandum nobis eſt, ſaltem ſuppoſita fide in Chriſtum & veritate Scripturarum, evidenter demonſtrari, ſolam Eccleſiam Catholicam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam; ſectas vero omnes hæreticorum eſſe ſynagogas ſathanæ; quod eſt facilius, quam illud primum, quod probatum eſt prima parte Manuductionis ad converſionem Mahumetanorum lib. 2. Unde Cardinalis Bellarminus, quamvis illud primum neget, defendit hoc ſecundum T. 2, lib. de notis Eccleſiæ, cap. 3: ubi notat, *Eccleſiam Catholicam eſſe quaſi ſolem*

quem-

quemdam, qui radios lucis clarissimos ex omni parte diffundit, ut facillimè per eos cognosci possit: habet enim plurimas notas, sive testimonia ac signa, quæ illam discernunt ab omni Religione Paganorum, Judæorum, & Hæreticorum. Et quamvis ipse arbitretur, has notas non efficere evidenter verum, ipsam esse veram Christi Ecclesiam; sed solum efficere evidenter credibile; tamen addit; *apud eos qui admittunt Scripturas divinas, & Historias, ac Patrum veterum scripta, facere etiam evidentiam veritatis. Tametsi enim articulorum fidei veritas non possit nobis esse evidens absolutè; tamen*

poteſt eſſe evidens ex hypotheſi, id eſt ſuppoſita veritate Scripturarum: quod enim à Scriptura evidenter deducitur, eſt evidenter verum ſuppoſitis Scripturis. Quod veriſſimè dictum eſt, & à nobis fusè in hoc libro probandum.

CAPUT PRIMUM.

Primum caput probandi veritatem propositam; quia ex Euangelio est manifestum, Christum supra Petrum fundasse Ecclesiam visibilem, usque ad finem mundi permansuram: evidens autem est, hanc non esse illam, quam Reformatam hæretici appellant; utpote, quæ cum Calvino & Luthero incepit; sed Catholicam Romanam, quæ continuata serie Pastorum à D. Petro ad Alexandrum VIII, numerat 245 summos Pontifices.

§. I.

Demonstratur Christum supra Petrum fundasse Ecclesiam suam.

Uod id sit manifestum ex Euangelio, constat ex illis Christi Domini verbis Matt. 16, 18: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Interrogaverat Christus Apostolos omnes; *Vos autem, quem me*

esse dicitis: Petrus autem plenus fide, cæteros in confessione præveniens, respondit; *Tu es Christus, filius Dei vivi*. Christus autem, laudans confessionem Petri, ad eumque sermonem dirigens, ipsi determinatè dixit; *Et ego dico tibi*. Non dixit autem, *Vobis*, quasi comprehendere voluisset Apostolos omnes, quatenus unam constituebant Ecclesiam; sed, *Tibi*; *Tu es Petrus*, id est, non solum vocaris, sed revera es Petrus seu Petra, rupesq; firmissima, ratione immobilis fidei, supra quam fundabo Ecclesiam meam. Illa autem verba, *Et ego dico tibi*, continent elegantem antithesim, quasi dicat. *Tu, qui homo es*, Filium Dei vivi me esse dixisti: *Ego* vero, qui *Filius Dei sum*, dico te esse Petrum; seu firmissimam Petram, supra quam ædificabo Ecclesiam meam: id est, dico tibi, *te esse Vicarium meum*; id est, Ecclesiam, quæ super me, tamquam supra lapidem primarium, ædificata est, supra te, tamquam secundarium quoddam fundamentum, ædificabo.

II Et sane cum in hoc loco, *Et super hanc petram*, pronomen hanc referri non possit, nisi vel ad personam Petri, vel ad personam Christi, vel ad confessionem de divinitate

Christi,

Christi, quam Petrus fecit; Illustrissimus Petrus de Marca, Archiepiscopus Parisiensis opusc. 4, cap. 3, n. 27, vere testatus est, *universam Ecclesiam, tum in occidente, tum in oriente, juxta litteralis sensus proprietatem, semper Petrum intellexisse* in illis verbis; *Et super hanc Petram*: nec ullum è Patribus hanc interpretationem rejecisse; imo vero omnes & singulos illam, ut veram & genuinam, amplexos esse; aliquos tamen Patres huic receptæ ab omnibus explicationi alias superstruxisse, quæ huic primæ & universali non officerent. Unde Hieronymus Epist. 57 ajebat: *Ego Cathedra Petri communione consocior; super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumq; extra hanc domum Agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio.* Estque adeo exploratum, promissionem illam factam esse Petro *in propria persona*; ut P. Suarez lib. 3 adversus Regem Angliæ cap. 10, n. 4, disertè pronuntiaverit; *evidens esse ex tenore verborum, promissionem illam factam esse Petro in propria persona*; & Christum per illa verba, *Super hanc Petram, sine dubio* eumdem Petrum designasse, Idque docuit totum concilium

cilium Chalcedonense,in quo sederunt 630 Patres,dum actione tertia Petrum appellat *Petram & crepidinem Ecclesiæ Catholicæ*. Et hunc esse communem sensum totius Ecclesiæ,& Græcorum atque Latinorum Patrum, affirmant etiam P. Suarez,ubi nuper; Cardinalis Bellarminus,lib.1 de Romano Pontifice cap.10; P.Valentia,in Analysi fidei lib.3, cap.2,& Maldonatus ad eum locum.

III Verum quidem est, D. Augustinum duplici modo exposuisse illum locum. Primo,ut per illa verba, *Et super hanc Petram*, intelligatur persona Christi; ut constat ex primo retractationum cap.21.*Dixi* (inquit) *in quodam loco de Apostolo Petro, quod in illo, tamquam in Petra, ædificata est Ecclesia; sed scio me postea sæpissimè exposuisse, quod à Domino dictum est*, Tu es Petrus, & super hanc petram &c.*ut super hanc intelligeretur,quem confessus est Petrus*, & utramque expositionem dicere probabilē; *Harum autem* (inquit) *duarum sententiarum quæ sit probabilior, eligat Lector.* Sed ideo utramque expositionē, ut genuinam & litteralem, approbavit Augustinus; & arbitrio legentium reliquit judicare,quænam ex illis sit probabilior;quia igno-

ignoravit linguam Hebræam & Syriacam, in qua Matthæus scripsit; & ob hanc ignorationem existimavit, in illis verbis, *Tu es Petrus, & super hanc Petram*, Christum distinxisse inter Petrum & Petram, & nomine Petræ se ipsum intellexisse; cum tamen scientibus linguam Hebræam & Syriacam, sit manifestum, intellexisse Petrum. Nam cum dixit, *Et super hanc Petram*, per pronomen illud *Hanc*, designavit aliquam Petram, de qua paulo ante locutus fuerat: tunc autem Christus non seipsum, sed Simonem appellaverat Petram: Syriacè namque loquebatur: in lingua autem Syriaca, *Petrus & Petra*, ejusdem generis sunt, eamdemq; terminationem habent; ut docet Hieronymus in caput secundum Epistolæ ad Galatas. Et res certissima est, inquit Bellarminus. Nam ubicumque in textu Hebræo est *Sella*, id est *Petra*, in Syriaco est *Cepha*; quin etiam *Cepha*, Hebraicè rupem significat. Quare ubi in versione Græca atque Latina legimus, *Tu es Petrus, & super hanc Petram*, in Syriaca atque Hebraica, in qua Matthæus scripsit, legimus *Tu es Cephas, & super hoc Cephas ædificabo*; quasi diceret Latinè; *Tu es Petra, & super hanc Petram*, Unde,

de, teste Bellarmino, Augustinus ex sola ignorantia linguę Hebrææ est deceptus; dum existimavit, verba illa, *Et super hanc Petram*, designare Christum; eo quod immediatè antè Christus non dixerat; *Tu es Petra*; sed, *Tu es Petrus*: quo argumento minimè moveretur, si sciret, in lingua illa, in qua locutus est Christus, eodem nomine utrumque significari.

IV Hinc apparet, quam leve sit fundamentum, quo Calvinus motus est ad asserendum, ex hoc loco non posse probari Primatum Petri: observat enim, non sine causa Euangelistam orationem variâsse, & cum dixisset, *Tu es Petrus*, secundo loco non dixisse, *Super hunc Petrum*; sed, *Super hanc Petram*; ut aliam Petram significaret; nempe seipsum. Hanc Calvini observationem, *puerilem & ridiculam* appellat Maldonatus: quia cum certum sit, Matthæum Euangelium suum scripsisse in lingua Hebraica aut Chaldaica, in quibus non est ista generis differentia, quæ Græcè & Latinè reperitur; sed uno eodemque nomine *Petrus & Petra* significantur; Christus in illa lingua dixit, *Tu es Petra, & super hanc Petram*. Certum ergo est, pro-

nomen

nomen illud *Hanc*, significare ibi Petrum; nam in eo loco nec Petrus appellaverat Christum *Petram*, sed *filium Dei vivi*; nec Christus seipsum nuncupaverat *Petram*. Ergo dici non potest, quod postquam Christus cum Simone loquens, dixit, *Tu es Petrus*, statim per pronomen *Hanc* designaverit personam propriam, de qua nullus præcesserat sermo; sed necessario dicendum est, designâsse personam Petri, de qua immediatè antea locutus fuerat.

V Quod si quæras, cur interpres Grecus Matthæi, illam generis distinctionem adhibuerit? respondit Maldonatus, in promptu rationem esse. Nam quamvis Græcè Πέτρος genere masculino, & Πέτρα feminino dicatur: tamen Petrus, quia vir erat, non Petra feminino, sed Petrus masculino nomine vocandus erat: secundo autem loco, ubi de ædificii fundamento agebatur, non *Petrum*, sed *Petram*, quia in ejusmodi ædificiis, nomen *Petra*, femininum magis usitatum est.

VI Illa autem verba, *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, promissionẽ continent dumtaxat Ecclesiæ postea fundandæ supra Petrum, non fundationem actualem: sicut

ſicut per illa verba, *Tibi dabo claves regni cælorum*, non claves tunc dedit, ſed promiſit. Hanc autem promiſſionem adimplevit Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam, cum Joan. 21 dixit, *Paſce oves meas*; per quæ verba illum, ſummum totius ovilis & gregis ſui paſtorem conſtituit, & totius Eccleſiæ ſuæ caput viſibile fecit. Et ideo Cyprianus, in libro de unitate Eccleſiæ paulo poſt initium, ajebat. *Loquitur Dominus ad Petrum*, Ego dico tibi, Tu es Petrus &c. *& iterum eidem poſt reſurrectionem dicit*, Paſce oves meas. *Super illum unum ædificavit Eccleſiam ſuam, & illi paſcendas mandat oves ſuas.*

VII Quare dum Chriſtus, Matt. 16. dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*; perinde fuit acſi diceret; Tu es ſaxum, & ſuper hoc ſaxum ædificabo Eccleſiam meam; id eſt, te, qui jam es ſaxum, efficiam fundamentum Eccleſiæ meæ, ut ad litteram exponit Cajetanus; ac proinde per illa verba; *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram &c.* Chriſt us ſolum declaravit, Petrum, ob fidei firmitatem, jam tunc eſſe Petram, dignam quæ aſſumeretur in fundamentum ædificii. Ut enim, inquit

Am-

Ambrosius ad Caput 22. Lucæ; *Quem Petram dixit, fundamentum Ecclesiæ indicavit*: nam ob illustrem confessionem Divinitatis Christi, & firmitatem fidei quam ostenderat, dum dixit, *Tu es Christus, filius Dei vivi*; meruit, ut postea supra ipsum ædificaretur Ecclesia, quando electus est in caput Ecclesiæ & Vicarium Christi, per illa verba, *Pasce oves meas*. Unde Hilarius, hunc locum exponens, *En*, inquit, *dignum plane confeßio Petri præmium consecuta est, quia scilicet filium Dei in homine vidisset*.

VIII. Ex dictis constat, manifestum esse ex Euangelio, Christum supra personam Petri fundasse Ecclesiam suam, tamquam supra fundamentum secundarium; quia Petrum constituit Vicarium suum in terris, plenissimam ei potestatem super omnes fideles communicans. Ut enim testatur D. Thomas, opusculo 1 contra errores Græcorum lib. 2, cap 33, secundum novissimam editionem anni 1600; Chrysostomus in Matth. ait, *Filius, quæ Patris sunt, & ipsius Filii potestatem Petro ubique terrarum conceßit, & homini mortali omnium quæ in cælo sunt dedit authoritatem, ut Ecclesiam ubique terrarum*

rum amplificet. Et in Acta Apostolorum; *Petrus a Filio, super omnes qui Filii sunt, potestatem accepit; non ut Moyses, in gente una; sed in universo orbe.* Et homil. 30. ad populum: *Ei* (Petro) *per totum orbem terrarum Ecclesiæ præsidentia tradita est.*

IX Manifestum, inquam, est, fundasse Ecclesiam supra Petrum; quia manifestum est, post confessionem Divinitatis, à Petro factam per illa verba, *Tu es Christus, filius Dei vivi*; Christum ad Petrum conversum dixisse; *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Rursus, juxta communem sententiam Patrum & Interpretum, & juxta textum Hebræum vel Syriacum, in qua lingua Matthæus scripsit, manifestum quoque est, Christum Dominum per illa verba, *Et super hanc Petram,* non seipsum designasse; sed Petrum, de quo immediate præcesserat sermo, & de quo immediate post subjunxit: *Et tibi dabo claves regni cælorum.* Incredibile namque est, Christum, loquentem cum Petro, dum dixit, *Tu es Petrus*; & dum dixit, *Tibi dabo claves regni cælorum,* non loqui cum Petro in clausula intermedia, *Et*

super hanc Petram. Unde merito P. Suarez dixit, evidens esse ex tenote verborum, promissionem illam factam esse Petro in sua propria persona. Manifestum quoque est, per illa verba, *Et super hanc Petram*, vel non designari fidem Petri seu fidei confessionem, vel designari includendo principaliter personam Petri, credentem & confitentem. Quamvis enim Christus, ob illam illustrem confessionem, *Tu es Christus filius Dei vivi*, ortam ex fide firmissima, dixerit Petro, *Tu es Petrus*, *& super hanc petram &c.* tamen promissio non est facta confessioni fidei, sed personæ confitenti. Quia enim Petrus, ob fidei soliditatem & constantiam, erat veluti firmissima petra; promisit ei Christus, se supra illum esse fundaturum Ecclesiam suam. Unde, sicut pronomina illa, *Tu* & *Tibi*, Petrum designant, cum Christus dixit, *Tu es Petrus*; & cum dixit, *Tibi dabo claves*; ita pronomen illud *Hanc*, personam Petri designat, cum dixit, *Et super hanc Petram &c.*

X Hinc infero cum Maldonato, quo sensu exponendi sint Patres, qui verba illa, *Supra hanc Petram*, interpretantur, *Super hanc fidem*. Dicere enim voluerunt, per fidem & con-

& confeſſionem Petri, Eccleſiam eſſe ædificatam; id eſt, ſuper Petrum, propter fidem & confeſſionem. Sic dicere ſolemus, in unius hominis fide fundatam eſſe Rempublicam; id eſt, in uno homine, propter fidem. Sic Ambroſius de reſurrectionis fide dixit, *Super aquas fidem Petri ambulaſſe*; id eſt Petrum, propter fidem; quia nimirum fides ejus effecit, ut ſuper aquas ambularet.

XI Nec urget fundamentum, quo Calvinus contendit, per *Petram*, Chriſtum ibi deſignari; quia nimirum Petra erat Chriſtus, & ſolus ipſe eſt fundamentum Eccleſiæ, juxta illud Pauli 1 Corinth. 3; *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter illud, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus.* Non, inquam, urget. Quia licet ſolus Chriſtus ſit primarium fundamentum, lapiſque primus, maximus, atque angularis hujus ædificii; Apoſtoli tamen & Prophetæ etiam ſunt lapides & fundamentum; licet ſecundarium; ut conſtat ex ipſo Apoſtolo ad Hebræos 2, *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu.* Apoſtolus ergo, in prima ad Corinthios, loquitur tantum de primario

mario fundamento; alioqui pugnaret secum, & repugnaret Joanni, qui de Ecclesia loquens Apoc. 21 inquit; *Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum.* Christus ergo est prima Petra, primumque fundamentum Ecclesiæ; post Christum vero Petrus & ejus Successores Petra sunt firmissima, cui innititur tota ædificii moles. Dicamus ergo de Petro, cum Augustino serm. 16 de Sanctis; *Dicitur Petro, eo quod nationibus fidei fundamenta posuerit; &, tamquam saxum immobile, totius corporis Christiani compagem & molem contineat.*

§ II.

Demonstratur, Ecclesiam, supra Petrum fundatam, esse visibilem.

XII OMnes Doctores Catholici unanimiter, tamquam dogma de fide certum, tradunt; Ecclesiam, à Christo supra Petrum fundatam, esse visibilem; utpote, in qua Episcopi & Pastores visibiliter debent gubernare suos subditos, visibiliter docere, hortari, Sacramenta administrare, pec-

peccantes corripere, contumaces ab aliorum communione ſeparare; apud quam poſſint accuſari, qui correctionem fraternam ſecretam noluerunt admittere; juxta illud Matth. 8. 17, *Dic Eccleſiæ: ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus:* in qua Concilia publice indici & celebrari poſſint, ut in eis communi conſilio ſanciantur Canones, & dirimantur controverſiæ de fide & religione, ut ab Apoſtolis Actor. 15, 28 indictum & celebratum eſt Concilium Hieroſolymitanum, in quo facta eſt hæc Conſtitutio: *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis. quam hæc neceſſaria; ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato.* Et, poſt Apoſtolorum tempora, celebrata ſunt quatuor Concilia generalia, quæ ab hæreticis ipſis hujus ſæculi tanquam legitima admittuntur; nimirum, Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe.

XIII Et veritas iſta conſtat ex Symbolo fidei, in quo dicimus; *Credo in unam ſanctam Eccleſiam Catholicam.* Hunc enim articulum intelligendum eſſe de Eccleſia viſibili,

bili, docent, non ſolum omnes Catholici, ſed etiam multi ex hæreticis; ut Calvinus lib. 4 Inſtitut. Cap. 1, §. 2: ubi ex profeſſo diſputat de Eccleſia viſibili; & Philippus Melanchton, in examine ordinandorum, titulo *de Eccleſia.*

XIV Idque ratio ipſa comprobat. Cum enim Eccleſia Catholica ſit veluti arca Noë, extra quam nemo ſalvari poteſt, ut conſtat ex Symbolo Athanaſii; & ſit velut arx munitiſſima, in quam ſe recipere debent, qui in captivitatem æternam à diabolo abigi nolunt; debet eſſe viſibilis, & ita conſpicua, ut quicumque ſerio deſiderat æternam ſuam ſalutem, & facit quantum poteſt ut illam conſequatur, dignóſcere poſſit Eccleſiam Catholicam, in qua ſola ſalus obtineri poteſt. Quomodo autem id poſſet dignóſcere, ſi illa non eſſet viſibilis, & talibus notis, inſignibus, & prærogativis ornata; ut omni homini, illa rite contemplanti, ſtatim appareret, Eccleſiam, talibus ſignis ornatam, non poſſe non eſſe illam, quam Chriſtus ſupra Petrum fundavit, vel fundare promiſit per illa verba; *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.*

XV Et ideo David Psalm. 18, 6, Chisti designans, dixit: *In sole posuit tabernaculum, id est* (ut ibidem explicat Augustinus) *in manifestatione posuit Ecclesiam suam, non in occulto.* Et ut ait Epist. 1, 6 ad Donatistas; *Ipsa est Ecclesia in sole posita, id est in manifestatione omnibus nota, usque ad terminos terræ.* Et huc spectant verba Christi Matth. 5, 15; *Non potest civitas abscondi supra montem posita; neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio; sed super candelabrum; ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Hæc enim intelligenda esse de *Ecclesia*, docet Augustinus in libro de unitate Ecclesiæ cap. 15 his verbis: *Non est operta Ecclesia, quia non est sub modio, sed supra candelabrum; & de illa dictum est; Non potest civitas abscondi supra montem posita. Sed Donatistis velut operta est, qui audiunt tam lucida & manifesta testimonia, quæ illam toti Orbi demonstrant; & malunt clausis oculis offendere in montem, quam in eum ascendere.* Et epist. 170 ad Sever. *Facile tibi est, attendere, & videre civitatem supra montem constitutam.* Idque constat ex parabolis, quæ omnium consensu significant Ecclesiam. Ut

enim

enim sapienter notat Bellarminus lib. 3 de Ecclesia cap. 13, *Arca*, in qua sunt grana & paleæ; & *rete*, in quo sunt boni & mali pisces; & *ager*, in quo sunt frumenta & zizania; & *convivium*, in quo sunt boni & mali discumbentes; & *ovile*, in quo sunt oves & hœdi, significant Ecclesiam visibilem, ut etiam hæretici fatentur: nam Ecclesia invisibilis non habet bonos & malos, sed tantum bonos, secundum eorum sententiam.

§. III.

Demonstratur, Ecclesiam visibilem, à Christo fundatam supra Petrum, numquam periisse; sed semper in mundo extitisse, & permansuram usque ad finem mundi.

XVI ID manifestè demonstratur ex promissione Christi, facta Petro; *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Cum enim Christus sit summè sapiens, summè potens, & summè verax; omnis ejus absoluta promissio adimpleri debet. Cum ergo promiserit, portas inferi non prævalituras adversus Ecclesiam, in Petro tamquam in

firmissima rupe fundatam; necessario dicendum est, adimplevisse quod promisit. Ergo portæ inferi hucusque non prævaluerunt, nec deinceps prævalebunt adversus Ecclesiam, ab ipso in Petro fundatam. Prævaluissent autem, si Ecclesia ab ipso fundata periisset; vel essent prævalituræ, si esset peritura. Quisnam enim potest esse apertior & manifestior modus prævalendi adversus Ecclesiam, quam illam omnino evertendo & destruendo? Si ergo diabolus Ecclesiam destruxit, evertendo in ea veram fidem; sequitur manifestè, diabolum non solum oppugnasse, sed expugnasse Ecclesiam; non solum concussisse, sed diruisse. Unde sequitur, vel Christum in promittendo fuisse mendacem seu fallacem, vel in adimplendo impotentem ob defectum virium. Cum ergo hoc sit impossibile; sequitur, Ecclesiam, à Christo fundatam supra Petram, fixam & immobilem hucusque perseverâsse in fide, & usque ad finem mundi perseveraturam; quin ullæ diaboli insidiæ & tyrannorum persecutiones valeant unquam illam evertere.

XVII Et ideo S. Leo Magnus, serm. 3 in assumptione sua, expendens illam illustrem con-

confessionem Divinitatis Christi, à Petro factam per illa verba, *Tu es Christus, Filius Dei vivi*; & verba, quæ Christus in præmium illius confessionis ad Petrum locutus est, dicens; *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, inquit: *Soliditas illius fidei, quæ in Apostolo est laudata, perpetua est; & sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit; ita permanet, quod in Petro Christus instituit: Petrum enim in consortium Divinitatis assumptum, id quod ipse erat Dominus, voluit nominari, dicendo; Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam; ut æterni templi ædificatio, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri soliditate consisteret.*

Non prævalebunt unquam portæ inferi adversus Ecclesiam, in soliditate Petræ fundatam. Quamvis fluctus persecutionum intumescant, & hæreticorum machinæ Ecclesiæ firmitatem impetant; illidentur ad firmitatem Petræ hujus, & evanescent. *Mirabilis valde est in hac re providentia Dei, quod fuerint hactenus usque ad Lutheri tempora, ut minimum ducenti hæresiarchæ* (inquit

Bellarm. lib. de notis Ecclesiæ cap. 6) *quorum multi habuerunt multos Episcopos, multas Ecclesias, multos potentißimos patronos, & Imperatores, & Reges, & scripserunt libros innumerabiles, ut viderentur nunquam posse deficere; & tamen ita defecerunt, ut jam non supersint, nec ipsi, nec libri eorum, nec dogmata, nec nomina, aut vestigia ulla nisi in libris Catholicorum.*

XVIII Confirmatur, quia cum Christus sit summa sapientia, manifestum est, quod in ædificanda domo sua seu Ecclesia sua, se gesserit ut sapientem architectum, non ut stultum. Ut autem ipse Christus dixit Matt. 7, v. 24, sapiens architectus est, qui ædificat domum suam supra petram; stultus, qui supra arenam: & causam reddit, quia quando oritur aliqua vehemens tempestas; mox corruit illa, quæ supra arenam; non illa, quæ supra petram. Ergo Christus, ut sapiens architectus, Ecclesiam suam non ædificavit supra arenam, ita ut vi ventorum, tentationum diaboli, & imbrium persecutionum hominum posset dissipari; sed supra firmissimam Petram, ita ut nulla ventorum vi, nullo imbrium impulsu possit un-

unquam subverti; & ad hoc ipsum allusit quando dixit: Et *ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Nam ut sapiens architectus, tam firmum huic ædificio suppofuit fundamentum, ut nulla dæmonum tentatione, nulla hominum persecutione, nulla vi, nulla fraude possit unquam corruere. Quare hæretici, asserentes, Ecclesiam à Christo fundatam; post aliquot sæcula, periisse; magnam ei faciunt injuriam: quia hoc ipso ostendunt, eum non se gessisse, ut sapientem architectum; & insuper coguntur admittere, Christum mendacem promissorem esse; quia scilicet promisit, quod non adimplevit.

XIX Manifestum ergo est ex Euangelio, Ecclesiam, à Christo fundatam supra Petrum, nunquam periisse; sed contra tot persecutionum imbres, contra tot dæmonum tentationes, & hæreticorum machinas, immobilem perseverasse in fide, supra quam fundata est. Unde S. Augustinus lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos cap. 6, expendens hanc Christi promissionem; *Et porta*

tæ inferi non prævalebunt adversus eam, inquit: *Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica; contra omnes hæreses pugnat; oppugnari potest, expugnari tamen non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa; ipsa autem manet in radice sua, in charitate sua. Portæ inferi non vincent eam:* quia nimirùm assistentia Spiritus sancti, ipsi à Christo promissa, illam conservat contra omnes inferi machinas; & de Ecclesia verificatur illud, quod prædixit Isaias cap.41.v.11, *Ecce confundentur & erubescent omnes, qui pugnant adversum te; erunt quasi non sint, & peribunt viri qui contradicunt tibi. Quæres eos, & non invenies viros rebelles tibi: erunt quasi non sint, & veluti consumptio homines bellantes adversum te.* Unde Bernardus serm. 79. in Cant. *Nec fides* (inquit) *de terra, nec charitas deficit de Ecclesia: venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in eam; & non cecidit, quia fundata erat supra petram: Petra autem erat Christus. Itaque nec verbositate Philosophorum, nec cavillationibus hæreticorum, nec gladiis persecutorum potuit ista, aut poterit aliquando separari à Charitate Dei.*

XX Chri-

XX Christi omnipotentis promissio Ecclesiam immobilem conservavit & auxit, inter tot Imperatorum Romanorum sævissimas persecutiones, spatio trecentorum annorum continuatas. Hæc promissio effecit, ut tot hæreses, quæ diversis temporibus ex diaboli suggestione & hominum pertinacia prodierunt, & videbantur Ecclesiam Christi subversuræ, instar torrentis transierint; & Ecclesia permanserit secura & immota, utpote supra petram firmissimam fundata. De his prophetice locutus est David, cum dixit; *Dejecti sunt, dum allevarentur; perierunt propter iniquitatem suam; velut somnium surgentium, Domine, in civitate tua* (id est, in Ecclesia) *imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* Id quod recte explicat Augustinus, similitudine torrentis, ad illa Psalmistæ verba (*Spernentur tanquam aqua decurrens*) *Non vos*, inquit, *terreant, Fratres, quidam fluvii, qui dicuntur torrentes, & hyemalibus aquis implentur; nolite timere. Post paululum transit, decurrit aqua; ad tempus perstrepit, mox cessabit; diu stare non possunt. Multa hareses jam emortua sunt; cucurrerunt in rivis suis quantum potuerunt; decur-*

currerunt, ſiccati ſunt, vix eorum memoria reperitur; vel quia fuerint, ſpernentur tanquam aqua decurrens. Quin, & hoc agnovit fateturque Lutherus; *Hoc* inquit, *vidimus & videmus omnibus hæreticis contigiſſe, ut primo quidem hominibus placuerint; ſed poſtea diſſipata ſunt oſſa eorum ſecus infernum: confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos.* Et alibi; *Quamvis, ait, plantentur hæreſes, & nonnihil floreant; tamen non ferunt fructum. Placent quippe propter novitatem, cujus ut plurimum homines ſunt amatores; vel etiam propter voluptates ſenſus, quibus ſolent indulgere; poſtea vero, tanquam plantæ ſine ſucco, in ſe ipſis areſcunt; atque adeo in contemptum, etiam apud ſuos vertuntur.* Hæc hæreſiarcha de hæreticis.

XXI Hanc aſſiſtentiam infallibilem ſuam, qua Eccleſia in æternum conſervetur, contra omnes tyrannorum, & hæreticorum perſecutiones, promiſit etiam Chriſtus Matt. 28, dum dixit: *Euntes in mundum univerſum, docete omnes gentes &c. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi.* Quaſi diceret: Ego mitto vos in univerſum mundum, ut prædi-

dicetis Euangelium apud Ethnicos & apud Hebræos; & fidem meam persuadeatis, Ecclesias fundetis, & Sacramenta administretis. Occurrent quidem ingentia pericula, magnæque difficultates: quia diabolus, qui ubique habet suos cultores & idololatras, crudelissime vos persequetur: sed estote forti animo: *Ecce Ego vobiscum sum* &c. non solum per essentiam, præsentiam, & potentiam, sicut quatenus Deus præsens sum in omnibus rebus; nec solum per gratiam, sicut sum cum omnibus justis, eis tribuens vitam spiritualem; sed per specialem providentiam, qua fiet, ut Ecclesia nunquam deficiat. *Vobiscum, usque ad consummationem sæculi*; quia semper ero cum Ecclesia, quam vos repræsentatis; ac proinde non solum vobiscum, sed cum successoribus vestris, usque ad consummationem sæculi. *Ecce Ego*, Deus vester, Salvator, Debellator inferni & peccati, & mortis: *Ego*, qui nuper dixi, *Non relinquam vos orphanos* Joan. 14. 18: *Ego*, qui dixi, *Confidite, Ego vici mundum.* Joan. 16. 33. *Ego*, contra quem *Princeps hujus mundi non habet quicquam.* Joan. 14. 30. *Ego*, cui Pater promisit, *Ponam*

inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum, Pſ.109.

XXII Hoc teſtimonio uſus eſt Auguſtinus, conc. 2. in Pſal. 101 contra Donatiſtas, qui dicebant, Eccleſiam Catholicam, quæ antea toto orbe fuerat diffuſa, poſtea toto orbe periiſſe, propter crimen Cæciliani Epiſcopi; & ſolum remanſiſſe in ea parte Africæ, quæ Donato adhærebat; ut teſtatur idem Auguſtinus in lib. de hæreſibus cap. 69. Introducit ea concione ſecunda ſanctus Doctor Eccleſiam, ita loquentem cum Chriſto: *Quid eſt, quod neſcio qui recedentes à me, murmurant contra me? Quid eſt, quod perdidi, me periiſſe contendunt? Certe enim hoc dicunt, quia fui, & non ſum. Annuntia mihi exiguitatem dierum meorum, quamdiu sro in iſto ſæculo; annuntia mihi, propter illos, qui dicunt;* Fuit, & jam non eſt; apoſtatavit, & periit Eccleſia de omnibus gentibus. *Et annuntiavit: Ecce Ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi.* Hactenus Auguſtinus, ex illa promiſſione Chriſti contra Donatiſtas, & in perſona illorum contra Lutheranos & Calviniſtas inferens, Eccleſiam, à Chriſto in Petro fundatam, non periiſſe, ſed uſque

ad finem mundi permansuram; quia Christus, promittens, se semper cum successoribus Apostolorum futurum, promisit semper conservaturum in Ecclesia fidem veram, in qua est fundata. Non dixit, *Ecce Ego vobiscum sum*, per tria sæcula, vel quatuor, & non amplius, & postea vos deseram; *sed, Usque ad consummationem sæculi.* Quomodo ergo hæretici fingunt, Ecclesiam, à Christo fundatam supra Petrum, durasse duntaxat per tria, vel quatuor, vel ad summum per quinque sæcula?

Dedit Deus Legem scriptam populo suo, per manum Moysis servi sui; & hæc duravit per quindecim & amplius sæcula; & dicemus, Legem Euangelicam, quam Deus dedit mundo per Filium suum unigenitum Jesum Christum, solum durasse per tria, vel quatuor, vel quinque sæcula? Dicemusne plus dedisse umbræ, quam corpori? plus figuræ, quam rei figuratæ? plus servo, quam filio? plus legi timoris, quam legi amoris? plus populo suo, quando erat veluti sub pædagogo, quam quando erat in ætate adulta, & creverat in virum perfectum? Quis non videat, hæc esse absurda & incredibilia?

XXIII Eandem aſſiſtentiam Spiritus ſancti, qua Eccleſia, ſupra Petrum fundanda, ſemper eſſet perſeveratura, id eſt ſemper retentura veram fidem, per quam cœtus hominum in ratione veræ Eccleſiæ conſtituitur (ſicut enim per animam caro animatur in hominem viventem; ita per veram fidem & Religionem, cœtus hominum, qui alioquin totus pene eſt caro, formatur in Chriſti Eccleſiam) impetravit Chriſtus ſua oratione, dum Lucæ 22,23 dixit, *Simon, Simon, ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum; Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu, aliquando converſus, confirma fratres tuos*: ex quo loco, ut notat Maldonatus, Patres atque Doctores colligunt, Eccleſiæ Romanæ, fundatæ in Petro, fidem fore perpetuam. Rogavit namque Chriſtus, & ſua oratione obtinuit, ne à Sede Petri, cui omnes Chriſti fideles obedire tenentur, deficiat vera fides: nam à Sede Romana, tamquam à Matre omnium Eccleſiarum, vera fides derivatur in alias Eccleſias; & per conformitatem cum Sede Petri, veram fidem retinere debent: unde ſi Sedes Petri erraret in fide, reliquæ om-

omnes, ſe conformantes cum Matre & Magiſtra omnium Eccleſiarum, errarent. Et ideo S. Leo ſerm. 2 in Natali Apoſtolorum Petri & Pauli, in hunc ſenſum, hunc locum exponens, inquit: *Commune erat omnibus Apoſtolis periculum de tentatione formidinis, & Dominicæ protectionis auxilio pariter indigebant; quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere; & tamen ſpecialis à Domino Petri cura ſuſcipitur, & pro fide Petri proprie ſupplicatur; tamquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munita; & Dominicæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis conferatur:* ac per conſequens firmitas fidei, quæ per Chriſtum Romano Pontifici Petri Succeſſori tribuitur, per Romanum Pontificem cæteris Epiſcopis conferatur, & ſic in omnes fideles derivetur: quia ad ipſum pertinet, fratrum communitatem in fide confirmare, eis vera dogmata proponendo, & dubia fidei reſolvendo. Hinc Pelagius ſecundus ad Cathedram Petri exaltatus ann. 577, epiſt. 5 ad Epiſcopos Iſtriæ, hunc locum explicans, inquit:

quit: *Considerate, charissimi, quia Veritas mentiri potuit, neç fides Petri in æternum quassari non poterit, vel mutari; nam cum omnes Discipulos diabolus ad excribrandum poposcerit, pro solo Petro se Dominus rogasse testatur, & ab eo voluit cæteros confirmari.*

XXIV Ecclesiam Christi non periisse unquam, deserendo fidem in qua fundata est, & amplectendo falsa dogmata & errores pro articulis & veritatibus fidei, ut somniârunt Lutherus & Calvinus, evincitur ex illis verbis Apostoli 1 ad Timo. 3, *Ecclesia Dei est columna & firmamentum veritatis.* Quomodo enim Ecclesia est columna & firmamentum veritatis, si à veritate deflexit, & loco veritatis sustentat errores? Deinde etiam, stando in explicatione horum verborum, tradita à Calvino, & impugnata à Bellarmino lib. 3 de Ecclesia militante cap. 14, quod scilicet ideo Ecclesia columna & firmamentum veritatis dicatur, *quia est fida custos veritatis, eamque puram & sinceram ad posteros transmittat:* etiam stando in hac explicatione, sequitur, numquam in fide errâsse, sed nec errare posse. Si enim est fida custos veritatis, numquam suâ culpâ illam amisit, & loco illius suscepit errores. Quomodo enim

esse potest fida custos veritatis Ecclesia, quæ veritatem sua sponte deserit, & errores amplectitur? quare, si erravit, fida custos non fuit. Denique, etiam juxta explicationem traditam à Theodoro Beza, sequitur, numquam errâsse. Nam juxta Bezam, ideo Ecclesia dicitur columna & firmamentum veritatis, *quia non alibi habitat veritas Dei in hoc mundo, nisi in Ecclesia.* Si enim hoc ita est, sequitur, semper in Ecclesia, à Christo supra Petrum fundata, habitâsse veritatem Dei; vel certe, nullam in mundo habitâsse veritatem Dei. Cum ergo certum sit, semper in mundo habitare veritatem Dei; certum est, semper habitâsse in Ecclesia supra Petrum fundata: ergo certum est, numquam illam amisisse veram fidem.

XXV Id ipsum probatur. Quia certum est, Ecclesiam gubernari à Christo, tamquam à capite & sponso; & ab Spiritu sancto, tamquam ab anima; ut patet ex illo ad Ephes. 1, *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Et ex illo ad Ephes. 4, *Unum corpus & unus spiritus.* Et ad Ephes. 5, *Vir caput est mulieris, sicut Christus* caput *Ecclesiæ.* Ergo, si Ecclesia in dogmatibus fidei & mo-

rum erraret; error tribueretur Christo & Spiritui sancto. At certum est, errorem non posse tribui Christo nec Spiritui sancto: ergo certum est, Ecclesiam non posse errare in dogmatibus fidei & morum. Et ideo Dominus Joan. 16, dixit: *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*, quam scilicet tamquam dogma certum credere debetis. Quamvis enim Christus, tamquam caput Ecclesiæ; & Spiritus sanctus, tamquam ejus sponsus, non teneantur revelare omnem omnino veritatẽ Ecclesiæ, seu ab illa removere omnem omnino errorẽ & ignorantiam; tenentur tamen removere omnem errorem, ex quo magnum oritur malum, qualis est omnis error circa fidem. Magnum enim est malum, quod Ecclesia falsâ fide Deum colat; cum præcipuè cultus divinus in fide, spe, & charitate consistat, ut Augustinus docet in Enchiridio cap. 3. Sic vir, qui est caput mulieris, licet non teneatur removere ab uxore omnem ignorantiã; tenetur tamen removere omnem errorem, ex quo magnum aliquod malum oriatur, licet uxor excusetur per ignorantiam.

XXVI Et sanè cum Christus jusserit Ecclesiæ in omnibus obedire, sub anathematis

pœna,

pœna, ut patet ex illis verbis Matth.18, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi velut Ethnicus & Publicanus*; non poteſt permittere, ut Eccleſia erret in iis, quæ credenda proponit omnibus fidelibus, vel facienda præcipit: iniquum enim eſſet, ſub tam gravi pœna obligare, ad aſſentiendum rebus incertis & interdum falſis. Idque ſupponunt tamquam quid indubitatum Eccleſiæ Patres, dum omnes ad Eccleſiam provocant in quæſtionibus fidei quibuſcumque: quod profecto non facerent, ſi Eccleſiam falli poſſe exiſtimarent in judicio fidei. Unde Tertullianus lib. de præſcriptionibus; *Age*, inquit, *omnes Eccleſiæ erraverint, nullam reſpexerit Spiritus ſanctus*. Quibus verbis ſupponit, impoſſibile eſſe, ut tota Eccleſia erret in rebus fidei. Et ideo Auguſtinus Epiſt.118, ajebat, *diſputare de eo, quod univerſa Eccleſia ſentit, inſolentiſſimæ dementiæ eſt*. Ergò inſolentiſſimæ dementiæ eſt, Eccleſiam à Chriſto fundatam erràſſe in fide, & per mille & amplius annos dogmata erronea credidiſſe, tamquam articulos & veritates fidei; ſicut abſque dubio Eccleſia Romana ſemper tamquam dogmata fidei ſuſcepit ea omnia, quæ nunc credit; nimirum, dari

ſeptem

ſeptem Sacramènta, dari Purgatorium; Chriſtum eſſe realiter præſentem ſub ſpeciebus panis, & ſubſtantiam panis ibi non manere; Sanctos eſſe colendos, Sacrificium Miſſæ eſſe ſanctiſſimum & Deo gratum; Fidem ſine operibus non ſufficere ad ſalutem: & alia ſimilia, in quibus Eccleſia Romana contradicit omnibus ſectis hæreticorum.

§. IV.

Demonſtratur ex dictis, ſolam Eccleſiam Catholicam Romanam, eſſe veram Chriſti Eccleſiam; non autem illam, quam Reformatam appellant.

XXVII NOmine Eccleſiæ Romanæ non hîc dumtaxat intelligimus Eccleſiam particularem, quæ Romæ exiſtit, quatenus diſtinguitur ab aliis Eccleſiis particularibus; ſed intelligimus cœtum omnium fidelium, qui obediunt Romano Pontifici, ut legitimo Chriſti Vicario, & Petri ſucceſſori, & capiti viſibili totius militantis Eccleſiæ; quæ appellatur Romana à præcipua ſui parte, nempe ab Eccleſia Romæ exiſtente, quæ eſt reliquarum Eccleſiarum Mater; quæ

etiam dicitur Pontificia, quia Pontifici summo est subjecta; & Catholica seu Universalis, quia per totum orbem est diffusa,

XXVIII Ecclesiam ergo Romanam, & non Ecclesiam Lutheranam, vel Calvinianam, quam *Reformatam* appellant (& sic de aliis hæreticorum sectis) esse veram Christi Ecclesiam, evidenter ex præmissis infertur. Nam vera Christi Ecclesia semper in mundo fuit, ex quo Christus illam supra Petrum fundavit. Atqui sola Ecclesia Catholica Romana semper in mundo fuit, ex quo Christus supra Petrum Ecclesiam suam fundavit; non autem Lutherana, vel Calviniana; Ergo sola Ecclesia Catholica Romana, non autem Lutherana vel Calviniana, est vera Christi Ecclesia. Major hujus syllogismi constat ex dictis § præcedenti. Minor probatur. Quia, ex quo Christus Ecclesiam suam supra Petrum fundavit, semper fuit in mundo cœtus hominum obedientium Romano Pontifici, & agnoscentium illum ut successorem D. Petri & Vicarium Christi, & profitentium dogmata illa quæ Ecclesia Romana profitetur; omnibus enim sæculis celebrata est Missa pro vivis & defunctis; celebrata festa, servata

vata jejunia, frequentata vota monaſtica, honoratæ Sanctorum reliquiæ, adminiſtrata ſeptem Sacramenta, & alia religionis noſtræ propria ſemper in uſu fuerunt, ut ex omnium ætatum ſcriptoribus conſtat. Et à D. Petro uſque ad Alexandrum VIII, modernum Pontificem, continuati ſunt Pontifices, qui Sedem Romanam aſcenderunt, & in regimine & ſolicitudine Eccleſiarum Petro ſucceſſerunt; & ſecundum calculum communiorem, ſunt ducenti quadraginta quinque. Petro namque ſucceſſit Linus, Lino Cletus, Cleto Clemens, & ſic deſcendendo deveniemus ad Alexandrum VIII. Unde concluditur, Eccleſiam Romanam, quæ modo agnoſcit Alexandrum VIII pro ſummo Pontifice, illam eamdem eſſe, quam Chriſtus ſupra Petrum fundavit: nam illa, quam Chriſtus fundavit ſupra Petrum, uſque ad finem mundi duratura eſt. Hæc autem nulla alia eſt, quam Eccleſia Catholica Romana, quæ Paſtores ſuos uſque ad Petrum continuatâ ſerie enumerat, nam Alexander VIII, ſucceſſit Innocentio XI, Innocentius XI, ſucceſſit Clementi X; Clemens X, Clementi IX; Clemens IX, Alexandro VII; Alexander VII,

VII, Innocentio X; & ſic aſcendendo devenimus ad Petrum.

XXIX Quo eodem argumento evincitur, Eccleſiam Lutheranam non eſſe veram Chriſti Eccleſiam, & ſimiliter de Calviniana, & aliis. Nam vera Chriſti Eccleſia ſemper fuit, ex quo Chriſtus ſupra Petrum illam fundavit. At Eccleſia Lutherana non ſemper fuit: nam ante annum 1517, in quo Lutherus incœpit efferre caput, Religio Lutherana non erat in mundo; & à fortiori Calviniana, quę illius ſoboles eſt: conſtatque ex ſcriptoribus, eo tempore, quo Lutherus inſurrexit contra Pontificum Romanum, præter Judaicam, Mahumeticam, & Paganicam Religiones, non aliam fuiſſe in mundo præter Catholicam Romanam & Huſſiticam: Ergo Eccleſia Lutherana non eſt vera Chriſti Eccleſia.

XXX Hoc argumento, ſumpto ab antiquitate Eccleſiæ veræ Chriſti, quæ incipiens à Petro ſemper duravit, & in finem mundi duratura eſt; niſi ſunt antiqui Patres Eccleſiæ contra hæreticos, ut probarent; apud ipſos non eſſe veram Chriſti Eccleſiam. Illo uſus eſt Irenæus, *Vir Apoſtolicorum temporum*

rum (inquit Philippus Labbe) *à S. Polycarpo Smyrnæorum Antiſtite, cujus in juventute fuerat auditor, in Galliam miſſus, & anno Chriſti* 178, *vel* 179, *conſecratus eſt Epiſcopus Lugdunenſis:* nam lib. 3 adverſus hæreſes cap. 3, enumerat Pontifices Romanos à Petro uſque ad Eleutherium, qui ſuo tempore ſedebat; & dicit, per hanc ſucceſſionem confundi omnes hæreticos.

XXXI Eodem uſus eſt Tertullianus, qui in decrepita fere ætate obiit anno 215, libro de Præſcriptionibus. *Cedant* (inquit) *hæretici origines Eccleſiarum ſuarum, evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſionem ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis viris habuerit authorem & anteceſſorem: hoc enim modo Romanorum Eccleſia Clementem à Petro ordinatum refert.*

XXXII Eodem uſus eſt S. Optatus Milevitanus Epiſcopus, lib. 2. contra Parmenianum; ubi enumerat Pontifices omnes Romanos, à Petro uſque ad Siricium, qui tunc ſedebat; ut oſtendat, Eccleſiam veram non eſſe apud Donatiſtas, qui per ſimilem ſucceſſionem ad Apoſtolos aſcendere

dere non poterant; & ſubdit; *Vos veſtræ Cathedræ originem oſtendite, qui vobis vultis ſanctam Eccleſiam vindicare.*

XXXIII Eodem argumento, & in eundem ſcopum, contra Donatiſtas uſus eſt S. Auguſtinus epiſt. 145, ut probaret, eorum Eccleſiam non eſſe Eccleſiam Chriſti. Nam enumerat ordinem Pontificum Romanorum, qui à Petro uſque ad Anaſtaſium obtinuerant Cathedram Romanam, & concludit: *Sub hoc ordine ſucceſſionis nullus Donatiſta Epiſcopus invenitur*; ut inde eliciat, apud Donatiſtas non eſſe veram Chriſti Eccleſiam, quandoquidem ſuos Epiſcopos cum Petro connectere non poterant. Et in Pſalmo contra partem Donati, *Numerate*, inquit, *Sacerdotes, vel ab ipſa ſede Petri; & in ordine Patrum, quis cui ſucceſſerit, videte. Ipſa eſt petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.* Et lib. contra Epiſtolam fundamenti; *Tenet me*, inquit, *in Eccleſia, ab ipſa Sede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oves ſuas Dominus commendavit; uſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum.*

XXXIV Hinc concluditur, illam dumtaxat eſſe veram Chriſti Eccleſiam, quæ à

Chri-

Christo ſupra Petrum & Apoſtolos fundata, uſque ad præſentem diem perſeverat. Id quod S. Hieronymus, in Dialogo contra Luciferianos in fine, notavit his verbis. *Brevem tibi apertamque animi mei ſententiam proferam; in illa Eccleſia eſſe permanendum, quæ ab Apoſtolis fundata, uſque ad diem hanc durat. Sicubi audieris, eos, qui dicuntur Chriſti, non à Domino Ieſu Chriſto, ſed quopiam alio nuncupari, ut puta, Marcionitas, Valentinianos, Montenſes, ſive Campitas; ſcito, non Eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti eſſe ſynagogam. Ex hoc enim ipſo quod poſtea inſtituti ſunt, eos eſſe ſe indicant, quos futuros Apoſtolus prænuntiavit. Nec ſibi blandiantur, ſi de Scripturarum capitulis videntur ſibi affirmare, quod dicunt: cum & diabolus de Scripturis aliqua ſit locutus; & Scripturæ non in legendo conſiſtant, ſed intelligendo.*

XXXV Ex quibus verbis conſtat, novitatem eſſe ſignum hæreſeos, ab Apoſtolo prænuntiatæ. Unde infertur, Religionem Lutheranam & Calvinianam & alias hæreticorum ſectas, quæ in Luthero & Calvino aliiſque hæreſiarchis originem ſumpſerunt, non eſſe veram Chriſti Religionem & Eccleſiam;

cleſiam; nam Religio Lutherana incepit quindecim ſæculis,poſtquam Chriſtus ſuam Eccleſiam ſupra Petrum fundaverat; ac proinde non fuit abApoſtolis fundata,nec proinde Eccleſia Chriſti eſſe poteſt.

XXXVI Quapropter, ut quis probare poſſit, ſe eſſe in vera Chriſti Eccleſia, ſeu veram Chiſti Religionem tenere; debet oſtendere, ſe eſſe in Eccleſia, quorum miniſtri omnes ab Apoſtolis deſcendunt, ſuntque Apoſtolorum ſucceſſores, vel ab eorum ſucceſſoribus ordinationem acceperunt. Id autem omnes Romanæ Eccleſiæ filii oſtendere poſſunt; nullus autem Lutheranæ vel Calvinianæ Religionis cultor probare valet. Conſtat namque, omnes Catholicæ Religionis miniſtros ab Apoſtolis deſcendere, ſive poteſtatem Ordinis ſpectes, per quam offertur ſacrificium, & conficiuntur Sacramenta ad ſanctificandos fideles; ſive poteſtatem Juriſdictionis conſideres, per quam datur jus regendi & paſcendi Eccleſiam verbo Dei, &c. Inferiores enim Miniſtri,præſertim Subdiaconi, Diaconi, & Presbyteri ordinantur ab Epiſcopis; Epiſcopi autem ſuum Ordinem ab aliisEpiſcopis acceperunt;

& hi rursus ab aliis, & sic ascendendo usque ad Apostolos, qui potestatem suam proxime à Christo acceperunt. Nullus est ergo, qui non acceperit mediate suam potestatem ab Apostolis, & per Apostolos à Christo. Quare, sicut omnes homines, secundum vitam & potentiam naturalem, longo generationum tractu descendunt ab Adamo; ita omnes Ecclesiæ Ministri, secundum potestatem supernaturalem Ordinis, longa ordinationum serie descendunt à Christo, qui est secundus Adam. Ac proinde nullus est Minister, qui potestatem suam Ordinis, qua consecrat, qua sacrificat, qua absolvit à peccatis, & qua alia Sacramenta conficit, & populum Christianum sanctificat, non possit ad Christum, tamquam ad primum fontem & authorem, reducere; qui homine, tamquam mero instrumento, utitur ad consecrandum corpus suum, ad remittenda peccata, & sanctificandas animas.

XXXVII Idemque est de potestate Jurisdictionis. Constat namque similiter, omnem potestatem Jurisdictionis, qua Ministri Ecclesiæ Catholicæ populum Christianum

regunt, verbum Dei prædicant, & alia munera paſtoralia obeunt, à Chriſto deſcendere, & ad ipſum perſpicue reduci. Parochi namque habent ſuam Juriſdictionem ab Epiſcopis, Epiſcopi à Romano Pontifice; hic vero, præcedente legitima hominum electione, immediate accipit ſuam poteſtatem juriſdictionis à Chriſto. Cum enim ſit verus Chriſti Vicarius, legitimuſque Petri Succeſſor in Cathedra, & in munere regendi Eccleſiam Chriſti, & paſcendi univerſum ejus gregem; neceſſario ſuccedit ei in poteſtate Juriſdictionis, quam Chriſtus per illa verba, *Paſce oves meas*, communicavit Petro, & in ipſo omnibus, qui legitime fuerint electi ad Epiſcopatum Romanum.

XXXVIII Qui autem in Eccleſia non habent poteſtatem ordinariam, ſed delegatam tantum; eam à Parochis, vel ab Epiſcopis, vel à Summo Pontifice acceperunt. Nullus ergo eſt Miniſter in Eccleſia Catholica, nullus verbi Dei Prædicator, nullus Catechiſta, qui non poſſit oſtendere, ſuam poteſtatem à Chriſto deſcendere, & ſuam miſſionem legitimam eſſe; utpote à Chriſto,

 per

per legitimos ejus Ministros, derivatam: quod nisi possent ostendere, non essent ullo modo audiendi, sed suspecti habendi tamquam lupi; cum non per ostium in ovile intrarent, sed aliunde occulte irreperent.

XXXIX Quod autem nullus Lutheranæ vel Calvinianæ sectæ Professor possit ostendere, suæ sectæ Ministros à Christo potestatem accipere; facile evincitur. In primis probare non possunt, Episcopos suæ sectæ potestatem Ordinis à Christo accepisse. Non enim dicere possunt, Christum descendisse de cælo, & illos per se ipsum ordinâsse in Episcopos. Nec dicere possunt, Apostolos immediatè imposuisse super illos manus suas, & potestatem Ordinis Episcopalis illis immediatè contulisse; nec probare possunt illos ordinatos fuisse ab aliis Episcopis, qui mediatè ab Apostolis Ordinem susceperint, ut probare possunt Episcopi Catholici. Loquamur de primo Episcopo alicujus sectæ, vel Lutheranæ, vel Calvinianæ, qui ante professionem illius sectæ Episcopus non erat; sed, vel merè Laicus, vel solum Presbyter in Ecclesia Catholica, à qua defecit, ut transiret ad illam sectam: à quo, quæso, ordinatus est Episcopus? XL

XL Hoc argumentum vehementer torsit Angliæ Ministros. Nam ut refert Richardus Arsdekin tom.1 Theologiæ tripartitæ part.1 cap.3,pag.mihi 11,*Sæpius postulati de legitima ordinatione Parkeri, qui primus post hæresim tamquam Archiepiscopus Cantuariensis Sedem occupavit; nec testes, nec tabulas, nec ullum derivati à Christo ordinis aut potestatis indicium legitimum umquam proferre potuerunt. Quorum unus* (inquit) *non ita pridem, quasi collabenti Ecclesiæ humeros suppositurus, non antiquas tabulas, sed novas fabulas evulgavit de Parkero, in quadam taberna per aliquos Romanæ Ecclesiæ Episcopos in Præsulem consecrato; sed non defuit author Catholicus, Dublinensis nunc Præsul Illustrissimus, qui calamo, suâ eruditione digno, commentum illud apertè dissolvit, & ad vivum rescecuit.* Hoc idem argumentum manifestè probat, nec apud Lutheranos, nec apud alios hæreticos esse veram Christi Ecclesiam: quia vera Christi Ecclesia non potest subsistere sine veris Episcopis; apud Lutheranos autem aliosque hæreticos non sunt veri Episcopi: quia veri Episcopi dari non possunt sine vera ordinatione & successione ab Apostolis: Episcopi

autem Lutheranorum (& ſic de aliis ſectis) non habent veram ordinationem nec ſucceſſionem ab Apoſtolis. Nam ſi inquiramus, à quo ordinati ſint Epiſcopi Lutherani, qui modo exiſtunt; & ab illis petamus, ut probent, ſe ab Apoſtolis originem trahere; reſpondere non poterunt, nec ſatisfacere. Nam tandem deveniendum eſt ad primum Epiſcopum ſuæ ſectæ, de quo probari non poſſit, fuiſſe verè ordinatum in Epiſcopum, & originem trahere ex Apoſtolis. Nam in ſecta Lutherana tandem deveniemus ad Lutherum, qui habitus eſt Epiſcopus Wittenbergenſis: de quo inquiro, à quo conſecratus ſit in Epiſcopum. Certè, ex ſtatuto Apoſtolorum, & Concilii Nicæni & Carthaginenſis, Epiſcopus debet ordinari à tribus Epiſcopis, vel ex diſpenſatione ab uno, aſſiſtentibus Abbatibus. Quæro, à quo ordinatus eſt Lutherus? Non ab Epiſcopis Lutheranis, quia ante illum nullus in illa ſecta fuit, nec Epiſcopus, nec Abbas. Non ab Epiſcopis Eccleſiæ Romanæ, à quorum fide & religione diſceſſit, & in quibus ipſe Lutherus veram poteſtatem ordinandi agnoſcere non poterat; quandoquidem palam prædicabat, Eccleſiam Romanam

à

à multis ſeculis defeciſſe à fide & religione; & jam non eſſe veram Chriſti Eccleſiam, ſed ſynagogam ſathanæ; manifeſtum autem eſt, non eſſ veros Epiſcopos, cum vera poteſtate ordinandi, ubi non eſt vera Chriſti Eccleſia. Ergo Lutherus non fuit verus Epiſcopus; ſed ei aliiſque ſimilibus convenit id, quod Cyprianus lib. de Simplicitate Prælatorum ait: *Ii ſunt, qui ſe ultro, apud temerarios convenas, ſine divina diſpoſitione, præficiunt: qui ſe Præpoſitos, ſine ulla ordinationis lege, conſtituunt; qui, nemine Epiſcopatum dante, Epiſcopi ſibi nomen aſſumunt*, Idem dico de Zwinglio, qui habitus eſt Epiſcopus Tigurinus; & de Calvino, qui dictus eſt Epiſcopus Genevenſis; & de Oecolampadio, qui in ipſo ſepulchri epitaphio vocatur primus Baſileæ Epiſcopus: quod epitaphium ſe legiſſe, teſtatur, non ſine riſu, Cardinalis Bellarminus, lib. de notis Eccleſiæ cap. 8. De hoc, & de Luthero, & ſimilibus monſtris verè dicere poſſumus, quod de alio hæreſiarcha dixit Cyprianus lib. I epiſt. 6 ad Magnum: *Novatianus*, inquit, *in Eccleſia non eſt, neque Epiſcopus computari poteſt; qui Apoſtolicâ traditione contemptâ, nemini ſuccedens, à ſe ipſo ordinatus eſt.*

XLI quodsi hæretici, ad declinandum hoc telum, dicant; ut quis sit Episcopus, non opus esse, ut ordinetur vel consecretur in Episcopum ab aliis Episcopis; sed satis esse, quod eligatur à populo in Episcopum, ad hoc ut Christus immediate illi communicet potestatem Ordinis Episcopalis; id quod respondet Brentius, apud Bellarminum lib. de notis Ecclesiæ cap. 8; *Nos legitime*, inquit, *vocati sumus à Populo, & Magistratu; & ab eis Episcopatum accepimus, & nos non intrusimus*. Si, inquam, hoc dicant; contradicunt toti antiquitati, & perpetuo Ecclesiæ usui. Ut enim inquit P.Lessius, in opusculo de vera Religione capessenda; *Numquam in Ecclesia habitus fuit Episcopus, ita ut munia omnia Episcopalia obire posset, nisi ab alio Episcopo ordinatus; cui, ex Apostolorum constitutione, duo alii Episcopi debent conjungi, ut expresse præcipitur* Can. 1. *Apostol.* & Can. 4 *Synodi Nicænæ, & insinuat Apostolus scribens Episcopo Timotheo* 1,4, *& monens*; Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii: *hoc est, cœtus Episcoporum, qui simul cum ordinante*

dinante manus ordinando imponerent, ut Patres exponunt.

XLII Unde in primitiva Ecclesia, quando nec hæretici negant, Romanos Pontifices fuisse veros Pontifices; singuli Papæ, incipiendo à D.Petro, aliquos Episcopos ordinarunt; ut constat ex Pontificali Romano S.Damasi, & Historia Ecclesiastica, in Vitis singulorum Pontificum; in quibus, incipiendo à D.Petro, & D.Lino, & aliis, narratur, quot Ordinationes fecerint, & quot Episcopos per varia loca ordinaverint; &, ut inquit Cardinalis Bellarminus tom. 2. lib. 4 de notis Ecclesiæ cap. 8, *constat, Christum, à quo Ecclesia novi Testamenti cœpit, duodecim Apostolos tantum elegisse Episcopos & Sacerdotes, & eis commisisse omnem auctoritatem pascendi & gubernandi Ecclesiam; Apostolos autem postea elegisse, atque ordinasse alios Episcopos, & eis tradidisse similem potestatem, alios deinceps ordinandi; id quod ex historiis non solum antiquis Eusebii, & similium, sed etiam ex ipsis Centuriis Magdeburgensium aperte ostenditur. Et hinc est, quod Paulus, qui extra ordinem Apostolus à Christo post ascensionem in cœlum factus est;*

non fuisset agnitus in Ecclesia pro tali, nisi prius in ipsa Ecclesia baptizatus fuisset, & ab Apostolis dexteras accepisset, imo, & ab illis ordinatus fuisset, ut patet ex Act. 9, & 13: & ad Galat. 1.

XLIII *Itaque sicut in populo Testamenti veteris, qui per carnalem generationem propagabatur, nulli erant de populo illo Dei, nisi qui descendebant à duodecim filiis Iacob; nulli Sacerdotes, nisi qui descendebant à Levi per Aaron; & idcirco diligentißime tunc conservabantur genealogiæ, ut patet ex toto veteri Testamento: ita in populo Testamenti novi, qui spirituali generatione multiplicatur, nulli sunt Christiani, nisi per Apostolos, vel eorum Successores, aut ab eis missos conversi; nulli Episcopi, nisi qui eisdem legitime succedunt; & ideo tam diligenter annotantur à nostris Episcoporum succeßiones.* Quare futilis est responsio Brentii; nam aliud est loqui de electione Episcopi, aliud de consecratione; nam electio varie variis temporibus facta est. Constat enim, veteres Romanos Pontifices misisse Episcopos ad varias civitates, sine ullo consensu populorum requisito. Constat etiam, aliquando Populum simul

mul cum Clero Episcopum elegisse, aliquando solum Clerum. *Cæterum quomodocumque fieret electio, semper* (inquit Bellarm.) *necessaria fuit ordinatio: quam non populus, sed soli Episcopi, & quidem tres, regulariter conferebant: quod nemo nescit, nisi qui nihil legit.*

XLIV Quod si rursus dicas, ad veram Christi Ecclesiam non requiri, quod in illa detur Hierarchia Ecclesiastica, coalescens ex Patriarchis, Archiepiscopis, & Presbyteris; sed sufficere, quod Ecclesia, exclusis Episcopis & Ministris, à solis senioribus administretur, ut faciunt Puritani & Presbyteriani in Anglia; qui ex diametro opponuntur Protestantibus, dicentibus Ecclesiam debere conflari ex Archiepiscopis, Episcopis, Decanis, aliisque gradibus Ecclesiasticæ Hierachiæ. Si hoc, inquam, dixeris, rem manifeste absurdam, & contrariam Scripturæ & Patribus dices. Clare namque ostendit Bellarminus, ubi nuper, *non posse ullo modo* Ecclesiam esse sine Pastoribus & Episcopis; ut recte docet Cyprianus epist. 9. lib. 4, ubi dicit, *Ecclesiam esse plebem Episcopo adunatam; & Episcopum esse in Ecclesia, Ecclesiam in Episcopo*, Quare *Hieronymus*, lib.

lib. contra Luciferianos; *Ecclesia*, inquit, *non est, quæ non habet Sacerdotes.* Id quod aperte probatur ex Paulo Ephes. 4: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in ædificationem Corporis Christi, donec occurramus omnes.* Ubi docet Apostolus, futuros Pastores in Ecclesia usque ad diem judicii; tunc enim occurremus Domino in *unitate fidei. in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.*

XLV Esse autem Episcopos, Pastores hujus gregis, docet idem Apostolus, apud Lucam Actor. 20: *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei.* Sed nec Lutherus id negat, quin potius, in lib. de Eccl. & Conc. inter notas Ecclesiæ ponit, *habere veros Pastores*: ex quo sequitur, eam non esse veram Ecclesiam, quæ aut nullos, aut non veros habet Pastores.

XLVI Deinde probare non possunt Lutherani & Calvinistæ, suos ministros, imo nec primos authores suæ ecclesiæ reformatæ, Lutherum & Calvinum, potestatem Juris-

risdictionis à Christo accepisse, ad gubernandas Ecclesias, imo nec ad prędicandū Verbum Dei. Nemo enim, in Ecclesia prædicare potest, nisi legitimâ authoritate fuerit missus, juxta illud Apostoli ad Rom. 10; *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* alioquin maxima nasceretur in Ecclesia confusio. Ut enim sapienter ponderat P. Lessius; *quivis officium prædicandi, & Ecclesiam regendi, sibi assumere posset, & quosvis errores disseminare.* Si enim in Repub. temporali & politia humana, nemo se ipsum potest intrudere, & assumere magistratum ad regendum populum, in rebus terrenis, ad hanc vitam dumtaxat pertinentibus; sed debet à Principe ad hoc constitui: quanto minus in Ecclesia, in regno Christi spirituali, potest quis sibi arrogare officium Pastoris, ad regendum populum, in iis quæ salutem spectant æternam; sed ab Ecclesiæ supremo Rectore & Sacrorum Principe, constitui debet? Multo enim magis vitanda est confusio regiminis in Ecclesia, quam in politia; cùm illa in perniciem cedat animarum, hæc solum in damna fortunarum vel corporum.

XLVII Deinde Joan. 10: *Qui non intrat per*

per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, hic fur est & latro, inquit Dominus. At is, qui absque legitima missione & authoritate, assumit sibi officium Pastoris in Ecclesia, non intrat per ostium, sed ascendit aliunde: ut Patres passim exponunt, & per se satis constat. Quid enim aliud est, *intrare per ostium*, quam intrare legitimâ viâ, legitimâ authoritate? Ostium enim est via ordinaria, ad hoc instituta, ut per eam intretur in ovile. Unde designat illam authoritatem, per quam Ministri debent admitti in ovile Christi, ad oves Christi regendas & pascendas.

Rursus, Dominus apud Joannem 7, ait: *Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit; qui autem quærit gloriam ejus qui misit eum, hic verax est, & injustitia in illo non est.* Quibus verbis significat, non esse credendum iis, qui legitimè missi non sunt, sed à seipsis veniunt: quia gloriam propriam quærunt, ac proinde non ad veritatem, sed ad honorem & compendium loquuntur, & doctrinam suam omnem eo dirigunt. Denique Apostolus, in epist. ad Hebræos, adeo hanc missionem necessariam ducit, ut etiam in Chisto Domino eam requirat. *Nec quisquam*

sumit

ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Sic & Chriſtus, non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret: ſed qui locutus eſt ad eum; Filius meus es tu, ego hodie genui te. Unde Dominus toties inculcat Judæis ſuam miſſionem; nimirum, quod à ſe non venerit, ſed à Patre miſſus; idemque multis modis confirmat.

XLVIII Ex his clarè deducitur, Lutherum, Calvinum, & ſimiles novos Doctores; audiendos non eſſe, & eorum doctrinam vitandam. Quia conſtat, eos aliquâ legitimâ authoritate miſſos non eſſe, ſed à ſeipſis veniſſe: conſtat, eos ſibi magiſtratum, & officium Paſtorum, & jus reformandi in Eccleſia, uſurpâſſe: conſtat, non intrâſſe per oſtium, & viâ legitimâ, ſed aliunde aſcendiſſe in ovile: ac proinde, juxta Domini ſententiam, pro furibus & latronibus habendos.

§. V.

Præcluditur vanum hæreticorum effugium, asserentium, suam Religionem non esse novam, sed semper extitisse; licet latuerit occulta, quousque Lutherus cœpit palam prædicare.

XLIX CAlvinus, in Præfatione suarum Institut. animadvertens, antiquitatem esse potissimam notam veræ Ecclesiæ; nam sine dubio vera Ecclesia antiquior est quam falsa, quemadmodum Deus antè fuit quam diabolus: quocirca Matt. 13, prius seminatum legimus bonum semen, quam zizania; & Ecclesia dicitur *Catholica*, quia omni tempore fuit; & similiter dicitur *Apostolica*, quia fundata est ab Apostolis, ac proinde debet esse antiquissima. Hoc, inquā, animadvertens Calvinus; ut declinaret argumentum, quod contra ipsum fiebat ex novitate suę Ecclesiæ, quâ evincebatur, illam non esse veram Christi Ecclesiam; respondit, suam Ecclesiam non esse novam, sed antiquissimam; imo illam ipsam, quam Christus fundavit; tamen non esse visam per multa sęcula, & tunc demum apparuisse. Sed contra hoc effu-

effugium vel potius somnium, valdè insurrexêre, Cardinalis Bellarminus, lib. 4 de notis Ecclesiæ cap. 5; P. Leonardus Lessius, in præclaro illo opusculo seu consultatione, *quæ Fides & Religio sit capessenda*, in nona consideratione, in 1 ratione, ob quam omnes aliæ Religiones præter Catholicam sunt suspectæ; & P. Martinus Becanus, in compendio Manualis, lib. 1 cap. 3, n. 34, & 61: ex quibus, & ipsorum verbis, hoc delirium patefaciendum èst. Et imprimis contra illud, militat argumentum, quod facit B. Augustinus contra Donatistas lib. 3 de Baptismo, cap. 2. *Aut ista Ecclesia, quæ nunc apparuit, antea perierat, & nunc resurrexit; aut non perierat, sed tantum latuerat, & nunc extulit caput. Neutrum autem potest dici.*

Non primum. Quia tunc non potuissent renasci ipsi, si mater perierat. Si periit: *Unde ergo*, inquit B. Augustinus, *Donatus apparuit? de qua terra germinavit? ex quo mari emersit? de quo cælo cecidit?* Et præterea falsæ erunt promissiones Christi Matth. 16; *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Matthæi ultimo; *Ego vobiscum sum usque*, &c.

Non secundum. Quia tunc vel ista Ecclesia

latens profitebatur ſuam fidem, vel non profitebatur. Si profitebatur, ergo non erat latens, ſed manifeſta: & ſi manifeſta, quomodo nemo advertebat? quomodo non capiebantur & coercebantur ab Inquiſitoribus, qui longo tempore ante Lutheri ætatem eſſe cœperunt in Eccleſia? quomodo nullum veſtigium, nulla memoria eorum extat? Si autem non profitebatur fidem, ſed verè & propriè latebat (quam partem ipſi defendere coguntur) ergo illa non fuit vera Eccleſia, ac proinde nulla fuit in mundo vera Eccleſia: nam, ut ipſi dicunt, confeſſio fidei eſt nota veræ Eccleſiæ, & Rom. 10, *ore confeſſio fit ad ſalutem.*

L Præterea, ſi ita eſt; quomodo apparente Luthero & Calvino nemo fuit, qui ſe illis adjungeret, niſi quos ipſi deceperunt? Si multi Lutherani & Calviniſtæ latebant, debuiſſent multi, prædicante Luthero & Calvino, mox cognoſcere ſocios ſuos, & ad eos currere, etiam non vocati? At non ita factum eſt; nam omnes ferè qui ſunt Lutherani & Calviniſtæ, fatentur, ſe antea fuiſſe ex noſtris, & nihil cogitâſſe de nova illa doctrina. Imo Lutherus ipſe fatetur, ſe aliquando non fuiſſe

Lu-

Lutheranum, ſed Monachum Catholicum, & Miſſas celebrâſſe per quindecim annos, ſerio & devotè. Vide librum de Miſſa angulari, vel Joannem Cochlæum in Actis Lutheri, anni 1534. Item librum ſecundum Lutheri contra Zwinglium; vel Septicipitem Joannis Cochlæi, cap. 24.

Denique, ſi ita Eccleſia latuiſſet, ut Calvinus dicit; ſequeretur, Eccleſiam Chriſti fuiſſe pejorem & miſeriorem omni ſecta hæretica, & ipſo etiam populo Judæorum poſt everſionem Heroſolymæ; quod certè eſt blaſphemum; cum Deus per Prophetas paſſim prædicet gloriam Eccleſiæ; & polliceatur, ſe cum ea ſemper futurum. Quod illud ſequatur, patet. Nam omnis hæretica ſecta habuit ſua templa, ſuos Epiſcopos ſua Sacramenta; & ſimiliter Judæi, poſt everſam Hieruſalem, ſemper habuerunt aliquas Synagogas, ubi liberè exercuerunt ſuas cæremonias; ut patet ex Gregorio lib. 7 Epiſt. 5; nec unquam coacti ſunt generaliter adorare deos alienos.

At Eccleſia, quàm latentem fingit Calvinus per annos ferè mille, nulla habuit templa, nulla ſacra, nullos Epiſcopos; nec habuit

unum

unum angulum terræ, ubi libere exerceret actus Religionis suæ; & quod pejus est, coacta est servire diis alienis, adorare idola, sacrilegiis communicare; quæ est horribilior captivitas, quam unquam fuerit Judæorum; imo est ista Ecclesia deformior ipsis ruinis Synagogæ.

LI Præterea si alia Ecclesia Christi, præter Catholicam Romanam, semper fuit, licet occulta & latens; edisserant nobis adversarii, quænam illa fuerit, quas mundi partes occupaverit, & adhuc occupet? quos Pastores & Episcopos habuerit, & adhuc habeat? qui Reges & Imperatores illi adhæserint, & adhuc adhæreant? qui hæretici ab illa damnati? quæ Academiæ confirmatæ? quæ templa & monasteria erecta? Dicere enim, in mundo semper extitisse veram Christi Ecclesiam, distinctam ab Ecclesia Romana; & tamen nullos habuisse Episcopos & Pastores, nullas Universitates, nullos Doctores, nulla templa, nullas Religiosas familias, nulla concilia celebrasse, nullas hæreses damnasse; est merum delirium, risu potius quam confutatione dignum.

LII

LII Hinc P.Lessius evidenti dilemmate concludit,nec Religionem Lutheranam,nec ullam aliam hæreticorum sectam,esse veram Christi Ecclesiam. Nam Religio Lutherana vel Calvinistica ante suos authores extitit, vel non extit. Si non extitit; ergo est plane novitia, ac proinde non potest esse Religio Christi; quæ est antiqua. Si extitit, ergo fuit occulta, ac proinde non potuit esse Christi Religio & Ecclesia: hæc enim est *civitas supra montem posita, quæ abscondi non potest*, Matt. 9: hæc est *Mons Domus Domini, præparatus in vertice montium, & elevatus super omnes colles, omnibus conspicuus, ad quem fluent omnes gentes*, Isa. 2. Hæc est Regnum Christi, *diffusum à mari usque ad mare, & à flumine usque ad cardines terræ* Psal.71. Hæc est *Mons* ille *magnus, replens universam terram*, Dan. 2. Ecclesia enim Christi,mundo debet esse conspicua; tum ut suo cultu & decore, suisque moribus & externa specie,gentes ad se alliciat; tum ut qui volunt fieri Christiani, sciant, quo se debeant conferre, quos adire, à quibus instructionem petere. Similiter ejus doctrina, & fides manifesta esse debet; alioquin mundo

esset

esset inutilis, nec posset gentes convertere. Unde etiam in maximis persecutionibus numquam ita latuit, quin passim cognosceretur; ut ex historiis Ecclesiasticis constat. Hinc tanta Martyrum multitudo. Deinde, si tot sæculis latuit, indigna prorsus fuit hoc nomine. Quomodo enim dici potest Ecclesia Christi, quæ Christi sinceram doctrinam non audet confiteri? quæ tam pusilli est animi, & ita mortem timet, ut se abdat in tenebras, & tot sæculis non audeat prodire in lucem? denique, quæ tot sæculis non solum se occuluit, & sinceram fidei professionem suppressit; sed etiam professa est fidem falsam, nempe Papisticam; adoravit idola, contaminavit se mille superstitionibus & sacrilegiis? Nam ante Lutherum omnes Christiani exterius in omnibus gerere se debebant ut Catholici, alioquin mox ab Inquisitoribus & Episcopis deprehensi fuissent, & tamquam hæretici puniti. Miserabilior itaque & deformior fuisset Ecclesia Christi ruinis Synagogæ seu secta Judaica, quæ semper suas synagogas, & liberam suæ religionis professionem, quibusdam locis habuit; nec coacta est, saltem generatim, ad ido-

idolorum cultum: miserabilior & deterior sectis omnibus hæreticis; nulla enim umquam secta fuit alicujus nominis, quæ non sua templa, vel domos religiosas, suos conventus, suos Episcopos, suæ Religionis formam & professionem habuerit, ita ut passim cognosci posset.

LIII Cum hæretici, his pressi argumentis, non possint assignare Ecclesiam aliquam visibilem, distinctam ab Ecclesia Pontificia, in qua semper fuerint Episcopi & Doctores, & in qua floruerint Universitates, & in qua celebrata sint Concilia; duo quæsierunt effugia, satis ridicula, apud Becanum. Primo namque aliqui fingunt Ecclesiam quamdam, in cunis jacentem, & vagientē. Ajunt enim, inquit ille, Ecclesiam Christi aliquot sæculis tam fuisse corruptam ac vitiatam, ut nulli in ea fuerint veri fideles, nisi infantes baptizati. Et sine dubio intelligunt Ecclesiam Romanam seu Pontificiam, quam putant superioribus sæculis penitus defecisse; nisi quod soli infantes, legitimè in ea baptizati, tamquam vera ipsius membra, manserint. Miserum perfugium, & ipsis adversariis perniciosum. Nam ipsi passim docent, duas esse notas Ec-

clesiæ;

clesiæ; nempe sinceram prædicationẽ Euangelii, & legitimam Sacramentorum administrationem, ex quibus vera Christi Ecclesia dignosci debet, & sine quibus consistere non possit, ut videre est in Confessione Augustana art.7, & in Apologia ejusdem, & in Calvino lib.4 Instit.cap.1 §.9,10,& 11. At hæ duæ notæ non conveniunt Ecclesiæ, in qua soli infantes baptizati sunt; quia soli infantes, nec possunt sincerè prædicare Euangelium, nec legitimâ administrare Sacramenta: ergo Ecclesia, in qua soli infantes sunt, non est vera Christi Ecclesia.

LIV Alii habent aliud effugium. Ajunt, semper in Ecclesia fuisse unum aut alterum, cordatum virum, qui Papæ contradixerit; cujusmodi diversis temporibus fuerunt Wicleff, Joannes Hus, Lutherus, Calvinus. Æque inepte. Nam primo, dicant mihi quis fuerit ille unus, vel illi duo cordati viri, qui ante Wicleffum, per singula superiora sæcula, Papæ contradixerint? Si nesciunt? quare temere affirmant? Si sciunt? edicant eorum nomina, locum habitationis, & cæteras circumstantias. Non poterunt. Secundo, Ecclesia Christi non est deterioris conditionis, quam

quam fuerit Synagoga Judæorum, cum Ecclesia sit domina; Synagoga, ancilla; ad Gal. 4, 22.) At Synagoga numquam fuit tam deserta, ut duo tantum viri in ea reperirentur. Imo, tempore Heliæ, cum putabatur desertissima, septem millia virorum in eâ reperta sunt, Rom. 9, 4. Cur ergo Adversarii fingunt, Ecclesiam Christi fuisse aliquando tam desertam, ut duo tantum viri in ea reperti fuerint? quod manifeste repugnat Scripturæ, quæ apud Isaiam testatur, Ecclesiam Christi multo fœcundiorem & ampliorem fore, quam fuerit Synagoga, Isaiæ 54, 1. Tertio, Donatistæ plus tribuebant Ecclesiæ quam hi faciunt. Nam illi, tametsi dicerent, Ecclesiam toto orbe periisse, & in sola Africa remansisse; non tamen ausi sunt asserere. quod hi asserunt, remansisse aliquando in duobus tantum viris, qui Papæ contradixerint. Si ergo illi, qui melius sentiebant de Ecclesia, quam hi nostri Adversarii sentiunt, nihilominus ab Augustino & aliis Patribus damnati sunt tamquam hæretici; quid de his nostris fieri oportere existimandum est?

CAPUT II.

Secundum caput idem probandi, quia, cum Sectarii fateantur, Ecclesiam Romanam tribus, quatuor, vel quinque seculis veram Ecclesiam Christi fuisse; manifestè demonstratur, illam postea à vera fide, quam ab Apostolis acceperat, non defecisse per apostasiam, per hæresim, vel per schisma.

LV P. Martinus Becanus, in compendio Manualis lib. 1 cap. 3, n. 24, testatur, hæreticos Lutheranos & Calvinistas, passim asserere, totam Ecclesiam visibilem, quæ primis quingentis annis habuit veram fidem ac Religionem, postea erràsse, & multis sæculis usque ad tempora Lutheri in errore perstitisse; vel ut alii loquuntur, totam periisse ac defecisse: non quod perierint aut defecerint homines, ex quibus conflata est Ecclesia visibilis; sed quod defecerit eorum fides & sincera religio. Et Cardinalis Bellarminus, lib. 4 de notis Ecclesiæ cap. 5, affirmat, hæreticos hujus temporis asserere, post primos quingentos annos cœpisse invalescere nostram Religionem, quam ipsi sectam Papisticam

cam vel Pontificiam appellant; tamen quando cœperit absolute, numquam dixisse: & postea subjungit idem Bellarminus; *Passim Calvinistæ & Lutherani, usque ad primos quingentos vel sexcentos annos, extendunt Ecclesiæ puritatem*. P. Leonardus Lessius, in illo præclaro opusculo suo, Quę fides & religio sit capessenda, in nona consideratione, ratione 1, refert, Lutheranos Doctores, in opere Centuriarum ab ipsis edito, asserere, Ecclesiam Romanam, etiamsi temporibus Apostolorum & aliquando postea fuerit vera Christi Ecclesia, tameu tertio saltem & quarto sæculo cœpisse omnino deficere à fide vera, ac proinde non fuisse amplius veram Christi Ecclesiam; testaturque, hoc passim judicari à Lutheranis, in quibusdam Germanię oppidis, cum prægrandibus litteris in frontibus domorum scribunt hæc vel similia verba: *Anno tali illuxit huic urbi verum Euangelium Christi, superstitione depulsâ.* Imo Rex Jacobus, in oratione quam habuit ad supremos Regni Ordinis (Parlamentum appellant) & Wittakerus, in responsione ad secundam demonstrationem Sanderi; Tulkius, in Caput secundum Epistolæ 2 ad Thessalonicenses;

 &

& alii Ecclesiæ Romanæ hostes, & hæresis Calvinianæ & Lutheranæ defensores, aperte fatentur Ecclesiam Romanam primis temporibus *purißimam, celeberrimam, nec non sanctitate & doctrinâ florentissimam extitisse.* Estque res evidentissima; cum Petrus & Paulus Ecclesiam Romanam fundaverint; & suo sanguine illustraverint; & Pontifices, qui Petro successerunt per tria & amplius secula, ut Linus, Cletus, Clemens &c. Sancti sine dubio fuerint.

LVI Dicunt autem Lutherani & Calvinistæ, ita post aliqua sæcula Ecclesiam Catholicam, à Christo supra Petrum fundatam, in doctrina fidei mutatam fuisse, ut Pontifex Romanus conversus sit in Antichristum. Nam Magdeburgenses, centuriâ 7 cap. 1 affirmant, initio anni 600 Papam in Antichristum mutatum esse. Et Lutherus, in supputatione temporum, vult, Sanctum Gregorium fuisse ultimum Papam. Item Theodorus Bibliander, in tabulis suæ Chronologiæ initio anni DC, ponit apparitionem Antichristi, id est Papæ.

LVII Hoc supposito, probo, numquam Ecclesiam Romanam defecisse à vera fide, quam

quam ab Apostolis acceperat; sed quam semel acceperat, semper retinuisse; & sic argumentor. Illa Ecclesia, quæ semel fuit vera Ecclesia, pura & incontaminata, & postea numquam incidit in apostasiam, hæresim vel schisma; semper vera, pura, & incontaminata perseverat Christi Ecclesia. Atqui Ecclesia Romana aliquando fuit vera Christi Ecclesia, pura & incontaminata, & postea numquam incidit in apostasiam, hæresim, vel schisma; ergo Ecclesia Romana semper vera, pura, & incontaminata perseverat Christi Ecclesia. Consequentia est evidens: & major ex terminis nota. Minor, quoad primam partem, patet ex confessione adversariorum, & est evidens evidentiâ facti; & patet ex Apostolo Rom.8. *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt; vos autem in carne non estis, sed in spiritu* & v.11. *Quod si spiritus ejus, qui suscitavit Iesum à mortuis, habitat in vobis, qui suscitabit Iesum Christum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem ejus spiritum in vobis.* Item, Rom. 16, 19. *Vestra obedientia in omnem locum divulgata est: gaudeo igitur in vobis.* Quoad secundam partem probatur eadem minor. Primo

que, quod ſpectat ad apoſtaſiam, manifeſtiſſimum eſt, Eccleſiam Romanam in apoſtaſiam numquam incidiſſe. Siquidem apoſtaſis, eſt fidei Chriſtianæ non ſolum abrenuntiatio, ſed etiam vel ipſius tituli Chriſtiani nominis omnimoda abjuratio: evidentiſſimum autem eſt, Eccleſiam Romanam numquam abrenûntiâſſe fidem Chriſti, & multo minus abjurâſſe titulũ nominis Chriſtiani.

LVIII Secundo, Eccleſia Romana non incidit in hæreſim. Quia hæreſis eſt, alicui privatæ & ſingulari opinioni ſeu errori in fide obſtinata adhæſio, contra generalem & approbatam univerſalis Eccleſiæ doctrinam. Atqui Eccleſia Romana numquam alicui novæ, privatæ, & ſingulari opinioni, ſeu errori in fide, contra generalem & approbatam Eccleſiæ univerſalis doctrinam adhæſit: ergo non incidit in hæreſim. Minor manifeſta eſt. Quia nulla unquam Eccleſia adhæſit alicui novæ, privatæ, & ſingulari opinioni, diſcrepanti à recepta totius Orbis univerſali doctrina; quin ab aliquo œcumenico Concilio, vel à Patribus & Scriptoribus illius ſæculi, vel ab aliqua alia legitima poteſtate, tamquam heterodoxa ſeu hæretica, fuerit con-

condemnata. Atqui Eccleſia Romana numquam condemnata fuit ab aliquo œcumenico Concilio; nemo antiquorum Patrum adverſus illam ſtylum exacuit: contra vero ad unum omnes pro illa acerrime depugnârunt: nec ulla legitima poteſtas ſive authoritas afferri poteſt, à qua vel reprobata vel condemnata, tamquam heterodoxa ſeu hæretica, fuerit: ergo Romana Eccleſia numquam adhæſit alicui novæ, privatæ, & ſingulari opinioni, diſcrepanti à recepta totius Orbis univerſali doctrina: ergo numquam incidit in hæreſim.

LIX Tertio. Numquam Eccleſia Romana incidit in ſchiſma. Quia Schiſma nihil aliud eſt, quàm diſceſſio ſeu ſeparatio ab unitate Eccleſiæ, quo fit, ut vinculum communionis, quo cum Eccleſiæ corpore conjungimur & coarctamur, rumpatur neceſſe ſit. Atqui Eccleſia Romana numquam rupit aut diſſolvit vinculum communionis cum aliqua priore Eccleſia, nec ſeparavit ſe ab aliquo corpore fidelium Chriſtianorum: ergo numquam incidit in ſchiſma. Minor manifeſta eſt. Quia impoſſibile eſt, oſtendere aliquam Eccleſiam vel Chriſtianorum ſocie-

tatem, à qua diſceſſit vel quam deſeruit Eccleſia Romana. Mihi quoque non modo ſtupendum videtur, verum etiam ridiculum & rationi omnino diſſentaneum, quod Eccleſia illa habeatur pro ſchiſmatica; cum nulla alia Eccleſia aſſignari poſſit præter Romanam, quæ ſingulis ſæculis, ab ipſo Salvatoris noſtri tempore deductis, permanſit viſibilis, à qua illa receſſit.

LX Præterea argumentor; Quia ſi Eccleſia Romana, quæ per aliqua ſæcula fuit vera Chriſti Eccleſia, pura & immaculata in fide, quam ab Apoſtolis acceperat, & poſtea converſa eſt in ſynagogam ſathanæ; & Romanus Pontifex, qui prius fuit verus Chriſti Vicarius & legitimus Petri Succeſſor, converſus eſt in Antichriſtum; neceſſe eſt, ut dicamus unum ex duobus; nimirum, vel alicui Pontifici Romano, vero & legitimo, ſucceſſiſſe in Cathedra Romana alium, qui non fuit verus Chriſti Vicarius & legitimus Petri Succeſſor, ſed Antichriſtus; vel aliquem extitiſſe Pontificem Romanum, qui primo fuerit verus & legitimus Chriſti Vicarius, & veræ & Apoſtolicæ fidei profeſſor & cuſtos; poſtea vero fidem deſeruerit, & hæ-

hæreses seminaverit,& ex pastore conversus sit in lupum, & ex Vicario Christi in Antichristum. Non enim est alius modus possibilis, quo verificetur, aliquando Ecclesiam Romanam habuisse verum & legitimum Pontificem, & postea loco Pontificis legitimi habuisse & nunc habere illegitimum, qui verus Pontifex non sit; nisi quia, vel vero & legitimo Pontifici successit illegitimus & falsus; vel quia qui prius fuit verus & legitimus, factus est postea illegitimus & falsus. Atqui utrumque est evidenter falsum, & penitus incredibile. Nam tanta & tam stupenda mutatio, ut Pontifex Romanus ex Vicario Christi mutaretur in Antichristum, & ex custode veræ fidei fieret veræ fidei destructor & devastator, & hæresiarcha, & totius Ecclesiæ eversor; non potuit fieri clanculum, & nullo contradicente, imo & nullo advertente. Quomodo ergo nulla hujus rei in historijs extat memoria? Quomodo non est notata hæc defectio nec observata, nisi post tot sæcula à Luthero & Calvino? Quomodo ignoratur, quisnam fuerit primus Pontifex Romanus, qui apostatavit à vera fide? Nulla umquam in Ec-
 clesia

clesia extitit hæresis, quin sciretur, quis fuerit ejus author, & quo cœperit tempore illam seminare. Sic scimus Arianorum authorem fuisse Arium, Presbyterum Alexandrinum, qui anno 324 cœpit blasphemare contra divinitatem Filii, ejusque cum Patre æqualitatem. Scimus Nestorianæ hæresis authorem fuisse Nestorium, Episcopum Constantinopolitanum, qui anno 431 cœpit docere, in Christo esse duas Personas; & similiter de hæresi Eutychiana, de Pelagiana, & omnibus aliis, scimus authores & tempus in quo cœperunt.

LXI At de defectione Ecclesiæ Romanæ à vera fide numquam Adversarii assignanr tempus, in quo incœperit; nec Pontificem, qui fuerit ejus primus author; nec dogma particulare, in quo hæc defectio cœperit; imo dicunt Adversarii, non simul factam mutationem & defectionem Ecclesiæ Romanæ à vera fide; sed paulatim irrepsisse errores, non advertentibus, imo etiam dormientibus Pastoribus; unde illi apud Becanum, in Compendio Manualis lib. 1. cap. 3. n. 64; & apud Bellarm. lib. de notis Ecclesiæ cap. 5, duo statuunt principia; unum

est Pontificiam Ecclesiam, non subito, sed sensim defecisse à fide; ac tandem omni fide abjecta, adulteram factam esse. Alterum, hanc defectionem initio fuisse latentem & occultam, adeo ut nec aliæ circumstantiæ illius designari potuerint; tandem tamen, post aliquot sæcula, à Luthero & Calvino publice fuisse notatam & deprehensam. Hæc autem sunt omnino incredibilia, & sine ulla veri specie. Quamvis enim dormientibus Pastoribus, possit aliquis impostor, incipere seminare hæreses; at quod illæ seminentur, nascantur, & crescant, nullo resistente, imo nullo advertente, est impossibile. Unde licet Matt. 13 zizania dicantur seminata dormientibus hominibus; at mox nata apparuerunt, & cognita fuerunt. Quomodo igitur hæreses illæ monstruosæ, quas hæretici affricant Ecclesiæ Romanæ, per mille & amplius annos detectæ non sunt; quousque venerunt oculati illi Doctores & novi Apostoli Germaniæ & Genevæ, Lutherus & Calvinus, qui illas mundo manifestarunt? Sane non solum Pastores, sed etiam Deus valde dormisset, si per tot sæcula non excitasset aliquem, qui his errori-

bus resisteret, & qui contra illos scriberet: & delendum esset ex Euangelio illud, *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.*

LXII In hoc hæreticorum hujus temporis effugium invehitur, non minus elegan-ter quam valide, strenuus ille fidei Catholicæ pugil atque defensor in Anglia, Edmunnus Campianus nostræ Societatis, qui proprio sanguine veritatem fidei Catholicæ consignavit, in libello illo præclaro decem rationum propositarum in causa Fidei, quibus ad certamen provocavit omnes Academicos Oxonii & Cantabrigiæ, in septima ratione, desumpta ex silentio historicorum; *Profecto*, inquit, *si quid in Religione mutatum aut à primis degeneratum sæculis inaudiissent, frequentes memorassent: si non frequentes, saltem aliqui: si non aliqui, unus aliquis absque dubio. Nullus omnino, neque benevolus nobis, neque malevolus, non modo quidquam tale prodidit, sed nec significavit. Verbi gratia. Dant nobis Adversarii (nec aliter possunt) fuisse Romanam Ecclesiam aliquando sanctam, Catholicam, tum cum hæc à divo Paulo promeruisset elogia; Vestra fides annun-*

nuntiatur in universo mundo, Rom. 1. v. 8; *Sine intermissione memoriam vestri facio*, Rom. 1. v. 9; *Scio quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Christi veniam*, Rom. 15. v. 29; *Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi*, Rom. 16, v. 17; *Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est*; Rom. 15. v. 19; *tum, cum ibi Paulus in libera custodia disseminaret Euangelium; tum, cum in ea quondam Babylone collectam Ecclesiam Petrus regeret; tum, cum ille Clemens apprime laudatus ab Apostolo sederet ad ipsa gubernacula; tum, cum profani Cæsares, ut Nero, Domitianus, Trajanus, Antoninus, Romanos Pontifices laniarent; tum etiam, vel Calvino teste*, Instit. l. 4. c. 2. n. 3. & in epist. ad Sadol. *cum Damasus, Siricius, Anastasius, Innocentius, clavum tenerent Apostolicum: hoc enim sæculo, nihil adhuc, præsertim Romæ, digressos ab Euangelica doctrina, liberaliter ille concedit. Quando igitur hanc fidem, tantopere celebratam, Roma perdidit? quando esse desiit, quod ante fuit? quo tempore, quo Pontifice, qua via, qua vi, quibus incrementis Urbem & Orbem Religio pervasit aliena? quas voces, quas turbas,*

quæ lamenta progenuit? Omnes Orbe reliquo sopiti sunt, dum Roma, Roma inquam, nova Sacramenta, novum Sacrificium, novum Religionis dogma produceret? Nullus extitit Historicus, neque Latinus neque Græcus, neque remotus neque citimus, qui rem tantam vel obscure jaceret in commentarios?

CAPUT III.

Tertium caput idem probandi, quia cum sine fide impoßibile sit placere Deo, si Ecclesia Romana à quinto vel sexto sæculo veram Christi fidem perdidit, ut somniant Sectarii; evidenter inde infertur, per mille annos nullum hominem salutem obtinuisse, ac proinde damnatos fuisse, Benedictum, Malachiam, Bernardum, Dominicum, Franciscum, & alios, quos ipsi hæretici Sanctos fuisse fatentur. Hoc autem est evidenter falsum.

KXIII Ante omnia, tamquam primum principium, supponendum est, veram Religionem, in qua homines salutem æternam consequi possint, unicam tantum esse, non multiplicem. Una enim tantum est veritas, & ut ait Apostolus ad Ephes. 4,

Unus

Unus Dominus, una fides, unum baptiſma; Deus, & Pater omnium. Ex quo infertur primo, omnes Religiones, omnes fidei confeſſiones, præter unam, eſſe falſas, noxias, peſtiferas, ab authore diabolo, qui eſt pater mendacii, introductas. Infertur ſecundo, neminem, qui hanc Unicam non habuerit, ſalutem ęternam conſequi poſſe; & omnes qui extra veram Religionem obierint, in æternum perituros, quantumvis alioqui laudabiliter vixerint. Quod enim Apoſtolus 1. Corinth. 13. de charitate dixit: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam; & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil ſum. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Quod, inquam, Apoſtolus in hoc loco de charitate dixit, potiori jure dicendum eſt de vera fide ſeu religione, quæ charitatis & reliquarum Chriſtianarum virtutum eſt fundamentum.

LXIV

LXIV Quod confirmatur ex verbis Christi Joan. 6, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Nemo potest venire ad Christum, & cum illo in cœlis regnare, nisi Pater traxerit eum ad Religionem, per cujus professionem & observantiam perventurus est ad Christum. At Pater nequit trahere ad Religionem falsam, cujus non ipse sed diabolus author est; ergo nemo potest venire ad Christum, & cum illo in cælis regnare, nisi per professionem & observantiã Religionis verę. Ratio est, quia Religio, quæ à Deo non est, ad Deum ducere non potest; & quæ à cælo non descendit, non potest ducere in cælum; juxta illud Christi Joan. 3. v. 13. *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis qui est in cælo.* Id est, nemo potest ascendere in cælum, nisi qui per veram fidem & charitatem fuerit unitus cum Christo, qui est filius Dei qui descendit de cælo, ut nos sibi unitos & incorporatos, per veram fidem & charitatem, secum duceret in cælum; ubi enim est caput, ibi esse debent membra, ipsi unita per veram fidem & charitatem.

LXV Confirmatur secundo, quia, ut in-

inquit Apostolus ad Heb. 11. 6, *Sine fide impossibile est placere Deo.* Fides autem illa, sine qua impossibile est placere Deo, debet esse fides vera, & à Deo hominibus data: nam fides falsa, & à Deo non proveniens sed à diabolo, nequit esse necessaria ad placendum Deo. Unde Christus Joan. 3. v. 16, dicebat: *Qui credit in filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.* Quare sicut non potest dari arbor sine radice, nec domus sine fundamento; sic nec salus obtineri potest sine vera fide & religione, quæ est radix & fundamentum hujus spiritualis ædificii. Nemo recipietur à Deo in domo sua cælesti, qui in hac vita non fuerit domus & templum in quo Deus inhabitet, juxta illud Apostoli; *Templum Dei estis vos.* In hoc autem templo fundamentum est fides, spes est veluti paries, & charitas est tectum, ut explicat Augustinus. Ergo impossibile est, ut sine professione veræ fidei & religionis, sit aliquis vere justus & templum Dei, & quod sit in statu salutis.

LXVI Hoc supposito primo principio, ex doctrina hæreticorum evidenter infertur,

per mille & amplius annos, nullam fuisse veram fidem & religionem in mundo; quousque in Germania apparuit ille hæreticorum novus Apostolus Lutherus; ac proinde nullum hominem toto illo tempore salvatum esse. Sequela probatur. Nam quando Lutherus incepit caput efferre, & suos errores disseminare; solum erant in mundo Religio Judaica, Religio Mahumetana, & Religio Christiana; nomen autem Religionis Christianæ solum tunc profitebantur Christiani Pontificii seu Catholici Romani, qui nimirum tenebant eam fidem, & profitebantur eos articulos, quos Sedes Petri seu Ecclesia Romana docebat, & Pontificem Romanum agnoscebant ut Vicarium Christi: & Christiani schismatici, seu Græci qui separati sunt ab Ecclesia Romana; & secta quædam hæreticorum, nempè Hussitarum, qui scilicet sectabantur errores Joannis Hus Bohemi, qui damnati sunt in Concilio Constantiensi sub Martino V anno 1418, ut patet ex ejus Constitutione *Inter cunctas*, quæ edita est sacro approbante Concilio, jam pleno & legitimo. Manifestum autem est, nec in Religione Judaica, postquam Christus

venit,

venit, esse salutem: nec esse in Religione Mahumetana, ut demonstravimus in secunda parte Manuductionis ad Conv. Mahum. Præterea certum est, ex confessione ipsorum hæreticorum, contra quos arguimus; homines non potuisse salvari in Ecclesia Græcâ, postquam per schisma, tempore Photii Patriarchæ Constantinopolitani anno 869, separata est ab Ecclesia Latinâ, dum in illo schismate duraverunt: duraverunt autem ab illo tempore usque ad an. 1438, quando sub Eugenio quarto Pontifice, & Joanne Paleologo Imperatore; in Concilio Florentino unita est iterum Græca cum Latina, à qua tamen unione cito recessit; & ideo in pœnam pertinacis schismatis, ad quod Græci redierunt, tradidit eos Deus tyrannidi Turcarum, qui armorum vi occupaverunt Imperium Trapezuntinum & Constantinopolitanum, quæ per tot annos *in* Græcia floruerant.

LXVII Quod certum sit ex confessione ipsorum hæreticorum, non posse Græcos schismaticos in sua Religione salvari, probatur. Quia Græci pertinaciter negant, Spiritum sanctum procedere immediatè à Filio, asserentes procedere à solo Patre: qui est error

error damnatus in Symbolo Constantinopolitano, quod canitur in Missa; & (ut probat Cardinalis Bellarminus li2.2 de Missa cap. 16) est ita antiquum, ut S. Chrysostomus, qui floruit ad finem quarti sæculi, & obiit anno Christi 407, illud inseruerit Missæ quam composuit; ac proinde, asserere, Spiritum sanctum non procedere à Filio, est hæresis manifesta, non solum apud omnes Catholicos, sed etiam apud Lutheranos & Calvinistas, ut testatur Bellarm. in libro de notis Ecclesiæ cap. 9. In Ecclesia ergo Græca, quę tempore Lutheri & Calvini non solum schismatica erat, per separationem à capite visibili, nempe à Romano Pontifice; sed hæretica, ob negatam pertinaciter processionem Spiritus sancti à Filio, salvari homines non poterant.

LXVIII Nec item salvari poterant in secta Hussitarum; quia extra veram Christi Ecclesiam nemo salvari potest, ut fatentur ipsi hæretici; illa autem secta non erat vera Christi Ecclesia, tum quia inceperat in Bohemia tempore Concilii Constantiensis; ac proinde non erat Ecclesia vera, quam Christus supra Petrum fundavit: tum quia Ecclesia vera Christi debet esse Catholica, id

est

eſt Univerſalis; illa autem ſecta ſolum occupavit exiguam aliquam partem Germaniæ, paucoſque habuit ſectatores. Denique quia illa ſecta jam prorſus evanuit, & finita eſt; vera autem Chriſti Eccleſia duratura eſt uſque ad finem mundi; ergo illa ſecta non erat vera Chriſti Eccleſia, ac proinde in illa ſalvari non poterant. Ergo ſi, juxta hæreticos, Eccleſia Romana & Pontificia non eſt vera Chriſti Eccleſia; nulla erat vera Chriſti Eccleſia, quando venit Lutherus, in qua homines poſſent ſalvari: nec fuerat per mille & amplius annos; ſiquidem Eccleſia Romana, à qua apoſtatavit Lutherus, ex ipſius ſententia jam defecerat à vera fide Chriſti, poſt quartum vel quintum ſæculum, vel ſaltem poſt ſextum. Ergo nullus homo ſalutem æternam obtinuit ſpatio mille annorum: quia extra veram Eccleſiam vera fides eſſe non poteſt, nec ſine vera fide & vera religione poteſt ſalus obtineri.

LXIX Perierunt ergo Benedictus, Malachias, Bernardus, Dominicus, & Franciſcus; perierunt Xaverius, Petrus de Alcantara, & Thereſia, qui floruerunt in Eccleſia Romana poſt ſextum ſæculum; hos au-

autem Sanctos fuisse, hæretici ipsi fatentur. Nam Totila, quamvis hæreticus Arrianus esset, summo honore affecit S. Benedictum; & tamquam verum Dei servum & Prophetam veneratus est, ut scribit S. Gregorius Lib. 2. Dialogorum cap. 15. Calvinus etiam Institut. cap. 10. §. 17. vocat Bernardum *pium scriptorem*: nemo autem pius sine vera fide & sanctitate esse potest. Philippus etiam Melanchton in Apologia art. 5. & 27. Confessionis Augustanæ, vocat Sanctos, Bernardum, Dominicum, & Franciscum; quod idem facit Lutherus, in libro de abroganda Missa prope finem. Ut Sanctum etiam venerantur Franciscum Xaverium ipsi hæretici: sic enim de illo Richardus Haclultus Minister Anglus scribit, in 2 volumine de primis navigationibus part. 2. pag. 8. *Pius ille Confessor, Indorum, in iis quæ ad Religionem pertinent, Institutor Franciscus Xavier, post multos exantlatos labores, post injurias & calamitates magno animo superatas, omnibus benedictionibus plenus obiit anno 1552; postquam multa hominum millia ad fidem Christi perduxisset. De hoc viro sancto, virtutibus ejus & mirabilibus, omnes recentes Indorum*

hi-

historiæ testantur. Hæc ille, vi manifestæ veritatis, coactus est eloqui; suffragantur-que Hollandorum eo navigantium de ejusdem sanctitate & prodigiis testimonia.

LXX Cum ergo evidenter sit absurdum, & penitus incredibile & impossibile, viros ejusmodi, quos Deus tot signis & miraculis illustravit, & qui tanta pro ejus gloria amplificanda passi sunt, & tam ardenter ipsum amârunt, in æternum periisse; consequens est, esse evidenter falsum, Ecclesiam Romanam non perseverâsse in vera fide & religione, quam in primis quatuor vel quinque sæculis, ex confessione Adversariorum, puram & illibatam servavit. Quis non miretur, homines judicio aliquo pollentes, potuisse sibi persuadere, per mille & amplius annos, mundum fuisse sine vera Christi Ecclesia? Quid hoc est, nisi negare Dei providentiam erga hominum salutem? Quomodo verificari potest, Deum serio velle homines salvos fieri, si permisisset mundum per mille & amplius annos perseverâsse sine vera fide & religione; in qua homines salvari possent? Si nulla fuit vera in mundo Christi Ecclesia per mille annos, promptum erit cum Tertulliano, libro

de

de præſcriptionibus contra hæreticos, ab abſurdo ſic inferre: *Perperam ergo tot ſæculis euangelizatum, perperam creditum, tot millia millium perperam tincta, tot opera fidei perperam adminiſtrata; tot virtutes, tot chariſmata perperam operata; tot ſacerdotia, tot miniſteria perperam functa; tot denique martyria perperam coronata.* Quis autem non videat, quam hęc omnia ſint incredibilia, abſurda, & blaſphema? quam totius orbis, & omnium ſæculorum judicio contraria? Manifeſtum ergo eſt, Eccleſiam Romanam numquam veram fidem & religionem perdidiſſe: quia qui hoc conceſſerit, cogitur devorare hoc abſurdum, nempe, per mille & amplius annos nullum hominem ſalutem æternam obtinuiſſe, Deumque conſervaſſe mundum per tot ſæcula, ut omnes homines in infernum detruderet.

LXXI Ad fugiendum abſurdum illatum, quod ſcilicet ſequeretur, damnatos fuiſſe viros illos eximios, qui etiam ipſorum hæreticorum judicio Sancti fuerunt; dicere quis poterit, illos fuiſſe excuſatos per ignorantiam. Sed contra. Quia ignorantia non excuſat, niſi in iis, quæ ſunt tantum neceſſaria ne-

ceſſitate

ceſſitate præcepti; non autem in iis, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate medii; quale eſt colere & profiteri veram religionem; quia ſine fide & vera religione impoſſibile eſt aliquem ſalvari. Deinde ſi vera fuerint, quæ ſectarii dicunt de Eccleſia Romana; eſſent inexcuſabiles, qui illi adhærerent; quia nimirum adhærerent *Meretrici Babylonicæ* (ſic enim illi vocant Eccleſiam Romanam) & eſſent Miniſtri & inſtrumenta primaria Antichriſti; eſſent idololatræ, colentes creaturam pro Creatore, nimirum panem & vinum loco Chriſti in Euchariſtia. Nulla autem eſt ignorantia, qua valeant iſta excuſari. Fuiſſent ergo omnes illi impii, & æterno igne digni. Quia, homines adulti & baptizati, ſi gloria æterna non fruantur, neceſſe eſt ut in ignem æternum mittantur: unum enim ex illis duobus extremis, Matt. 25, 46, *& ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam*, illis competere debet.

CAPUT IV.

Impugnatur effugium quorumdam Protestantium, qui cum adsurdum capitis præcedentis devorare non audeant, dicunt, posse quemlibet Christianum in sua religione, & fide salvari; v.g. Lutheranum in sua, similiter Calvinistam & Pontificium: atque apertè demonstratur, si semel in Ecclesia Romana reperitur salvatio, illam reperiri non posse in secta Lutherana vel Calviniana, nec in ulla alia, negante aliquem ex articulis, quos Ecclesia Romana credendos proponit.

LXXII PAter Richardus Arsdekin, in sua Theologia tripartita parte prima cap. 2 art. 1, testatur Serianum & plures, præsertim in Hollandia & Germania; & nuper in Anglia Thomam Hobbesium in elementis Philosophicis, docuisse, quemlibet Christianum posse in sua fide & secta salvari. Et P. Leonardus Lessius, in Appendice Consultationis de religione & fide capessenda, duas hac de re instituit quæstiones. Prima, *utrum quivis in sua fide ac religione salsalvari possit?* & circa hanc, inquit: *Multi hoc tempore*

tempore sentiunt, quemlibet in sua fide salvari posse; ac perinde ad salutem sufficere, credere in Deum, & nemini facere injuriam. Secunda quæstio, *Utrum si fides Christi sit necessaria, ipsa per se sufficiat; an vero aliquid aliud credere opporteat?* id est, Utrum sufficiat ad salutem credere in Christum, eumque pro peccatis esse mortuum, etiamsi alia nolimus credere? Et post quæstionis propositionem subjungit: *Plurimi, præsertim ex plebe, id satis esse existimant, modo ea, quæ de Deo & Christo habentur in Symbolo Apostolorum, credantur; cætera omnia putant adiaphora, & quemlibet de illis posse credere, prout ei bona fide videtur credendum; Symbolum autem à quovis credi volunt juxta sensum, qui cuilibet videtur optimus. Itáque statuunt, quemlibet, qui Christum confitetur, in sua fide salvari posse; sive sit Papista, sive Lutherista, sive Calvinista sive Anabaptista, sive alterius sectæ. Omnes enim hi tenent idem caput, quod est Christus; omnes eidem innituntur fundamento, quod est Christus Iesus: itaque à salute excidere non possunt, etiamsi in aliis dissentiant. Hinc aliqui potentes, qui istis novis Religionibus utuntur ad stabiliendum & amplificandum suum imperium,*

plurimum laborant, ut ex Lutheranis & Calvinistis unam Ecclesiam conficiant; & persuadere nituntur, inter eos non esse discrimen, nisi in nescio quibus apicibus & rebus adiaphoris. Quia res ista est magni momenti, utrumque errorem in hoc Capite impugnabo.

§. I.

Demonstratur esse evidentem errorem contra lumen rationis, quod unusquisque poßit salvari in sua fide & religione, videlicet Mahumetanus in sua, Iudæus in sua, & Christianus in sua.

LXXIII Cardinalis Bellarminus, lib. de notis Ecclesiæ cap. 11, nota octava, probat, ad veram Ecclesiam, in qua homines salvari possint, requiri, quod nihil contineat falsum quoad fidei doctrinã, nihil injustum quoad doctrinam morum. Religio namque illa, quæ vel aliquod dogma falsum credit, vel aliquid injustum præcipit, nequit esse à Deo; ac proinde nequit esse talis, ut in illa homines salvari possint. Et ex hac nota dicit evidenter ostendi, nullam esse veram Ecclesiam nisi nostram. *Nulla enim*, inquit,

est

est secta, vel Paganorum, vel Philosophorum, vel Iudæorum, vel Turcarum, vel Hæreticorum, quæ non contineat aliquos exploratos errores, & rectæ rationi manifestè contrarios. Quod ipse probat, discurrendo per singulas sectas; & postquam id probaverat de Philosophis & Paganis, subjungit: *De Mahumetanis idem patet ex Alcorano: nam capite secundo docet, omnes salvari in suis Legibus, si eas servent, Iudæos, Christianos, Turcas.* Et postea addit alios crassos & manifestos Alcorani errores; de quibus nos latè egimus prima parte Manuductionis ad conversionem Mahumetanorum. Nunc satis est scivisse, esse doctrinam Alcorani, quod unusquisque salvari possit in sua lege & religione.

LXXIV Hunc esse evidentem errorem, quo convincitur, Alcoranum non esse legem Dei, nec librum à Spiritu sancto dictatum, sed ex suggestione diaboli ab illo insigni seductore Mahumeto compositum, ad comparandum sibi imperium, sæpè disputans cum Mahumetanis, luce meridianâ clarius ostendi; ut patebit legenti secundam partem Manuductionis ad conversionem Mahumetanorum lib. 2 c. 3. Hic sufficiat rationem de-

monſtrativam inſinuare. Quia implicat, ut leges ſeu religiones, quoad doctrinam fidei, quam credendam proponunt, invicem inter ſe oppoſitæ, ſint omnes veræ; ſed neceſſe eſt, ut vel omnes ſint falſæ, vel una ſola ſit vera, & reliquæ ipſi oppoſitæ ſint falſæ. Id quod Tullius lib. 1 de natura deorum ſcitè obſervavit. Nam cum retuliſſet varias & inter ſe oppoſitas Philoſophorum opiniones circa naturam deorum, ſubjunxit: *Quorum opiniones, cum tam variæ ſint, tamque inter ſe diſsidentes; alterum profecto fieri poteſt, ut earum nulla; alterum certe non poteſt, ut plus unâ vera ſit.* At Religio Chriſtiana, Judaica, & Mahumetana ſunt inter ſe omnino oppoſitæ quoad doctrinam fidei; ſiquidem Religio Chriſtiana proponit credendum, tamquam articulum fidei, myſterium Trinitatis perſonarum in Unitate eſſentiæ; proponit credendum, Chriſtum eſſe non ſolum Sanctum, ſed Sanctum Sanctorum, & Filium Dei naturalem, verumq; Deum, & Meſſiam in lege veteri promiſſum. At Judæi & Mahumetani conveniunt inter ſe in negando myſterio Trinitatis, & in neganda Divinitate Chriſti, licet ex diverſo motivo: nam Judæi perfidi credunt, Chriſtum non eſſe Meſſiam,

promiſſum in lege veteri; nec fuiſſe virum ſanctum, ſed ſeductorem: at Mahumetani, tamquam articulum fidei habent, Chriſtum fuiſſe Prophetam ſanctiſſimum, & Meſſiam promiſſum Judæis in Lege antiqua, ut dixi in Manuductione ad Converſionem Mahumetanorum parte 2 lib. 2 c. 5. Evidens ergo eſt, has tres Leges eſſe inter ſe oppoſitas in doctrina fidei. Ergo evidens eſt, non omnes illas eſſe veras. Ergo evidens eſt, vel omnes eſſe falſas, vel ex illis unam ſolam eſſe veram, & reliquas ipſi oppoſitas eſſe falſas. Ergo evidens eſt, non eſſe ſalvationem in illis tribus Religionibus: nam evidens eſt, Religionem falſam non eſſe datam à Deo; & evidens eſt, in Religione non datâ à Deo, ſed à diabolo inductâ, non poſſe homines ſalvari; ut conſtat ex dictis capite præcedenti, & à nobis probatum eſt ſecunda parte Manuductionis ad converſionem Mahumetanorum lib. 2 cap. 3. Ergo eſt manifeſtus & evidens error, dicere, quod *unuſquiſque poteſt ſalvari in Lege, Iudæus in ſua, Mahumetanus in ſua, & Chriſtianus in ſua.*

LXXV Ex vi hujus argumenti præciſe ſumpti non probatur, homines ſalvari in

Religione Christiana; sed evidenter ostenditur, non posse salvari in Mahumetana, vel aliqua alia, quæ continet tam crassum & evidentem errorem; nec in Judaica post adventum Christi; cum illa contineat manifestos errores, ut probat Bellarminus lib. de notis Ecclesiæ nota 8. cap. 11. Sed ad probandum salvari homines in Religione Christiana, assumendum est aliud principium, quod est evidens; nimirum, dari Deum, & Deum habere providentiam hominum; illosque creasse, ut ipsi serviant, debitumque illi cultum exhibeant. Frustra enim fuisset condere hominem rationis participem, nisi eo fine, ut Conditori suo debitum cultum persolveret. Evidens ergo est, Deum modo habere, & semper in mundo habuisse aliquam veram Legem, per cujus observationem homines debitum Deo cultum exhiberent, & finem felicitatis æternæ consequerentur, ut probavi parte prima Manuductionis ad conversionem Mahumetanorum, lib. 2. cap. 2. §. 2. & 3. Hoc autem principio stabilitò, evidenter demonstratur, Religionem Christianam esse veram. Nam tres solum sunt religiones, vel sectæ, quæ uni-

tatem Dei agnoscunt; nempe Religio Christiana, secta Mahumetana, & secta Hebræorum: aliqua ergo illorum est vera Religio, in qua homines salvari possint. At evidens est, nec Mahumetanam sectam, nec Hebraicam esse veram Dei Religionem: ergo evidens est, solam Christianam esse veram, solamque Ecclesiam Catholicam esse veram Dei Ecclesiam. Ut enim concludit Bellarminus, libro illo de notis Ecclesiæ nota octava cap. 11, *Ecclesia nostra Catholica nullum errorem, nullam turpitudinem, nihil contra rationem docet, etsi multa supra rationem; proinde sola est absolute sancta, eique soli convenit, quod in Symbolo dicimus; Credo sanctam Ecclesiam:* quam rem ostenderunt adversus Paganos Justinus in utraque Apologia; Tertullianus in Apologet. capite 36. & sequentibus; Ambrosius libro primo, secundo, & tertio contra gentes; Minutius Felix in Octavio; Augustinus in libris de Civitate Dei: contra Paganos autem & hæreticos omnes, idem ostendit accuratissime beatus Thomas, in libris contra gentes.

LXXVI Concludamus igitur cum S. Au-

guſtino, libro ſecundo de Civitate Dei, capite vigeſimo octavo: *Nihil in Chriſtianis Eccleſiis turpe & flagitioſum ſpectandum imitandumque proponitur, ubi veri Dei aut præcepta inſinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia poſtulantur.* Et libro vigeſimo ſecundo, capite ſeptimo; *Perſuadebatur veritas, nova conſuetudini, ſed non contraria rationi.*

LXXVII Deinde demonſtratur, falſum eſſe, quod unuſquiſque poſſit ſalvari in ſua fide. Ut enim ſapienter inquit P. Leſſius, *Si quilibet, etiam Turca vel Iudæus, in ſua fide ſalvari poteſt; ergo fruſtra Apoſtoli & ſancti Patres tantopere in fide Chriſti aſſerenda laborarunt; fruſtra tot Martyres per omnia tormentorum genera ſanguinem & vitam pro ea profuderunt: poterant enim ab hac doctrina & profeſſione abſque ſalutis diſpendio abſtinere, & confeſſione unius Dei cum Iudæis eſſe contenti.* Addo: Ergo fruſtra Deus factus eſt homo; fruſtra tot miracula patravit, ut Meſſias & Salvator mundi crederetur; fruſtra crucifixus & mortuus eſt: nihil enim horum ad ſalutem hominum erat neceſſarium: ſatis erat mittere per orbem prædicatores, qui fidem unius Dei mortalibus perſuaderent.

§. II.

Ostenditur ex Apostolo, non posse ullum nunc salvari sine fide in Christum.

LXXVIII HOc modo ratiocinatur Apostolus ad Galatas secundo, cum ait: *Si per Legem justitia: ergo gratis Christus mortuus est:* hoc est, si justitia potest obtineri per cognitionem unius Dei & Legis observationem; frustra Christus mortuus est; nimirum, quia minime saluti nostræ mors ejus erat necessaria. Unde Cardinalis Bellarminus, lib. 2. de pœnit. cap. 2, dicebat: *Lex vetus, ut à nova distinguitur, non habet promissionem gratiæ, nec ejus opera Deo sunt grata. Nam si ex Lege esset justitia, Christus gratis mortuus esset, ait Apostolus ad* Galat. 2: *& qui operatur, nimirum sine gratia, quæ propria est Testamenti novi, habet gloriam, sed non apud Deum, inquit idem* Roman. 4. *& idoneos nos fecit ministros novi Testamenti, non littera, sed spiritu.* 2. Corint. 3: *ubi littera Legis, sine spiritu Euangelii, tantum abest, ut vitam adferre dicatur, ut etiam dicatur occidere.* Hactenus Bellarminus.

nus. Certiſſimum ergo eſt ex Paulo, neminem poſt adventum Chriſti ſalvari poſſe per obſervationem Legis Moſaïcæ; ſed neceſſariam eſſe fidem Chriſti ad juſtificationem & ad ſalutem. Unde idem Apoſtolus, eodem capite ſecundo epiſtolæ ad Galatas verſ. 16, dicebat: *Scientes autem, quod non juſtificatur homo ex operibus Legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti; & nos in Chriſto Ieſu credimus, ut juſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus Legis: propter quod ex operibus Legis non juſtificabitur omnis caro.* Quid clarius? Abſurdum ergo eſt exiſtimare, quod poſt adventum Chriſti poſſit aliquis ſalvari ſine fide in Chriſtum?

LXXIX Quod amplius urgetur. Nam Paulus invehitur, cap. 3 epiſt. ad Galatas, in Galatas, eo quod dicerent, ex operibus Legis poſſe homines juſtificari, & Spiritum ſanctum accipere: & ſic illos carpit: *O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt, in vobis crucifixus? Hoc ſolum volo à vobis diſcere: ex operibus Legis ſpiritum accepiſtis, an ex auditu fidei? Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nunc carne conſum-*

summemini? Et mox: *Qui ergo tribuit vobis spiritum, & operatur in vobis virtutes; ex operibus Legis, an ex auditu fidei? Sicut scriptum est; Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, ii filii Abrahæ. Providens autem Scriptura, quia ex fide iustificat gentes Deus; prænuntiavit Abrahæ, quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham. Quicumque enim ex operibus Legis sunt, sub maledicto sunt; scriptum est enim &c.* Ac mox: *Quoniam autem in Lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est; quia iustus ex fide vivit*, Et post aliqua: *Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promißio ex fide Iesu Christi daretur credentibus, &c.*

LXXX Ex quibus verbis constat, Paulum insensatos fascinatosque appellasse eos, qui putabant, iustificationem vel salutem ex Lege Mosaica, ac ex operibus in Lege illa præscriptis haberi posse sine fide. Ergo manifestum est, Apostolum prædicasse Galatis, observationem Legis Mosaicæ non sufficere sine fide Christi, ad iustificationem & salutem. Cum ergo indubitatum sit, Christianis omnibus, le-

Legem veterem Judæorum à Deo datam fuiſſe, & nullam aliam ante adventum Chriſti fuiſſe illa ſanctiorem & valentiorem ad juſtificationem & ſalutem; & certum ſit, Paulum aſſerere, opera illius Legis non ſufficere ſine fide, ad juſtificationem & ſalutem; conſequens eſt, ut ex mente Pauli nullus poſſit ſalvari ſine fide in ulla Lege. Unde falſiſſimum eſt & contra Paulum, aſſerere, quod, poſt adventum Chriſti & prædicationem Euangelii, poſſit quis ſalvari, ſine fide ſupernaturali & divina, per obſervationem ſolius Legis naturalis. Ergo eſt aperte contra Paulum dicere, quod unuſquiſque in ſua fide & lege poſſit ſalvari, quandoquidem Paulus aperte docet, opera Legis Moſaicæ, quæ ſancta erat, & à Deo collata fuit, non ſufficere ad ſalutem, ſed neceſſariam eſſe fidem Chriſti.

LXXXI. Ubi adverte, Galatas deceptos hac cogitatione, quod Lex Moſaica data fuiſſet à Deo, & eſſet in ſe ſancta; exiſtimaſſe, adhuc poſt adventum Chriſti eſſe neceſſariam ejus obſervationem, ad juſtificationem & ſalutem; nec poſſe aliquem, per ſolam fidem Chriſti & obſervationem Legis Euangelicæ, ju-

justificari,& salvari,nisi simul observaretLegem Moysis. Hunc errorem ita impugnat Apostolus, ut nec in totum, nec in partem admittat operaLegis,ut necessaria ad salutem; & ideo,ad Rom. 3 v. 18,ait: *Arbitramur,hominem justificari per fidem sine operibus Legis*; & ad Ephes.2 v. 5,*Salvati estis per fidem,non ex operibus*.Quibus verbis significat, nec Judæos,ex nuda observatione Legis Mosaicæ; nec Gentiles,propter bona opera ante fidem susceptam patrata,justitiam à Deo consecutos esse,aut consequi potuisse.Ratio est;quia Lex Mosaica,quamvis bona & sancta, erat solum umbra & figura Legis Euangelicæ,& adveniente Christo cessare debuit., quoad omnia præcepta ceremonialia & judicialia, & quoad Sacramenta peculiaria illius Legis, quæ præfigurabant Sacramenta novæLegis, ut explicavimus 2 part. Manuductionis ad Conv.Mah.lib.3 cap.12. Et ideo idem Apostolus ajebat. *In Christo Iesu nec circumcisio, nec præputium aliquid valet, sed nova creatura*,ad Gal.6 v.15.Id est,nec Lex Mosaica,in qua circumcisio præcipitur;nec ulla alia, in qua circumcisio non postulatur, sed observatur integre retento præputio;aliquid valet

ad

ad juſtificationem & ſalutem, poſtquam Chriſtus venit, & pro hominibus mortuus eſt; ſed requiritur, quod homo per Baptiſmum fiat nova creatura; & quod, poſtquàm per Baptiſmum renatus & juſtificatus eſt, novam vitam inſtituat; ſecundum illud ejuſdem Apoſtoli, *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino; ut filii lucis ambulate.* Ut enim exponit Bellarm. lib.2 de pœnit. cap.5, ſenſus illorum verborum, *In Chriſto Ieſu nec circumciſio,*&c. eſt iſte, *Iis, qui ſunt in Chriſto Ieſu jam per Baptiſmum renati & juſtificati, nova vita neceſſaria eſt; ſive* (ut ibidem ipſe loquitur) *fides, quæ per dilectionem operatur; ut nimirum juſte, ſobrie, & pie vivant in hoc ſeculo; neque periculum ullum imminet, ſi præputium gerant, neque utilitatem ullam poterit afferre circumciſio.*

LXXXII. Quare idem Apoſtolus, cap.3, ad Galat.v.21, dicebat: *Si data eſſet Lex, quæ poſſet vivificare, vere ex Lege eſſet juſtitia. Sed concluſit Scriptura omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus. Prius autem quam veniret fides, ſub Lege cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ revelanda erat. Itaque Lex noſter pædagogus fuit in*

Chri-

Christo, ut ex fide justificemur. At ubi venit fides, jam non sumus sub pædagogo: omnes enim filii Dei estis per fidem; quæ est in Christo Iesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.

LXXXIII. Itaque Lex vetus talis non erat, ut posset sine fide justificare; & propterea Euangelista Joannes, cap. 1, 17, ajebat: *Lex per Moysem data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Et ideo, ut ait Augustinus, *Lex prius jubebat, sed non juvabat; post Christi adventum, & jubet, & juvat.* Consulantur, quę diximus 2 p. Conv. Mahum. lib. 3 cap. 12: quam veritatem declarans Concilium Tridentinum Sess. 6 cap. 7, de fide loquens, inquit: *Sine qua nulli umquam contigit justificatio.*

§. III.

Excluditur error hæreticorum, asserentium, solam fidem in Christum justificare.

LXXXIV Fides Catholica, non solum declinat errorem illum hucusque impugnatum, quod scilicet sine fide in Christum possit quis justificari & salutem obtinere; sed errorem alium, huic contrarie op-

oppositum, hereticorum hujus temporis; qui ita extollunt fidem in Christum; ut existiment, illam solam justificare & salvare; bona autem opera, vel esse nulla, vel nihil ad justitiam & salutem conducere; & in confirmationem sui erroris abutuntur testimonio Apostoli, affirmantis, justificari hominem per fidem. Ut enim declarat Concilium Tridentinum Sess. 5 cap. 8. *Cum Apostolus dicit, justificari homines per fidem & gratis; ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit & expressit; ut scilicet per fidem justificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire.* Hæc autem fides, quæ ad justificationem est necessaria, in parvulis & infantibus, qui baptizantur ante usum rationis, est solum habitualis, & per baptismum infunditur; nec requiritur fides actualis in ipsis, ut somniavit Lutherus; in eo fundans suum errorem, quod alioqui *illuderetur Sacramentis sacrilego mendacio, dum respondetur pro infante, Credo.* Ut enim sapienter respondet Bellarminus, lib. 1 de Sacramentis cap. 11, Nullum est ibi men-

mendacium; nam qui respondet, *Credo*, non significat infantem credere proprio actu, sed alieno. Ut enim exponit S. Augustinus Serm. 10, de verbis Apostoli, *Accommodat Mater Ecclesia infantibus aliorum pedes, ut veniant; aliorum cor, ut credant; aliorum linguam, ut confiteantur*. Idque jure merito. Cum enim sint maculati per peccatum, ab ipsis propria voluntate non commissum, sed contractum ex Adamo, licet proprie ipsis inhærens; congruum est, ut qui sine proprio actu sunt infecti, sine proprio actu possint justificari.

§. IV.

Quanam sit fides Christi requisita in adultis ad salutem.

LXXXV IN adultis autem necessaria est ad justificationem fides actualis. Unde, quando adultus baptizatur, vel post Baptismum justificatur; necessario debet præcedere in ipso actualis fides, priusquam infundatur ipsi gratia justificans. Fides autem ista actualis, ad justificationem prærequisita, est fides illa, quâ credimus in Deum, & in filium ejus Jesum Christum, juxta il-

lud Chriſti Joan. 17, 3: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te, ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*: id eſt. Hæc eſt cauſa vitæ æternæ, & hâc ſolâ viâ obtitenda eſt, nempe, fide Divinitatis & myſterii Incarnationis; ut credatur Deus, & credatur Chriſtus; ut ad litteram exponit Cardinalis Toletus. Articulorum enim fidei hęc ſumma eſt, nempe veritas Divinitatis, quæ in Unitate eſſentiæ identificat Trinitatem Perſonarum; & myſterium Incarnationis Chriſti, per quem redemptio perfecta eſt, quorum ſine fide nemo vitam æternam obtinere poteſt. Ad ſalutem enim requiritur, quod cognoſcamus finem noſtrum ultimum, qui eſt Deus unus & trinus: & Mediatorem Jeſum Chriſtum, cujus paſſionem & mortem Deus elegit, ut medium neceſſarium ad hominum ſalutem.

LXXXVI Unde, ſicut nemo poteſt ſalvari, qui ignoret Deum & beneficium creationis, & ideo nullus idololatra ſalvari poteſt: ita nullus poteſt ſalvari, qui ignoret Chriſtum & beneficium redemptionis: ſiquidem redemptionis beneficium eſt longè majus & mirabilius, magiſque ad gloriam Dei

Dei & Christi pertinet, & ampliorem à nobis gratitudinem & servitutem postulat. Scripturæ enim apertè dicunt, Christi redemptionem nobis non applicari nisi per fidem ejusdem, ut patet ex illo Rom.3 v.22: *Iustitia autem Dei, per fidem Iesu Christi, in omnes qui credunt in eum*, & v.25 *Quem proposuit Deus per fidem in sanguine ipsius*. Et ex illo Joan.10: *Hæc scripta sunt, ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Et ex illo Christi, Joan.11: *Omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum*. Et ex illo Joannis, epist.1 cap.4: *In hoc cognoscitur Spiritus Dei. Omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum venisse in carne, ex Deo est.* Et ex illo Christi, Joan.3: *Exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam*; id est, oportet Christum crucifigi. Idem constat ex verbis, quæ Christus ipse apparens Saulo dixit Act.16: *Nunc ego mitto te ad gentes, aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de potestate sathanæ ad Deum; ut accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter Sanctos, per fidem, quæ est in me.* Idem constat ex acti-

bus

bus Apoſt.cap.4,à v.10 ad 13; & Apocal. 1,à v.5 ad 9; & Apocal.7 v.14.

LXXXVII Idque ratio ipſa poſtulat, ut expendit optimè P. Leſſius. Quia ut efficiamur participes alicujus magni & inſoliti beneficii, omnis ratio poſtulat,ut agnoſcamus beneficium & benefactorem; eumque, ut par eſt,cum omni gratiarum actione honoremus: hanc enim gratitudinem ipſa conditio beneficii & benefactoris poſtulat. Itaque cum beneficium redemptionis ſit adeo magnum & exoticum;& ipſe,qui illud contulit, adeo ſublimis & eximius; & modus, quo contulit,adeo mirabilis; operæ pretium erat,hæc omnia à nobis cognoſci;ne prorſus ingrati in tantum benefactorem viveremus & moreremur, neve pro amore odium, pro benedictione maledicta; pro gratiarum actione blaſphemias ei more Judæorum rependeremus. Abſurdum itaque eſt, eos qui in Chriſtum non credunt, ſalutis per Chriſtum nobis paratæ ponere participes.

LXXXVIII Ad fidem in Deum & Chriſtum pertinent myſteria omnia contenta in Symbolo,quæ explicitè credere debemus; & implicitè reliqua omnia,quę Eccleſia ſancta

Catholica credenda proponit. Et hæc eſt fides neceſſaria ad ſalutem; non autem illa fides ſpecialis, quam Lutherus & Calvinus fidem juſtificantem appellant; cum potius ſit ſuperba præſumptio, & manifeſtus error contra lumen rationis. Ut enim inquit Bellarm. lib. de notis Eccleſiæ cap. 11, in quo probat, omnes ſectas, oppoſitas Religioni Catholicæ, continere aliquem vel aliquos manifeſtos errores contra rationem; & errorem manifeſtum deſignans in ſectis hæreticorum noſtri temporis, inquit: *Sectarii noſtri temporis docent, omnem hominem juſtificari ſolâ fide ſpeciali, quâ quiſque certo credit, ſe propter Chriſtum coram Deo eſſe juſtum; quod cum quolibet paradoxo comparari poteſt. Non enim eſt id ſupra vel præter rationem, ſed planè contra omnem rationem. Quæro enim: cum incipio credere me eſſe juſtum; vel ſum juſtus, vel injuſtus? Si juſtus, igitur juſtificor per fidem illam, quæ eſt poſterior meâ juſtitiâ; ſi injuſtus, ergo iſta fides eſt falſa; ergo non eſt fides divina juſtificans; niſi dicamus, homines juſtificari per mendacium.*

§. V.

§. V.

Solvitur objectio, contendens non esse necessariam fidem explicitam in Christum ad salutem; & exponitur, quomodo Deus omnibus distribuat auxilia sufficientia ad perveniendum ad hanc fidem.

LXXXIX Sed objicies: Poteſt quis educari inter gentes, ad quas numquam pervenerit ulla Chriſti notitia; imo educari in ſylvis, ubi à nullo poſſit audire myſterium Incarnationis. Ille autem, ſic educatus, poteſt ſequi ductum naturalis rationis, in appetitu boni & fuga mali; & ſic ſervare legem naturalem, ſine peccato ullo mortali, præſertim ſi exiguo tempore poſt uſum rationis moriatur. Ergò poteſt ſine fide Chriſti ſalvari: nam huic facienti, quod in ſe eſt, Deus gratiam ſalvationis non negabit. Verum, hoc argumentum nimis probat; nimirum, ad ſalutem non eſſe neceſſariam fidem ſupernaturalem & infuſam, contra illud Pauli, *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo*: & contra illud ejuſdem ad Hebr. 11, *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt,*

est, & quod inquirentibus se remunerator sit. Probatur sequela. Quia *fides ex auditu*; Rom. 10. 17. Ergo nullus potest credere, nisi audiat res fidei. Quomodo autem audiet, si non sit prædicator, qui proponat? *Quomodo audient sine prædicante?* Rom. 10. 14. Ergo fidem supernaturalem nullus potest adultus obtinere, nisi audiat prædicatorem veræ fidei. Ergo, si potest salvari is, cui numquam Christus prædicatus est; potest salvari is, cui numquam vera fides veraque religio prædicata est.

XC Respondeo ergo; fieri non posse, ut homo vivens inter gentes, quibus numquam annuntiatus est Christus, se immunem à peccato servet; nisi ex gratia Dei, illi collata propter merita Christi, vi cujus efficaciter moveatur ad observandam legem naturalem. Cui autem Deus ob merita Christi hanc gratiam præstat, ut vivens inter gentes abstineat ab omni peccato mortali; & potens transgredi præcepta Decalogi, quæ sunt de lege naturæ, non transgrediatur; eidem infallibiliter gratiam fidei in Christum dispensabit, vel disponendo ut abducatur captivus in terram Christianorum; vel illuc aliqua

ſingulari providentia deſtinando prædicatorem, qui illi annuntiet Chriſtum; vel illum interne illuminando. Et hæc eſt legitima & ſolida ſolutio, ad quam recurrit Theologorum Princeps D. Thomas. Nam 2. 2. q. 2. art. 7. & 8. docet, poſt tempora gratiæ revelatæ, tam majores, quam minores teneri ad fidem explicitam eorum, quæ ad Myſteria Incarnationis & Trinitatis ſpectant. Et clarius in 3. diſt. 25. q. 2. ad 3. affirmat, poſt adventum Chriſti omnes teneri ad explicite credendam Incarnationem. Et reſpondens ad objectionem nuper factam, inquit: *Si aliquis inſtructorem non habeat, Deus ei revelaret, niſi ex ſua culpa maneret.* Id quod fuſius explicat q. 14. de veritate art. 11. in quo inquirit, *num ſit neceſſarium, aliquid explicite credere?* Et pro parte negativa proponit hoc argumentum. *Poßibile eſt enim* (inquit) *aliquem nutriri in ſilvis, vel inter lupos; & talis non poteſt aliquid de fide cognoſcere; & ſic erit aliquis homo, qui de neceßitate damnabitur; quod eſt inconveniens: & ſic non videtur, quod ſit neceſſarium aliquid explicite credere.* Cui argumento reſpondet: *Dicendum, quod non ſequitur inconveniens,*

po-

posito, quod quilibet teneatur aliquid explicite credere, si in silvis vel inter bruta animalia nutriatur: hoc enim ad Divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis taliter nutritus nutum naturalis rationis sequeretur, in appetitu boni & fuga mali; certissime est tenendum, quod ei Deus, vel per internam inspirationem revelaret ea quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium Act. 10. Et ibidem ad 2. addit, *quod quamvis non sit in potestate nostra, cognoscere ea quæ sunt fidei ex nobis ipsis; tamen, si nos fecerimus quod in nobis est, ut scilicet ductum naturalis rationis sequamur; Deus non deficiet nobis ab eo, quod nobis est necessarium.*

XCI Et hæc est doctrina S. Augustini, qui Epist. 49. ad Deogratias, late explicat, quo modo Deus omnibus adultis provideat media sufficientissima ad salutem, & potestatem veniendi ad Religionem Christianam, si per ipsos non stet. Quibus explicatis, concludit: *Ita salus Religionis hujus, per quam solam veram salus vera veraciterque promittitur,*

tur, nulli umquam defuit, qui dignus fuit; & cui defuit, dignus non fuit. Quare adulti, qui pereunt & damnantur, sibi ipsis imputare debent, quod damnentur in æternum. Quamvis enim, ex sententia D. Thomæ, & communi Theologorum apud Patrem Suarez, disp. 12. de fide sect, 4. n. 9 illis subscribentem, post promulgationem Euangelii, fides explicita in Christum sit medium necessarium ad salutem; hoc medium Deus omnibus offert; siquidem omnibus dispensat auxilia gratiæ sufficientia ad observandam legem naturalem; qui autem legem naturalem observaverit, infallibiliter perveniet ad fidem Christi. Facienti enim, quod in se est, ad quærendam veram Religionem necessariam ad salutem, Deus non denegabit gratiam necessariam ad illam obtinendam.

XCII In hunc scopum adducit S. Augustinus, lib. de prædestinat. sanct. cap. 7, successum Cornelii Centurionis, qui Act. 10, describitur, *Vir justus, religiosus, ac timens Deum; cujus orationes & eleemosynæ acceptæ erant coram Deo;* & tamen admonitus fuit ab Angelo, ut vocaret Petrum, qui prædicaret ipsi fidem Christi, ut salvus fieret; ex quo infert

Au-

Auguſtinus neceſſitatem fidei in Chriſtum ad ſalutem. Sic enim ait, *Cujus accepta ſunt eleemoſynæ,& auditæ orationes,antequam credidiſſet in Chriſtum.Nec tamen ſine aliqua fide donabat,& orabat;nam quomodo invocabat, in quem non crediderat? Sed ſi poſſet ſine fide Chriſti eſſe ſalvus, non ad eum ædificandum mitteretur Architectus Apoſtolus Petrus.*

§. VI.

An Cornelius Centurio fuerit juſtificatus ante fidem explicitam Chriſti? Ubi ſtatuitur pars negativa.

XCIII ET quamvis Actorum 10 v.14 dicatur *Cornelius Centurio, Vir juſtus & timens Deum,*& hinc aliqui Doctores affirment, illum juſtificatum fuiſſe ante fidem Chriſti ſuſceptam ob prædicationem Petri; & M. Canus in relect. de Sacram. par.2 concl.3 propterea doceat, fidem explicitam Chriſti, eſſe quidem medium neceſſarium poſt Chriſti adventum ad gloriæ conſecutionem, non tamen ad juſtificationem; idque probet,quia Cornelius erat juſtus, & tamen neceſſe habuit inſtrui à Petro, ut ſalvus fie-

ret. Quamvis, inquam, eo loco dicatur Cornelius justus, inde non probatur sufficienter, Cornelium fuisse justum justitia supernaturali ante adventum Petri. Tum quia non appellatur justus ab Historico sacro, sed à duobus domesticis Cornelii, & ab uno milite ejus, quos ipse ex admonitu Angeli misit in Joppen, ut vocarent Petrum in domum suam: tum quia, ut probat P. Vasquez 12 disp. 192 cap. 1, locus iste non est intelligendus de justitia supernaturali, sed solum de justitia quadam morali; quia nimirum Cornelius regulariter legem naturalem observabat, & bonis operibus studebat, licet in aliquo deficeret.

XCIV Sententia autem M. Cani communiter impugnatur: & sententia communis Patrum est, Cornelium non fuisse coram Deo justificatum, nisi post susceptam fidem Christi per prædicationem Petri. Unde Chrysost. Tom. 3, in Sermone de fide & lege naturæ, inquit: *Et vis plane videre, quod opera sine fide non vivificantur? Testimonium bonum habuit Cornelius de eleemosyna & precibus, & Christum ignorabat; & quia magnus ille justitiæ & veritatis Iudex, personarum respectum nesciens,*

nesciens, vidit bona quidem opera, sed mortua, quia fidem non habebat; mittit divinum Angelum. Idem docet S. Gregorius hom.9 in Ezech. dicens: *Unum sine alio nihil prodesse valet, quia nec fides sine operibus, nec opera sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda: sicut Cornelius pro bonis operibus meruit audiri, antequam fidelis existeret.* Idem docet Basilius, in regulis brevioribus regula 224; & Augustinus expresse multis in locis, quæ congerit Vasquez.

XCV Adeoque necessariam judicavit hanc fidem in Christum Augustinus ad salutem, ut videatur censuisse, illam fuisse necessariam adhuc in veteri lege & in lege naturæ. Sic enim ait lib.2 de gratia Christi, cap.24., ubi sic loquitur. *Itaque sine ista fide, hoc est, sine fide unius Mediatoris Dei & hominum, hominis Christi Jesu; sine fide, inquam, resurrectionis ejus, quam Deus hominibus definivit, quæ utique sine incarnatione ejus ac morte non potest veraciter credi: sine fide ergo incarnationis, & mortis, & resurrectionis Christi, nec antiquos justos, ut justi essent, à peccatis potuisse mundari, & Dei gratia justificari, veritas Christiana non dubitat: sive in iis justis, quos sancta Scri-*

ptura non commemorat, sed tamen fuisse credendi sunt; vel ante diluvium, vel inde usque ad datam Legem, vel ipsius Legis tempore; non solum in filiis Israel, sicut fuerunt Prophetæ, sed etiam extra eumdem populum, sicut fuit Iob.

XCVI Hactenus ibi Augustinus, cujus verba explicatione indigent; ne contra communem sententiam Theologorum cogamur dicere, neminem unquam ex adultis salutem obtinuisse sine fide explicita Christi, quod durũ videtur. Nám licet aliqui, in Lege naturę & in Lege scripta, habuerint fidẽ explicitam Christi venturi; tamen fides ista explicita tunc non erat necessaria ad salutem, sed sufficiebat fides implicita; ut explicat D. Thom. 2.2; q.2. art.7 ad 3, his verbis: *Dicendum, quod multis Gentilium facta fuit revelatio de Christo, ut patet per ea quæ prædixerunt. Nam Iob 19, dicitur: Scio, quod Redemptor meus vivit. Sibylla etiam prænuntiavit quædam de Christo, ut Augustinus dicit. Invenitur etiam in historiis Romanorum, quod tempore Constantini Augusti & Helenæ matris ejus inventum fuit quoddam sepulchrum, in quo jacebat homo, auream laminam habens in pectore in qua scriptũ erat, Christus nascetur ex Virgine,*

&

*& ego credo in eum. O sol, sub Helenæ * & Constantini temporibus iterum me videbis. Si qui tamen salvati fuerunt, quibus revelatio nō fuit facta, non fuerunt salvati absque fide Mediatoris: qui etsi non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam in divina providentia; credentes, Deum esse liberatorem hominū, secundum modos sibi placitos, & secundum quod aliquibus veritatem cognoscentibus spiritus revelâsset; secundum illud Iob 3 cap. Qui docet nos super jumenta terræ.*

XCVII Habemus ergo, post adventum Christi & prædicationem Euangelii, esse omnino necessariam ad salutem fidem explicitam Incarnationis Verbi, & Mediatoris Dei & hominum, Chisti Jesu: *Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*, ut dixit D. Petrus Act. 4 v. 12. Quam fidem Deus, quantum est ex se, est paratus dare omnibus, non ponentibus obicem peccatis suis personalibus.

* *Id est* Herenæ, *seu potius* Irenæ: *sic nomen* Irenæus, *apud Latinos variè scriptum invenias*, Herenæus, Hireneus, Eireneus *&c. vide Hist. Miscellæ lib. 23, ubi res ista narratur, an.* 1 Constantini & Irenes.

Si enim, ut possunt, observent legem naturalem, & quærant serio & diligenter veram Religionem, illam infallibiliter invenient. Sic invenerunt Clemens Romanus, Justinus Philosophus, Hilarius, Gregorius Thaumaturgus, & alii, qui diligenter illam quæsierunt: & in Historia Societatis habemus de hoc illustria exempla. Illud præclarum, quod accidit Venerabili P. Josepho de Anchieta, fama sanctitatis & miraculis celebri in Brasilia, ubi fidem Christianam prædicavit, & nomen novi Thaumaturgi ob multitudinem signorum meruit, & refertur à P. Sebastiano Beretario Florentino in Vita Latina, quam de hoc illustri Viro collegit ex iis, quę lingua Lusitanica quatuor libris scripserat P. Petrus Roterigius, Provincialis Societatis in Brasilia, lib. 2 pag. mihi 218.

XCVIII *Ex multis* (inquit) *quæ inde Iosephus animarum lucra retulit, unum admiratione dignum, & cujus haud facilè simile reperias exemplum, non præteribo; ex quo divinæ Bonitati laudes reddantur, quæ admiranda planè ratione Ethnicum hominem, ad suæ prædestinationis finem adduxit. Obibat Iosephus de more suam hanc provinciam, cum à comitibus di-*

digreſſus, ſolus in ſilvas penitus intravit, nullo certo conſilio, nullâ ei ſubita rei novæ oborta cogitatione; ſed quaſi alterius manu duceretur, in ſenem incidit Braſilum, humi abjectum, atque arbori applicitum. Is Patrem, ad ſe adeuntem, his vocibus compellat. Perge huc adire; jam diu enim hic tibi præſtolor: Quærit ex eo Pater, quinam ſit, quaque ex terra vicove eo venerit. Reſpondit ſenex, patriam ſuam mari imminere; aliaque adjecit, ex quibus Pater intellexit, ipſum neque ex Itanienſibus, neque è Vincentianis finibus, neque ex tota ora Braſiliæ, in qua verſantur Luſitani; ſed ex remotioribus terris, fortaſſe circa Flumen argenteum, aliiſve Auſtralibus partibus infra Tropicum (nam Braſilico loquebatur idiomate) vel miniſterio ſupra quam humano eo tranſlatum; vel divino aliquo monitore ac duce, ſuis greſſibus veniſſe; ex quo labore & ætate fractum ibi quieviſſe, divini promiſſi fidem expectantem. Quæſivit rurſus Pater, quid eo veniſſet, & quid ibi quæreret? Reſpondit. Ut rectam vitam percipiam. Hoc loquendi modo divinam Legem, & iter ad ſalutem intelligunt Braſili. Cum multa de eo exquiſiiſſet; accurateque vitæ genus per omnes ætatis partes perſcrutatus, omnia illius

facta

facta cogitataque excussisset; cognovit, ipsum numquam plus unam conjugem habuisse; numquam bellum aut arma, nisi sui defendendi causa, suscepisse; denique, omnibus subtiliter minutatimq; perpensis, statuit apud animum suum Pater, hominem illum nulla unquam lethali culpa naturæ legem violâsse; ut verissimũ illud esse credamus, quod de id genus hominibus, integerrima vitæ innocentia in infidelitate viventibus, sacræ nos decent Interpretes doctrinæ. Comperit præterea, hominem, naturæ bono magna præditum cognitione rerum pertinentium ad animum, æqui præsertim & iniqui, tum etiam ipsius naturæ Auctoris. Et, cum multa de veræ Religionis mysteriis illi Pater exponeret, subjiciebat identidem; se intra animum suum ita sensisse, sed expromere nescisse. Ergo satis instructum, labore & ærumnis itinerum ætateque confectum, quoniam solutio instabat, aquâ pluviâ ex carduo collectâ (nulla enim alia in arenis illis suppetebat) baptizavit: Adamumque illi nomen dedit. Qui tam divino affectus beneficio, operante intus virtute Sacramenti, divinæ in se gratiæ sentiens charismata, oculis manibusque in cælum sublatis, læto vultu divinæ Bonitati primum, tum etiam

Patri

Patri gratias agit; & quasi expetiti voti campos, cum superesset nihil eorum, quorum illuc causâ divino ductu venerat; omni solutus cura, animam sacro lavacro expiatam, in ipso primo suæ regenerationis vestigio, Deo reddidit; Patre abuuntem statis precibus de more commendante. Corpus exanime Pater sacris adjunctis precibus sepelivit. Illud aliquando fortasse Divina providentia, & dies in lucem proferet: neque enim locum in invia silva & arenis indagare facile fuit. Hæc peregrè cum rediisset, ipse postea narravit.

XCIX Narrat insuper P. Erancifcus Sacchinus, par. 4. hist. nostræ societatis lib.6. n. 229, in vita insignis Martyris Rodolphi Aquaviva; illum, cum primum in Salseten venit, sacro fonte abluisse viginti homines, ut sic primitias suæ culturæ offerret Deo: *In his*, inquit historicus, *fuit vir, Maurus genere, qui nullius mortalis suasu petitum venit Baptismum ex Balegate, quam ocyssime expiari cupiens; quod, ut ajebat, nesciebat, quando esset moriturus. Ecce autem statim à Baptismo, ita soluta est narium vena; ut cum immensa copia sanguinis supremo spiritu emisso, eodem tempore in militantem triumphantemque*

que Christi Ecclesiam adscriptus sit. Aliud singulare exemplum narrat idem Sacchinus, parte v. hist. Societatis lib. 5. n. 191, de quodam juvene, inter Brasilos mediterraneos prænobili, qui, ob vitam inter Gentiles innocenter actam, meruit à Deo ad Baptismum mirabiliter trahi. *Is ab ineunte pueritiâ,* inquit historicus, *mirabilem se suis popularibus præbuerat, pudicitia & sobrietate; virtutibus in illa barbarie tam raris, ut qui eas constanter colant, nihil minus quam cœlestes Angeli, aut homines de cœlo delapsi videantur. Huic domi agenti cum, fama & sermonibus hominum, allata esset notitia quædam Christianæ Religionis, cujus magistri & professores in regionibus mari vicinis esse dicerentur; arcanum & vehemens innatum desiderium ejus cognoscendæ, peregrinationem in eas partes persuasit. Venit; vidit; acquievit; volens poscensque baptizatus est. Vitaque aliquamdiu sancte inter Christianos acta, in morbum incidit; quo, post animum confessione purgatum, sacræ Eucharistiæ Viatico munitus, in suavissimis cum Christo præsente colloquiis, lætus & gratulans, vinculo corporis solutus est.*

§. VII.

§. VII.

Rejicitur error quorumdam hæreticorum nostri temporis; asserentium, posse omnes Christianorum sectas in sua fide & religione salvari, dummodo credant articulos in Symbolo Apostolorum contentos, quamvis in aliis inter se dissentiant.

C V. g. posse Pontificios seu Catholicos Romanos in Religione Catholica salvari; posse Lutheranos in Lutheranismo, Calvinistas in Calvinismo, & sic de aliis hæreticorum sectis: quia hi omnes credunt 12 articulos fidei, qui in Symbolo Apostolorum continentur. Hos appellat Politicos P.Becanus, in Manuali lib.5. cap.1. P. Lessius, citatus supra in procœmio hujus capitis, dicit plurimos ita sentire, præsertim de plebe. Qui ita sentiunt, facile mutant Religionem, & de una secta transeunt facile in aliam, prout ipsis commodum magis est: redduntque rationem hujus imaginationis, quia Symbolum Apostolorum est regula & summa Religionis Christianæ, ut notat S. Augustinus serm. 13 de tempore, cum ait:

Sym-

Symbolum est regula fidei vestræ, brevis & grandis. Brevis numero verborum, grandis pondere sententiarum: & serm. 181. *Apostoli certam regulam fidei tradiderunt, quam, secundum numerum Apostolorum, duodecim sententiis comprehensam, Symbolum vocarunt; per quam credentes, Catholicam tenuerunt unitatem, & hæreticam convicerunt pravitatem.* Ergo, qui credit hos duodecim articulos, tenet summam Religionis Christianæ; tenet Catholicam unitatem, & hæreticam convincit pravitatem. Ergo, quamvis in aliis dogmatibus & articulis dissentiat à Catholicis Romanis, poterit salvari: hoc enim dissidium videtur esse solum in rebus non attinentibus ad substantiam, sed ad sola accidentia Religionis: unde, sicut Thomistæ & Scotistæ, Dominicani & Jesuitæ, licet differant in quibusdam doctrinis, conveniunt in substantia doctrinæ necessariæ ad salutem; ita Calvinistæ atque Lutherani, licet in quibusdam articulis dissentiant à Pontificiis seu Catholicis Romanis; nihilominus, quia conveniunt in articulis contentis in Symbolo Apostolorum, conveniunt in substantia Religionis; & solum differunt in quibusdam acci-

accidentibus, quæ non sunt necessaria ad salutem.

CI Hæc doctrina de falsitate convincitur demonstrative, ex dictis in hoc cap. §. 1, comparando Religionem Christianam cum Mahumetana & Judaica: quibus aliqua superaddenda sunt, comparando Christianorum sectas inter se. Convincitur, inquam, demonstrative. Quia hoc ipso, quod aliquæ religiones vel sectæ opponantur inter se in aliquibus articulis, quos credendos proponunt; evidens est, non posse esse salvationem in utrisque, seu in omnibus illis: quia evidens hoc ipso est, aliquam vel aliquas ex illis esse falsas, & non posse esse veram plus quam unam: evidens autem est, in religione falsa, non posse homines salvari. Ut enim testatur Cardinalis Bellarm. in libro de notis Ecclesiæ capit. 1, *Omnes confitentur, in sola vera Ecclesia seu vera Religione, esse veram fidem, veram peccatorum remissionem, veram spem salutis æternæ*: additque, hoc docere omnes Patres, nec hæreticos id negare. *Nam idcirco* inquit, *omnis hæresis ad se solam trahit veram Ecclesiam, & alios omnes extra Ecclesiam ponit.* Idque ratio evidens convincit.

cit. Quia Religio falſa nequit Deum habere authorem: in Religione autem, quæ Deum non habet authorem, ſed diabolum, nequit eſſe ſalvatio & ſpes ſalutis. Unde merito Cyprianus, in libro de ſimplicitate Prælatorum, dixit: *Cum Deo manere non poſſunt, qui eſſe in Eccleſia Dei unanimes noluerunt. Ardeant licet flammis, & ignibus traditi vel objecti beſtiis animas ſuas ponant; non erit illa fidei corona, ſed pœna perfidiæ: occidi talis poteſt, coronari non poteſt.*

CII Quod autem evidens ſit, ex religionibus vel ſectis, habentibus articulos aliquos oppoſitos, quos credendos proponunt, aliquam vel aliquas eſſe falſas, conſtat. Quia, ut religio ſit falſa, non requiriritur, ut omnia quæ credenda proponit ſint falſa; ſatis eſt, quod aliqua vel aliquod dogma falſum credendum proponat. Sic religio Mahumetana falſa eſt, quamvis multa vera credenda proponat; videlicet unitatem Dei, præmium virtutis, pœnam vitiorum, & alia hujuſmodi; quia cum his veritatibus proponit credendos multos errores. Sic religio perfidorum Hebræorum, multa vera credenda proponit; & tamen, quia falſa cum illis

miſcet, falſa & fallax eſt. Cum ergo evidens ſit, Religionem Catholicam opponi in multis articulis, quos credendos proponit, ſectæ Calvinianæ & Lutheranæ; evidens eſt, vel illas ſectas eſſe falſas, vel eſſe falſam Religionem Catholicam Romanam. Nam v. g. Religio Catholica Romana credendam proponit præſentiam realem Chriſti in Euchariſtia: Calviniana ſecta hunc articulum negat, & proponit credendum oppoſitum. Vel hæc præſentia eſt vera, vel falſa. Si eſt vera; evidenter ſequitur, eſſe falſam ſectam Calvinianam, quæ credit, non dari talem præſentiam. Si hæc præſentia Chriſti in Euchariſtia eſt falſa; evidenter infertur, eſſe falſam Religionem Catholicam, quæ illam credendam proponit. Et idem argumentum fieri poteſt de aliis articulis, in quibus Religio Catholica opponitur cum ſecta Calviniana & Lutherana, circa numerum Sacramentorum, circa fidem juſtificantem, circa Purgatorium, circa neceſſitatem bonorum operum. Ergo evidens eſt, non eſſe veras omnes iſtas Religiones; ſed aliquas ex illis falſas. Ergo eſt evidens, non poſſe homines in omnibus illis ſalvari. Ergo eſt evidentiſſimus

mus

mus error, dicere, quemlibet Christianum in sua religione & fide salvari posse, per hoc præcise, quod credat duodecim articulos contentos in Symbolo Apostolorum. Nam si simul cum his veritatibus credit aliquam falsitatem, ut dogma fidei, religio aliqua; illa est religio falsa, & non habet Deum authorem, ac proinde nequit in illa esse salus.

§. VIII.

Cum ad salutem requiratur fides supernaturalis & divina; hæretici circa mysteria, etiam quæ vere confitentur, non habent nisi fidem pure humanam, ex motivo suo fallacem, sicut habent Mahumetani.

CIII IDque alia manifesta ratione evincitur. Nam ut quis possit salvari, debet credere fide supernaturali, infallibili & divinâ, articulos illos contentos in Symbolo: nam *sine fide impossibile est placere Deo*, utique sine fide infusa, infallibili, supernaturali & divina, omnino veraci. Nam operari ex fide purè humanâ & fallaci, quæ simul cum veritatibos credit falsitates, non sufficit ad placendum Deo; alioqui Mahumetani, He-

Hebræi perfidi, & omnes hæreticorum sectę placerent Deo. Non credit autem, fide supernaturali, infallibili & divina, articulos contentos in Symbolo; qui negat aliquem alium articulum, quem Ecclesia Catholica credendum proponit; sed fide humana, & ex motivo fallaci, se extendente ad errores; quia objectum formale & motivum fidei Divinæ, solum complectitur veritates reipsa à Deo revelatas. Unde hæreticus, unam ex veritatibus à Deo revelatis, & ab Ecclesia Catholica propositis, pertinaciter negans, non habet de aliis *nisi opinionem quamdam secundum propriam voluntatem*, ut loquitur D. Thom. 2.2, q. 5 art. 5 quo inquirit, *Utrum qui discredit unum articulum fidei, possil habere fidem informem de aliis articulis?* Et ad quæstionem respondet his verbis: *Dicendum, quod in hæretico, discredente unum articulum fidei, non manet fides, neque formata, neque informis. Cujus ratio est, quia species cujuslibet habitus dependet ex formali ratione objecti; quâ sublatâ, species habitus remanere non potest: formale autem objectum fidei est Veritas prima, secundum quod manifestatur in Scripturis sacris & doctrina Ecclesiæ, quæ procedit*

ex

ex Veritate prima. Unde quicumque non inhæret, sicut infallibili & divinæ regulæ, doctrinæ Ecclesiæ, quæ procedit ex Veritate prima in Scripturis sacris manifestata; ille non habet habitum fidei, sed ea quæ sunt fidei alio modo tenet, quam per fidem. Sicut si aliquis teneat mente aliquam conclusionem, non cognoscens medium illius demonstrationis, manifestum est, quod non habet ejus sciensiam, sed opinionem solum: manifestum est autem, quod ille, qui inhæret doctrinæ Ecclesiæ, tamquam infallibili regulæ, omnibus assentit, quæ Ecclesia docet: alioquin si de iis, quæ Ecclesia docet, quæ vult tenet, non jam inhæret Ecclesiæ doctrinæ, sicut infallibili regulæ, sed propriæ voluntati. Et sic manifestum est, quod hæreticus, qui pertinaciter discredit unum articulum fidei, non est paratus sequi in omnibus doctrinam Ecclesiæ. Si enim non pertinaciter, jam non est hæreticus; sed solum errans. Unde manifestum est, quod talis hæreticus circa unum articulum, fidem non habet de aliis articulis; sed opinionem quamdam, secundum propriam voluntatem.

CIV Quapropter in fide, non solum spectandum est, quid credatur; sed potissimum, quo fundamento credatur, seu quæ sit tota sic

ſic credendi ratio; ex hac enim tota fidei natura & conditio pendet. Qualis enim eſt credendi ratio & fidei fundamentum, talis eſt & ipſa fides. Quare ſi credendi ratio ſit fallax, fides erit fallax, & erroribus obnoxia: ſi autem credendi ratio ſit divina, infallibilis & falli neſcia; fides erit certa & infallibilis. Ratio autem credendi & fundamentum fidei, in ſola Eccleſia Catholica eſt infallibile; nempe revelatio divina, propoſita ab Eccleſia, quæ eſt columna & firmamentum veritatis; quę, ob aſſiſtentiam infallibilem Spiritus ſancti, nequit credendum proponere, niſi illud, quod à Deo revelatum eſt, vel ex revelatis neceſſario infertur. Raıio autem & motivum credendi, quo nituntur hæretici, fallax eſt; unde etiam veritates ipſas, quas habent cum Catholicis communes, non credunt fide divina infallibili, ſed fide humanâ, ex ratione ſua fallaci & erroribus obnoxia, ac proinde inſufficienti ad ſalutem. Unde eorum fides circa vera dogmata quæ credunt, ſimilis eſt fidei, quam habent Mahumetani de uno Deo conditore omnium, & de aliis veritatibus circa immortalitatem animæ, & præmium bonorum & ſupplicium malorum,

rum,quas credunt.Credunt quidem Turcæ, Deum esse unum,conditorem omnium, remuneratorem bonorum operum,& vindicem malorum: sed id credunt,quia ita docet Alcoranus, quem spiritu divino conscriptum putant.Unde credunt motivo fallaci, vi cujus pariter credunt multa falsa; videlicet, in Deo non esse nisi unicam Personam;Christum non esse Deum, sed Prophetam sanctum,Mahumeto minorem; tenendam esse circumcisionem, & similia. Similis est fides hæreticorum. Quamvis enim credant veritatem unius Dei, Trinitatem Personarum, Divinitatem Christi, ejsu mortem & resurrectionem, & alias veritates contentas in Symbolo; has credunt ex fundamento fallaci: quia vicissim credunt pariter, tamquam dogmata fidei, manifestos errores. Vel enim credunt sua dogmata propter authoritatem suorum Apostolorum, Lutheri & Calvini, quos divino Spiritu afflatos esse existimant; vel quia singula proprio judicio in Scripturis contineri judicant, vel ab Apostolis tradita; vel quia denique spiritus privatus interius,testatur, ea esse vera, & hanc esse Scripturæ sacræ mentem; omnia autem ejusmodi

di credendi ratio eſt omnino fallax: unde ſępe,putantes ſe credere veritatem revelatam à Deo, credunt blaſphemiam. Sic Calvinus articulum illum Symboli, *Deſcerdit ad inferos*, ita intellexit,ut ſibi perſuaſerit,ibi ſignificari; Chriſtum ſuſtinuiſſe tormenta damnatorum,dubitâſſe de ſua ſalute, & timuiſſe ne ab æterna morte penitus abſorberetur: unde Calviniſtæ, ſecuti ſuum doctorem & prophetam,in hoc articulo,non veritatem à Deo revelatam, ſed blaſphemiam à Calvino confictam credunt.

CV Hinc patet, ad veram fidem requiri, quod virtualiter in omni ſuo actu extendatur ad omnia,quæ Deus revelavit. Qui enim credit unum articulum,quia Deus revelavit; & ſibi perſuadet, Deum revelâſſe, quia Eccleſia, quæ eſt columna & firmamentum veritatis,proponit illud tamquam à Deo revelatum; paratus debet eſſe credere omnia, quæ Eccleſia credenda proponit: unde nulli articulo,ab Eccleſia propoſito,poteſt diſcredere.Unde,quando dicitur ſalvari poſſe omnes, qui credunt duodecim articulos contentos in Symbolo Apoſtolorum; hoc ſolum eſt verum, ſi credant ſecundum verum &

legitimum ſenſum, intentùm ab Apoſtolis, qui eſt ille quem Eccleſia proponit Catholica: idque creditur in illo articulo Symboli, *Sanctam Eccleſiam Catholicam*: jubemur enim credere, talem Eccleſiam dari. Ut autem inquit Bellarm. lib. de notis Eccleſiæ cap. 11, *Conſtat, Sanctam dici Eccleſiam, quia profeßio ejus eſt ſancta, nihil continens falſum quoad fidei doctrinam, nihil injuſtum quoad doctrinam morum*, quæ nota ſoli convenit Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, quæ ſola eſt Catholica, id eſt univerſalis & ſancta. Unde quicumque fide divina credit articulos contentos in Symbolo, debet eſſe pararus credere omnia, quæ Eccleſia Catholica credenda proponit; qood nulla ſecta hęreticorum facit, ac proinde nulla ſecta hęreticorum eſt Eccleſia Sancta Dei: omnes enim diſſentiunt à Catholicis in aliquibus articulis, quos Eccleſia credendos proponit; ac proinde omnes ſectæ hæreticorum continent aliquid falſi quoad doctrinam fidei.

CVI Unde differentia inter Catholicos & hæreticos, non eſt ſimilis illi, quæ datur inter Thomiſtas & Scotiſtas, & inter alios Theologos. Iſti enim conveniunt in dogma-

tibus

tibus omnibus, quæ sancta Mater Ecclesia credenda proponit, parati relinquere suas opiniones, si Ecclesia declaret illas esse falsas & contrarias principiis fidei: illasque defendunt, quia veræ ipsis apparent, & Ecclesia nihil in contrarium statuit; parati relinquere, si Ecclesia oppositum definiret: quod hæretici non faciunt; sed ideo sunt hæretici, quia pertinaciter resistunt Ecclesiæ definitionibus, suumque judicium præferunt judicio totius orbis Catholici, quæ est intolerabilis superbia, imo insolentissima insania; unde August. epist. 118 dicit, *disputare contra id, quod universa Ecclesia sentit, insolentissima insania esse.*

CVII Quamvis autem hæretici, detrectantes se subjicere judicio Ecclesiæ, appellent ad Scripturas; & dicant, se sequi veritatem, quia sequuntur Scripturam, egregiè falluntur: quia dum putant, se sequi Scripturam, sectantur privatum suum judicium erroneum, quo existimant à Scriptura dici, quod est longè à Scripturæ sensu. Unde merito dicebat Augustinus tomo 7, lib. 1 contra Cresconium c. 33, de Catholicis loquens; *Scripturarum à nobis tenetur veritas, quando id*

id facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commendat authoritas; ut quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit hujus obscuritate quæstionis, Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.

CVIII Deinde ad salutem non sufficere, utcumque credere omnia, quæ continentur in Symbolo, patet. Quia certum est, ex Scripturis & Patribus, & communi sensu Ecclesiæ, nullum hæreticum, in sensu composito hæresis, salvari. Et tamen certum est, posse aliquem esse hæreticum, quamvis expresse credat omnes articulos contentos in Symbolo. Ergo non sufficit ad salutem, utcumque credere articulos contentos in Symbolo. Consequentia est legitima: minor constat. Quia etsi quis fateretur, vera esse quæ continentur in Symbolo, & tamen pertinaciter negaret peccatum originale; & necessitatem gratiæ ad opera salutaria & meritoria vitæ æternæ, & negaret perseverantiam finalem esse donum Dei, & negaret Baptismum & omnia Sacramenta, & pertinaciter assereret nuptias esse à diabolo, &

aliquas escas ex natura sua esse malas, & pœnam damnatorum non esse æternam, sed damnatos & diabolos aliquando obtenturos veniam, & perventuros ad Dei visionem; absque dubio is esset hæreticus. Major vero etiam est certa; nimirum, nullum hæreticum, in sensu composito hæresis, salvari. Id etiam disertè docet Apostolus ad Tim. 3 dicens; *Hæreticum hominem, post unam & secundam correctionem, devita; sciens, quia subversus est qui hujusmodi est, & delinquit; cum sit proprio judicio condemnatus.* Cur enim, juberet illum vitari, si ejus error non officeret saluti? cur diceret illum subversum & condemnatum? Idem docet 2 ad Tim. 2, dum de hæreticis loquens, inquit: *Sermo eorum, ut cancer serpit.* Sentit ergo, sicut cancer est letalis corpori humano, nisi exscindatur; ita hæreticum animabus fidelium, quia dum in hæresim animas trahit, illas letaliter inficit.

CIX. Idcirco ajebat Theologorum & Patrum communis magister Augustinus, lib. 4. contra Donatistas cap. 8, *Constituamus aliquem castum, continentem, non avarum, non idolis servientem, hospitalitatem indigentibus ministrantem, non cujusquam inimicum, non*

contentiosum, patientem, quietum, nullum æmulantem, nulli invidentem, sobrium, frugalem, sed hæreticum; nulli utique dubium est. propter hoc solum, quod hæreticus est, regnum Dei non possessurum: & idem est judicium reliquorum Patrum, & hic fuit semper Ecclesiæ sensus. Et propterea S. Fulgentius, lib. de fide ad Petrum Diaconum cap. 38, tradens communes fidei regulas, inquit: *Firmissime tene, & nullatenus dubites; non solum omnes Paganos, sed etiam omnes Iudæos, hæreticos, atque schismaticos, qui extra Ecclesiam Catholicam præsentem finiunt vitam, in ignem æternum ituros, qui paratus est diabolo & angelis ejus.*

Unde gravis Theologus Leonardus Lessius, in appendice ad consultationem, *qua fides & religio sit capessenda*, cap. 1, in fine, hoc confirmans, sic concludit: *Hæc semper fuit Ecclesiæ fides & omnium Patrum indubitata doctrina: quam omnes, qui extra Ecclesiam versantur, utinam accurate perpenderent? viderent profecto, quam in periculoso statu versentur.*

CX Patetque ab absurdo & ab inconvenienti, esse crassissimum errorem, quod ad salutem sufficiat credere in Christum, & ea quæ sunt in Symbolo; quamvis quis paratus

non

non ſit credere reliqua,quæ Eccleſia Catholica credenda proponit: ut enim recte expendit P.Leſſius, hæc ſententia ſalvat pene *omnes antiquos hæreticos.* Plerique enim confitentur Chriſtum, & ſuo ſenſu tenent Symbolum. Salvari itaque poterant in ſua hæreſi Ariani, qui Filium Patri negabant conſubſtantialem; Macedoniani, qui Spiritum ſanctum Filio faciebant minorem; Neſtoriani, qui duas in Chriſto ſtatuebant perſonas; Eutychiani, qui carnem Chriſti in Divinitatem converſam aſſerebant; Apollinariſtæ, qui Verbum divinum loco animæ rationalis, carni unitum in Chriſto ponebant; Monothelitæ, qui unicam tantum voluntatem & operationem in Chriſto ſtatuebant; Pelagiani, qui peccatum originale negabant, & hominem viribus naturæ poſſe gratiam Dei & ſalutem promereri, docebant; Donatiſtæ, qui Chriſti Eccleſiam ubique periiſſe, præterquam in parte Donati affirmabant; Novatiani, qui lapſis pœnitentiam negabant; Montaniſtæ, qui Montanum Paracletum putabant. Hi omnes, juxta hanc ſententiam, ſinguli in ſua fide ac hæreſi, ſalvati ſunt; quia in Chriſtum crediderunt, & non minus Symbolum

Apostolicum, quam modo Lutherani & Calvinistæ tenuerunt. At quid absurdius magisque paradoxum in Ecclesia dici potest? Si enim cum ejusmodi fide salus obtineri potest; cur tot Concilia, tanto labore & sumptu convocatis ex toto orbe Episcopis, adversus illas hæreses celebrata? Cur toties anathemate fuere damnatæ? Cur sancti Patres tantopere in illis extirpandis laborarunt? Cur Catholici hereticorum illorum consuetudinem & convictum tantopere exhorruerunt? Cur plurimi exilia, mortem, & omnia tormentorum genera præferre maluerunt, quam alicui ex illis hæresibus subscribere? Sane hæc omnia frustra, stulte, & injuriose facta sunt, si in illis sectis salus obtineri poterat. Quod cum nemo sapiens dicere possit; fatendum est, hæreses illas esse animarum pestes, nec posse ullo modo salutem cum illis consistere.

§. IX.

In quo sensu posit esse verum, quod salvari valeant omnes, qui credunt duodecim articulos contentos in Symbolo.

CXI QUapropter, quod possint salvari omnes, qui credunt 12 articulos con-

contentos in Symbolo, ſolum poteſt eſſe verum cum ſequentibus limitationibus. Prima, ſi credant ſecundum verum & legitimum ſenſum. Unde Calviniſtæ, qui in illo, articulo, *Deſcendit ad inferos*, credunt Chriſtum in cruce ſuſtinuiſſe tormenta damnatorum, & de ſua ſalute dubitaſſe, non credunt articulos omnes Symboli. Secunda, ſi implicite credant reliquos omnes articulos à Deo revelatos, quamvis non ſint in Symbolo; & generatim & in confuſo credant reliqua omnia, quæ Eccleſia credit; & paratos ſe exhibeant ad credendum explicite, quidquid Eccleſia credendum propoſuerit; & ad deponendos errores, quos Eccleſia damnat vel damnaverit; denique, ſi cum fide illa conjungant obſervantiam mandatorum. Nam *fides ſine operibus mortua eſt*; & ſi quis vult ad vitam ingredi, debet ſervare mandata, juxta Chriſti Domini expreſſam doctrinam.

CXII Ratio à priori, cur fides iſta requiratur ad ſalutem, eſt. Quia ſicut vera juſtitia, ad ſalutem requiſita, ſe debet extendere ad omnia mandata; quia, qui in uno delinquit, factus eſt omnium reus; ſiquidem

hoc ipſo contemnit Legiſlatorem, qui non minus unum quam aliud præcepit: ita vera fides ſe debet extendere ad omnia divinitus revelata; & qui inter articulos electionem facit, & alios credit, aliis diſcredit, contemnit authoritatem Dei revelantis; & non credit, quia Deus revelavit, ſed ob motiva humana fallacia: peccatque contra fidem, ſi diſſentit alicui articulo ſibi ſufficienter propoſito; ſufficienter autem eſt propoſitus, quando Eccleſia, quæ eſt columna & firmamentum veritatis, declarat, articulum illum eſſe à Deo revelatum. Unde qui judicium ſuum judicio Eccleſiæ præfert pertinaciter, incidit in crimen hæreſis: & quamvis ipſi videatur, ſuam viam eſſe ſecuram & rectam, abs dubio illa ducet ad mortem ſempiternam.

CXIII Et ſane, ratio probans neceſſarium eſſe ad ſalutem, credere omnes articulos contentos in Symbolo; ſimiliter probat, neceſſarium eſſe, credere reliquos à Deo revelatos, ſi ab Eccleſia proponantur: ideo enim illos credere eſt neceſſe, quia revera ſunt à Deo revelati, & Eccleſia illos credendos proponit. Hæc autem ratio militat in

omni-

omnibus articulis à Deo revelatis, si ab Ecclesia proponantur; vel aliunde sufficienter constet, illos esse revelatos: nulli enim hujusmodi articulo licet dissentire, quia, hoc esset contemnere authoritatem Dei revelantis.

§. X.

Rejicitur ex dictis doctrina hæreticorum, distinguens inter articulos essentiales, quos omnes credere debeant; & accidentales, quos liberum sit vel admittere vel repudiare.

CXIV. NEc sufficit, cum Marco Antonio de Dominis, Episcopo Spalatensi, apostata à Religione Catholica, lib. 7. de Republica Ecclesiast. cap. 9, & 10, distinguere articulos fidei, in essentiales & accidentales, quos liberum sit admittere vel repudiare, salva fidei integritate; cui solutioni in Hollandia passim insistunt modo novatores. Non, inquam, sufficit. Quia cum fundamentum fidei sit authoritas Dei revelantis, quæ æqualiter omnes veritates revelatas afficit; fides necessario se debet extendere ad omnes veritates revelatas; sive illæ ve-

veritates in se sint magnæ, sive parvæ. Si enim mihi Deus diceret, se esse Trinum, & simul diceret, canem Tobiæ habuisse caudam; æquali firmitate deberem utrumque credere; quia cum Deus sit summe sapiens & summe verax, non minus ipsi repugnat fallere vel falli, quando revelat parva, ac quando revelat magna; quando revelat creata, ac quando revelat increata. Unde, quamvis non sit necesse, ut Deus omnes veritates revelet, & inter veritates revelabiles aliæ sint digniores aliis; ex suppositione tamen, quod sint revelatæ, & sufficienter propositæ, æquali certitudine credendæ sunt, & nulli fas est dissentire, licet non omnibus necesse sit positive assentire Unde est omnino chimericum, asserere, esse aliquos articulos fidei secundarios, quos liceat repudiare salva fidei integritate. Nam hoc ipso, quod sint articuli fidei, & taliter sint propositi, ut liceat illis assentiri assensu fidei supernaturalis, seu assensu summe certo & super omnia; nemini fas est illis positive dissentire: quia præceptum naturale obligat ad non dissentiendum Deo loquenti, quando nobis sufficienter constat Deum loqui, quamvis præcep-

tum

tum naturale non obliget ad assentiendum positive. Quare licet, relate ad præceptum positivum credendi, possint distingui articuli primarii & quasi essentiales, & secundarii & quasi accidentales; ut illi dicantur primarii, quos tenemur explicite credere; illi secundarii, quos solum tenemur credere implicite; numquam tamen potest esse verum, quod sint aliqui articuli fidei, quos salva integritate fidei possimus repudiare, eisdem ut falsis dissentiendo.

CXV Pro quo nota, ex communi sententia Theologorum, in præcepto fidei esse duplicem partem, alteram negativam, alteram positivam. Prior est, non dissentire iis quæ sufficienter nobis proponuntur, tamquam dicta & revelata à Deo; & hæc pars est quasi de jure naturæ, independenter ab omni lege positiva Dei. Nam ratio naturalis dictat, non esse dissentiendum iis, quæ nobis sufficienter constat dicta esse à Deo; eis enim dissentire, esset gravis Dei injuria; quia qui ita dissentiret, in actu exercito reputaret, vel Deum esse fallacem, vel fallibilem, quorum neutrum potest Deo sine gravissima irreverentia imputari. Pars affir-

ad partem affirmativam, non obligat semper, & pro semper; sed certis quibusdam temporibus, ut explicant Theologi. Qui etiam bene distinguunt inter ea, quæ necesse est credere necessitate medii, & eæ quæ solum necessitate præcepti. Quæ autem necessitate præcepti explicite credenda sint, colligendum est ex modo, quo Deus fidei promulgationem imposuit, & ex Scripturis & traditione & usu Ecclesiæ; quod pariter in materia de fide explicatur à Theologis; qui etiam explicant tempus, pro quo urget hujusmodi præceptum: nec ista exponere pertinet ad hunc locum, nec facit ad meum scopum; in quem tamen utile fuit, ad æquivocationes impediendas, explicasse, ut distinctas, duas istas obligationes.

CAPUT V.

Sectarii fatentes, dari in Ecclesiâ Romana salvationem, habent evidentem obligationem deserendi suam sectam, & transeundi ad Ecclesiam Catholicam.

CXVII Ratio est manifesta, Quia evidens est, viam certam perveniendi

niendi ad aliquem terminum, præferenda ra esse dubiæ, ab eo qui serio desiderat ad illum terminum pervenire. In Ecclesia autem Catholica Romana certa est spes salutis ex utriusque partis confessione: in sectis autem hæreticorum solum est spes salutis in hæreticorum opinione, quam esse manifestum errorem Catholici omnes constanter credunt, & Doctores Catholici satis demonstrant.

CXVIII Hoc argumento inductus est, ad abjurandam heresim Calvinianam & amplectendam Religionem Catholicam, Magnus ille Galliarum Rex Henricus Quartus ; ut narrat Henricus Spondanus ad annum Christi 1591, n. 12. Inductus enim est, *quod interrogatis suis Magistris, utrum Catholici in sua Religione salvari possent, ii negare non auderent*; & è contra à Catholicis asseverantissimè audiret, si in hæresi quam sectabatur moreretur, absque ullo dubio in æternum damnatum iri in inferno: ac proin hanc inde necessariam conclusionem elicuit, longè tutius sibi esse eam Religionem profiteri, in qua salvari posse utraque pars consentiret, quam illam, quam altera dumtaxat probaret. Unde, ne animam simul cum regno perde-

ret,

ret, de utriusque salute intentius cogitans; consultatione cum primariis & intimis habitâ, constituit instructioni suæ diligenter vacare, & post sufficientem instructionem fidem Catholicam amplexus est, quæ ipsi fuit medium necessarium ad regnum temporale & æternum consequendum. Professionem autem solennem fidei Catholicæ fecit eo anno 1593, die vigesimâ quinta Julii D. Jacobo sacra, sub hac verborum forma: *Protestor ac juro, coram Deo Omnipotente, vivere me velle ac mori in Religione Catholica Apostolica Romana, eamque protegere ac defendere adversus omnes, periculo sanguinis ac vitæ meæ; renuntians omnibus hæresibus, contrariis Doctrinæ Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ Romanæ.* Cui fidei Catholicæ professioni & Ecclesiæ defensioni, debet regnum florentissimum Galliæ felicitatem, quam deinceps consecutum est.

CXIX Hoc argumento sæpè usus sum contra Mahumetanos, qui ex doctrina sui Alcorani fatentur, posse Christianos salvari in Religione Christiana: & gratiâ aspirante divinâ non pauci eo convicti, Mahumetismum abjurârunt, & Religionem Christianã am-

amplexi ſunt; ut latè narravi in Manuductione ad Converſionem Mahumetanorum, Parte 2 lib.2 c.3,4 & 5 cum ſequentibus.

CAPUT VI.

Quartum Caput probandi, ſolam Eccleſiam Catholicam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam; quia in illâ ſola invenitur firma credendi regulâ, & ſupremus controverſiarum fidei judex.

§. I.

Præſupponuntur aliqua.

CXX UT argumentum conficiam, aliqua ſupponenda ſunt. Supponendum eſt 1, Eccleſiam, à Chriſto fundatam ſupra Petrum, eſſe viſibilem; ut oſtenſum eſt cap. 1 §.2.

2 Supponendum eſt, hanc Eccleſiam viſibilem, quatenus conflatur ex Paſtoribus & ovibus, non poſſe ſecundum ſe totam errare in fide, id eſt, non poſſe credere tamquam articulum fidei aliquod dogma falſum. Id conſtat ex dictis c.1 §.3, præſertim n.23 & 24, & 25, & 16: probaturque nunc breviter

1. Quia

1.Quia Christus sua oratione impetravit, ne unquam vera fides, deficeret à Sede Petri, ut Petri successores possent nutantes in fide fratres, in fide confirmare & solidare. *Ego autem rogavi pro te Petre, ne deficiat fides tua; & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Luc.22 v.31. Unde S.Leo in serm. in natali Apostolorum Petri & Pauli, hunc locum expendens, inquit: *Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & Dominica protectionis auxilio pariter indigebant; quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere; & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur; tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit.* Quare cum immediatè antea Christus alloqueretur omnes Apostolos, omnibusque diceret; *Ecce sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum;* immediatè, conversus determinatè & singulariter ad Petrum, dixit: *Ego autem rogavi pro te &c.* quia ad Petrum, tamquam ad Ecclesiæ caput. sermonem dirigebat. Et ideo sua oratione obtinuit, ne Petrus, vel ullus ejus successor Ecclesiam instruens, in fide & moribus erraret, proponens to-

toti Ecclesiæ aliquod dogma falsum credendum, vel toti Ecclesiæ aliquid injustum præcipiens.

CXXI 2. Quia Christus promisit, portas inferi non prævalituras adversus Ecclesiam visibilem, quam supra Petrum erat fundaturus; *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, Matth. 16. Prævaluissent autem absque dubio, si tota Ecclesia profiteretur aliquem errorem pro dogmate fidei: quia sic defecisset ab illa vera fides, quæ est fundamentum salutis. 3. Quia Ecclesia *Dei* est *columna & firmamentum veritatis*, 1 ad Timoth. 3: quod non haberet, si posset sustentare errorem tamquam dogma fidei. 4. Quia Christus promisit Ecclesiæ providentiam suam specialem, *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*; & assistentiam Spiritus sancti; *Ille docebit vos omnem veritatem*. Quæ promissiones fuissent irritæ & fallaces, si Ecclesia tota posset in fide errare.

CXXII Supponendum est 3, Christum reliquisse in hac Ecclesia visibili, quam supra Petrum fundavit; & quam credimus esse unam, & sanctam, & Catholicam, juxta illa ver-

verba Symboli; *Credo in unam ſanctam Eccleſiam Catholicam*; Reliquiſſe,inquam,tribunal aliquod ſupremum,à quo determinentur dubia,circa fidem & religionem emergentia,& à quo non ſit appellatio ad aliud. Nullum enim eſt regnum,nulla reſpublica, in quibus non ſit ſupremus aliquis magiſtratus , à quo cauſæ determinentur ultimo, & finiantur ; alioqui lites & controverſiæ numquam finirentur,ſed eſſent interminabiles.

CXXIII Supponendum eſt 4,hoc ſupremum tribunal ſupremumve magiſtratum, à quo dubia emergentia circa fidem & religionem determinari debent,debere in Eccleſia Catholica eſſe authoritatis infallibilis, ad determinandas fidei & morum controverſias,emergentes inter ipſos fideles.Cum enim ſupremo magiſtratui & ſupremo judici,à cujus ſententia non eſt appellatio, in quocumque regno vel republica , omnes teneantur obedire ; ſane ſi hic ſupremus controverſiarum Judex in Eccleſia Catholica, poſſet errare in determinandis fidei & morum controverſiis , & toti Eccleſiæ proponere credendum,tamquam dogma fidei, aliquem errorem aliquamve falſitatem; tota Eccleſia in ca-

capite & in membris posset, imo teneretur errare; quia tota teneretur acceptare eam partem, quam supremus Judex controversiarum determinasset. At impossibile est, totam Ecclesiam errare in credendo: ergo impossibile est, supremum Judicem controversiarum fidei in Ecclesia Catholica errare in determinando.

CXXIV Qui voluerit rationes exacte dignoscere, ob quas Christus in Ecclesia sua reliquerit tribunal aliquod visibile, infallibile ad determinandas fidei & morum controversias, seu regulam vivam visibilem fidei, falli nesciam, ad quam spectet proponere fidelibus, quid credere debeant, consulat P. Suarez lib.1 Defensionis fidei adversus Regem Angliæ cap.11; & P. Gregorium de Valentia, tom.3 quæst.1 de fide punct.7, §.1, ubi hujus regulæ visibilis necessitatem præclare manifestat. Primo ex parte providentiæ divinæ. Quia nisi talis aliqua extaret regula infallibilis, magistra & judex doctrinæ fidei; non satis esset à Deo prospectum hominibus, de necessariis ad suam æternam salutem comparandam. Secundo, ex humani ingenii conditione. Cum enim mens nostra, non solum

lum imbecilla ſit, & omnino impar viribus, ut ipſa per ſe neceſſariam doctrinam fidei & revelationem divinam pervestigare poſſit, ſed in ea ipſa doctrina nobis divinitus revelata facillime hallucinetur & aberret; indiget magiſtro aliquo viſibili authoritatis infallibilis, à quo diſcat, quid à Deo revelatum ſit, ut propter authoritatem Dei revelantis firmiter credat myſteria revelata. Tertio ex natura ipſius fidei. Cum enim fides ex proprio conceptu argumentum ſit rerum non apparentium, juxta Apoſtolum ad Hebræos 11, id eſt, cum ſit cognitio non evidens, ſed quæ nitatur infallibili teſtimonio, & pariatur *ex auditu*, ut docet Apoſtolus ad Rom. 10; ſitque proinde certiſſima; neceſſe eſt, ut ſupponat aliquam vivam regulam, falli neſciam, quæ proponat Dei teſtimonium. Res enim, quæ obſcure iſto modo, & tamen certo, ac infallibiliter, ſciuntur; eas neceſſe eſt, alicujus authoritatis infallibilis judicio atque aſſeveratione diſcere. Quarto, ex neceſſitate damnandi hæreſes in Eccleſia. Nulla enim, poteſt oriri de aliqua fidei quæſtione hæreſis, quæ non poſſit ac debeat ab Eccleſia damnari ac rejici, dicto anathemate ejus authoribus, juxta

ta mandatum Apostoli ad Galat.1; *Si quis vobis euangelizaverit, præter id quod accepistis, anathema sit.* Hoc autem minime fieri posset, nisi in Ecclesia authoritas extaret aliqua, viva atque visibilis, quæ in omni quæstione de rebus fidei certo doceret, quid rectæ fidei consentaneum sit, & quid eidem repugnans. Unde S. Augustinus, lib. de utilitate credendi c.16, probat, à Deo authoritatem aliquam constitutam esse, qua, velut gradu certo nitentes, attollamur in Deum. Hanc autem authoritatem agnoscit in ipsa Ecclesia visibili: & ideo in libro contra epistolam fundamenti cap. 5 dixit: *Euangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ moveret authoritas.*

CXXV His suppositis, facilè ostenditur, in sola Ecclesia Catholica Romana reperiri firmam credendi regulam, falli nesciam, & supremum controversiarum judicem, infallibilis authoritatis ad determinandas fidei & morum controversias, quæ inter fideles exoriuntur, non autem in ulla hæreticorum secta; ac proinde, solam Ecclesiam Catholicam Romanam esse veram Christi Ecclesiam; sectas vero hæreticorum esse synagogas diaboli.

boli. Siquidem in Ecclesia Catholica hoc privilegio infallibilitatis gaudent Concilia generalia, confirmata à Romano Pontifice, ut est in confesso apud omnes Catholicos, nullo excepto: item ipse Romanus Pontifex, dum è Cathedra Petri toti Ecclesiæ proponit, quid credere debeat; ut docent ferè omnes Doctores Catholici, & nos breviter hîc probabimus. In sectis autem hæreticorum non reperitur ejusmodi infallibilis credendi regula, quod jam ostendo.

§. II.

Ostenditur contra hæreticos, solam Scripturam non esse normam & judicem ad omnes fidei controversias decidendas.

CXXVI Hæreticorum nostri temporis sectæ nullam habent firmam & certam credendi regulam, quam sequantur; indeque convincitur, illas non esse veram Dei Religionem: capita namque veræ Religionis debent esse definita, certa, & immutabilia. Quod regulam hanc non habeant, ex qua statui possit, quid sit necessario credendum, quid respuendum, constat. Quia nec

traditiones Ecclesiæ, neque Conciliorum Oecumenicorum, neque Romani Pontificis authoritatem admittunt; nec veterum Ecclesiæ Doctorum, qui Sacras litteras exposuerunt, judicium æstimant; traditiones etiam omnes rejicit Lutherus, in caput primum ad Galatas; & Calvinus lib.4 Institut. cap.8 §. 6, 7 & 8: & in Antidoto ad quartam Sess. Concilii Trident. conveniuntque Lutherus & Calvinus, eorumque asseclæ in hoc, quod nihil sit credendum, nihil recipiendum, quod in sacra Scriptura non contineatur.

CXXVII Concilia Oecumenica, quæ semper in Ecclesia summam authoritatem habuerunt, & tamquam Spiritûs sancti organum æstimata sunt, ita contemnit Lutheтherus in art. 115 & sequentibus, *ut, quidquid illa definierint, cujusvis privati hominis judicio subjectum esse velit. Imo dicit, esse rem insanam, quod Concilia concludere velint, quid sit credendum*: ibidemque expresse docet, *quid credendum sit, quid non; id relinquendum judicio cujusvis viri spiritualis*; ac proinde Lutherus, ne unum Papam admittat, qui tamquam Christi Vicarius & communis Ecclesiæ Magister omnibus fidelibus articulos

culos credendos è Cathedra Petri proponat, tot Papas facit, quot ſunt viri qui ſe ſpirituales exiſtimant: & incredibili ſuperbia judicium hominis privati anteponit judicio Concilii Univerſalis, totam Eccleſiam repręſentantis, cum qua Chriſtus ſemper ſe futurum eſſe promiſit, *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſeculi.*

CXXVIII Idem fuit ſpiritus & ſenſus Calvini, qui l. 1 inſtit. c. 7 §. 1, 2 & 4 expręſsè affirmat, *non eſſe Eccleſiæ judicare, qui libri ſint canonici, ſed hoc ad ſpiritum internum pertinere*; hac doctrina fontem errorum aperiens, ut unuſquiſque, judicans ex ſuggeſtione diaboli aliquid à Deo eſſe revelatum, pro articulo fidei, credat ſui capitis ſomnium, & blaſphemiam pro veritate Catholica habeat; quale eſt illud, quob lib. 1 Inſtit. c. 18 §. 1 docuit; nimirum, *nihil efficere homines, niſi arcano Dei nutu; nec quidquam deliberando agitare, niſi quod ipſe jam apud ſe decreverit, & arcana ſua directione conſtituit*; quod eſt facere Deum authorem omnium ſcelerum. Denique quod ad Patres attinet, Lutherus lib. contra Regem Angliæ, *non curat mille Auguſtinos, mille Cyprianos*: Calvinus

etiam pluribus locis eos contemnit,& erraſſe affirmat.

CXXIX Quia ergo hæretici iſti in eo conveniunt, qnod ſola Scriptura ſit norma & judex controverſiarum fidei & morum, pertinaciter aſſerentes, omnes controverſias fidei ex ſola Scriptura definiri ac decidi poſſe;nobis probandum eſt,falſum eſſe hoc eorum dogma,& eſse radicem errorum. Et cum communi omnium Catholicorum ſententia dicimus,quod ſicut in republica civili,prȩter leges ſcriptas & conſuetudines, neceſſarii ſunt judices vivi, qui lites dirimant & ſententiam ferant; attendendo tamen ad leges ſcriptas & honeſtas conſuetudines,legitimo uſu præſcriptas, tamquam ad normam & regulam,qua dirigantur in ferenda ſententia; ita in Eccleſia Chriſti, ad decidendas fidei & morum controverſias,opus eſſe judice vivo, qui ſententiam proferat; & normâ,ad quam attendat in ferenda ſententia:Judicem autem iſtum eſſe Eccleſiam, quæ dupliciter poteſt ſententiam proferre,vel per Pontificem Romanum, qui eſt Caput & Paſtor ſummus Eccleſiæ, communiſque fidelium Magiſter in rebus fidei & morum; vel per Concilia ge-

generalia, à Pontifice approbata, quæ Ecclesiam repræsentant: normam vero, quam sequi debent in definiendo, non esse solam Scripturam, sed Scripturam & Traditiones simul; id est verbum Dei scriptum & verbum Dei traditum; quia constat, multa Apostolos docuisse Ecclesiam, quæ non sunt scripta ab ipsis. Ut enim inquit Damascenus, lib. 4 cap. 17, *Plurima Apostoli sine scripto tradiderunt.* Idque patet ex illis verbis Apostoli 2 ad Thessalon. 2, 14; *Itaque, Fratres, state, & tenete Traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram*: quæ verba exponens S. Chrysostomus; *Hinc patet*, inquit, *quod non omnia per Epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris.*

§. III.

Primum caput probandi, solam Scripturam non esse judicem controversiarum fidei; quia per ipsam nequit sufficienter probari, quænam sit legitima & vera Dei Scriptura.

CXXX PRobatur ergo, falsum omnino esse, quod sola Scriptura sit sufficiens norma & judex, ad dirimendas &

definiendas omnes fidei & morum controversias. Primo. Nam inter controversias fidei una ex potissimis versatur circa ipsam Scripturam; in qua ipsa Scriptura nequit esse judex. Nam antequam utamur testimonio Scripturæ, ad probandam veritatem alicujus dogmatis; prius nobis constare debet, illum Librum, unde sumimus testimonium, esse vere Scripturam; non esse suppositititium; non esse confictum ab aliquo impostore: illamque sententiam, quam allegamus, non esse insertam, vel perversam aliqua industria hominum, vel incuria scribarum; denique nihil ibi esse additum vel mutatum, quod ad substantiam doctrinæ pertineat. Hæc autem omnia ex Scriptura constare non possunt; nec præcise per ipsas Scripturas possumus probare, ipsas esse veras Dei Scripturas, impulsu Spiritus sancti exaratas: solumque conjecturis quibusdam valde infirmis poterimus uti, nisi recurramus ad authoritatem Ecclesiæ, quæ columna est & firmamentum veritatis, & nos securos reddit de veritate Scripturarum. Et ideo Tertullianus, lib. de præscriptionibus cap. 15, docet; hæreticos, contendentes probare suos errores ex Scripturis, non esse ad-

mittendos ad certamen hoc; niſi prius probaverint, apud ipſos eſse veras Dei Scripturas. *Hunc igitur*, inquit, *potiſſimum gradum obſtruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis diſputationem. Si hæ ſunt illæ vires eorum, uti eas habere poſſint; diſpici debet, cui competat poſſeſſio Scripturarum, ne is admittatur ad eam, cui nullo modo competit.* Et cap. 16 id probat, *quoniam nihil proficit congreſſio Scripturarum, niſi plane, ut ſtomachi quis ineat everſionem, aut cerebri.* Et cap. 17; *Iſta hæreſis* (idem dici debet de hæreſi Calviniana & Lutherana) *non recipit quaſdam Scripturas; & ſi quas recipit, non recipit integras . . . . & ſi aliquatenus integras præſtat, nihilominus diverſas expoſitiones commentata convertit. . . . . Quid promovebis, exercitatiſſime Scripturarum; cum, ſi quid defenderis, negetur; ex diverſo, ſi quid negaveris, defendatur?*

CXXXI Quapropter, nemo poteſt ex Scripturis veritatem, quam intendit, probare; niſi prius ſupponatur, teſtimonium, quod allegat, eſſe deſumptum ex vera Dei Scriptura; quænam vero ſit vera Dei Scriptura, non poteſt ſcire præciſe per ipſam Scripturam. Unde S. Auguſtinus, in li-

bro contra epiſtolam Manichæi, quam vocant Fundamenti, dicebat: *Ego vero Euangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ moveret authoritas.* Id eſt, non crederem myſteria & veritates narratas in Euangelio, tamquam à Deo dictatas; niſi authoritas Eccleſiæ Catholicæ me prius moviſſet, ad mihi firmiter perſuadendum, Euangelium iſtud eſſe divinum, & Deum habere authorem. Ergo ut quis propter authoritatem Scripturæ aliquid credat, debet prius aliunde certificari, quod illa Scriptura ſit vere Scriptura Dei.

CXXXII. Quare Eccleſiæ Authoritas, aliunde cognita quam ex teſtimonio ipſius Scripturæ, eſt motivum firmiter judicandi, Scripturam illam eſſe divinam: nequit enim non eſſe divina Scriptura illa, quam ut divinam acceptat tota Eccleſia Catholica; quam eſſe veram Eccleſiam Dei tot inſignia & illuſtria teſtimonia demonſtrant; & imprimis miracula, quæ ad illam fundandam Chriſtus per ſe & per Apoſtolos ſuos operatus eſt. Quo argumento utitur Auguſtinus, Lib. de utilitate credendi cap. 16. Poſtquam enim expoſuit naturam miraculorum, ſub-

subjungit. *Talia facta sunt eo tempore, quo Deus in vero homine, quantum sat erat, hominibus apparebat; sanati languidi, mundati leprosi; incessus claudis, cæcis visus, surdis auditus est redditus. Homines illius temporis, aquam in vinum conversam, saturata quinque millia quinque panibus, transita pedibus maria, mortuos resurgentes viderunt: ita quædam corpori, manifestiori beneficio; quædam vero menti, occultiori signo; & omnia hominibus Majestatis testimonio consulebant. Sic in se tunc animas errantes mortalium, divina commovebat authoritas. Cur, inquit, ista modo non fiunt? Quia non moverent, nisi mira essent: at si solita essent, mira non essent. Facta sunt igitur illa opportunissime, ut his multitudine credentium congregata atque propagata, in ipsos mores utilis converteretur authoritas.* Hæc ille, qui addit; quod, postquam Ecclesia tot miraculis fundata est, authoritas ipsa divina, quæ per miracula persuaserat veritatem fidei; per ipsam fidem persuasit mores quosdam divinos, qui non minus efficaces sunt ad persuadendum, esse Divinam & à Deo fidem; quæ tales mores generat; quàm ipsa miracula. Et postea addit Augustinus: *Hoc factum*

est Divina providentia, per Prophetarum Vaticina, per humanitatem doctrinamque Christi, per Apostolorum itinera; per Martyrum contumelias, cruces, sanguinem, mortes; per Sanctorum prædicabilem vitam; atque in his universis digna rebus tantis atque virtutibus pro temporum opportunitate miracula. Cum igitur tantum auxilium Dei, tantum profectum fructumque videamus; dubitamus, nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani, ab Apostolica Sede per successiones Episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, & partim plebis ipsius judicio, partim Conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnatis, culmen authoritatis obtinuit? cui nolle primas dare, vel summæ profecto impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ.

CXXXIII Et sane, cum certum sit, divinas Scripturas traditas esse à Deo alicui hominum cœtui vel communitati; ubinam possumus prudenter judicare illas conservari integras & incorruptas, nisi in Ecclesia Catholica Romana, quam tot signis & argumentis Deus probavit, esse suam veram & germanam Ecclesiam? & cui tantam tamque subli-

ſublimem conceſſit authoritatem? Unde idem Auguſtinus,l.2.de Doctrina Chriſtiana cap. 8. Doctorem Chriſtianum, & ſolertem Divinarum Scripturarum indagatorem inſtruens, inquit: *In canonicis Scripturis Eccleſiarum Catholicarum quam plurium authoritatem ſequatur; inter quas ſane illæ ſunt, quæ Apoſtolicas Sedes habere, & Epiſtolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in Scripturis canonicis, ut eas quæ ab omnibus recipiuntur Eccleſiis Catholicis, præponat eis quas quædam non accipiunt. In eis vero, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures gravioreſque accipiunt, eis, quas pauciores minoriſque authoritatis Eccleſiæ tenent.* Cum ergo omnes Eccleſiæ Catholicæ recipiant uti legitimos ſacræ Scripturæ libros, eos omnes & ſolos, quorum catalogum concexit Concilium Tridentinum ſeſſ. 4., quem Catalogum accepit Tridentinum per traditionem ab Eccleſiis Apoſtolicis, id eſt, quas fundarunt Apoſtoli, & ad quas ſcripſerunt; conſequens eſt, illam eſſe veram Dei Scripturam, quam modo habet, & ſemper habuit Eccleſia Catholica Romana.

CXXXIV Hunc Catalogum ſeu Cano-

nem

nem Scripturarum acceperunt per traditionem Patres Tridentini ab Eugenio IV in Concilio Florentino, ut videre est apud Bartholomæum Carranzam in summa Conciliorum. Rursus Eugenius illum accepit à Gelasio Papa in Concilio Romano, ut constat ex secundo Tomo Conciliorum in Decretis Gelasii circa finem. Iterum Gelasius ab Augustino, lib.2 de Doctrina Christiana cap.8. Et Augustinus à Concilio Carthaginensi tertio, quod alii quintum, alii sextum vocant. Denique Patres hujus Concilii ab Innocentio I, qui vixit anno 402, in epistola ad Exuperium. Nec dubium, quin Innocentius Catalogum hunc contexuerit, prout invenit in Ecclesiis Apostolicis, quas scilicet Apostoli fundarunt, & in quibus sederunt; inter quas Princeps & reliquarum Mater est Ecclesia Romana; in qua sedit Petrus, quæ per antonomasiam appellatur Sedes Apostolica; quia illam Principes Apostolorum Petrus & Paulus fundarunt, & sanguine suo illustrarunt, & ad quam Paulus scripsit. Cum ergo Ecclesia Catholica Romana eos libros omnes, ut Canonicos & à Deo dictatos custodiat, & per traditionem acceperit à Sedibus,

bus, in qnibus Apostoli docuerunt; certum est, Scripturam sacram; veram & legitimam, eam esse, quam Ecclesia Catholica pro tali agnoscit.

CXXXV Quare Catholici omnes securissimi sunt, sequentes judicium Ecclesiæ Catholicæ, quam Spiritus sanctus gubernat, & quam non potest permittere errare in fundamento præcipuo fidei, agnoscendo pro libris canonicis & divinis eos, qui divini non fuerunt. Illi namque Ecclesiæ, quam Christus fundavit & per Apostolos suos per mundum diffudit, libros suos Deus tradidit custodiendos, & usque in finem mundi servandos. Et propterea dixit Augustinus, epist. 118 ad Januarium, *insolentissimæ insaniæ esse disputare de eo, quod tota per orbem frequentat Ecclesia.* Cum ergo tota Ecclesia libros, quos Concilium Tridentinum ut Canonicos taxat, semper ut Canonicos legerit; extremæ dementiæ erit, de hoc dubitare. Hæretici autem, qui à Catalogo librorum sacrorum expungunt eos, in quibus eorum errores clare damnantur; & versiones formant, prout suis erroribus fovendis conducit; probare non possunt, se habere veras Scripturas, veram-

que

que earum verſionem, niſi in ea parte, in qua cum Catholicis conveniunt. Unde de illis verificatur, quod dixit Auguſtinus lib.de perſev.cap.11. *Scripturas ſic accipiunt, ut ſuo quodam privilegio, imo ſacrilegio, quod volunt, ſumant; quod nolunt, rejiciant.*

CXXXVI Quapropter, antequam teſtimonio Scripturæ probemus aliquam veritatem, prius debet ſupponi probatum judicio aliquo authentico infallibilis authoritatis, quænam ſit vera & legitima Scriptura: quod judicium nequit eſſe aliud, quam judicium ipſius Eccleſiæ, loquentis per Concilia generalia approbata, quæ ipſam repræſentant; vel per Romanum Pontificem, qui eſt Vicarius Chriſti, & Caput viſibile Eccleſiæ: cui omnes fideles tenentur obedire, cui Spiritus ſanctus aſſiſtit ne erret, dum totam inſtruit Eccleſiam in fide & moribus, & dum illi deſignat libros, quos tamquam dictatos à Deo legere debeat.

§. IV. Se-

§. IV.

Secundum caput idem probandi, quia Scriptura nequit fungi munere judicis, ad definienda dubia circa ipſius ſenſum.

CXXXVII Ex officio Judicis clare oſtenditur, ſolam Scripturam non poſſe eſſe ſufficientem controverſiarum fidei judicem. Nam cum vis Scripturæ non conſiſtat in ſono verborum, ſed in ſenſu, qui eſt vita & anima Scripturæ; & circa hunc ſenſum poſſint eſſe, & ſæpè ſint ſententiæ omnino contrariæ; nequit ex ſola Scriptura, ſemotâ traditione & expoſitione Patrum, determinari, quinam ſit legitimus ſenſus Scripturæ, ab Spiritu ſancto intentus. Neceſſe ergo eſt recurrere ad judicem alium, qui clarè & dilucidè declaret, quinam ſit Scripturæ ſenſus, illumque fidelibus proponat. Nec ſatis eſt, quod cum Calvino reſpondent hæretici hujus temporis, nimirum, judicium de Scripturis & ejus ſenſu pertinere ad ſpiritum internum: hoc enim nihil aliud eſt, quam unicuique aſſignare pro regula credendi ſpiritum privatum. Nam ſpiritus ille internus, non eſt Spiritus ſanctus, qui contradictoria

nequit

nequit ut vera inspirare. Spiritus autem ille internus, quem judicem controversiarum faciunt hæretici, contradictoria dictat ut vera. Nam ex illo spiritu interno Lutherus judicabat, Epistolam Jacobi esse *stramineam*, & Apocalypsim esse *dubiæ authoritatis*: ex eodem autem spiritu interno Calvinus judicabat, utrumque esse Verbum Dei. Ex illo spiritu interno Calvinus judicabat, sensum genuinum illorum verborum Christi, *Hoc est corpus meum*, esse hunc, *Hic panis figura est corporis mei*: Lutherus vero esse istum, *Hic panis est verè corpus meum*. Ergo spiritus internus, ad quem hæretici recurrunt, pro explicando judice controversiarum fidei, non est Spiritus sanctus; sed spiritus privatus cujuslibet, seu proprium cujusque cerebrum, quod uni dictat unum & alteri dictat oppositum. Unde miseri isti homines, dum existimant, se in explicanda Scriptura sequi impulsum Spiritûs sancti; sequuntur sæpissimè impulsum diaboli, qui se transfigurans in Angelum lucis, illis persuadet, esse sensum Scripturæ illum, quem Spiritus sanctus intendere non potuit, utpote erroneum & puritati Spiritûs sancti contrarium; illisque adaptatur

aptatur illud *Væ* Prophetæ: *Væ vobis, qui dicitis malum bonum, & bonum malum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras*, Iſai. 5, 2: & de illis verificatur illud Prov. 16, 15, *Eſt via, quæ videtur homini recta, & noviſſima ejus ducunt ad mortem.* Et ſanè, cum motus internos diſcernere ſit difficillimum, an ſint à Deo, an à diabolo, an à proprio ſpiritu; dum hæretici dicunt, ſacram Scripturam, ut explicatam ſpiritu interno, eſſe regulam fidei; regulam fidei ancipitem & dubiam ſtatuunt; & iſta ipſorum ſententia eſt errorum innumerabilium ſeminarium: & hinc fit, ut unicuique ſua imaginatio pura veritas, & ipſiſſimus Scripturæ ſenſus videatur.

CXXXVIII Præterea convincitur, Scripturam non poſſe eſſe judicem controverſiarum fidei; quia nequit eſſe inter duos litigantes judex ille, qui non poteſt ita clare pronuntiare ſententiam, ut quilibet litigantium clare intelligat, an pro illo, an contra illum ſit prolata ſententia. Talis autem eſt Scriptura: ergo illa nequit eſſe controverſiarum judex. Probatur minor. Nam Lutherani & Calviniſtæ, qui dicunt, ſolam Scripturam eſſe controverſiarum judicem, inter ſe litigant de

præ-

quam Codicem Justiniani cum Pandectis, seposita Doctorum interpretatione; & Titius pro suo jure producta aliqua lege affirmaret, per eam manifeste causam sibi adjudicari, Cajus vero negaret: similiter Cajus allegata alia lege diceret, clarum esse, eam legem sibi favere, Titius vero negaret: & ita ambo causâ indecisâ discederent; nonne res esset ridicula, & omnes dicerent, neutrum velle causam definiri? neutrum admittere alium judicem, quam proprium judicium? Simili plane modo, hoc ipso quod illi nolunt alium judicem quam Scripturam, & quisque suo spiritui reservat ejus interpretationem; ostendunt, se nolle causam legitimo modo definiri, nec alium judicem quam proprium judicium admittere.

§. V.

Caput tertium idem probandi, quia cum littera occidat, spiritus autem vivificet; qui solam Scripturam vult esse controversiarum Iudicem, relicto Ecclesiæ sensu, necesse est ut erroribus involvatur.

CXXXIX SIcut in homine sunt duo, corpus scilicet & anima; ita in Scri-

Scriptura duo ſpectanda ſunt, ſcilicet littera, quæ eſt veluti corpus; & ſenſus, qui eſt velut anima; Apoſtolus autem 2 Corinth. 3. 6. dicit: *Littera occidit, ſpiritus autem vivificat*; quod, ſecundum explicationem traditam ab Auguſtino ſerm. 70. de tempore, perinde eſt, ac ſi diceret: Si ſequaris Scripturæ ſenſum, qui eſt quaſi ſpiritus & anima vivificans, proderit tibi ad ſalutem; ſi autem neglecto vero & legitimo ſenſu, hæreas tantum in externa littera, & contendas illum eſſe ſenſum quem externa littera præſefert, ſæpe errabis. Unde infelices appellat Judæos, & magis infelices hæreticos, *qui dum ſolum litteræ aſpiciunt ſonum, quaſi corpus ſine anima, ita ſine vivificante ſpiritu mortui remanſerunt*. Hoc pacto littera occidit Judæos, qui omnia quæ de Chriſto prædicta ſunt à Moyſe & Prophetis ſub umbris & figuris, ſecundum litteram externam intelligunt, & ſenſum internum ab Spiritu ſancto intentum non percipiunt. Et hoc eſt, quod vult Apoſtolus 2. Corint. 3, dum ait: *Uſque in hodiernum diem, dum legitur Moſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum*; quaſi diceret; huc uſque Judæi non intelligunt

Moy-

Moyſem, quem quotidie legunt; quia ſiſtentes in ſono & cortice exteriore litteræ, non tranſierunt ad internum ſenſum; ac propterea non agnoſcunt Chriſtum, qui ſub illis Moyſis ſacrificiis & ceremoniis tamquam ſub velamine occultatus eſt. Et idcirco Chriſtus Joan. 5. 39, Judæis dicebat: *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere; & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Id eſt, ſi vultis cognoſcere, me eſſe Meſſiam, vobis à Deo per Moyſem & Prophetas promiſſum; non debetis tantum legere Scripturas quoad externum corticem litteræ; ſed debetis ſcrutari internum ſenſum & ſpiritum, qui eſt veluti nucleus ſub illo cortice latens, quod hactenus non feciſtis. Quamvis enim vobis vere perſuaſum habeatis, in Scripturis ſitam eſſe vitam æternam; adhuc tamen ignoratis, in qua parte ſita ſit: non enim ſita eſt in littera & cortice, ſeu in ceremoniis & ſacrificiis; ſed in ſpiritu, qui ſub illis umbris latet: hunc ſcrutari debetis. Si autem debite quæratis, invenietis, illas teſtimonium perhibere de me; & me eſſe corpus illius umbræ, &

ſpiritum illius litteræ, & veritatem illorum ſignorum.

CXL Sicut autem littera Scripturæ non penetrata occidit Judæos, ita etiam occidit hæreticos, qui abuſi ſunt littera Scripturæ ad ſuos errores confirmandos: quia enim ſpiritu ſuperbiæ obcæcati, contempſerunt verum & legitimum ſenſum, quem ſancta Mater Eccleſia in littera Scripturæ aperuit, & quem Patres Eccleſiæ Spiritu Dei pleni invenerunt & ſecuti ſunt, componentes invicem Scripturæ teſtimonia, & unum cum alio conferentes, & lucem à Deo enixe poſtulantes ad aſſequendum verum ſenſum: quia, inquam, hunc ſenſum reliquerunt; & in littera & cortice alicujus teſtimonii ſiſtentes, ad verum ſenſum inveſtigandum non ſunt progreſſi; ideo in errores ſuos & hæreſes prolapſi ſunt. Nullus enim eſt hæreticus, qui ſuos errores non hauſerit & confirmare procuraverit ex aliquo Scripturæ teſtimonio, ſecundum ſonum & corticem litteræ allegato. Sic Sabelliani, ſecundum litteram intelligentes illa Chriſti verba Joan. 10, *Ego & Pater unum ſumus*, deducebant, Patrem & Filium eſſe eamdem perſonam, diverſis nominibus ſignificatam,

tam, propter diverſa munera quæ ad extra exercent; cum tamen ſecundum legitimum ſenſum ly *Unum* ſignificet unitatem eſſentiæ, & ly *Sumus* pluralitatem perſonarum. Sic Ariani ex illis verbis Chriſti Joan. 14, 28, *Pater major me eſt*, ſecundum litteram occidentem intellectis, deducebant, Filium Dei eſſe minorem *Patre*; cum tamen, ſecundum verum ſenſum, hauſtum ex illo textu collato cum illo alio, *Ego & Pater unum ſumus*, & cum aliis Scripturæ locis, Chriſtus ſit minor Patre ſecundum humanitatem, & æqualis Patri ſecundum divinitatem. Cum enim ſit Deus & homo, & habeat duplicem naturam in una perſona; ſecundum naturam humanam eſt minor Patre, & ſecundum divinam æqualis Patri; utpote idem Deus cum Patre, licet diſtincta perſona à Patre. Et ſic de aliis hæreticis, quorum errores ex Scriptura male intellecta collectos, late proponit P. Becanus, in Manuali Lib. 1 cap. 5.

§. VI.

Caput quartum idem probandi, quia cum Scriptura, quoad verum & legitimum sensum, in multis locis sit obscura, nequit se sola esse Iudex omnium controversiarum fidei.

CXLI. MUlta esse Scripturę loca obscura & intellectu difficilia, constat testimonio Divi Petri epist. 2, c. 3 v. 16 affirmantis, in Epistolis Pauli *quædam esse difficilia intellectu.* Constat secundo ex illo Act. 8, 31, ubi Eunuchus Reginæ Æthiopum, interrogatus à Philippo, an intelligeret Isaiam Prophetam, quem legebat; respondit; *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Tertio, quia manifestum est, obscurissimam esse Prophetiam Ezechielis de visione quatuor animalium: manifestum etiam est, prophetiam Danielis de septuaginta hebdomadibus, & de abominatione desolationis claram non esse, sed multorum ingenia exercuisse; & propterea Christum, Matth. 24, 15 de illa dixisse; *Qui legit, intelligat.* Quarto, quia certum est, Joannis Apocalypsim plenam esse reconditis mysteriis, & propterea Hie-

Hieronymum in epistola ad Paulinum dixisse, *tot habere Sacramenta, quot verba.* Quinto, quia Augustinus, lib. de fide & operibus, c.15, fatetur, illum locum Pauli 1 Corinth. 1 v.12. *Superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum,* esse unum ex illis, de quibus Petrus locutus est, quando dixit, *in Epistolis Pauli quædam esse difficilia intellectu.* Certum quoque est, obscurum esse illum locum 1 Corinth. 15,29, *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt?* Item illud Hebr. 6,4, *Impoßibile est, eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritûs sancti, & prolapsi sunt; rursum renovari ad pœnitentiam.* Certissimum denique est, multa alia esse loca in Scriptura, difficillima intellectu; idque constat ex consensu omnium interpretum. Si enim Scriptura esset clara & perspicua, non opus esset tot interpretibus, & tot commentariis.

CXLII Hoc supposito manifestè probatur, Scripturam non esse se sola judicem sufficientem, ad determinandas & definiendas quæstiones, quæ circa fidem & mores

inter ipsos Catholicos excitantur. Nam certissimum est, sæpe-dubitari, quisnam sit sensus legitimus & verus alicujus textûs Scripturæ, quem tamquam veritatem à Deo revelatam omnes fideles amplecti debeant. Hoc autem dubium nequit resolvi tamquam à judice ab ipsa Scriptura, de cujus sensu dubitatur. Ergo evidens est, vel controversiam illam semper debere manere indecisam, & litem de sensu ejus loci numquam finiendam; vel designandum esse aliquem alium Judicem, qui habeat authoritatem ad definiendum & determinandum, quisnam sit legitimus sensus illius textûs: & qui ita clarè & dilucidè ferat sententiam, ut partes litigantes facilè illam percipiant. Iste autem judex nequit esse Scriptura aliqua mortua, sed debet esse, vel persona aliqua particularis, habens authotitatem interpretandi Scripturas, & proponendi fidelibus verum eorum sensum; vel cœtus aliquis hominum, seu aliquod Concilium, cujus judicio omnes debeant stare; & judex iste, cui omnes fideles teneantur obedire, debet esse anthoritatis iufallibilis, ut ostendi §.1: qui judex inter hæreticos non reperitur, & ideo nullam in articu-

lis

lis suæ religionis consistentiam habent hæretici, qui ad Scripturam, tamquam ad unicam credendi regulam & controversiarum fidei judicem, provocant.

CXLIII Ut enim de illis scribebat P. Lessius anno 1609, videmus, nullum apud eos esse finem controversiarum etiam de gravissimis fidei capitibus. Dissentiunt enim Lutherani, Calvinistæ, & Anabaptistæ in multis hoc tempore acerbissime, & se mutuo damnant hæreseos. Dissentiunt ipsi Lutherani, tum inter se in plurimis, tum à Luthero, parente & Apostolo suo; adeo ut hoc tempore numerentur tredecim præcipuę Lutheranorum sectæ, nominibus & dogmatibus quibusdam discrepantes. Dissentiunt inter se Calvinistę, maxime in articulo de capite Ecclesiæ; magna enim illorum pars hanc potestatem tribuit Principi seculari, etsi mulier sit; vocantur hi Protestantes: alii id nefas ducunt, & blasphemiam; hos vocant Puritanos. Dissentiunt inter se Anabaptistæ in plurimis, ita ut 14 eorum sectæ diversæ numerentur, nominibus & dogmatibus distinctę. Denique nunc eo ventum, ut cum se quisque hanc regulam sequi eaque niti putat, tot pœne sint hęreses,

quot hæretici. Plerique enim, præsertim simpliciores, dicunt se parum curare, quid docuerit Lutherus vel Calvinus; se enim adhærere S. Scripturæ & Verbo Dei, in quo nullus error esse potest, & ita se putant valde securos: Scripturam autem quisque pro suo captu & judicio intelligit. Unde cum se putant Scripturam habere regulam credendi, loco Scripturæ habent imaginationem propriam. Quod enim imaginantur significari verbis Scripturæ, pro vero sensu Scripturæ accipiunt: sicque quot sunt diversæ hominum imaginationes, tot sunt regulæ credendi. Sed unde fit, ut sua cuique imaginatio, pura veritas & ipsissimus Scripturæ sensus videatur? Provenit hoc, partim ex immensa quadam philautia & æstimatione sui (qui enim se magni facit, facile sibi persuadet, omnes suas inventiones & animi conceptiones præclaras esse) partim ex diabolica operatione, qui interius phantasiam hominum pervertit, ut id, quod apprehendunt, statim, ob levissimam aliquam ratiunculam, perspicuam veritatem putent. Cum enim homines tædio religionis antiquæ veritatem aversantur; & pruriunt auribus ad novitates, justo

Dei

Dei judicio ſinuntur decipi à diabolo. Hic ergo dum interius in ſenſibus eorum operatur, putant ſe divino Spiritu illuſtrari, & omne de fidei dogmatibus judicium ad hunc ſpiritum referunt. Hinc fit, ut cuilibet ſectæ, & fere cuilibet homini privato ſua apprehenſio purum putum Dei verbum videatur, nec curet omnes rationes, quæ in contrarium adferuntur. Significat hoc Apoſtolus, cum ait: *Eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fierent; ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.* Mittet; non imperando, ſed diabolo vires laxando, ut eos, qui veritatem ſeu antiquam Religionem contempſerunt, poſſit decipere; & in mille errores agere tranſverſos.

§. VII.

Infertur ex dictis, Lutheranos & Calviniſtas non poſſe ex Scripturis arguere.

CXLIV Ratio eſt, quia ut oſtendimus §. 1. non poteſt quis ex Scripturis apud ipſum exiſtentibus arguere, niſi prius probet, apud ipſum eſſe veram Scripturam. Id autem probare non poſſunt Lu-

therani & Calviniſtæ; quia nec habent authenticum canonem Scripturarum, nec authenticam verſionem, nec authenticam interpretationem; qui autem hæc non habet, abs dubio non habet veram Scripturam. Non habere authenticum canonem, probatur: Quia nec Canonem Lutheranorum, nec Canonem Calviniſtarum umquam Eccleſia approbavit. Nam Lutherus ex canone veteris Teſtamenti, approbato in Eccleſia Catholica, expungit Tobiam, Eſther, Judith, Sapientiam, Eccleſiaſticum, & Machabæos: ex canone novi, Epiſtolam ad Hebræos, Epiſtolam Jacobi, Epiſtolam Judæ, & Apocalypſim Joannis. Calviniſtæ vero, quamvis conveniant in aliis cum Luthero, tamen admitunt Epiſtolam ad Hebræos, Epiſtolam Jacobi & Judæ, & Apocalypſim. Unde canon iſte hæreticorum numquam fuit ab Eccleſia approbatus; ſiquidem à tempore Innocentii primi ſemper in Eccleſia receptus fuit canon librorum ſacrorum, quem Concilium Tridentinum præſcripſit.

CXLV Non habent rurſus authenticam verſionem, qua Catholici omnes utuntur, nempe veterem ac vulgarem, quæ jam multis

tis sæculis in Ecclesia viguit, & communi Christianorum consensu recepta est: hanc enim repudiant, *& in ejus locum, non unam aut duas, sed prope infinitas suis auditoribus obtrudunt* (ut probat Becanus in Manuali lib. 1. cap. 1. §. 2.) & plerasque etiam ipsis adversariis suspectas, & ab ipsis damnatas. Denique non habent authenticam Scripturæ interpretationem, sed novam & inauditam, & omnibus bonis authoribus repugnantem; ut cernitur in interpretatione adhibita à Calvino illis Christi verbis Matt. 16. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; affirmat enim hic novus Genevæ propheta, illa non serio, sed ironice à Christo dicta fuisse; ut sensus sit: Ne serves mandata; quia illorum observatio nec prodest, nec possibilis est. Et cernitur in interpretatione Theodori Bezæ, ad illa verba Actor. 2. 27, *Non derelinques animam meam in inferno*; quæ sic exponit ad litteram, *Non derelinques cadaver meum in sepulchro*. Non ergo habent hæretici veram Scripturam; ergo ex Scriptura, prout apud ipsos extat, & quatenus ipsorum canone & versione continetur, nequeunt arguere. Unde ad arguendum contra Catholicos necesse

eſt, ut recurrant ad Scripturam & verſionem, quæ ſemper fuit in uſu in Eccleſia ipſa Catholica.

CXLVI Jam ergo ab his Eccleſiæ reformatæ auctoribus rogo, unde acceperint codicem Bibliorum? Reſpondebunt, non aliunde, quam à Catholicis. Sed rurſus rogo, Cur eundem, quem recepiſtis, non retinetis? Cur canonem Catholicorum, qui ab Innocentio primo, ab Auguſtino, & à tota Eccleſia receptus eſt, repudiatis? Cur novum fingitis, qui ab Eccleſia numquam pro legitimo agnitus eſt? De vobis ſane verificatur, quod de Manichæis ſcripſit Auguſtinus libro de bon. perſever. cap. 11, *Scripturas ſic accipitis, ut veſtro quodam privilegio, imo ſacrilegio, quod vultis ſumatis; quod non vultis, rejiciatis.* Cur antiquam & uſitatam editionem, quam ſemper Eccleſia venerata eſt, rejicitis? Cur novas, & inter ſe repugnantes verſiones ſnbſtituitis? Cur ſenſum Scripturæ falſis & diſtortis interpretationibus depravatis? Si ergo ex Sriptura Dei arguere vultis, ex noſtra debetis arguere, quia veſtram non admittimus. Noſtra legitima & antiqua eſt; veſtra ſpuria & novitia: noſtra

ſtra unica & ſibi conſtans; veſtra varia,multiplex, & inſtabilis.

§. VIII.

Quintum caput idem probandi, quia multæ ſunt controverſiæ fidei, quæ non poſſunt definiri ex Scriptura.

CXLVII Ratio eſt,quia multę ſunt controverſiæ circa fidem & religionem,quárum nulla ſit mentio in Scriptura,vel non ſufficiens ut determinentur;nequeunt autem ex ſola Scriptura determinari controverſiæ, quarum nulla ſit in Scriptura mentio, vel non ſufficiens ad illarum deciſionem: pro his ergo controverſiis dirimendis quærendus eſt Judex alius, diverſus ab Scriptura;nimirum Judex vivus, qui conſulens,non ſolum libros ſacros, ſed etiam traditiones Apoſtolicas, controverſias illas determinet. Ille autem Judex non poteſt eſſe perſona privata;ſed debet eſſe, vel ſummus Pontifex,vel Concilium generale:ratio enim ipſa poſtulat, ut caúſa Religionis, cum ſit communis toti Eccleſiæ,non judicetur à privatis, qui nullam in Eccleſia dignitatem obtinent,

tinent ; ſed vel ab ipſo univerſali Eccleſiæ Paſtore,cui omnes ſuas oves Chriſtus in Petro paſcendas commiſit , dum dixit , *Paſce oves meas*;vel à cœtu generali Paſtorum,qui in unum convenientes ad Concilium generale Eccleſiam univerſam repræſentant; &, tamquam capita particularium Eccleſiarum & paſtores gregum , providere debent , ut oves ipſorum habeant ſalutarem paſtum doctrinæ. Sic controverſiæ de legibus & privilegiis regni , non ab alio quam à Rege & à regni primoribus,qui totum regnum repræſentant, debent determinari.

CXLVIII Quod multæ ſint controverſiæ, circa fidem & religionem,quarum nulla fiat mentio in Scriptura , vel non ſufficiens ad ipſarum determinationem,patet. Quia controverſia de canone Scripturarum , quinam videlicet libri habendi ſint pro canonicis & à Deo dictatis, maxime ſpectat ad fidem & religionem ; & tamen hæc controverſia nequit ex Scriptura determinari. Affirmant Catholici,libros Tobiæ, Judith , Sapientiæ, & Machabæorum eſſe canonicos ; negant Lutherani & Calviniſtæ ; manifeſtum eſt autem iſtam controverſiam non poſſe ex Scri-

ptura

ptura determinari. Idque ipſi hæretici, fatentur; dum ad expungendos hos libros à catalogo librorum ſacrorum, non provocant ad Scripturam, ſed ad canonem & traditionem Judæorum; dicunt enim non eſſe canonicos, quia non reperiuntur in canone Judæorum; ac proinde agnoſcunt in hac cauſa aliùm judicem quam Scripturam. Et qualem judicem? Traditionem Judæorum. *Mira res*, exclamat P. Becanus, *pluris Iudæos quam Chriſtianos faciunt; & cum ipſi Chriſtiani eſſe velint, Chriſti & Apoſtolorum traditionibus infenſiſsimi ſunt, & Iudæorum traditionem in pretio habent.* Catholici obediunt ſummis Pontificibus & Conciliis generalibus, quæ mota ex traditione Apoſtolica & ex uſu perpetuo Eccleſiæ, declararunt, omnes iſtos libros eſſe canonicos.

CXLIX Ad fidem quoque & religionem pertinet controverſia de numero Sacramentorum novæ Legis. Hæretici affirmant, Sacramenta novæ Legis eſſe dumtaxat duo, nempe Baptiſmum & Euchariſtiam; Catholici conſtanter credunt, eſſe ſeptem. Illi ex Scriptura, ad quam provocant, probare non poſſunt, eſſe ſolum duo: quia nec ex Scriptura probare

poſſunt,

possunt, nomen Sacramenti tribui Baptismo & Eucharistiæ, non autem aliis quinque; neque ex Scriptura possunt probare, quænam sit definitio Sacramenti; nec supposita definitione, possunt ex Scriptura persuadere, illam definitionem convenire soli Baptismo & Eucharistiæ. Catholici, ex traditione & perpetua praxi & consensu Ecclesiæ, suam doctrinam hauriunt, quæ in Conciliis ex hac traditione est definita.

CL Ad fidem etiam & religionem pertinet controversia, an baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi. Affirmabat olim Cyprianus cum multis Episcopis Africanis; negabat Stephanus Papa, cujus sententiam secutus est Augustinus, & postea ab Ecclesia definita est. Neutra pars ex sola Scriptura putabat posse hanc controversiam definiri. Et Augustinus, qui veram sententiam defendit, non aliunde illam probavit, quam ex Apostolica traditione & praxi Ecclesiæ; ut constat ex lib. 2 de Baptismo contra Donatistas cap. 7, & lib. 5 cap. 23, *Consuetudinis robore* (inquit Augustinus) *tenebatur orbis Christianus, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem.* Huic traditioni cessit tandem Cyprianus,

nus,quia videbat, se destitutum esse valido Scripturæ testimonio,quo suam sententiam firmare posset, ut testatur Augustinus Epist. 48 ad Vincentium.

CLI Unde constat,hereticos hujus temporis,Lutheranos & Calvinistas, contrarium spiritum habere ei, quem habuit vetus & vera Christi Ecclesia. Nam illi, propter unum Scripturæ testimonium sinistrè explicatum, contemnunt æternam Ecclesiæ consuetudinem, ut loquitur Lutherus de abroganda Missa, & in libro de instituendis Ministris ad Pragenses. At vetus Ecclesia, ex consuetudine ducentorum vel trecentorum annorum, explicabat cum Stephano Papa omnia testimonia, quæ Cyprianus cum suis afferebat: & merito, ut ponderat Bellarminus. Nam cum certum sit, consuetudinem universæ Ecclesiæ perpetuam non posse cum Dei verbo pugnare, & clarior sit consuetudo quam ipsum verbum; rectè judicabant illi,ex consuetudine Verbum Dei esse interpretandum; non autem ob Verbum Dei obscurum & ambiguum, consuetudinem abrogandam,ut Lutherani & alii hujus temporis hæretici faciendum esse contendunt.

CLII Ad fidem etiam & religionem atti-

nent controverſiæ iſtæ: An Chriſtiani loco Sabbati debeant colere diem Dominicam? an Symbolum fidei ſit verè Apoſtolicum? an B. Virgo manſerit Virgo poſt partum: quæ ex ſola Scriptura decidi non potuerunt: & tamen ab Eccleſia ritè deciſæ ſunt, & earum deciſionem amplexi ſunt Lutherani & Calviniſtæ. Ergo manifeſtum eſt, ſolam Scripturam non eſſe ſufficientem controverſiarum judicem. Ergo certum eſt, nullam ſectam hæreticorum eſſe veram Chriſti Eccleſiam, quia in nulla reperitur legitimus controverſiarum fidei judex; ſed ſolam Eccleſiam Catholicam Romanam, in qua judex iſte reperitur.

§. IX.

Supponitur, ut omnino certum inter Catholicos, Concilia generalia, confirmata à Romano Pontifice, eſſe legitimos controverſiarum fidei & morum judices; ubi obiter oſtenditur, etiam permiſſo, quod Concilium generale ſit ſupra Papam, non eſſe licitum appellare à ſententia Pontificis ad Concilium generale.

CLIII Cardinalis Bellarminus, lib. 2 de Conciliis c. 2, teſtatur, *Catholicos*

omnes

omnes constanter docere, Concilia generalia, à Romano Pontifice confirmata, errare non posse; nec in fide explicanda, nec in tradendis fidei & morum praeceptis, toti Ecclesiæ communibus. Et similiter l.4 de Rom.Pontif.c.2, testatur, Catholicos omnes & hæreticos convenire in duobus. Primo, posse Pontificem, etiam ut Pontificem, & cum suo cœtu Consiliariorum, vel cum generali Concilio errare in controversiis facti particularibus, quæ ex informatione testimoniisque hominum præcipuè pendent. Secundo posse Pontificem, ut privatum doctorem, errarè etiam in quæstionibus juris universalibus tam fidei quam morum, idque ex ignorantia, ut aliis doctoribus interdum accidit.

CLIV Deinde addit, Catholicos omnes in aliis duobus convenire, non quidem cum hęreticis, sed solum inter se. Primo, Pontificem cum Generali Concilio non posse errare in condendis fidei decretis, vel generalibus præceptis morum. Secundo, Pontificem solum, vel cum suo particulari Concilio, aliquid in re dubia statuentem, sive errare possit, sive non, esse ab omnibus fidelibus obedienter audiendum.

CLV

CLV Ex hoc principio deducit Cardinalis Pallavicinus, in historia Tridentini lib. 1. cap. 12. n. 7, invalidam & illicitam fuisse appellationem Lutheri ad futurum Concilium à Diplomate summi Pontificis Leonis X, in quo errores ejus in materia Indulgentiarum damnavit; declarans è Cathedra Petri, in Ecclesiæ thesauro Christi ac Sanctorum merita contineri, atque eo etiam jure Clavium Romanos Pontifices uti posse, Indulgentias elargientes ad emolumentum vivorum & mortuorum. Probat Cardinalis ibi n. 7, immerito appellasse Luterum ab hoc Decreto summi Pontificis ad futurum Concilium; nam Lutherus fatebatur, Romanum Pontificem esse Dei Vicarium in terris; unde negare non poterat, habere authoritatem supra omnes fideles. Atque adeo, *tametsi talis authoritas* (propria Vicarii Dei in terris) *tamquam subjecta Concilio admitteretur; non idcirco Pontificiæ sententiæ executio, præsertim contra privatum hominem, suspenderetur provocatione ad Concilium. Alioqui, vel oporteret cujusvis litis gratia Oecumenicum Concilium cogere, vel quilibet penderet anceps, donec opportunitas incideret Oecumenici*

nici Concilii in Ecclesia convocandi. Pari ratione, quamquam sint Principes, qui subjecti sint generalibus regni Ordinibus; risu tamen exciperetur, qui contenderet, executionem sententiæ, à Principe in privatum latæ, ad Ordinum generalium conventum retardandam. Posito, quod Pontifex errare posset in fidei dogmatis declarandis, essent quidem soluti fideles obligatione credendi indubitanter, quod ille definit; sed non ex eo solverentur obligatione extrinsecus observandi quod in eo genere idem præciperet, dummodo hoc præceptum Scripturæ seu legi divinæ evidenter non opponeretur; quæ evidentia nequaquam poterat à Luthero prætendi, ubi tam magna fidelium ac theologorum pars illius novitati reclamabat.

CLVI Quæ in hoc numero narrat Cardinalis, supponunt ea, quæ narraverat num. 1. Nam cum Lutherus usque ad id temporis (nempe ad ann. 1518.) in suis commentariis actisque judiciorum, plenam subjectionem sui suarumque rerum Pontifici professus esset; tunc scripto publico palam fecit, se imprimis nolle adversari Ecclesiæ, Sedisque Apostolicæ magisterio ac Pontificiæ authoritati; sed adjecit, Romanum Pontificem,

ta-

tametsi Dei Vicarius in terris esset, tamen obnoxium esse tamquam hominem erroribus, quod in Petro patebat, qui idcirco legitur à Paulo acriter objurgatus. Quapropter, sicut paratus erat obtemperare Pontifici probe edocto; ita, ubi suorum æmulorum suasu quidquam in se statuisset, à jure sacrisque litteris alienum, provocare se ad futurum Ecclesiæ universale Concilium, quod Romano Pontifici præest; ac propterea in Pontificum potestate non esse, hujusmodi provocationes interdicere.

CLVII Hic est spiritus hæreticorum, appellare ad futurum Concilium, quando vident, suos errores à Pontifice damnari; obtendentes, illum esse hominem erroribus obnoxium, ac proinde potuisse errare in illa definitione; non distinguentes inter errorem Pontificis quatenus homo est, & inter errorem ejusdem quatenus Summus Pontifex est, & è Cathedra Petri totam Ecclesiam instruit in fide & moribus: quo pacto habet assistentiam infallibilem Spiritus sancti, ad non proponendum prava dogmata toti Ecclesiæ; sicut habent Concilia generalia, quæ etiam componuntur ex hominibus errori ob-

noxiis

noxiis,& tamen in decretis fidei & morum errare non possunt. Unde, qui affirmant, Pontificem Romanum posse errare in Decretis fidei & morum, toti Ecclesiæ intimatis, viam sternunt ad idem asserendum de Conciliis generalibus; ut fecit Lutherus; qui postea assert. 28. & 29. palam affirmavit, nullum esse Concilium, quod errare non possit; quod etiam docuit Calvinus lib. 4. instit. cap. 9. §. 8, & est communis error hæreticorum hujus temporis: qui probe scientes, eorum doctrinam esse damnandam in Conciliis generalibus, si ad hoc congregentur; se munire volunt hac assertione adversus Conciliorum definitiones. Hunc spiritum Lutheri imitati sunt aliqui partiales Jansenii, qui, ut refert Theophylus Raynaudus tomo 20. pag. 377, postquam certo sciverunt, quinque propositiones Jansenii damnatas fuisse ut hæreticas ab Innocentio X, adhuc ausi sunt obmurmurare, *nondum prorsus præclusum esse exitum sectatoribus Iansenii, cum reliquum* (ajebant ipsi) *sit perfugium appellationis ad generale Concilium, cujus comprobatio in Romana Iansenii damnatione desideratur; cum solius Concilii sit, pronuntiare irretractabiliter de doctrina fidei.*

CLVIII Quod effugium Janſeniſtarum continet perniciosum errorem. Cum enim, juxta declarationem Concilii Florentini in litteris Unionis, certum ſit, Romanum Pontificem, *verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem exiſtere*; & (ut loquitur Innocentius III, in epiſtola ad Catholicum Armenorum) Romanus Pontifex *Magiſter ſit Chriſtianæ fidei*; ſanè, quando in re dubia & controversâ inter Catholicos, tamquam ſupremus Eccleſiæ Magiſter & ſummus Paſtor, controverſiam definit, & unam partem tamquam hæreticam vel erroneam damnat, & pro tali haberi præcipit; omnes fideles tenentur ſuum judicium conformare ipſius judicio: & quamvis ipſi exiſtimârent, illam propoſitionem contineri in Scriptura; cum tamen ſciant, oppoſitum aſſerere authores graviſſimos ante definitionem Pontificis, & evidenter ipſis conſtet, rem hanc ſaltē fuiſſe dubiam ante definitionem Pontificis; & videant, Pontificem, poſt diligentem rei diſcuſſionem, quæ in re tam gravi ſemper præſumi debet, partem, quam illi exiſtimabant Catholicam, declarâſſe ut hęreticam, debent ju-

dicium

dicium suum deponere, & in re antecedenter dubiâ, se conformare cum judicio communis Ecclesiæ Magistri; peccabuntque gravissime, contra obedientiam debitam supremo Ecclesiæ Pastori; si pergant judicare, esse sanam & Catholicam doctrinam, quam ille damnavit ut hæreticam.

§. X.

Demonstratur, Concilia generalia, confirmata à Pontifice, non posse errare in decretis fidei & morum.

CLIX. HOc constat 1. Quia cum certum sit ex Euangelio, Christum supra Petrum & successores ejus fundâsse unam Ecclesiam visibilem, usque ad finem mundi duraturam, & permansuram firmam in fide, quin portæ inferi adversus eam prævalere valeant, ut ostendimus cap. 1; certissimum est, reliquisse in Ecclesia sua authoritatem necessariam ad conservandam unitatem fidei in illa, id est, authoritatem falli nesciam in edendo Symbolum, & proponendo fidelibus articulos fidei & dogmata ab ipsis credenda. Nam unitas Ecclesiæ stare nequit

sine

ſine unitate fidei: nec unitas fidei conſervari poteſt in Eccleſia,niſi in illa detur authoritas aliqua ſuprema, falli neſcia in determinandis fidei & morum controverſiis, cujus judicio omnes ſtare debeant. Hæc autem authoritas ſuprema infallibilis,debet eſſe Summus Pontifex,ſaltem quando ſimul cum Concilio generali determinat fidei & morum controverſias, & decreta fidei edita à Concilio generali confirmat, & toti Eccleſiæ proponit.

CLX. Hanc rationem deſumo ex D.Thoma,4 contra Gent.c.76 n.2,ubi hæc habet: *Ad unitatem Eccleſiæ requiritur, quod omnes fideles in fide conveniant. Circa ea vero,quæ fidei ſunt,contingit quæſtiones moveri; per diverſitatem autem ſententiarum divideretur Eccleſia,niſi unitate per unius ſententiam conſervaretur. Exigitur ergo ad unitatem Eccleſiæ conſervandam, quod ſit unus, qui toti Eccleſiæ præſit: manifeſtum eſt autem, quod Chriſtus Eccleſiæ in neceſſariis non deficit. quam dilexit,& pro ea ſanguinem ſuum fudit; cum & de Synagoga dicatur per Dominum,Eſaiæ 5; Quid ultra debui facere vineæ meæ,& non feci? Non ergo dubitandum eſt, quin ex ordinatione Chriſti unus toti Eccleſiæ præſit.* Hæc ille.

CLXI

CLXI Nec item est dubitandum, quod præsit cum authoritate infallibili ad determinandas fidei & morum controversias, saltem quando eas determinat cum Concilio generali: nam si hanc non haberet, non posset unitatem fidei conservare; sed potius foret causa, ut Ecclesia tota erraret: supremus enim magistratus, cui in causa fidei omnes tenentur obedire; seu supremus Magister, quem è Cathedra loquentem omnes tenentur audire; si erret, causa est, ut omnes errent.

CLXII Quia certissimum est ex Scriptura; *Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis*: unde impossibile est, ut Ecclesia Christi erret in iis, quæ credenda proponit: Ecclesia autem Christi verissime dicitur, credenda proponere illa omnia, quæ definiunt Concilia generalia, confirmata à Romano Pontifice; & quæ mediante eodem Romano Pontifice intimantur fidelibus, & in Ecclesiis particularibus publicantur. Ecclesia enim non aliter potest proponere fidelibus mysteria credenda, nisi mediante capite Ecclesiæ, & mediis Pastoribus seu Episcopis, quos Deus præfecit communibus fidelibus: ad plebem enim non attinet docere, sed doceri; nec ovi-

bus convenit paſcere, ſed paſci. Quorum enim eſt regere aliquam communitatem, ſive in temporalibus, ſive in ſpiritualibus, eorumdem eſt determinare & definire controverſias emergentes in illa communitate, ſine quorum deciſione pax conſervari nequit. Et ſic indubitatum eſt, Eccleſiam determinaſſe omnia, quæ definita ſunt in Conciliis generalibus approbatis. Sic in Concilio Nicæno primo, approbato à S. Silveſtro, definita eſt divinitas Chriſti Domini, ejuſque æqualitas cum Patre, contra Arianos. In Concilio Conſtantinopolitano primo, confirmato à S. Damaſo, declarata eſt divinitas Spiritus ſancti, ejuſque æqualitas cum Patre & Filio, contra Macedonium. In Concilio Epheſino primo, confirmato à S. Cæleſtino, definitum eſt contra Neſtorium, in Chriſto unam tantum eſſe perſonam, eamque divinam; ac proinde beatam Virginem, quæ Mater eſt Chriſti, eſſe verè & propriè Matrem Dei. In Concilio Chalcedonenſi, confirmato à S. Leone, definitum eſt & declaratum, contra Dioſcorum & Eutychetem, in Chriſto eſſe duas naturas, divinam & humanam, in unica perſona divina; quæ cum ſemper habuiſſet natu-

ram

ram divinam per identitatem, in tempore per veram unionem sibi copulavit humanam: & sic de aliis Conciliis: hæc autem Concilia S. Gregorius venerabatur, ut quatuor Euangelia. Certissimum ergo est, Ecclesiam Catholicam, quæ est columna & firmamentum veritatis, determinasse & definisse ea omnia, quæ definita & determinata sunt in Conciliis generalibus: & omnino indubitatum est, esse hæreses, illas omnes doctrina, quas ut hæreticas Concilia illa generalia damnarunt.

CLXIII Et sane, cum hæretici nostri temporis non negent, Ecclesiam Catholicam Romanam fuisse veram Christi Ecclesiam, in illis primis quatuor vel quinque seculis; negare non possunt, esse certa & indubitata omnia illa, quæ determinata & declarata sunt in illis Conciliis primis Ecclesiæ. Ergo Concilia generalia, confirmata à Romano Pontifice, certam & infallibilem fidem faciunt. Alioqui nec Symbolum Nicænum certam fidem faceret; quod tamen hæretici ipsi hujus temporis, ut infallibilem fidei regulam venerantur.

CLXIV Quod si dixerint, veritates definitas in illis Conciliis, esse certas & indubita-

tas, non quia ſunt in illis Conciliis definitæ & declaratæ; ſed quia continentur in Scriptura, quæ errare non poteſt: contra eſt, quia Arius, Macedonius, Neſtorius & Eutyches, qui damnati ſunt ut hæretici in illis Conciliis, Euangelia admittebant, & exiſtimabant ſua dogmata non eſſe contraria Euangelio, ſed potius in illo contineri. Unde Concilia illa, dum damnarunt illorum dogmata ut hæretica, fideles omnes certificarunt de eo, quod dogmata illa ſint contraria Euangelio: quod facere non poſſent, niſi haberent aſſiſtentiam infallibilem Spiritus ſancti ad non errandum, dum declarant conciliariter Scripturas, & fidelibus proponunt dogmata credenda. Quomodo certificari poterunt fideles de ſenſu legitimo Scripturarum, ſi non certificantur ex decretis Conciliorum generalium legitime congregatorum, & à capite Eccleſiæ confirmatorum? Quæro à Lutheranis & Calviniſtis, unde certi ſint, Arium, Macedonium, Neſtorium, & Eutychetem fuiſſe hæreticos? Si dicant; Quia certi ſumus, docuiſſe dogmata contra legitimum ſenſum Scripturæ; ulterius rogabo: Unde vobis conſtat, dogmata ab illis tradita fuiſſe contra legitimum ſen-

ſum

ſum Scripturæ? Si dixerint; Quia ſpiritus internus hoc nobis dictat; rogabo: Unde ſcitis, hunc ſpiritum veſtrum internum, qui vobis dictat, dogmata definita in Tridentino circa fidem, circa juſtificationem, & circa Sacramenta, eſſe falſa? unde, inquam, ſcitis, hunc eſſe Spiritum Dei, eſſe Spiritum veritatis, & non potius eſſe ſpiritum proprium, vel diabolum & ſpiritum mendacii? Arius, Macedonius, Neſtorius, & Eutyches etiam ſpiritu interno judicabant, dogmata ſua eſſe conformia Euangelio: nec enim tam tenaciter illa defenderent, niſi interne judicarent, eſſe conformia Euangelio; & ſibi perſuaderent, hoc ſuum judicium eſſe ab ſpiritu veritatis; & tamen vos ſcitis illos deceptos fuiſſe. Ideo ergo certi eſtis, fuiſſe hæreticos, illos homines; quia evidenter vobis conſtat, eorum dogmata damnata fuiſſe in Conciliis illis generalibus. Ergo fateri debetis, Concilia generalia legitima, & approbata à Romano Pontifice, habere authoritatem infallibilem. Nec ullum Concilium generale, legitimum & approbatum, poteſtis rejicere ut mendax; ſi ſemel concedatis prima illa quatuor Concilia, quia generalia & approbata, fuiſſe authoritatis infallibilis.

CLXV 3. Eadem veritas probatur ex illo Apostoli ad Ephes. 4 v. 11. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum; in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi; donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi; ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris:* ex quibus verbis constat, Christum reliquisse in Ecclesia sua Pastores & Doctores, ut populum instruant in doctrina fidei & morum; & ita in unitate fidei & agnitione Filii Dei, id est, ipsius Christi vera cognitione, confirment & consolident; ut tamquam parvuli, non circumferantur omni vento doctrinæ, & seducantur à falsis prophetis, id est, ab hominibus seminantibus falsa dogmata. Ergo ope sua assistit Pastoribus & Doctoribus Ecclesiæ, ne illi ita errent in fide, ut populus teneatur illos errantes sequi. Ergo ita assistit illis, ut quando conveniunt ad Concilium generale, & approbante Romano Pon-

Pontifice definiunt dogmata aliqua, & credenda proponunt, non poſſint errare. Si enim Paſtores & Doctores in Concilio generali, legitimo & approbato, errarent, à rectoque fidei tramite diſcederent; oves ipſæ, id eſt, fidelium populus, in errorem ducerentur: ut enim Gregorius docet, *Cum Paſtor per abrupta graditur, neceſſe eſt ut per præcipitium oves ſequantur.*

CLXVI Et ſane cum Papa ſit caput univerſale viſibile totius Eccleſiæ, & Epiſcopi particulares ſint capita ſuarum Eccleſiarum, & ad ipſos, tamquam ad Paſtores, ſpectet populos, tamquam oves, paſcere doctrina veritis, & communes fideles inſtruere in fide & moribus, tamquam ad ipſorum Magiſtros atque Doctores; fieri non poteſt, niſi ut membra reliqua eo deferantur, quo & oculi ſuam vim atque aciem intenderint, & caput ſeſe inclinaverit atque deflexerit. Fidelium ergo reliquorum turba, ſi videret Epiſcopos, convocatos ad Concilium generale, ſimul cum Summo Pontifice controverſiam fidei determinaſſe, & unam partem credendam propoſuiſſe; illam partem ut veram deberet amplecti, & oppoſitam rejicere ut hæreticam;

ac proinde, errante Concilio generali, tota Ecclesia erraret.

CLXVII 4. Probatur ex Christi promissionibus, factis Ecclesiæ suæ: nam Joan. 14. *Ego* (inquit) *rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis; quem vos cognoscetis, quia apud vos manebit.* Et postea *Paracletus autem Spiritus ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.* Item Joan. 16. *Cum autem venerit Spiritus veritatis, ille vos docebit omnem veritatem.* Quę verba non possunt intelligi de solis Apostolis, sed referri debent quoque ad eorum successores Episcopos; ut constat ex illis verbis, *Ut maneat vobiscum in æternum.* Et ex illa alia Christi promissione, Matt. ult. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Idem patet ex illis Christi verbis, Joan. 17. *Sanctifica eos in veritate: sermo tuus veritas est. Pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me.* Ergo promissiones illæ factæ sunt, non solum Collegio Apostolorum, sed Collegio Episcoporum,

rum, qui illis successuri erant in munere pastorali, & factæ sunt Ecclesiæ in capite illorum. Nec verba illa referri possunt ad singulos Episcopos, singulosque fideles in particulari; quia constat, non singulis promisisse Christum Spiritum veritatis; cum ex Scriptura sit manifestum, *oportere, ut hæreses sint*; & ex Ecclesia prodituros, qui prava dogmata seminent; ut fecerunt Dioscorus, Nestorius, & alii hæresiarchæ, qui Episcopi fuerunt. Intelligendæ ergo sunt de communitate Episcoporum; ad quos, tamquam ad Pastores, pertinet pascere Ecclesiam Dei. Ergo quando convocantur à Vicario Christi ad Concilium generale, ut in eo definiant aliquam fidei & morum controversiam, illamque definiunt approbante eodem Pontifice, & confirmante eorum definitionem; habent assistentiam infallibilem Spiritus sancti ad non errandum.

CLXVIII Si enim Christus dixit Matt. 18, *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*; quanto magis erit in medio Episcoporum, qui, ex mandato summi Pontificis, ex omni mundi parte conveniunt in unum locum, ad providendum Ecclesiæ in magna aliqua necessitate; & ipso ap-

approbante & confirmante, determinant aliquam fidei vel morum controversiam, ut ipsis assistat, ne in re tanti momenti errent? Ut enim explicat Cardinalis Bellarm. l. 2 de Conciliis c. 2; illorum verborum, hic sensus est: *Si duo vel tres, congregati in nomine meo*, obtinent semper quod petunt à Deo; nimirum sapientiam & lumen, quod sufficit eis, ad cognoscenda ea quæ ipsis necessaria sunt; quanto magis Episcopi omnes, congregati in nomine meo, semper obtinebunt, quod juste petunt? id est, sapientiam & lumen, ad judicanda ea quæ ad totam Ecclesiam dirigendam pertinent?

CLXIX Itaque, sive pauci, sive multi, sive privati, sive Episcopi congregentur in nomine Christi; omnes habent Christum præsentem & adjuvantem, & obtinent quod eis convenit obtinere; sed in congregatione paucorum & privatorum adest Christus, ut eos adjuvet in rebus paucis & privatis; in congregatione autem Episcoporum adest, ut eos adjuvet in rebus magnis & publicis. Ita hunc locum exponit, & hoc argumento utitur Concilium Chalcedonense, in Epistola ad Leonem, quæ est post finem tertiæ actio-

actionis ejusdem Concilii. Item sexta Synodus act. 17; Toletanum III, non procul ab initio: item Innocentius Papa ad Gratian. dist. 20. Can. *De quibus*; Cælestinus, in epistola ad Ephesinum Concilium I; & Cyrillus, in expositione Symboli Nycæni, circa principium.

CLXX Dixi, *Romano Pontifice approbante & confirmante.* Ut enim sapienter scribit M. Cano lib. 5. cap. 5. sicut congregatio Concilii, reclamante vero certoque Ecclesiæ Pontifice, vana est & irrita; sic doctrina, cui præsens *Pontifex per se*, vel absens *per Legatos suos* contradicit, *incerta est* atque imbecilla. Et ideo Concilium generale, etiam legitimi Pontificis authoritate congregatum, in fide errare potest; si Pontifex per se, vel per Legatos suos, non consentiat ipsius Decretis; ut manifeste apparuit in Concilio generali Ephesino secundo, authoritate S. Leonis Magni congregato; in quo, Legatis ejusdem Leonis repugnantibus, Episcopi fere omnes Dioscori hæresi subscripserunt. Et quidem Concilia generalia, à Romano Pontifice non confirmata, firma non esse, probat luculenter idem S. Leo, epistolis 12, 13,

21, 22, 23, & 24; & Synodus octava actione 7; Nicolaus Papa, in epiſtola ad Michaëlem Imperatorem; & Eugenius IV, in Decreto ſuper unione Jacobinorum; in quo, poſtquam Epheſinam ſecundam Synodum ſub Leone congregatam condemnavit, quia errorem Eutychetis approbavit, ſubjunxit; *Suſcipit ſancta Romana Eccleſia omnes univerſales ſynodos, authoritate Pontificis legitime congregatas, ac celebratas, ac confirmatas:* ubi non ſolum requirit, ad valorem & firmitatem Synodorum, quod authoritate Romani Pontificis celebrentur, ſed ſimul quod ab illo confirmentur: nec enim primum ſine ſecundo ſufficit.

CLXXI Quinto probatur, Concilia generalia, à Romano Pontifice confirmata, eſſe regulam infallibilem fidei. Nam Eccleſia Catholica, quæ eſt columna & firmamentum veritatis, nequit eſſe magiſtra errorum; foret autem magiſtra errorum, ſi Concilia generalia, confirmata à Pontifice, in fide errare poſſent. Illa enim Concilia, ut unita capiti Eccleſiæ, repræſentant univerſam Eccleſiam; & quod Concilia ejuſmodi definiunt, Eccleſia Catholica dicitur defini-

re

re & docere; & ideo S. Augustinus, lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 18, dixit: *Plenarii Concilii sententiam, totius Ecclesiæ consensionem esse:* & Martinus V cum Concilio Constantiensi, quatenus inconcusse fuit generale & ex omnibus Obedientiis compositum, hanc veritatem stabilivit; siquidem inter alias interrogationes, *quibus* suspecti in fide erant examinandi, proposuit hanc: *Utrum credant, quod quodlibet Concilium generale universalem Ecclesiam repræsentet.* Quod ergo Concilum generale, legitimum & à Romano Pontifice confirmatum, definit tamquam articulum fidei, & omnibus credendum proponit; id Ecclesia Universalis Catholica docet, & credendum proponit. Ut enim sapienter notat Bellarminus, tomo primo controversiarum lib. 3 de Verbo Dei cap. 5. (prout habetur in tomo, qui servatur in bibliotheca nostri Collegii Romani manu propria ipsius Cardinalis correcto, quem ego vidi) *Ecclesia non aliter loquitur quam per os Pastorum ac Doctorum, ac præcipue in Concilio generali congregatorum; quod Concilium, vel summum Pontificem habuerit præsentem & Præsidem, vel confirmationem*

atque

atque approbationem ab eo meruerit obtinere. Non enim Ecclesia Catholica Unversalis dicitur docere aliquid, quia universi fideles suffragium habeant in determinandis fidei controversiis (esset enim, non solum impossibile, sed indecens & ridiculum, in fidei & morum quæstionibus determinandis, cerdonum & mulierculàrum rogare sententias, & judicium expectare) sed dicitur Ecclesia Universalis aliquid docere, quando id docet Concilium generale confirmatum, per quod Ecclesia Universalis repræsentatur; vel quando seorsim à Concilio Generali Romanus Pontifex, ut Vicarius Christi, è Cathedra Petri totam Ecclesiam instruit, & illi toti veritatem aliquam credendam proponit. Ut enim inquit D. Thomas, 2. 2. q. 11. art, 2. ad tertium; *Authoritas Ecclesiæ principaliter residet in summo Pontifice* : quod probat ex Hieronymo & jure canonico, 24. q. 1. cap. *Quoties.*

CLXXII Cum ergo Universalis Ecclesia verè dicatur, docere & credenda proponere ea omnia dogmata, quæ Concilia generalia approbata proponunt credenda; & cum ex Christi promissione Ecclesia Universalis nequeat

queat errare in doctrina fidei & morum; necessario infertur, Concilia generalia esse regulam vivam infallibilem fidei, & judicem infallibilem controversiarum fidei.

CLXXIII Quod confirmatur. Nam ad explorandum, quid sentiat Universalis Ecclesia Catholica, non est necesse adire singulos fideles, & rogare quid ipsi sentiant & credant; sed satis est exquirere commune judicium Episcoporum Ecclesiæ Catholicæ: id enim Ecclesia Catholica docet, quod docent communiter ejus omnes Episcopi. Unde Patres Concilii Ephesini; ut explorarent an Nestorius haberet veram fidem, & sentiret atque doceret id, quod sentit & docet Universalis Ecclesia Catholica; ad ipsum scripserunt epistolam, in qua exigunt, ut si satisfacere Ecclesiæ velit, *jure jurando fateatur, sentire se & docere, quæ Universi per Orientem & Occidentem Episcopi Præsidesque populorum crederent ac docerent*: quæ etiam epistola comprobata est à sexta Synodo generali actione 11. In Concilio quoque Tridentino sess.3. definitum est, *Ecclesiæ esse judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum*: insanum autem esset, velle, ut to-

ta

ta fidelium multitudo de ejusmodi re judicium ferat: sufficit ergo, Pastores ac Doctores Ecclesiæ de illa re judicium ferre, approbante Romano Pontifice; & id dicetur Ecclesia judicare. Idque confirmatur ex historia Ecclesiastica Eusebii Cæsareensis, lib.4. cap.22, in qua celebratur diligentissima fidei inquisitio, quam fecit Egesippus Philosophus; qui Romam veniens, causâ veræ Religionis quærendæ & inveniendæ, non popularium sententiam ad fidem requisivit; sed satisfecisse ad fidei suæ confirmationem visus est, si judicium commune Episcoporum per loca singula & Doctorum sententiam exquireret. Ergo quod Episcopi, ad Concilium generale congregati, simul cum Romano Pontifice, determinant & definiunt, id Ecclesia Catholica vere definit & determinat. Cum ergo impossibile sit Ecclesiam Catholicam in doctrina fidei errare; impossibile est, ut Concilia Generalia à Pontifice approbata errent.

CLXXIV Denique probatur ex illo Actor.15 v.28, *Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria, &c.* Cum enim Antiochiæ esset

ſet ſeditio, ob Judæos, qui volebant Gentes ad Deum converſas circumcidi; Paulus & Barnabas venerunt Hieroſolymam, ut rem ad Apoſtolos referrent; qui, poſt Petri & Jacobi ſuffragia, communi decreto per litteras ſtatuunt, Gentes converſas non ligari lege Moyſi; & hoc decretum miſerunt Antiochiam per Judam & Silam, ſimul cum Paulo & Barnaba. Decretum autem erat illud *Viſum eſt spiritui ſancto & nobis.* Ex quo conſtat, Concilia legitimè congregata, in quibus præſidet Petrus vel Pontifex Romanus ejus ſucceſſor, per ſe vel per legatos ſuos, & in quibus approbante Sede Petri determinatur quæſtio fidei, habere aſſiſtentiam infallibilem Spiritûs ſancti, ad non errandum; & decreta ejuſmodi Conciliorum, eſſe decreta Spiritûs ſancti. In hoc autem Concilio, quod fuit norma & exemplar aliorum, quæ ſucceſſu temporis congreganda erant, præſedit Petrus; ut patet ex verſu 7. *Cum autem magna conquiſitio fieret, ſurgens Petrus dixit ad eos*; & palam pronuntiavit, non eſſe imponendum jugum legis Moſaicæ, converſis ad fidem Chriſti: *Nunc ergo, quid tentatis* (ajebat) *Deum, imponere jugum ſuper cervices Diſcipulorum,*
quod

quod numquam patres nostri nec nos portare potuimus? Post Petrum locutus est Jacobus, tamquam Episcopus ejus loci, in quo celebratum est Concilium, & dixit v.13; *Viri fratres, audite me*; & confirmavit quæ dixerat Petrus, & suffragium suum iis verbis conclusit: *Propter quod ego judico, non inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum v.19.*

CLXXV Notandum est, quod Petrus, qui quatenus Apostolus & tamquam caput Ecclesiæ, habebat assistentiam infallibilem Spiritûs sancti, ad non errandum in decreto fidèi; nihilominus noluit se solo quęstionem hanc determinare, sed communi suffragio Apostolorum qui aderant; ut scilicet relinqueret exemplum successoribus suis, ut quæstionem fidei non determinent, quin præcedat matura inquisitio & deliberatio; & ut ad damnandas hæreses utantur communi suffragio aliorum Episcoporum, imo convocent Concilium generale, quando commode fieri potest. Ut enim ponderat P. Suarez, disput.5 de fid. sect.5 n.10, interdum convenit, ut Pontifex non definiat sine Concilio generali; *nimirum ad majorem Ecclesiæ satisfa-*

ctionem,

ctionem, utque magis constet de communi consensu ejus, & ad majorem confusionem hæreticorum, vel quorumcumque contradicentium, ut recte nobis declarant Apostoli exemplo suo Act. 15. Ceterum, quando est periculum in mora, & necessitas vel utilitas Ecclesiæ id postulat; potest & solet Papa res fidei sine Concilio generali definire, & toti Ecclesiæ proponere; quamvis numquam id faciat, non præcedente magna deliberatione & multis consultationibus.

§. XI.

Ostenditur, Romanum Pontificem, etiam extra Concilium Generale, & non expectato Ecclesiæ consensu, esse infallibilem controversiarum fidei Iudicem.

CLXXVI ROmanum Pontificem habere authoritatem infallibilem, ad definiendas fidei & morum controversias, extra Concilium generale; & consequenter, non expectato Ecclesiæ consensu; *communissimam omnium ferè Catholicorum sententiam* appellat Bellarminus, lib.4. de Roman. Pontif. cap. 2. *quam totus orbis, exceptis pauculis Doctoribus, amplectitur,* ut inquit celebris

Jebris Doctor Sorbonicus Andreas Duvallius, t. 2. in l. 2. pag. 846. & 754. *quam unice Hispania, Italia, omnesque Christianitatis Provinciæ docent; ita ut illa, quam sententiam Parisiensium vocant, ad classem earum opinionum reducenda sit, quæ tolerantur,* ut scripsit anno 1662 Illustrissimus Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis, in Observationibus ad Theses Claromontanas; quæ Observationes, Teste Stephano Ballutzio, postremum ejus opus fuerunt: idque sectantur omnes Christiani orbis Universitates, ut testatur idem de Marca ibidem iis verbis: *Authoritas infallibilem sententiam in causis fidei pronuntiandi, est Romanis Pontificibus omnium Universitatum consensu acquisita, excepta tamen contigua Sorbona, id est* excepta Universitate Parisiensi, paulo post Concilium Constantiense, & tempore Concilii Basileensis; & postmodum per aliquot annos, in eo statu quem habuit, quando post Joannem Gersonem Cancellarium Universitatis, aliqui Doctores Parisienses, ut Jacobus Almainus & Joannes Major docere cœperunt, Papam esse in definiendo fallibilem, ejusque judicium posse reformari à Concilio.

Et

Et propterea gravissimus Doctor & Decanus Lovaniensis Ruardus Tapperus, orat.3. Theolog. pag. 393 testatur, eam doctrinam *esse noviter introductam à quibusdam Parisiensium, contra doctrinam veterum omnium Scriptorum, qui Romani Pontificis judicium in quæstionibus fidei infallibile esse tradunt.* Et ideo eruditissimus Theophilus Raynaudus, in opusculo cui titulus, Αὐτὸς ἔφα, seu, *Ipse dixit*, testatur, pro infallibilitate Romani Pontificis allegari posse *Theologos omnes, quotquot ante Concilium Constantiense floruerunt. Nam nonnisi* (subjungit) *à tempore Concilii Constantiensis & Basileensis vocata est in controversiam hæc veritas apud Catholicos; sed omnes anteriores unanimiter docuerunt, definitiones Pontificias, absque Concilio generali editas, facere rem de fide.* Et, ut ostendit D. Josephus Gibalinus, author quoque Gallus, lib 5. de Jure Can. cap. 3. §. 15, *Hæc fuit semper doctrina scholæ Theologicæ Parisiensis, tam in definitionibus & censuris editis ab ipsa in unum congregata, quam in scriptis singulorum ipsius universitatis Doctorum.* Et hanc doctrinam, etiam hoc tempore, major pars Doctorum Sorbonæ & Galliæ defendit,

ut

ut ſcribebat Illuſtriſſimus de Marca an. 1662, in Obſervationibus ad Theſes Claromontanas num. 34. *Pars* (inquit) *major, non ſolum Theologiæ, ſed etiam Iuris Doctorum, communi opinioni adhæret; utpote fundamentis nixa ſolutu difficillimis, ridetque antiquæ Sorbonæ opiniones.*

CLXXVII Unde mirandum eſt, quod his ultimis annis tanta ſit apud aliquos facta mutatio in Gallia, ut Conventus, habitus Pariſiis anno 1682, negaverit ſummo Pontifici eam infallibilitatem, quam tota Gallia ſemper ante Concilium Conſtantienſe profeſſa eſt, & quam poſt Concilium Conſtantienſe innumerabiliter plures in Gallia propugnabant quam oppugnabant, & quam tota Gallicana Eccleſia ann. 1653. in Pontifice agnoverat; & quidem ut omnino neceſſariam, ad ſuccurrendum Eccleſiæ periclitanti in Janſeniſmi procellis. Qui ſcire deſiderat hujus tam celeris mutationis cauſas, legat Eugenium Lombardum, eas late exponentem in ſuo Regali Sacerdotio, à pag. 3. uſque ad 14. Nobis ſatis ſit advertere, Declarationem illam de poteſtate Eccleſiaſtica, editam à Conventu Pariſienſi, immerito pu-

publicatam esse sub speciosissimo titulo cleri Gallicani; quia illam non edidit Communitas Illustrissimi Cleri, ut probat author praeclari operis de libertatibus Ecclesiae Gallicanae num. 6 Praefationis. *Praterquam quod* (inquit) *Episcopi tantum congregati hanc declarationem emisere, aliis non mandantibus, nec sua sponte probaturis; contrariam enim mentem, frequentibus & liberioribus comitiis, alias idem Clerus aperuit.*

CLXXVIII Infallibilitatem hanc Romani Pontificis, non solum defendunt nunc omnes reliquae nationes orbis, omnesque Universitates, sed omnes Religiosae familiae. Religio S. Benedicti, cum S. Anselmo, l. de Incarnat. Verbi c.1; Religio Cisterciensis, cum S. Bernardo, Epist. 190 & l.2 de consid. paulo post medium; Religio S. Dominici, cum S. Thoma 2,2 q.1 ar.10 & 4 contra gent. c.76; Religio S. Francisci, cum S. Bonaventura t.1 opusc. fol.373 & t.2 fol.494 & in 4 dist. 19 art.3 q.1 & cum Alexandro Alensi 3 par. Summae fol.160; Religio S. Augustini post S. Doctorem, cum Ægidio Romano in libro de renuntiatione Papae c.8 c.9 & 10, & in 3 dist. 29 part.2 q. unica art. unico; Religio Car-

Carmelitana, cum suo Antesignano, Doctore resoluto, Joanne Bachonio, in Prologo libri quarti sent. q. 10; & denique Doctores omnes Societatis Jesu nullo excepto, cum Bellarmino, & Suarez, & Valentia, post S. Ignatium in epistola ad Claudium Abissinorum Imperatorem, & post Didacum Laynes in Concilio Tridentino, apud Cardinalem Pallavicinum in historia Concilii l. 18 c. 14.

CLXXIX Et hanc sententiam adeo certam existimant gravissimi Theologi, ut P. Franciscus Suarez, disp. 5 de fide sec. 8 n. 4 censeat, *esse rem de fide certam:* & disp. 20 sec. 3 n. 22 responsionem cujusdam authoris, asserentis, *non esse de fide certum, Pontificem definientem sine Concilio generali non posse errare*; appellet, *non solum nimis temerariam, sed etiam erroneam*; & magnus Cardinalis Bellarminus, tom. 1, manu propria correcto (prout servatur in bibliotheca Collegii Romani) lib. 4 de Romano Pontifice, asserat, illam doctrinam *videri omnino erroneam, & hæresi proximam, ut merito posit judicio Ecclesiæ hæretica declarari*; & Cardinalis Toletus, in Comment. in 2, 2 q. 1 art. 10, controversia 8 concl. 5, dicat, *esse errorem manifestum in fide*; & Melch. Canus,

nus, l.6 de locis c.6 pronuntiet, *se non dubitare, si Concilio* proponeretur, *quod damnaretur, ut hæresis.* P. Bañez. 2, 2 q.1 art.10 dubio 2 concl.4, postquam asseruit, *in publico judicio non posse Summum Pontificem errare*, addit; *Et procul dubio, si quæstio hæc ad Concilium legitimum deferretur, non dubito, quin prædicta conclusio definiretur tamquam vera fides, & contraria anathematizaretur.* Nec mirum. Nam certius est, Papam non posse errare in determinandis fidei & morum controversiis, quando è cathedra Petri toti Ecclesiæ declarat quid tenere debeat, quam in ullo casu subjacere Concilio: & tamen Cardinalis Pallavicinus, in hist. Trident. l.24 c.2 n.12, affirmat, *ex decem partibus Patrum, novem & amplius convenisse ad dandum suffragium pro definitione, quod Papa sit supra omnia Concilia.*

CLXXX Gravissimus etiam Theologus Gregorius de Valentia, tom.3 princ.7 §.41 col.246, censet, authores, asserentes posse Papam errare in determinandis fidei & morum quęstionibus, quæ inter ipsos Catholicos sunt controversæ, *errare in fide gravissime*; & ibidem, §.45 col.298 asserit, *eos qui Concilium Pontifice superius faciunt, pugnare revera,*

ra, licet inadvertentes, cum certißima fide de D. Petri & Romani Pontificis Primatu.

CLXXXI Ego, ab omni censura abstinens, & supponens, Papam, ut Doctorem particularem posse errare; & præscindens ab eo, an possit errare, dum consultus ut Pontifex in casu particulari, respondet secundum sententiam sibi probabiliorem, quam veram putat; *Hoc*, inquit, *tamquam conclusionem Theologicam omnino certam, statuo; Pontificem*, definientem ex Cathedra, *esse regulam vivam fidei, & judicem infallibilem controversiarum. Tunc autem* (inquit P. Suarez disp. 5 de fide sec. 8 n. 4) *Romanus Pontifex loquitur è Cathedra, & ut summus Pontifex, de rebus fidei, quando aliquid authentice universæ Ecclesiæ proponit, tamquam fide divina credendum:* & (ut ait P. Valentia tom. 3 col. 250) *toties loquitur Romanus Pontifex è Cathedra, & tamquam Christi Vicarius & summus Ecclesiæ Pastor, quoties de rebus fidei controversis alterutram sententiam ita determinat, ut ad illam recipiendam obligare velit totam Ecclesiam.* Hanc conclusionem, alibi à me late probatam, ex omnibus locis Theologicis, ex Scriptura, ex traditione Apostolica, ex Conciliis

ge-

generalibus & provincialibus, ex perpetua praxi Eccleſiæ, ex Decretalibus ſummorum Pontificum, ex communi ſenſu Patrum, ex Jure canonico & ex communi conſenſu Theologorum, in præſenti breviter rationibus Theologicis oſtendam.

CLXXXII Et imprimis probatur ratione, qua D.Thomas 2,2 q.1 art.1 oſtendit; ad ſummum Pontificem pertinere, fidei Symbolum ordinare. Id autem hac ratione probat. Siquidem *nova editio Symboli neceſſaria eſt ad evitandum inſurgentes errores:* ad evitandum autem inſurgentes errores, nimis periculoſum foret, expectare Concilium generale; quia ad hoc multo tempore opus eſt; unde interim graſſarentur errores. Hinc ſic infert Angelicus Doctor. *Ad illius ergo authoritatem pertinet editio Symboli, ad cujus authoritatem pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur: hoc autem pertinet ad authoritatem ſummi Pontificis, ad quem majores & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones referuntur, ut dicitur in Decret. diſtinct. 43. Unde & Dominus, Luc. 22, Petro dixit, quem ſummum Pontificem conſtituit, Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua: & tu*

 ali-

aliquando conversus, confirma fratres tuos. Et hujus ratio est: quia una fides debet esse totius Ecclesiæ; secundum illud 1 ad Corint. 1; Id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Quod servari non posset, nisi quæstio fidei, de fide exorta, determinetur per eum, qui toti Ecclesiæ praeest, ut sic ejus sententia à tota Ecclesia firmiter teneatur. Et ideo ad solam authoritatem summi Pontificis pertinet nova editio Symboli; sicut & omnia alia, quæ pertinent ad totam Ecclesiam, ut congregare Synodum generalem, & alia ejusmodi.

CLXXXIII. 2 Argumentor. Quia cum certum omnino sit & de fide, Christum reliquisse in Ecclesia sua authoritatem infallibilem, ad determinandas fidei & morum controversias; & cum hæc authoritas sit accidens quoddam spirituale; evidens est, relictam esse à Christo in aliquo subjecto, cui primario & per se conveniat, & unde possit derivari participative in alia. At hoc subjectum, cui primario insidet hæc authoritas, nec est cumulus ipse seu universitas omnium fidelium, nec cumulus seu universitas Optimatum Ecclesiæ, seu universitas omnium Episcoporum: ergo est unus aliquis Episcopus, nempe Romanus

manus Pontifex, in quo, tamquam in summo Pontifice & Christi Vicario, collocata sit primario & principaliter ab ipso Christo hæc infallibilis authoritas, pro bono totius Ecclesiæ. Et ideo S. Thomas 2,2 q.11 art.2 ad 3, dicit: *Authoritas Ecclesiæ principaliter residet in summo Pontifice.* Et probat ex Jure Canonico: dicitur enim 24 q.1: *Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes fratres nostros & Coëpiscopos non nisi ad Petrum, id est, ad sui nominis authoritatem, referri debere. Contra cujus authoritatem nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sacrorum Doctorum suam sententiam defendit. Unde dicit Hieronymus ad Damasum Papam; Hæc est fides, Papa beatissime, quam in Catholica didicimus Ecclesia: in qua si minus perite aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri fidem & Sedem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui judicio comprobatur; quicumque me culpare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non Catholicum, non me hæreticum comprobabit.*

CLXXXIV Quod hæc infallibilis authoritas non sit relicta, tamquam in subjecto, in cumulo seu universalitate fidelium,

videtur manifeſtum; tum quia illi non poſſunt in aliquem unum locnm convenire, ad determinandas fidei & morum controverſias: tum quia ridiculum foret, ruſticos & ignorantes habere ſuffragium, in determinandis fidei & morum controverſiis: tum quia docere & definire res fidei, attinet ad Paſtores, non ad oves; unde univerſitati & cumulo fidelium convenit quidem infallibitas paſſiva & in credendo; quia non poteſt tota Eccleſia in fide errare; non autem infallibilitas activa & in docendo, in definiendo, & in proponendo aliis quid credere debeant.

CLXXXV Quod non ſit relicta in cumulo ſeu univerſitate Epiſcoporum, tamquam in ſubjecto primario, inde probatur: quod cum ad conſervandam unitatem fidei neceſſaria ſit aliqua viſibilis regula, quæ authoritate tutiſſimâ fidei dubia reſolvere valeat, & ſubinde naſcentia hæreſum monſtra in cunis elidere, & ad quam Reges & Principes, tam ſæculares quam Eccleſiaſtici, confugere poſſint, ne in eorum regna & ditionem prava dogmata irrumpant & radices agant; non ſufficienter Chriſtus providiſſet

Ec-

Ecclesiæ suæ, si authoritatem infallibilem illam reliquisset, tamquam in subjecto primario, in cumulo seu universitate Episcoporum, ut convenientes in unum in Concilio generali, definirent fidei & morum controversias; vel si, relinquens in Petro & successoribus ejus, tamquam in subjecto primario, hanc authoritatem infallibilem; non promisisset illi infallibilē Spiritûs sancti assistentiam, ad definiendas fidei & morum controversias, nisi sub conditione, quod illas definirent in Concilio & cum Concilio generali. Cum enim Concilia generalia non nisi raro, & magnâ difficultatum mole superatâ, congregari possint; miserrima esset Ecclesiæ conditio, si non nisi convocato Concilio generali damnari absque errandi periculo hæreses possent; & liberum interim eorum authoribus foret, summorũ Pontificum definitiones eludere; utpote ortas ab homine, qui, etiam dum totam Ecclesiam è Cathedra Petri in fide & moribus instruit, errare possit, si id faciat extra Concilium generale, quamvis diligentissimè rem examinet, & Theologorum atque Doctorum judicia exquirat.

CLXXXVI. Quis non videat, absurdum

esse, quod Christus opem suam, promissam Petro & successoribus ejus, ad non errandum in decretis fidei & morum, directis ad universam Ecclesiam, alligaverit Conciliis generalibus? quasi sine illis non possint Pontifices summi Scripturas sufficienter scrutari, monumenta Patrum evolvere, & debitam diligentiam adhibere ad requirendam veritatem. Dicendum ergo est, hanc authoritatem infallibilem non esse relictam à Christo in cumulo seu in universitate Episcoporum, tamquam in subjecto primario.

CLXXXVII Quod à posteriori & absurdo inde suadetur. Nam hæc authoritas infallibilis, ad definiendas fidei & morum controversias, est propria supremæ potestatis spiritualis, quam Christus reliquit in Ecclesia: hæc autem suprema potestas non est in cumulo seu universitate Episcoporum; quia in Concilio Constantiensi, quatenus inconcussè universali, definitum est, *Papam canonicè electum habere supremam authoritatem in Ecclesia Dei:* siquidem *Martinus V*, anno 1418 edidit Constitutionem, quæ incipit, *Inter cunctas*; in qua, sacro approbante Concilio jam pleno, damnati sunt errores Joannis

nis Wiclefi, & Joannis de Hus; quâ robur infallibile dedit damnationi horum errorum, factæ à Concilio sess. 8, quando non erat generale. In ea autem Constitutione circa articulum vigesimum quintum hæreticorum, is qui foret de hæresi suspectus, jubetur explorari sub hac forma: *Utrum credat, quod Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, est successor Divi Petri, habens supremam authoritatem in Ecclesia Dei.* Ergo Concilium Constantiense, quatenus plenum & confirmatum à Martino V, definivit, eum hominem, qui pro tempore fuerit canonicè electus, & ab Ecclesia pro vero Pontifice agnitus, habere supremam authoritatem in Ecclesia Dei. Ergo est de fide, Papam certum & indubitatum habere supremam authoritatem in Ecclesia Dei. Ergo hanc supremam authoritatem non habet Concilium generale, quatenus à Papa distinctum: nam implicat, ut in Ecclesia Christi detur duplex suprema potestas spiritualis. Ergo non reliquit Christus in Concilio generali, quatenus distincto à Pontifice, nec in cumulo Episcoporum ut tali, tamquam in subjecto primario, authoritatem infalli-

fallibilem, ad decidendas fidei & morum controversias; nam hæc authoritas infallibilis necessario imbibitur in suprema authoritate, vel ad illam necessario consequitur.

CLXXXVIII Hinc P. Valentia, tomo 3. q. 1. de fide princ. 7. §. 45. col. 298, de falsitate convincit sententiam Gersonis, Jacobi Almaini, & Joannis Majoris, qui incaute authoritatem Concilii superiorem fecerunt authoritate Papæ; non solum tempore schismatis, quando dantur multi Pontifices dubii (pro quo casu eorum sententia est vera) sed etiam quando datur Papa certus & indubitatus; pro quo casu est aperte falsa; *quia ejus* (inquit) *tantum est, controversias fidei cum infallibili authoritate determinare, cujus est in Ecclesia suprema post Christum potestas spiritualis. Sed suprema hæc potestas duntaxat Romani Pontificis est, non autem ullius Concilii, secluso Pontifice: ergo &c.* Postquam autem utramque præmissam hujus syllogismi probavit, subjungit immediate: *Atque hinc profecto illorum authorum sententia manifeste revincitur, qui Concilium universale Pontifice superius faciunt. Pugnant enim illi revera (licet non advertentes) cum*

cer-

certissima fide, de divi Petri ac Romani Pontificis Primatu. Hæc ille. Merito autem P. Valentia appellat sententiam de Primatu Romani Pontificis, *certissimam*, *& de fide*: constans enim est inter omnes Doctores Catholicos, D. Petrum, cui Christus dixit *Pasce oves meas*; item *Tibi dabo claves regni cælorum*, habuisse Primatum potestatis & jurisdictionis in universa Ecclesia Christi, & in universam Ecclesiam, & fuisse summum Pastorem totius ovilis Christi. Ut enim, nomine omnium Catholicorum, inquit Bellarminus, lib. 1. de Romano Pontifice cap. 16, *nobis certum exploratumque est, omnes omnino Christianos, etiam Apostolos, Petro tamquam oviculas commendari, cum ei dicitur, Pasce oves meas.*

CLXXXIX Rursus constans & certum est inter Doctores Catholicos, Romanum Pontificem succedere Petro, non solum in Episcopatu Romano, sed in Pontificatu Ecclesiæ seu in Primatu, idque ex jure divino & ratione successionis, ut late demonstrat Bellarm. lib. 1. de Romano Pontifice à cap. 12. Et ideo eximius Doctor P. Franciscus Suarez, disp. 5. de fide sect. 8. n. 1, dixit:

Ex communi ſenſu, ac traditione Eccleſiæ, & Patrum omnium conſtat, Chriſtum inſtituiſſe Primatum Eccleſiæ in perſona Petri, ut in ſucceſſoribus ejus perpetuo duraret: & ita hic eſt articulus tenendus, non ſolum tamquam de fide, ſed tamquam unum ex præcipuis fundamentis fidei; & maxime neceſſarium ad tollendas hæreſes & ſchiſmata. Unde Bernardus, lib. 2. de conſiderat. ad Eugen. cap. 8, expendens verba illa Chriſti, *Paſce oves meas,* ſubjungit: *Quas? Illius vel illius populos civitatis, aut regni? Oves meas, inquit. Cui non planum, non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe omnes? Nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil.* Et ego, in tractatu Theologico de infallibilitate Romani Pontificis, in definiendis fidei & morum controverſiis extra Concilium generale, & non expectato Eccleſiæ conſenſu, diſput. 3, ex Concilio Nicæno, ex Conſtantinopolitano primo, & ex Chalcedonenſi probavi, Romanum Pontificem ſemper in Eccleſia & in Eccleſiam Dei habuiſſe Primatum; & conſequenter ad hæc, Concilium Florentinum in Decreto fidei ſic diſerte pronuntiat ſeſſ. 25. *Item definimus, ſanctam Apoſtolicam Sedem & Romanum Pontificem*

tificem

tificem in universum orbem tenere Primatum. Et Concilium Lateranense ultimum eamdem veritatem definivit; nam inter alios articulos Lutheri damnavit hunc: *Romanus Pontifex, Petri successor, non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias, ab ipso Christo in Beato Petro institutus;* ac proinde definivit articulum contrarium.

CXC Quapropter, ex eo quod Papa habeat Primatum in universa Ecclesia & in universam Ecclesiam, legitime & necessario infertur, esse supra cumulum & collectionem reliquorum omnium Episcoporum; esseque proinde, non solum Pastorem universalem reliquarum ovium, sed Pastorem reliquorum omnium Pastorum. *Habent illi* (inquit Bern. ubi nuper) *sibi designatos greges, singuli singulos; tibi universi crediti, uni unus; nec modo ovium, sed & Pastorum; tu unus omnium Pastor.*

CXCI Et hinc infertur, habere supremam authoritatem in in Ecclesia Dei. Nam Primatus iste, cum sit potestatis spiritualis & jurisdictionis, necessario secum affert primam & supremam authoritatem in Ecclesia Dei, à qua nimirum non sit appellatio ad

aliam ſuperiorem authoritatem, quæ ipſius ſententiam & judicium reformare valeat. Ergo Concilium generale, ut diſtinctum à Papa, non habet ſupremam authoritatem in Eccleſia Dei: ergo non reliquit Chriſtus in Concilio, tamquam in ſubjecto primario, authoritatem infallibilem, ad definiendas fidei & morum controverſias; ſiquidem in eo ſubjecto reliquit authoritatem iſtam infallibilem, in quo poſuit primam & ſupremam Eccleſiæ authoritatem, quæ non habeat authoritatem ſuperiorem, à qua ejus judicium reformari valeat. Implicat authoritatem aliquam in Eccleſia Chriſti eſſe ſupremam, & eſſe fallibilem in definiendis fidei & morum controverſiis: nam hoc ipſo quòd authoritas, ad definiendas fidei & morum controverſias, in Eccleſia Chriſti ſit fallibilis; ejus judicium debet eſſe reformabile per authoritatem ſuperiorem; alioqui totam Eccleſiam induceret in errorem, obligando illam ad credendum aliquod dogma falſum tamquam articulum fidei. Ergo ſi primam & ſupremam authoritatem reliquit Chriſtus in Romano Pontifice, in illo tamquam in ſubjecto primario collocavit authoritatem infallibilem,

ad decidendas fidei & morum controversias; ergo non collocavit primario in cumulo, seu universitate reliquorum Episcoporum, qui necessario subjiciuntur Pontifici Romano, tamquam Vicario Christi & capiti visibili Ecclesiæ, summoque totius ovilis Christi Pastori, ac proinde tamquam supremo Pastorum Pastori.

CXCII Alia etiam ratione probatur, Christum non reliquisse authoritatem infallibilem, ad decidendas fidei & morum controversias, in cumulo seu universitate Episcoporum, tamquam in subjecto primario. Nam si reliquit in cumulo seu collectione Episcoporum; ergo non in uno potius quam in alio, sed in communitate omnium, quatenus communitas est. Ad quem ergo attinebit, congregare ad Concilium reliquos omnes Episcopos, illos obligando? nam obligare omnes Episcopos, ut veniant ad Concilium, est proprium alicujus supremæ authoritatis. Si ergo suprema authoritas, ad definiendas res fidei & morum controversias, quæ necessario conjuncta est cum suprema authoritate Ecclesiæ, est in communitate Episcoporum, quatenus communitas est; nullus erit par-

particularis Episcopus,ad quem spectet congregare reliquos:ergo nullus erit, qui possit obligare reliquos : ad quem ergo spectabit convocare authoritative Concilium ?

CXCIII Sed demus,Concilium convocari industria Imperatoris & Regum , & mutua conventione Episcoporum,qui per epistolas paciscantur,ad diem determinatū convenire ad Concilium in talem civitatem. Sane si authoritas infallibilis,ad determinandas res fidei & morum,non est primario in aliquo Episcopo particulari,sed in communitate omnium quatenus communitas est;postquam Episcopi fuerint congregati, ubi jam agitur de determinatione controversiæ fidei , Pontifex in Concilio,in ordine ad definitionem,erit tamquam unus ex reliquis , si semel authoritas infallibilis ad definiendum residet primario & immediate in universitate Episcoporum, seu in omnibus collective sumptis ; ita ut communitas Episcoporum sit subjectum immediatum & primarium illius authoritatis. Nam ut communitas seu Synodus Episcoporum per suffragia exerceat potestatem, quæ in ipsis collectivè sumptis residet; non est necesse,ut omnes uniformiter conveniant

in

in eamdem ſententiam ; ſed ſufficit, quod conveniat major pars : illud enim cenſetur Concilium,Senatus,Synodus, Congregatio, vel Capitulum decernere, quod major pars decernit;ut patet in omni Republica,in omni Regno,& in omni Senatu,& Congregatione.Idque patet per rationem. Quia,ſi ad valorem decretorum & definitionum Concilii generalis requireretur, ut omnes omnino Patres in idem votum eamdemque omnino ſententiam conſpirarent; redderentur valde difficiles,& fere moraliter impoſſibiles,definitionesConciliorum;& numquam terminarentur cauſæ conciliariter decernendæ; cum moraliter videatur impoſſibile, ut in re,inter Catholicos controverſa & dubia, ad quam determinandam convocatur Concilium generale,uniformis ſitconſenſus omnium;præſertim ſi numerus Patrum ſit magnus, ut contigit in Concilio Lateranenſi 4,ſub Innocentio III,in quo ſederunt 1212 Patres. Ergo ſi ſemel ſuprema & infallibilis authoritas, ad determinandas fidei & morum controverſias,eſſet à Chriſto relicta in communitate & cumulo Epiſcoporum ; ſufficeret, quod major pars Patrum aliquid definiret,ad

hoc

hoc ut definitio esset infallibilis, & universam obligaret Ecclesiam, utpote orta à suprema authoritate in universam Ecclesiam: major autem pars posset in unam sententiam convenire, non consentiente, imo contradicente & reclamante Romano Pontifice: ergo sine consensu, & confirmatione Romani Pontificis possent controversiæ fidei definiri in Concilio, & illa definitio rem faceret certam de fide. At hoc est manifeste absurdum. Ut enim vere pronuntiavit doctissimus Ferdinandus de Salazar, in tomo de Conceptione c. ult. in quo de auctoritate Conciliorum egit pag. 151, *fide Catholica certum est, nec plures Concilii Patres, nec omnes efficere posse doctrinam aliquam de fide, nisi accedat eorum suffragiis approbatio summi Pontificis.* Idque constat testimonio Paschalis primi summi Pontificis, ad Cathedram Petri exaltati anno 817, in c. *Significasti*, de electione, dicentis; *Omnia Concilia per Ecclesiæ Romanæ authoritatem, & facta sunt, & robur acceperunt.* Et ideo Nicolaus Primus Papa, sapientissimus & sanctissimus, ad Pontificatum evectus anno 858, hanc doctrinam tamquam indubitatam supponens, epist. 7 ad Episcopos Orientales

ajebat:

ajebat: *In universalibus Synodis, quid ratum, quid prorsus acceptum, nisi quod Sedes Petri probavit, ut ipsi scitis, habetur?*

§. XII.

Nequit dici, Christum reliquisse primario autheritatem supremam in Ecclesia, ut exercendam tamen per unum, nempe per Romanum Pontificem, tamquam per Ministrum Ecclesiæ & Vicarium Concilii.

CXCIV NEque sufficit respondere cum Parisiensibus apud Navarrum, in cap. *Novit.* de judiciis notabili 3 num. 17, Christum reliquisse quidem supremam atq; infallibilem authoritatem, ad definiendas fidei & morum controversias, in cumulo Pastorum seu Episcoporum; reliquisse tamen, ut exercendam per unum, nempe per Romanum Pontificem, quando Episcopi nequeunt congregari ad Concilium. Quia Christus prævidens, non nisi raro Ecclesiam convenire ad Concilium generale; quamvis in illa tamquam in subjecto reliquerit authoritatem infallibilem, ad determinandas fidei & morum controversias; designavit tamē unum par-

& absolutè & propriè Vicarius Christi. Quod tamen est manifestè erroneum, imo & hæreticum: nam in Concilio Florentino sess. 25, in litteris Unionis definitum est, *Romanum Pontificem esse verum Christi Vicarium, & totius Ecclesiæ Caput.* Idem definivit Innocentius IV, in cap. *ad Apostolicam* de re judicata in sexto, approbante Concilio Lugdunensi generali. Deinde illa solutio continet errorem damnatum in Concilio Constantiensi, quatenus inconcussè fuit generale: nam ibi contrà 37 articulum Wicleffi definitum est, *Papam esse proximum & immediatum Vicarium Christi.* Ergo Papa non est Vicarius Concilii vel Ecclesiæ, sed immediatè Vicarius Christi.

CXCV Præterea illa responsio inde efficaciter impugnatur; quia si Papa non esset immediatè Vicarius Christi, sed Vicarius Concilii generalis, seu Ecclesiæ repræsentatæ à Concilio; sequitur, quod, dum est congregatum Concilium; jam Papa defunctus fuisset munere suo, nimirum gubernandi Ecclesiam universam vice Concilii, quando hoc non est congregatum: ergo præsente Concilio, & volente per se immediatè con-

dere decreta pro tota Ecclesia, illamque per se immediatè gubernare, deberet Papa ab omni exercitio jurisdictionis supersedere: nam quando proprietarius est præsens, & vult per se ipsum immediatè gubernare, debet ejus Vicarius ab exercitio Vicarii cessare. Consequens autem est falsum: nam adhuc, postquam Concilium est congregatum, Papa immediatè gubernat Ecclesiam, nec ab exercitio sui officii potest à Concilio impediri.

CXCVI Præterea, si Papa esset solum Vicarius Concilii ad gubernandam Ecclesiam, sequitur, quod Concilium non indigeret subscriptione & consensu Pontificis, ad decreta fidei & morum edenda, seu ad definiendas fidei & morum controversias; sed posset, sine consensu Pontificis, imo ipso contradicente, definitionem facere & intimare toti Ecclesiæ, illamq; obligare ad credenda dogmata definita. Nam quando Proprietarius vult per seipsum immediatè judicare, non indiget subscriptione sui Vicarii, nec ejus consensu, ut ipsius decreta robur, & firmitatem habeant. Sic si Rex Hispaniæ præsens adesset Neapoli, non indigeret subscriptione & consensu sui Proregis ad valorem suorum de-

decretorum: nec Papa indiget consensu Vicarii sui, ad hoc ut validè & licitè aliquid decernat. At certum est, decreta Concilii generalis, non confirmati à Pontifice, non habere vim obligandi Ecclesiam: ut enim testatur septima Synodus generalis, Actione 6, *Non est legitimum decretum generalis Concilii, quod sine Romano Pontifice aut ejus Legato fit.* Et ideo in cap. *regula*, dist. 17 dicitur: *Canonibus præcipientibus, nec ullum unquam ratum est aut erit unquam Concilium, quod Romani Pontificis non fuerit authoritate fulcitum.* Ideo S. Gelasius Papa hujus nominis primus, qui renuntiatus est Pontifex anno 492, & obiit anno 496, in tomo de vinculo anathematis, qui extat inter ejus epistolas Decretales, & in epistola ad Episcopos Dardaniæ, latè probat, Concilia, non approbata à Romano Pontifice, nullam habere authoritatem. Ratio à priori desumitur ex doctrina D. Thomæ 2,2 q. 1 art. 10, quia *quæstio fidei exorta debet determinari per eum, qui toti Ecclesiæ præest, ut sic ejus sententia à tota Ecclesia teneatur.* Atqui Concilium generale, ut contradistinctum à Papa legitimo & indubitato, non toti Ecclesiæ præest; ergo Concilium,

lium, ut contradiſtinctum à Papa, ſine ejus conſenſu, & multo minus ipſo contradicente, non poteſt quæſtionem fidei determinare, & toti Eccleſiæ proponere, eamque obligare ut ejus ſententiam firmiter teneat.

CXCVII Minor conſtat. Quia in Concilio Florentino ſeſſ. 25, in litteris Unionis definitum eſt, *Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere primatum, eſſe ſucceſſorem B. Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem atque Doctorem.* Unde, ſicut Romanus Pontifex non deſinit eſſe Papa, ex eo quod Concilium generale ſit congregatum; ita non deſinit habere primatum in univerſum orbem, & eſſe totius Eccleſiæ caput & doctor: ergo toti Eccleſiæ tunc præeſt: ergo ab ipſo debet determinari quæſtio fidei: ergo eſt maniſeſtus error, aſſerere, quod ſine conſenſu Romani Pontificis veri & indubitati, & ipſo repugnante, poſſit Concilium quæſtionem fidei exortam determinare, & toti Eccleſiæ proponere, illam obligando ad ejus ſententiam firmiter tenendam. Nam Concilium, ut contradiſtinctum à Papa, non eſt totius

Ec-

Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum pater atque doctor; ſed repræſentat corpus, cui tamquam caput præeſt Romanus Pontifex; & non eſt Paſtor, ſed ovile Chriſti; nec doctor & magiſter totius Eccleſiæ. Unde merito ſanctus Thomas loco citato, ex eo quod quæſtio fidei debeat determinari ab eo qui toti Eccleſiæ præeſt, intulit, hoc pertinere ad ſolam authoritatem ſummi Pontificis.

§. XIII.

Continuatur materia præcedens. Ubi exponitur, quomodo, etiam in ſententia Doctorum, aſſerentium Concilium generale non poſſe, etiam ut diſtinctum à Papa, ſecundum ſe totum errare; nihilominus ſit neceſſaria confirmatio Pontificis, ut ejus decreta obligent totam Eccleſiam, & rem faciant de fide certam.

CXCVIII ET ideo Concilia generalia, omnibus retro ſæculis habita, agnoſcentia ſua decreta non fore firma certaque, niſi à Romano Pontifice confirmarentur; eorum confirmationem à ſummis Pontificibus petierunt, ut longa inductione fuſiſſime oſtendit Cardinalis Turrecremata, lib. 3

lib. 3. cap. 6. 8. 34. 35. 36. & 38. Quapropter authoritas infallibilis, ad definiendas fidei & morum controversias, & ad obligandam totam Ecclesiam potestative, & authoritate superiori ad credendum veritates definitas, relicta est à Christo, tamquam in subjecto primario, in Romano Pontifice, quatenus Vicario suo & totius Ecclesiæ visibili Capite. In Conciliis autem generalibus, quamvis detur authoritas ad definiendas res fidei (quia in Conciliis generalibus Episcopi non sunt meri consiliarii, sed etiam judices) authoritas tamen illa non est primaria, & subordinans sibi totam Ecclesiam; sed est secundaria, & subordinata Pontifici, tamquam totius Ecclesiæ Capiti; & indigens confirmatione Pontificis, ad hoc ut fidem infallibilem faciat; vel saltem, ut illa infallibilitas Ecclesiæ innotescat; vel ad hoc, ut possit anathematis vinculo Ecclesiam obligare, ad suscipiendas veritates definitas. Ac proinde, licet Episcopi sint judices in Conciliis, sunt judices subordinati Papæ, tamquam supremo Ecclesiæ Judici & Monarchæ; sicut in Senatibus Regiis Hispaniæ & Galliæ, Senatores sunt judices; eorum tamen
ju-

judicium eſt ſubordinatum judicio Regis; nec poteſt eorum ſententia cogere Regnum ad obediendum, niſi confirmetur à Principe. Poteſtque Concilium generale, legitime congregatum, quatenus diſtinctum à Papa, errare in decreto fidei, ut patet in Concilio Epheſino ſecundo: quia ut Concilium dicatur errare in fide, ſi ſumatur ſeorſim à Papa, ſatis eſt, quod erret major pars: poteſt autem penes majorem partem errare, ut docet communis & vera ſententia; quia infallibilitatem non promiſit Deus majori parti, ſed meliori, cui Vicarius Chriſti conſentiat. Imo poteſt errare ſecundum omnes Patres, ut diſtinctos à Pontifice, ut docent cum multis Bellarm. lib. 2. de Conc. c. 11; & Valentia t. 3. q. 1. pun. 7, §. 45.

CXCIX Et quamvis ſecundum ſententiam multorum gravium Theologorum, ex iis qui tamquam certum ſtatunt, Papam certum & indubitatum eſſe ſupra Concilium generale, definitio edita uniformi conſenſu ſuffragiorum à Patribus Concilii, legitime congregati & manentis ſub obedientia Pontificis, pro priori ad confirmationem Pontificis, & præſcindendo ab illa, ſit infallibilis

(quia contingere non poteſt, ut omnes Patres Concilii, legitimi & manentis ſub obedientia legitimi Pontificis, conveniant in ſtatuendo aliquo dogmate, tamquam veritate fidei Catholicæ, & quod illud dogma ſit falſum, ſoluſque Papa veritatem aſſequatur) tamen definitio illa nequit compellere fideles ad profitendam veritatem definitam, niſi confirmetur à Pontifice, & per ejus authoritatem intimetur Eccleſiæ. Authores, qui illud docent, multi ſunt & graves; nimirum, eximius Doctor Suarez diſp. 5. de fide ſec. 2; Ferdinandus de Salazar, in opere de Concept. cap. 43. §. 5. pag. 452; Franciſcus Amicus, diſp. 8. de fide n. 76; Joannes Martinon, diſp. 9. n. 27; M. Antonius Perez Benedictinus, in Pentateucho fidei. trac. de Concil. diſt. 7. cap. 6. & alii.

CC Inter quos Andreas Duvalius Doctor Sorbonicus, in diſputatione quadripartita de ſuprema Romani Pontificis in Eccleſiam poteſtate p. 49. 6 concluſ. 4, aſſerit, *Concilium œcumenicum, ante Pontificis confirmationem, ſolum habere vim directivam, non coactivam; id eſt, oſtendere quidem veritatem infallibiliter amplectendam, cui obſiſtere aut refragari nemini*

mini liceat; sed eam toti Ecclesiæ non posse juridice proponere, neque fideles ad exteriorem suæ definitionis professionem jure compellere; minusque pœnis & censuris in eos, qui contrarium senserint, sævire; adeo ut qui ab ipsis decretis nondum confirmatis dissentiret, etsi erraret, non propterea tamen hæreticus & Ecclesiæ rebellis censeretur; nisi Pontifex forte, Legatos mittendo, facultatem publicandi definitiones Concilii, non exspectata sua confirmatione, specialiter & expresse concessisset. Ratio conclusionis manifesta est. Quia cum status Ecclesiæ sit monarchicus, non autem aristocraticus; aliunde coactio seu positiva fidelium obligatio oriri non potest, quam à supremo moderatore; ut in Regno non aliunde nascitur Legum servandarum obligatio, quam à Rege. Et hæc causa est, cur semper œcumenica Concilia à summo Pontifice confirmationem expetierint; quia scilicet non ignorabant, sua decreta non posse aliter per Ecclesiam legitime promulgari, & fidelibus obligationem positivam inducere, & contradicentes pœnis & censuris castigare, Cap. Significasti, de electione: Omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ authoritatem, & facta sunt, & robur acceperunt, Dist. 17. can. Concilia; ubi de provincialibus

Conciliis, à Pontifice non confirmatis scribitur: *quæ quia non habent præsentiam*, id est confirmationem *Pontificis, valetudinem perdiderunt.*

CCI Imo ex authoribus, asserentibus, Concilium generale, legitime congregatum & manens sub obedientia Pontificis, non posse errare in decreto fidei; etiam præscindendo à confirmatione Pontificis; ac proinde ejus definitionem editam à majori parte esse infallibilem, pro priori ad talem confirmationẽ; P. Ferdinandus de Salazar, tomo de Conceptione p. 491, nihilominus constanter docet; illam definitionem, editam à majore parte, non facere rem certam de fide, nec obligare fideles ad credendum ut dogma fidei veritatem definitam, independenter ab approbatione Pontificis. Redditque rationem: Quia, licet approbatio summi Pontificis non requiratur, ut dans infallibilitatem definitioni Concilii; requiritur tamen, ad declarandum & demonstrandum, illam definitionem esse infallibilem. *Quia Episcoporum suffragia* (inquit) *non aliter ad definitiones dogmatum ad fidem spectantium præstare possunt, nisi rite ac legitime procedant, & directionem à summo*

Pon-

Pontifice acceptam tenentes, sub obedientia illius in omnibus ac singulis maneant. Nam si aliter se gerant, non possunt loqui nomine totius Ecclesiæ, quæ numquam non capiti suo subjecta, ac submissa est. Quapropter postquam omnes Episcopi, aut major ipsorum pars in aliquo dogmate concordes sententias dixerunt, antequam id, quod ita suffragiis suis proferendum putarunt, pro certo & infallibili habeatur, de legitimo procedendi modo, & de eorum obedientia constaro debet. Hujus autem rei judicium ex natura rei ad solum Pontificem spectat: nam in causa ejus subjectionis, quam omnes fideles ipsi debent, ipse solus sententiam dicere potest.

CCII Et hæc videtur esse sententia, quam secutus est Cardinalis Lotharingus in Concilio Tridentino, quando in eo disputatum est de authoritate Episcoporum Concilii & Romani Pontificis. Ut enim contra Petrum Suavem evincit Cardinalis Pallavicinus, in historia Tridentini l.21 c.6 n.20, Cardinalis ille an.1563 palam dixit Legatis, opinionem suam esse hujusmodi: *in Concilio, per Summum Pontificem legitime convocato, & per ejus Legatorum directionem celebrato, inesse immunem à falsitate divinam custodiam in fi-*

net dogmatibus; adeo ut ejus ſanctiones, etiam ante Pontificiam firmitatem, certa ſint, cunctoſque Chriſtianos obſtringant, adeoque ipſum ſummum Pontificem ad fidem illis habendam. Poſſe dumtaxat illum, quippe ſupremum Eccleſiæ judicem, declarare, Concilium modo non rato proceſſiſſe, eaque ratione prædictas definitiones irritas reddere. Non ita contingere in morum decretis, in quibus Deus eam cuſtodiam Synodo non ſpopondit, qua non poſſit errare in edendis legibus parum opportunis; adeoque illis vim non ineſſe, antequam à Pontifice Romano confirmentur, cui licet poſtea eas relaxare ad Eccleſiæ utilitatē. Hanc eſſe ſuam ſententiam affirmavit Lotharingus. Hactenus Cardinalis Hiſtoricus.

§. XIV.

Ex eo, quod decreta Concilii ſint infallibilia, pro priori ad confirmationem Pontificis, minime ſequitur, hunc ſubjacere Concilio; aut poſſe ipſius judicium ab illo reformari.

CCIII NEc ex eo, quod decreta fidei edita à Concilio ſint infallibilia pro priori ad confirmationem Pontificis, obligentque omnes, adeoque ipſum Pontificem,

cem, ad fidem illis habendam; ſequitur, Concilium eſſe ſupra Papam in determinandis fidei controverſiis; poſſeque proinde ejus judicium publicum, in materia fidei, reformari à Concilio, declarando, fuiſſe falſam & erroneam definitionem fidei factam à Pontifice: tum quia, ut hic fatetur Lotharingus, Pontifex eſt ſupremus Eccleſiæ Judex; ſententia autem ſeu judicium ſupremi Judicis nequit ab alio judice in illa communitate, in qua ipſe eſt ſupremus, reformari: tum quia, quod Pontifex teneatur illis decretis fidem habere, non probat, illa edita eſſe à Concilio, ut ſuperiori reſpectu Pontificis; ſed ut adhærenti infallibiliter verbo Dei, ſeu ut organo Spiritus ſancti; ſicut Petrus Apoſtolus tenebatur ſtare ſcriptis Pauli, & Chriſtus ſcriptis Prophetarum, & Pontifex definitionibus prædeceſſorum ſuorum. Quare tunc in Pontifice eſſet obligatio in conſcientia, non erga Concilium ſibi ſuperius, & ut ſibi præcipiens; ſed erga Deum, ut ſibi loquentem medio Concilio; ſicut Deus poteſt loqui Generali Religionis, media revelatione facta ſubdito ipſius.

CCIV Quare ex eo, quod Concilium, le-

gitime congregatum & manens in obedientia Pontificis, sit infallibile in decretis fidei pro priori ad confirmationem Pontificis; non sequitur esse supremum controversiarum Judicem; sed solum sequitur, esse duplicem infallibilitatem, alteram in definitionibus Papæ, quando loquitur è Cathedra cum tota Ecclesia, ut Vicarius Christi & supremus controversiarum Judex; alteram in Concilio: inter quas hæc datur differentia, quod definitio Pontificis obligat totam Ecclesiam, independenter à consensu vel confirmatione Concilii, quia provenit à supremo Judice controversiarum; definitio vero Concilii, licet sit infallibilis pro priori ad confirmationem Pontificis, hæc infallibilitas non potest constare Ecclesiæ sufficienter ad obligandum, saltem quoad vim coactivam, nisi mediante confirmatione Pontificis, per quam innotescit, Concilium illud legitime processisse, & per quam accipit vim illa definitio Concilii, cogendi ad sui obedientiam in foro externo; quia immiscetur præceptum Pontificis, habentis superioritatem respectu totius corporis Ecclesiæ; quam superioritatem non habet Concilium, ut di-

stin-

stinctum à Papa. Unde in sententia, asserente definitionem Concilii generalis esse infallibilem pro priori ad confirmationem Pontificis; definitio Concilii generalis confirmata à Pontifice, habet infallibilitatem duplici titulo: & quia est à Concilio, & quia est confirmata à supremo Judice Ecclesiæ; ac proinde ejus infallibilitas est major extensive, quam definitio solius Pontificis edita extra Concilium: istius autem definitio, utpote orta à supremo Judice Ecclesiæ, est omnino irreformabilis per Concilium, nec indiget Concilii confirmatione, nec Ecclesiæ consensu, ut omnes obliget.

§. XV.

Ostenditur, non esse exspectandum Ecclesiæ consensum, ut definitio Pontificis Romani sit infallibilis.

CCV QUapropter authoritas infallibilis, ad definiendas fidei & morum controversias, per modum Judicis supremi controversiarum fidei, est in Capite totius Ecclesiæ: nec ut ejus definitio sit infallibilis, expectandus est Ecclesiæ consensus. Primo.

Quia cum Pontifex ſit à Chriſto conſtitutus totius Eccleſiæ doctor & magiſter; abſurdum foret, firmitatem ſententiæ magiſtri pendere à conſenſu diſcipulorum. Secundo. Cum ſit ſummus Eccleſiæ Paſtor, & reliqui omnes fideles comparentur ad illum tamquam oves ad paſtorem; abſurdum foret, paſtorem, in deſignandis paſcuis ſalutaribus, quibus paſcantur oves, à judicio ipſarum ovium pendere. Tertio. Cum certum ſit, Romanum Pontificem immediatè à Chriſto accipere ſuam poteſtatem definiendi & determinandi veritates fidei, non minus quam Sacerdos immediatè accipit poteſtatem conſecrandi; non minus abſurdum foret, definitionis Pontificiæ infallibilitatem pendere ab acceptatione fidelium, quam valorem conſecrationis pendere à conſenſu audientium Miſſæ Sacrificium.

CCVI Quarto. Quia, ut alibi latè oſtendo, certum eſt, Chriſtum non tradidiſſe immediatè claves communitati Eccleſiæ, ut communitas eſt, ut inde derivaretur in Prælatos, & in ſummum Pontificem; ſed immediatè tradidiſſe Petro & ſucceſſoribus ejus, pro bono communitatis Eccleſiæ, cujus Caput

put ipsum fecit; ac proinde certum est, subjectum immediatum summæ potestatis Ecclesiasticæ, quam Christus reliquit in Ecclesia, & quam explicamus nomine Clavium, quarum mentionem Christus fecit, dum dixit Petro; *Tibi dabo Claves regni cælorum*; non esse ipsam communitatem Ecclesiæ, sed Petrum ejusq; successorem Romanum Pontificem; sicut subjectum immediatum potestatis consecrandi, quam Christus reliquit in Ecclesia, non est communitas Ecclesiæ; sed sunt soli Sacerdotes, qui illam potestatem à Christo accipiunt. Hinc autem, ut fatetur Doctor Ludovicus Ellies Dupin, Differt.6 §.1 pag.379, necessario infertur, Romanum Pontificem esse supra communitatem Ecclesiæ; & supra Concilium generale, ut distinctum ab ipso Pontifice; & insuper infertur, ad infallibilitatem Pontificiæ definitionis non esse expectandum consensum communitatis Ecclesiæ, à qua sicut Papa suam potestatem non accipit, ita nec ejus definitio ab ejus consensu debet haurire suam infallibilitatem.

CCVII Quinto. Quia eatenus à consensu Ecclesiæ posset pendere infallibilitas Pontificiæ

tificiæ definitionis, quatenus communitas Ecclesiæ, incapax est errandi in fide; nam ab Ecclesia, ut capaci errandi, nequit Pontificia definitio haurire infallibilitatem; Ecclesia autem capax est errandi in fide secundum aliquam sui partem, & quidem secundum magnam, ut erravit tempore Arianorum, quando in Concilio Ariminensi, Valentis potissimum & Ursatii fraudibus, damnatio Nicænę fidei conclamata est, *& ingemiscens orbis terrarum se Arianum esse miratus est*, ut ait Hieronymus, & ex illo Ecclesia in lectionibus S. Damasi: solumque est omnino certum, Ecclesiam non posse secundum se totam errare in fide, credendo aliquid falsum pro dogmate fidei. Ergo si infallibilitas Pontificiæ definitionis desumenda est ex consensu Ecclesiæ, desumenda erit ex consensu totius Ecclesiæ: unde non poterit quis ex eo, quod certo sciat aliquam veritatem definitam esse ut articulum fidei à Romano Pontifice, moveri ad credendum fide divina veritatem definitam; quousque certificetur, totam Ecclesiæ communitatem consensisse in illam definitionem, amplectendo ut articulum fidei veritatem definitam. Hanc autem certitudi-

nem

nem nemo potest acquirere seclusa revelatione. Unde enim scire quis potest, omnes fideles credidisse ut veritatem infallibilem, eam quam Pontifex definivit; si Deus hoc ipsi non revelet? Ergo certum est, non esse expectandum Ecclesiæ consensum ad hoc, ut definitio Pontificia sit infallibilis: quia nec est expectandus consensus Ecclesiæ repræsentativè sumptæ, id est consensus Concilii generalis repræsentantis universam Ecclesiam; nec est expectandus consensus ipsius communitatis Ecclesiæ secundum se totam, ut ferè totam, & in ea mensura secundum quam est incapax errandi in fide: quapropter non ideo definitio Pontificis est infallibilis, quia Ecclesia consentit; sed è contra ideo Ecclesia consentit, quia Pontifex est infallibilis.

CCVIII Et quidem quis non videat, nullum fidelium, ad amplectendam fide firma veritatem definitam à Pontifice, exquirere quid alii fideles fecerint; sed solum esse solicitum, ut omnino certificetur de eo quod Pontifex illam definierit? Ergo solum requiritur, quod certificetur de existentia definitionis; non autem quod certificetur de eo, quod tota Ecclesia illam acceptaverit. Quis

definitio cujuſcumque Epiſcopi & Doctoris particularis. Nam quando eſt dubium inter Catholicos, an res aliqua ſit revelata & de fide; ſi unus Epiſcopus vel Doctor particularis determinet partem affirmantem, & omnes deinde amplectantur illius ſententiam, & credant rem ab illo definitam & ſtabilitam, tamquam veritatem à Deo revelatam, jam illa definitio erit infallibilis: quia implicat, ut ſit falſa ſententia affirmans aliquid eſſe revelatum, ſi tota Eccleſia illam ſequitur, credendo rem illam ut à Deo revelatam. Ergo illa doctrina non majorem infallibilitatem, in definiendo & determinando res fidei, tribuit Romano Pontifici, quam cuilibet Epiſcopo vel Doctori particulari. Quis autem non videat, hoc eſſe plane abſurdum?

CCXI Hinc patet, quam ſit abſurda doctrina Doctoris moderni, nimirum Illuſtriſſimi Gilberti de Choyſeul Dupleſſy Praſlain, Tornacenſis Epiſcopi, qui fuit unus ex principalibus Authoribus declarationis de Poteſtate Eccleſiaſtica, quæ nomine Cleri Gallicani publicata eſt Pariſiis menſe Martio anno 1682, & qui epiſtolam de poteſtate Eccleſiaſtica in defenſionem illius declarationis ſcri-

pſit,

plit. Hic enim, ad hoc ut constitutio Pontificis, qua aliquam controversiam in materia fidei vel morum è Cathedra Petri determinet; proponendo fidelibus quid tenere debeant in illa controversia, rem faciat certam de fide, perinde ac si esset edita à Concilio generali; requirit pag. 31 illius Epistolæ, pro conditione indispensabili, quod illa constitutio Pontificia *ab omnibus singillatim Ecclesiis recipiatur*. Sic enim expresse habet; *Si eorum Constitutiones ab omnibus singillatim Ecclesiis recipiantur, inconcussæ ac perpetuæ authoritatis maneant, ac si ab universali Concilio essent confirmatæ*. Patet, inquam, quam sit absurda hujus Doctoris doctrina. Si enim ad infallibilitatem Pontificiæ constitutionis requiritur, *ut ab omnibus singillatim Ecclesiis recipiatur:* ergo in potestate cujuslibet Ecclesiæ particularis erit, facere ut definitio Pontificis, edita extra Concilium generale, non sit infallibilis, nimirum si nolit recipere eam; si quidẽ juxta illum Doctorem, illa Pontificia definitio *non est perpetuæ ac inconcussæ authoritatis, nisi sub conditione, quod ab omnibus singillatim Ecclesiis recipiatur*. Quid autem hoc aliud est, quam Ecclesiam Gallicanam & quamcum-

que

que aliam, facere arbitram definitionum fidei & morum, quæ à Romano Pontifice Romæ pro tota Eccleſia cuduntur & promulgantur; ut nimirum, ſi Eccleſia Gallicana nolit eas definitiones recipere, hoc ipſo irritæ maneant? Quid hoc abſurdius? Quid aliud eſt, quam Caput ſubjicere membris, ſummum Paſtorem ovibus, & ſummum Eccleſiæ Magiſtrum communemque Doctorem fidelium ſubjicere diſcipulorum judició? quid aliud, quam Sedem Apoſtolicam, quam Chriſtus poſuit tamquam firmiſſimam fundamentalem petram, cui tota ædificii firmitás inniteretur, firmitatem ſuam accipere à lapidibus ſuperpoſitis?

CCXII Et ſanè non eſſe expectandum Eccleſiæ conſenſum ad hoc, ut Pontificia definitio ſit infallibilis, probatur ex principio, apud omnes Catholicos certo, apud Bellarm. l.4 de Rom.Pontif. c.2 verſic. *deinde Catholici*; & Valentiam, tom.3 col.241, quod ſcilicet, quoties Romanus Pontifex in quæſtione controverſa & dubia inter Catholicos, quæ ad ipſum tamquam ad Chriſti Vicarium & communem Eccleſiæ Magiſtrum reſolvenda & determinanda refertur,

unam

unam partem è Cathedra Petri determinat, & toti Ecclesiæ credendum proponit, declarans oppositam esse hæreticam; omnes tenentur ei obedire,& judicium suum ejus judicio submittere; quia ad summum Pastorem attinet, ostendere ovibus suis pastum salutiferum,& in illum eas ducere, & venenosum vitare, & ab eo eas arcere; & ad supremum Ecclesiæ Magistrum, quem in dubiis fidei & morum Ecclesiæ particulares & Episcopi inferiores consulere debent,attinet, dubia determinare & resolvere; omnesque proinde tenentur ipsius judicium sequi. Et ideo 24 q.7 dicitur: *Quoties ratio fidei ventilatur,non nisi ad Petrum, id est ad sui nominis honorem & authoritatem habentem, recurrendum est*,& iterum:*Majores Ecclesiæ causas, præsertim circa articulos fidei contingentes,ad Sedem Petri referendas intelligit, qui novit pro eo Dominum oràsse, ne deficeret fides ejus.*

CCXIII Hoc pacto Concilia Africana consuluerunt S. Innocentium I & S.Zosimum,in dubiis fidei circa doctrinam Pelagii & Cælestii; & ad eorum instantiam Pontifices illi hæresim Pelagianam damnaverunt, ut testatur S. Augustinus, l.2 retract. c.50, his

his verbis: *Pelagiana hæreſis ſimul cum ſuis authoribus ab Epiſcopis Eccleſiæ Romanæ, prius Innocentio, deinde Zoſimo, cooperantibus Conciliorum Africanorum litteris, convicta atque damnata eſt.* Et anno 1653 Illuſtriſſimi Epiſcopi Galliæ numero 85 conſuluerunt Innocentium X. circa doctrinam Janſenii, & in proœmio epiſtolæ ſic præfantur; *Majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referri, ſolennis mos eſt.* Et in decurſu epiſtolæ: *Precamur, Sanctitas tua, quid hac in re tenendum ſit, clare & diſtinctè definiat.* Et ad ipſorum inſtantiam quinque illas celebres Janſenii propoſitiones, ut hæreticas damnavit; & in Bulla ſua contra Janſenium, omnibus Chriſti fidelibus mandavit ſub pœnis contra hæreticos in jure expreſſis, *ne de quinque propoſitionibus Ianſenii aliter ſentiant, quam in Bulla continetur*; ac proinde præcepit, ut pro hæreticis habeant illas quinque propoſitiones, & judicium ſuum judicio ſummi Pontificis definientis ſubjiciant. Quare qui poſt Bullam Innocentii judicaret, illas propoſitiones non eſſe hæreticas; contra veniret præcepto Pontificis, obligantis ad non aliter ſentiendum de illis propoſitionibus, quam continetur in il-

illa Bulla, in qua declarantur ut hæreticæ. Unde merito S. Thomas, 2,2 qu. 1 art. 2 pronuntiavit: *Papa determinante judicialiter & definitivè, aliquid esse hæreticum & ab Ecclesia pro hæresi habendum, constat quod omnes tenentur acceptare: & hæreticus censeretur, quicumque de cætero teneret oppositum pertinaciter.* Ex hoc principio necessario infertur, Papam habere assistentiam infallibilem Spititûs sancti, ne erret, quando è Cathedra Petri, dubia fidei & morum resolvit, & toti Ecclesiæ unam partem credendam proponit, ut dogma Catholicum & à Deo revelatum; & oppositum damnat, ut hæreticum, vel erroneum. Nam si Pontifex tunc erraret, omnes fideles possent, imo tenerentur errare in materia fidei; quia omnes tenentur in re dubia inter Catholicos se conformare judicio supremi Pastoris & Doctoris, dubium definientis & determinantis. Hæc enim obedientia debetur Christi Vicario, ratione Primatus sui in universa Ecclesia. Ut enim sapienter scribit P, Valentia. tom. 3 col. 199. *Non aliud nomine ejus Primatus intelliginius, quam talem authoritatem, cui omnes fideles in utroque foro, interno & externo, parere debent, in iis quæ spectant,*

ſtant, vel ad cultum, vel ad fidem, id eſt in ſalutis negotio. Unde, ſicut inter omnes Catholicos eſt certum, Romanum Pontificem habere Primatum in Eccleſia Dei; ita certum debet eſſe inter ipſos, Romano Pontifici, determinanti fidei & morum controverſias, & præcipienti quænam pars tenenda ſit, omnes obedire debere. Unde ſi ille erret in definiendo, omnes errabunt in credendo, quod ille credi præcipit. Cum ergo impoſſibile ſit, totam Eccleſiam errare in credendo; impoſſibile eſt, ſummum Pontificem errare, in definiendis & determinandis fidei & morum controverſiis.

§. XVI.

Certum eſt, regimen à Chriſto inſtitutum in Eccleſia ſua eſſe monarchicum: inde neceſſario infertur, Romanum Pontificem, ut ſupremum Eccleſiæ Monarcham, eſſe ſupremum controverſiarum fidei Iudicem, ejuſque proinde judicium eſſe irreformabile à Concilio.

CCXIV Chriſtum inſtituiſſe regimen abſolute monarchicum, in quo ſuprema authoritas ſit penes unum, ad quem majores cauſæ referantur, licet aliqua Ariſtocratia

ſtocratia temperatum; eſt adeo commune, ut Cardinalis Bellarminus, lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 5; & Andreas Duvalius, in tractatu de ſuprema Romani Pontificis in Eccleſiam poteſtate, part. 1. q. 2. pag. mihi 40, teſtentur, *in hoc aſſerendo* Authores *Catholicos convenire omnes*; & eſt adeo certum, ut eximius Doctor P. Franciſcus Suarez, Diſp. 9. de fide ſect. 6. numero 8, affirmet, id eſſe *de fide*; & ipſe Joannes Gerſon, in Tract. de ſtatibus Eccleſiæ conſiderat. 1, *Schiſmaticum* & *hæreticum* appellet *eum*, qui *negaret, ſtatum Papalem inſtitutum eſſe à Deo ſupernaturaliter & immediate, tamquam habentem Primatum monarchicum & regalem in Eccleſiaſtica Hierarchia.* Idem docet, in lib. de poteſt. Eccleſiæ conſiderat. 10; & in libro de auferibilitate Papæ conſiderat. 5; & Duvalius dicit, hoc ita *certum* eſſe, *ut à quopiam citra fidei jacturam negari non poſſit*: ipſaque Univerſitas Pariſienſis cenſuravit ut hæreticam doctrinam Marci Antonii de Dominis, qua, lib. 2. de Republica cap. 3. n. 3, aſſeruit, *Chriſtum non inſtituiſſe in Eccleſia ſua gubernationem monarchicam, ſed per multos miniſtros, ſine uno Monarcha mortali*

regere

regere perfecte & gubernare Ecclesiam, ut refert M.Bail in summa Conciliorum, tom. pag. 82 83.&84.

CCXV Veritatem hanc de Monarchia spirituali Romani Pontificis, non minus nervose quam eleganter probat Pius secundus Papa, in Bulla retractationum. Nobis sufficiat rationem proponere, qua id probat D. Thomas, 4 contra gent.cap.76. nu.3. *Quia nulli dubium esse debet, quin Ecclesiæ regimen sit optime ordinatum; utpote per eum dispositum, per quem Reges regnant, & legum conditores justa decernunt; optimum autem regimen multitudinis est, ut regatur per unum: quod patet ex fine regiminis, qui est pax. Pax enim & unitas subditorum est finis regentis: unitatis autem congruentior causa est unus, quam multi. Manifestum est igitur, regimen Ecclesiæ sic esse dispositum, ut unus toti Ecclesiæ præsit.* Et num.4. *Ecclesia militans ex triumphanti Ecclesia per similitudinem derivatur. Unde & Ioannes in Apocalypsi vidit Hierusalem descendentem de cælo: & Moysi dictum est, quod faceret omnia secundum exemplar ei in monte monstratum. In triumphanti autem Ecclesia unus præsidet, qui etiam præsidet,*

in

in toto universo, scilicet Deus. Dicitur enim Apocalyp. 21. Ipsi populus ejus erunt, & ipse cum eis erit eorum Deus: *Ergo & in Ecclesia militante unus est, qui præsidet universis.*

CCXVI Hinc aperte deducitur, Romanum Pontificem, ratione sui Primatus & Monarchiæ spiritualis, esse supremum controversiarum fidei Judicem, à cujus sententia non sit appellatio ad tribunal fidei superius. Evidens enim apparet, vel in Ecclesia Christi non esse supremum aliquod tribunal fidei seu supremum controversiarum fidei Judicem, vel hoc munus competere supremo Principi & Monarchæ spirituali, qui toti Ecclesiæ præest; à sententia enim supremi Monarchæ non est appellatio ad alium Judicem in illa communitate, in qua ipse est supremus Princeps & Monarcha. At certissimum est, dari in Ecclesia supremum controversiarum Judicem, ut probatum est, & à priori ostendit D. Thomas, cont. gent. cap. 76. n. 2. Nam de fide est, Ecclesiam esse unam, ut constat ex Symbolo, *Credo in unam sanctam Ecclesiam. Iam ad unitatem Ecclesiæ,* ait, *requiritur, quod omnes fideles in fide con-*

ve-

veniant; circa ea vero, quæ fidei sunt, contingit quæstiones moveri; per diversitatem autem sententiarum divideretur Ecclesia, nisi in unitate per unius sententiam conservaretur. Exigitur ergo, ad unitatem Ecclesiæ conservandam, quod sit unus qui toti Ecclesiæ præsit. Manifestum est autem, quod Christus Ecclesiæ in necessariis non deficit, quam dilexit, & pro ea sanguinem suum fudit; cum & de Synagoga dicatur per Dominum, Esaiæ 5, Quid ultra debui facere vineæ meæ, & non feci? *Non ergo dubitandum est, quin ex ordinatione Christi unus toti Ecclesiæ præsit.* Hæc ille. Nec item est dubitandum, quod præsit cum authoritate infallibili. Nam si hanc non haberet, non posset uuitatem fidei conservare; sed potius foret causa, ut Ecclesia tota erraret: supremus enim Magistratus, cui in causa fidei omnes tenentur obedire; seu supremus Magister, quem è Cathedra loquentem omnes tenentur audire, si erret, causa est ut omnes errent.

§. XVII.

Solvitur objectio, contendens judicium Romani Pontificis in controversiis fidei posse reformari à Concilio generali, quamvis ille sit Monarcha spiritualis.

CCXVII At objicies, ex eo quod gubernatio, à Christo instituta in Romano Pontifice, sit Monarchica; non sequi, quod Papa sit supra Concilium generale; sed satis esse, quod sit supra singulos fideles, & supra omnes Prælatos divise. Nam ut probat P. Suarez, tom. 4. de Religione Societatis in particulari lib. 10. cap. 1; regimen Societatis est per modum Monarchiæ: idque constat ex Constitutione Gregorii XIV, *Ecclesiæ Catholicæ*, in qua sic summus Pontifex loquitur. *Quoniam ratio ipsa docet, & Ignatius fundator prudenter animadvertit, ad hoc ut Societas bene gubernetur, valde expedire, ut Generalis omnem habeat in ea authoritatem ad ædificationem, ex qua præter cætera quàm plurima, illud sequetur commodi; ut universus Ordo ad Monarchicam gubernationem compositus, maximè servetur unicus; ipsiusque*

suisque membra, per universum orbem dispersa, per omnimodam hanc subordinationem suo capiti colligata, promptius atque facilius à summo Christi in terris Vicario; ad varias functiones, juxta eorum peculiarem vocationem ac speciale votum, dirigi ac moveri poßint. Hæc Pontifex.

CCXVIII Quare Generalis Societatis est in hac Religione Monarcha quidam spiritualis, quoad potestatem & authoritatem distribuendi officia, & admittendi ad Professionem religiosam, & multa alia: ex eo autem, quod hanc Monarchiam habeat, solum sequitur, quod sit supra omnes Rectores & Provinciales divisive; non autem, quod sit supra omnes collective, quando sunt coacti in Congregationem generalem, & per suffragia res Religionis disponunt. Ergo pariter ex eo, quod Papa sit Monarcha spiritualis, solum sequitur, quod sit supra reliquos omnes Episcopos divisive, quando non sunt convocati ad Concilium generale; non autem quod sit supra illos collective sumptos, & quatenus res fidei & morum definiunt & statuunt, per majorem partem suffragiorum. Ergo stat, Papam esse Monarcham spiritualem in tota

Ecclesia, quin propterea sit supra totam Ecclesiam, dum est convocata in Concilium generale; ac proinde componitur cum Monarchia spirituali, quod sit infra Concilium generale. Si autem sit infra Concilium, poterit ejus definitio in dubiis fidei reformari per definitionem Concilii generalis.

CCXIX Respondeo, cum Patre Suarez, eo l.10 c.1 n.14, magnam esse differentiam inter Monarchiam Societatis & Monarchiam Ecclesiæ. Nam regimen Ecclesiæ reducitur ad unum summum Prælatum, qui non solum nulli alteri homini in terris, verum qui nec alicui communitati subjectus, est supra totam Ecclesiam; non solum divisim quoad singulos, sed etiam collective quoad universitatem. Quia Christus Petrum, ejusque successorem Romanum Pontificem, suum in terris Vicarium constituit; illumque constituit in sui absentia corporali & visibili, caput visibile corporis militantis Ecclesiæ; summumque Pastorem totius sui ovilis fecit; ut constat ex Euangelio Matth.16: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & tibi dabo claves regni cælorum*; & Joan.21, *Pasce oves meas*; & Luc.22, *Confirma fratres*

tuos. Et cum ſint in Euangelio tam clari textus, ex quibus Concilia & Patres atque Doctores ſtatuunt, Papam eſſe ſupra totam communitatem Eccleſiæ; nullus eſt textus, ex quo probari poſſit, Concilium, ut contradiſtinctum à Papa, eſſe ſupra illum. At Præpoſitus Generalis Societatis, non ſolum habet ſuperiorem perſonam, cui ſubjectus ſit, ſcilicet Pontificem (quod ex generali ratione Religionis Chriſtianæ, & ex ſpeciali ſtatus Religioſi, & ex ſpecialiſſimo Societatis Jeſu, neceſſarium eſt) ſed etiam eſt ſubjectus ipſi Societati, à qua dirigi & corrigi, & (ſi neceſſe ſit) puniri & deponi poteſt; ut conſtat ex Conſtitutionibus Societatis, & ex Bullis Apoſtolicis; unde part. 10 conſtit. §. 8 dicitur; *Refert etiam magnopere, ſi Præpoſiti particulares in ſibi ſubditos, & Generalis in particulares* (ſcilicet Præpoſitos) *& Societas in Generalem multum poteſtatis habeat; ita ut omnes ad bonum omnia poßint, & ſi male agerent omnino ſubjecti ſint.*

CCXX Ratio autem differentiæ eſt clara: Quia Papa, non ab Eccleſia, ſed immediate à Chriſto poteſtatem Papalem habet; quæ res eſt adeo certa, ut idem eximius Doctor

Franciſcus Suarez, diſp.10 de fide ſec.3 n.7, dicat, hanc concluſionem eſſe certam de fide. Quia de fide eſt, Chriſtum in Petro inſtituiſſe dignitatem ſummi Pontificis & Vicarii ſui in terris: rurſus de fide eſt, Chriſtum non fundaſſe eam dignitatem, ut in Petro finiretur, ſed ut tranſiret ad ſucceſſores Petri: ac proinde de fide eſt, Chriſtum voluiſſe, ut aliquis Epiſcopus ſuccederet Petro in munere ſummi Pontificis & Vicarii Chriſti. Eſt autem certum omnino & evidens evidentia facti, illum Epiſcopum qui ſuccedit Petro in ſummo Pontificatu, non alium eſſe quam Epiſcopum Romanum. Unde certum omnino eſt, eſſe ſummum Pontificem & Vicarium Chriſti, illum hominem, de quo conſtat, eſſe legitime electum in Epiſcopum Romanum: de quo videndus eſt Bellarm. lib.2 de Romano Pontif. cap.12.

CCXXI Quare, ſicut Chriſtus fundans Eccleſiam, non dedit communitati ſeu Collegio Apoſtolorum poteſtatem eligendi caput, qui vice ipſius Chriſti poſt ejus aſcenſum in cælum viſibiliter gubernaret Eccleſiam; ſed ipſe Chriſtus immediate elegit Petrum in ſui Vicarium, qui viſibiliter guber-

naret

naret Ecclesiam post ascensionem suam: ita non dat nunc communitati Christianorum, vel communitati Episcoporum, vel alicui alteri communitati authoritatem instituendi Pontificem, seu concedendi alicui homini jurisdictionem Papalem; sed ipse per seipsum immediate communicat potestatem jurisdictionis Papalis illi personæ, quam Cardinales eligunt in Pontificem; sicut per seipsum communicat potestatem consecrandi corpus suum illi viro, quem Episcopus ordinat in Sacerdotem.

CCXXII Quare, quando de novo creatur Papa, personæ eligentes non communicant ipsi potestatem; sed designant personam, cui à Deo immediatè communicatur, ex vi primævæ institutionis factæ à Christo in persona Petri, ut latè explicat ipse P. Suarez, l.3 adversus Regem Angliæ c.2. Et idcirco nequit Ecclesia limitare potestatem Pontificis, nec unum constituere pro Oriente, alterum pro Occidente; quod certè posset, si semel potestatem jurisdictionis ipsi communicaret; sicut Episcopi possunt Sacerdotibus limitare potestatem jurisdictionis, quam ipsis communicant; non potestatem

consecrandi,quam immediatè ipsis Christus tribuit. Unde,licet possint Sacerdotibus præcipere,ne faciant Sacrum, ipsosque excommunicare;sua tamen prohibitione nequeunt efficere,ne verè consecrent corpus Christi,si verba consecrationis proferant supra legitimam materiam cum intentione consecrandi; quia potestatem consecrandi non accipiunt ab ipsis, sed immediatè à Christo.

CCXXIII Nec in toto Euangelio reperietur textus, ex quo verisimiliter probari possit, Christum tribuisse Ecclesiæ authoritatem instituendi potestatem Papæ in Petro vel in successoribus ejus. Et ratio à priori, cur Ecclesia hanc authoritatem non habeat, est; quia eam potestatem instituere propria authoritate, quâ aliquis utitur ut Vicarius alicujus Domini, ad nullum alium pertinet nisi ad illum Dominum, cujus ipse qui tali potestate utitur est Vicarius. At potestas Papalis, seu jurisdictio quam habet quatenus Papa, est potestas qua ipse Papa utitur, ut Vicarius Christi in terris; ergo potestatem istam instituere & conferre, ad nullum alium pertinet nisi ad Christum. Potestas ergo Papalis non est ex institutione humana,

na,

na,ſed divina;& immediatè à Chriſto communicatur illi perſonæ, quæ ritè eligitur in Epiſcopum Romanum.

CCXXIV Pontifex ergo, non ab Eccleſia, ſed immediatè à Chriſto habet poteſtatem. At Præpoſitus Generalis habet ſuam poteſtatem à Societate, juxta modum in ipſius Conſtitutionibus præſcriptnm, & à ſummis Pontificibus confirmatum. Unde Societas,in certis caſibus deſignatis in conſtitutionibus part.9 c.4,poteſt Generalem deponere; ac proinde non eſt mirum, quod Societas, quando eſt coacta in Congregationem generalem, ſit ſupra Præpoſitum Generalem, quamvis Eccleſia, quando eſt congregata in Concilio generali,ſit ſubjecta Pontifici, ſicut corpus ſuo capiti, & ſicut ovile ſummo Paſtori: quia Pontifex neceſſario retinet munus Vicarii Chriſti: ac proinde ſemper ſicut caput viſibile habet ſuperioritatem in reliquum Eccleſiæ corpus, repræſentatum à Concilio. Licèt enim Chriſtus,exiſtens in cælo, ſit inviſibile caput Eccleſiæ,in ipſam continuo influens per gratiã; caput tamen viſibile Eccleſiæ,quod externè illam gubernat Vice Chriſti, eſt Romanus

Pontifex. Est ergo evidens disparitas: quia constat manifeste ex Constitutionibus Societatis & ex Bullis Pontificum, Generalem à Societate accipere immediate potestatem, & Societati ut congregatæ esse subjectum: & contrarium constat ex Euangelio, ex Patribus, & ipsis Conciliis, Papam non accipere potestatem ab Ecclesia, sed immediate à Christo; nec subesse Concilio, sed illo superiorem esse; & Concilia ipsa hanc superioritatem agnovisse, dum ad valorem suorum decretorum recurrerunt ad confirmationem Pontificis: cum in Congregatione generali satis sit, decreta condi à majori parte, ut totam Societatem ligent, nec opus sit confirmatione Generalis ad ipsorum valorem.

CCXXV Nec fuit conveniens, ut Christus subjiceret Romanum Pontificem Concilio, sicut fuit conveniens, ut S. Ignatius in Constitutionibus, vel potius Sedes Apostolica eas confirmans, subjiceret Generalem Societati ad Conventum generalem convocatæ. Nam (ut inquit P. Suarez) *Pontifex, sicut singulari & excellentiori modo habet à Deo potestatem, ita habet peculiarem Spiritus sancti assistentiam, quæ potest supplere* *cu-*

cujuscumq; superioris directionem vel coactionem. Alii vero inferiores Prælati, sicut ab hominibus eliguntur, ita convenienter toti Communitati seu Congregationi generali subjiciuntur. Quod non fuerit conveniens, Christum Dominum Vicarium suum subjicere Concilio, probat factum ipsum; quia Christus illud fecit, quod melius,& convenientius erat Ecclesiæ suæ. Constat autem ex Euangelio, totum corpus Ecclesiæ subjecisse Romano Pontifici, ut capiti visibili Ecclesiæ.

CCXXVI. Idque ratio evincit. Nam Papa Princeps est Ecclesiæ totius, utpote Vicarius Christi: ergo in terris superiorem non habet. Probo consequentiam. Nam quia summus Princeps est Ecclesiæ, non potest judicari ab ullo Ecclesiastico Judice. Rursus: quia Respublica Ecclesiastica spiritualis est, ac proinde major ac sublimior quam ulla Respublica temporalis, ad summum Principem Reipublicæ Ecclesiasticæ pertinet, dirigere & judicare summũ Principem Reipublicę temporalis, non autem ab illo dirigi & judicari: alioqui rectus ordo & ipsa natura rerum perturbaretur. Ergo Papa in terris superiorem potestatem non habet, à qua judicetur.

CA-

Thaumaturgi, de quibus vide Basilium libro de Spiritu sancto, c.29; Gregorium Nyssenum in Vita ejus; Hieronymum de Viris Illustribus, & Eusebium ex versione Ruffini, lib.7 cap.25.

Quarto sæculo, habemus miracula Antonii, Hilarionis, Martini, Nicolai, & aliorum, scripta ab Athanasio, Hieronymo, Sulpitio, & aliis.

Quinto sæculo, habemus miracula plurima, quæ describit Augustinus facta suo tempore lib.22 de Civitate Dei cap.8.

Sexto sæculo, habemus miracula, quæ narrat Gregorius in Dialogis, ubi refert duo, facta à Romanis Pontificibus, Joanne & Agapito, lib.3 cap.2 & 3.

Septimo sæculo, miracula facta in Anglia à S. Augustino & Sociis, de quibus Gregorius l.9 epist.58, & Beda l.1 Hist. c.13. Item ab Oswaldo Rege per lignum Crucis l.3 c.2.

Octavo sæculo, miracula S. Cuthberti & S. Joannis in Anglia, teste Beda l.4 & 5 Hist.

Nono sæculo, miracula Tharasii, scripta ab Ignatio Nicæno. Item alia innumerabilia omnis generis, facta in civitate Suessionensi in traslatione reliquiarum S. Sebastiani Martyris,

tyris, quę facta est anno Domini DCCCXXVI, de qua vide Annales Francorum, scriptos summa fide ab Auctore qui illo ipso tempore floruit.

Decimo sæculo, miracula S. Romualdi, scripta à B. Petro Damiani. Item Wenceslai Regis Boëmorum, S. Udalrici, & S. Dunstani, de quibus vide Surium.

Undecimo sæculo, miracula S. Eduardi Regis & Virginis, S. Anselmi, Gregorii Papæ VII, & aliorum. Post illa undecim sæcula,

CCXXVIII *Duodecimo sæculo*, claruerunt in Ecclesia Catholica miraculis B. Malachias, & B. Bernardus. De Malachia Episcopo, Legato Pontificis Rom. sic scribit Bernardus in Vita ejus, postquam narravit multa miracula: *Quo*, inquiens, *antiquorum genere miraculorum Malachias non claruit? Si benè advertimus pauca ipsa, quæ dicta sunt; non Prophetia defuit illi, non revelatio, non gratia sanitatum, non mutatio mentium, non denique mortuorum suscitatio.* Beatus autem Bernardus, Monachus & Pater Monachorum, ac Romanis Pontificibus addictissimus, pluribus miraculis claruit quam ullus Sanctorum, quorum Vitæ scriptæ exstant. Nam una die

in

in Constantiensi diœcesi constat eum illuminâsse cæcos undecim, curâsse mancos decem, & claudos decem & octo, ut scribit Gotfridus, qui cum ipso vixit lib. 4 cap. 5, Vitæ ejus: & præterea omnes quinque libri plenissimi sunt miraculis, ut difficile sit eorum numerum inire.

CCXXIX *Decimo tertio sæculo*, claruerunt in Ecclesia Catholica multi, sed præcipuè B. Franciscus: cujus Vitam miraculis plenissimam scribit B. Bonaventura. Item B. Dominicus, cujus Vita, etsi negligentius scripta fuit, tamen constat, eum tres mortuos excitâsse. Claruerunt eodem sæculo miraculis B. Petrus Martyr, & B. Thomas ex Ordine Prædicatorum, & B. Antonius ac B. Bonaventura ex Ordine Minorum: de quibus vide Antoninum 3 par. hist. tit, 23 & 24. Et ad finem ejus sęculi claruit miraculis plurimis S. Cælestinus V, Pontifex Romanus, tam ante Pontificatum, quã postea; ut scribit in ejus Vita Petrus Cardinalis Cameracensis.

Decimo quarto sæculo, claruerunt miraculis etiam multi, sed præcipuè S. Bernardinus, S. Catharina Senensis, S. Nicolaus Tolentinas, de quibus vide Antoninum, ubi suprà.

Decimo quinto sæculo, claruit S. Vincentius vivus & mortuus miraculis plurimis, adeo ut B. Antoninus 3 part. hist. tit. 23 dicat, constare de XXXVIII mortuis per eum excitatis. Idem B. Antoninus eodem sæculo miraculis claruit, cujus vita exstat apud Surium.

CCXXX Denique *hoc nostro sæculo* claruit in primis S. Franciscus de Paula, plurimis miraculis, ut in Bulla exstat apud Surium. Claruit etiam in Indiis omni genere miraculorum Beatus Pater Franciscus Xaverius, Societatis Jesu Presbyter &c. Hucusque Bellarminus: sed de miraculis S. Francisci de Paula, & S. Francisci Xaverii postea seorsim agendum. Scripsit autem hæc Bellarminus an. 1583, quo secundus controversiarum ejus tomus primo in lucem prodiit. In istis autem centum & amplius annis, qui ab eo anno transierunt, usque ad tempus in quo hæc scribo, multi alii floruerunt in Ecclesia Romana Sancti, virtute & miraculis insignes, ut constabit cap. sequenti.

CCXXXI Quod autem in solis professoribus veræ Religionis miracula vera reperiantur, constat: quia miracula vera à solo Deo fieri possunt, ut ostendi lib. 1. cap. 2. & 3

Conv.

Conv. Mah. Deus autem miracula non facit per professores falsæ Religionis: quia vel facit miracula ad confirmandam veritatem doctrinæ, quam annuntiant Ministri ab eo missi ad introducendam vel conservandam veram fidem; vel ad illustrandam Sanctorum vitam: neutro autem modo potest facere miracula per professores falsæ Religionis. Non primo. Quia, ut demonstravimus lib. 1. cap. 3. cit. Deus non potest facere miracula in confirmationem doctrinæ falsæ, qualis est illa quam hæretici & alii professores falsarum sectarum disseminant. Non secundo. Quia cum miracula fiunt ad gloriam alicujus Sancti illustrandam, Deus per miracula illa ostendit, hominem illum esse vere Sanctum: nullus autem falsæ religionis professor potest esse vere Sanctus, dum falsam tenet religionem & caret vera; quia *sine fide impoßibile est placere Deo, & justus ex fide vivit*, ut docet Apostolus. Unde sine vera fide & vera religione, impossibile est, ut detur vera justitia & vera sanctitas.

CCXXXII Jam vero, quod Deus numquam tribuerit hæresiarchis vel falsis prophetis & sectatoribus falsarum religionum,

po-

potestatem faciendi vera miracula, probat Bellarm. eodem capite. Nam de Paganis certum est, illos vera miracula non fecisse; & certissimum, non potuisse facere in confirmationem suæ sectæ. Mirabilia autem quædam, quæ refert Valerius Maximus lib. 8, nimirum de statuis & brutis loquentibus, & de Virgine Vestali aquam cribro hauriente; & quod refert Marcus Tullius lib. 1. de Divinatione, de augure, qui novacula cotem scidit, facillime potuerunt fieri arte dæmonum, ut ostendunt D. August. lib. 10. de Civitate. cap. 16; & Tertullianus in Apolog. cap. 22. & 23. Deinde (ut ibi inquit Augustinus) *hæc atque alia hujusmodi nequaquam illis, quæ in Populo Dei facta legimus, virtute ac magnitudine conferri possunt.*

CCXXXIII In Synagoga, dum fuit vera Dei Ecclesia, & veram Dei fidem habebat, constat fuisse multa & magna miracula: at postquam Christus venit, & infelix ille Hebræus populus, negando Messiam sibi promissum, & oculos claudendo luci clarissimæ, veram fidem amisit; non habuit amplius ullum miraculum; & illud unum de piscina, quod adhuc durabat quando Christus prædicabat

cabat, poſtea omnino ceſſavit: quia jam non eſt amplius Dei populus, qui Deum in carne venientem, & tot miracula patrantem ad perſuadendam ſuam divinitatem, ſuſcipere noluit.

CCXXXIV De Mahumeto oſtendi in ſecunda parte Conv.Mah.lib.1.c.1.& l. 5. cap. 39, nullo miraculo potuiſſe probare, ſe eſſe Prophetam; imo, ad declinandam invidiam, identidem dicere ſolitum, Chriſto & Apoſtolis datam eſſe virtutem patrandi miracula ad exterminandam idololatriam, & unius veri Dei cultum introducendum; cæterum, quia tot editis miraculis id perficere non potuerunt; ſibi datum eſſe gladium, ut illo, & non lingua, veram Dei legem introduceret: ad conciliandam tamen ſibi authoritatem, quædam narrabat à ſe facta miracula, ſine teſtibus tamen, ut de falſitate convinci non poſſet. De falſis prophetis (inquit Bellarminus) & hæreticis non minus eſt certum, eos ſæpe miracula facere conatos, & ſemper ſpe ſua eſſe fruſtratos. Nota eſt hiſtoria Prophetarum Baal, qui ignem de cælo deducere voluerunt per invocationem Baal, nec tamem potuerunt: quod tamen

verus

ab iiſdem canibus diſcerpti ſunt, ſcribit Optatus Lib. 2. contra Parmenianum. De Timotheo Æluro Eutychiano ſcribit Theodorus lib. 1 collectaneorum; per multas noctes eum, habitu nigro indutum, per cellas Monachorum diſcurriſſe, dicentem, ſe eſſe Angelum à Deo miſſum; ut illis ſignificaret, ne Proterio (is erat vir ſanctus & Catholicus Epiſcopus Alexandriæ) communicarent; ſed ejus loco Timotheum Ælurum Epiſcopum deſignarent. De quodam Iconomacho ſcribit Paulus Diaconus, lib. ult. rerum Romanarum, eum in ſepulchro quodam incluſum, inde Conſtantinum Iconomachum laudibus in cælum vehere cœpiſſe, ut nimirum ita quaſi mortuorum reſponſis hæreſis confirmaretur. De noſtri ſæculi hæreticis idem omnino conſtat. Hactenus ibi Bellarminus, qui ſtatim narrat; quo pacto Lutherus & Calvinus conati ſint, ad conciliandam ſibi authoritatem, facere vel ſaltem apparenter miracula; & nihil inde retuliſſe, niſi ignominiam & confuſionem, quod nos commodius poſtea narrabimus.

CAPUT VIII.

Sextum caput id probandi, quia insignis sanctitas & gloria miraculorum, qua in Ecclesia Romana floruerunt multi viri & feminæ, postquam Lutherus & Calvinus ab illa recessere; cum interim isti novæ Ecclesiæ reformatæ, vel potius deformatæ, authores, nullis virtutibus nullisque miraculis fuerint insignes; manifeste probat veritatem Ecclesiæ Romanæ, & falsitatem sectæ Lutheranæ & Calvinianæ.

§. I.

Eo tempore, quo Lutherus ab Ecclesia Romana, tamquam à magistra errorum & synagoga sathanæ, publice discessit, Deus toti orbi Christiano per miracula S. Francisci de Paula, in ejus canonizatione publicata, manifeste ostendit, eam esse Ecclesiam suam sanctam.

CCXXXVII FLoruisse in Ecclesia Romana, postquam ab ea Lutherus secessit, viros & feminas, sanctitate & miraculis insignes, est evidens evidentia facti; & comprobatur, tum ex Bullis Canonizationis & Beatificationis, tum ex historia Ecclesiastica. Sed antequam eos enumeremus, oportet

oportet notare, paulo antequam Lutherus ab Eccleſia Romana apoſtataret, in ea obiiſſe S. Franciſcum de Paula, Ordinis Minimorum conditorem, *vitæ ſanctitudine illuſtrem, & miraculorum magnitudine, ac frequentia alterum Thaumaturgum*, ut loquitur Spondanus ad an. 1507, in quo Sanctus iſte obiit, ætatis ſuæ anno nonageſimo primo; qui proinde natus eſt an. 1416, cum Martinus Lutherus natus fuerit an. 1483, & obierit an. 1546, ætatis ſuæ 63; & cœperit contra Indulgentias prædicare an. 1517; & damnata fuerit ejus doctrina an. 1520, à Leone X, qui in Sanctorum Catalogum retulerat S. Franciſcum de Paula anno 1519: fueruntque proinde contemporanei, & Lutherus vigeſimum quartum agebat annum, quando S. Franciſcus de Paula obiit; & tunc ab Eccleſia Romana diſceſſit, quando ſummus Pontifex, motus fama ac comprobatione ingentium miraculorum, quæ S. Franciſcus tam in vita quam poſt mortem edidit, ipſum ſolenni ritu canonizavit.

CCXXXVIII Unde, quando Martinus Lutherus in Eccleſiam Romanam, tamquam in ſynagogam ſathanæ & adulteram Chriſti, debacchatus eſt; Deus ipſe evidens teſtimo-

nium

nium dedit de veritate fidei Catholicæ Romanæ, quam S.Franciſcus de Paula profeſſus eſt; publico & irrefragabili argumento condemnans vitam & dogmata Lutheri, vitam autem & doctrinam Sancti Franciſci comprobans. Lutherus, tamquam ſalaciſſimus hircus, in Commentario, quem an.1522 edidit de vita conjugali, docuit, verbum illud Dei, *Creſcite & multiplicamini, non præcepti modo vim habere, ſed & fortius & majus quiddam eſſe, adeoque Dei opus; quod impedire vel non exequi, prorſus non ſit in poteſtate noſtra; adeoque neceſſarium, quam edere & bibere, excernere & ejicere, dormire & vigilare: quapropter, ſi quis contra hanc neceſſitatem aliquibus votis, juramentis, pactove ſeipſum vinxerit, & ferreis, adeoque adamantinis nexibus ſeſe obligarit, id fruſtra eſſe*; idemque prorſus eſſe, ac ſi vir non maſculum, mulier non feminam ſe eſſe voveat, ut refert Spondanus ad an.1522 num.9. Et de ſeipſo teſtabatur, *ſe non magis à muliere abſtinere potuiſſe, quam à cibo & potu*: ita habet in colloquio menſali fol.400 & 526. At ſanctus Franciſcus de Paula perpetuam virginitatem ſervavit.

CCXXXIX Lutherus, in Libro de Libertate Chriſtiana, morem Eccleſiæ reprehendit,

imperantis abſtinentiam à carnibus certis temporibus,ut diebus Veneris & in Quadrageſima,& requirentis ad jejunium abſtinentiam à carnibus,& ab ovis,ac caſeo;quia nimirum,totus ventri deditus, delicias carnis quærebat; & eos cibos magis amabat, qui plus libidinem fovent. At *S. Franciſcus abſtinentia fuit admirabili : ſemel in die poſt ſolis occaſum reficiebatur; & ad panem & aquæ potum, vix aliquid ejuſmodi obſonii adhibebat, quo veſci in Quadrageſima licet:quam conſuetudinem, ut Fratres ſui toto anni tempore retinerent, quarto voto eos adſtrinxit*; eo ſpiritu ductus,quo mota eſt Eccleſia, ut certis temporibus abſtinentiam à carnibus imperaret, præſertim tempore jejunii ; ſiquidem jejunium indicitur ad cohibendam carnis concupiſcentiam, quæ circa delectationem gulæ, luxuriæque verſatur. Carnes autem terreſtrium & volatilium animantium magis nutriunt & delectant ex genere ſuo, quam cęteri cibi,cum ſint humanę carni ſimiliores. Inde enim & libentius appetuntur,& materiam generationis magis augent;unde ſtimuli carnis acriores oriri ſolent. Atque eadem fere ratio eſt ovorum & lactis: nam,ut San-

ctus Hieronymus ex ſententia veterum Ægyptiorum refert, libro ſecundo adverſus Jovinianum, *nihil eſſe videntur aliud ovum & lac, niſi caro liquida & ſanguis albus.* Sanctiſſimus ergo Franciſcus voluit ſuos alumnos perpetuo à carnibus & ovis abſtinere, ut ſic longius diſtarent à vitiis carnalibus gulæ & luxuriæ.

CCXL Lutherus fuit vir ſuperbiſſimus & ambitione plenus; at *Franciſcus humilitatem ſic coluit, ut ſe omnium minimum diceret, ſuoſque alumnos Minimos appellari voluerit.* Lutherus convivia & corporis delicias avide quærebat; at *Franciſcus rudi amictu, nudis pedibus incedens, humi cubabat.*

Jam videamus, pro quo Deus ſententiam tulerit, an pro Franciſco, an pro Luthero; cujus religionem & fidem ſibi gratam eſſe ſignificaverit, Lutheri an Franciſci? Loquantur facta; *nam, ſicut humana converſatio verbis, ita divina potentia etiam factis loquitur*, inquit Auguſtinus Epiſt. 49. Factis ipſis mirabilibus Deus manifeſte oſtendit, vitam Franciſci ſibi fuiſſe gratiſſimam, ac proinde ejus fidem & religionem fuiſſe veram. Nam multis & magnis miraculis ſervi ſui ſanctitatem

te-

testari voluit in vita; quorum illud imprimis celebre, *quod à nautis rejectus, Siciliæ fretum, strato super fluctibus pallio, cum socio transivit*. Etetiam post mortem: *Siquidem corpus ejus dies undecim insepultum, ita incorruptum permansit, ut suavem etiam odorem efflaret*; ut dicit Ecclesia. Idque inter continua, quæ fiebant ad illud, sanationum miracula, ut inquit Spondanus ex Bulla Canonizationis. At econtra in Luthero nullum signum sanctitatis apparuit; sed contra iniquitatis consummatæ argumenta visa sunt, ut postmodum magis constabit.

CCXLI Quis hîc non agnoscat singularem Christi providentiam erga Ecclesiam *suam*? Siquidem eodem tempore, quo Lutherus classicum incepit canere contra illam, & *scriptis* & verbo clamare, Ecclesiam Romanam synagogam sathanæ; & non esse illam, quam Christus fundavit, sed aliam plane diversam, vera fide vacuam & erroribus plenam; tunc per solennem canonizationem Francisci de Paula, in qua stupenda ipsius miracula toti orbi Christiano manifestata *sunt*, aperte demonstravit, Ecclesiam Romanam, cujus fidem tenuerat vir iste sanctus,

veram esse Christi Ecclesiam, sanctam, & immaculatam, utpote quæ nihil falsum credendum proponat, nihil injustum faciendum præcipiat aut consulat; licet multa supra rationem doceat.

§. II.

Conversio Sancti Ignatii eo ipso anno, quo Lutherus declaratus est hæreticus, & instituta ab eo Religio, manifeste probat veritatem Religionis Catholicæ Romanæ, in cujus subsidium Deus novam hanc militiam misit.

CCXLII Postquam Lutherus ab Ecclesia discessit, floruerunt in Ecclesia Romana viri & feminæ, sanctitate & miraculis, in vita & post mortem illustres. Et imprimis manifeste Deus ostendit providentiam suam erga Ecclesiam, in fundatione Societatis Jesu. Nam 1521, quando Lutherus hæreticus declaratus est à Leone X, & publice cœpit venenum evomere contra fidem Catholicam; mirabiliter Deus convertit Ignatium de Loyola, à militia temporali ad spiritualem, *ut Dux eorum foret, qui portarent ejus sanctissimum nomen coram gentibus & populis; & infideles ad veræ fidei cognitionem inducerent,*

ac

ebelles hæreticos ad illius unitatem revo-
ent, suique in terris Vicarii authoritatem
enderent; ut loquitur Urbanus VIII, Pon-
x Maximus, in Bulla Canonizationis S.
atii. Siquidem in propugnatione Pam-
onensi accepto vulnere, cum graviter Ig-
us decumberet, ei apparuit S. Petrus,
m præcipua devotione colebat; & in
senti opitulatus est discrimine, ut postea
lesiam sanctam & Sedem suam Aposto-
n defenderet per se & socios: quod ita
nulate præstitit, *ut constans fuerit omnium*
iis, etiam Pontificio confirmatus oraculo,
m; sicut alios aliis temporibus sanctos vi-
ita Luthero ejusdemque temporis hæreticis,
itium & institutam ab eo Societatem obje-
. In eo anno 1521 Lutherus se recepit
castrum Wittenbergense, ut contra Ec-
am Catholicam scriberet; quem secess-
incredibili audacia suam Pathmon ap-
it. Et eodem anno in speluncam Manre-
e abdidit Ignatius, pœnitentiam acturus:
tempore, *homo litterarum plane rudis,*
irabilem illum composuit Exercitiorum li-
n, Sedis Apostolicæ judicio & omnium uti-
e comprobatum: qui, in omnibus suis no-

tis & documentis, eſt oppoſitus ſpiritui & doctrinæ Lutheri; & qui fuit officina & fornax, in qua tot gladii ad hæreſim debellandam formati ſunt, quot fuerunt Ignatii ſocii & diſcipuli, qui ab his Exercitiis ardentem charitatis flammam & zelum animarum hauſerunt. Et quia Lutherus initium fecit ſuarum hæreſum à pervicacia contra Sedem Apoſtolicam, ejuſque contemptu & inobedientia; S. Ignatius, cum impenſe flagraret Chriſti amore, eamque ob rem gloriam ejus & regnum omni ope toto orbe terrarum propugnandum ſuſciperet; *quaſi cohortem colligendam ſibi putavit, quam proprii ſacramenti religione Apoſtolicæ Sedi ſubjiceret; tum ut per hunc nexum plenior à Capite Chriſto, per Vicarium ejus, vitalis ſuccus ac vigor deſcenderet; tum ut, quemadmodum pervertendarum animarum hæretici initium faciunt à pervicacia, abſcindendiſque ab hoc corpore membris; ita ipſe convertendarum opus ab obedientia & connexione quam intima auſpicaretur*; ut inquit Hiſtoria Societatis, parte 5 lib. 9. n. 8: & ideo Religionem Societatis Jeſu, à ſe inſtitutam, ad tria conſueta, quarto addito circa miſſiones ſpecialis obedientiæ voto, Sedi Apoſtolicæ arctius adſtrinxit.

CCXLIII Qui consideraverit Societatis
[I]u fundationem, mediante milite, qui prima
dimenta grammaticæ inter pueros addi-
ere cœpit, cum triginta trium esset anno-
ım ; ejusque celerem per totum Orbem
[C]hristianum propagationem , cum tanta
ıorum reformatione ; manifestum habebit
rgumentum veritatis Religionis Catholicæ
[R]omanæ , ad cujus defensionem & propa-
[g]ationem novum hunc Ordinem mediante
[I]gnatio Deus instituit. Hanc singularem Dei
providentiam erga Ecclesiam suam notârunt
summi Pontifices, Gregorius XV, & Urba-
nus VIII, & scriptores plurimi hujus sæculi,
quos citat P. Daniel Bartoli in Vita S. Igna-
tii. Siquidem inter cætera S. Ignatii decora,
singulare hoc, ipsique proprium observâ-
runt; quod ex militia sęculi, ejus belli ductor
cælitus lectus sit, quo ad præsidium, vexata;
ad defensionem, laborans Dei Ecclesia, esset
magnopere usura. *In calamitoso* videlicet
Henrici per Angliam schismate; in Lutheri de-
sertione per Germaniam; in rebellione Calvini
per Galliam ; in extendendis per Castellæ &
Lusitaniæ Indias religionis veræ limitibus, quos
per Europam hæresis impiè arctârat. Fuitque

hoc Deo ab ortu Ecclesiæ solenne, ut effusis in campum, hæresum ducibus, apostatis, tyrannis, propugnatores opponeret; nunc quidem singulos, nunc in turmas digestos, ad hoc peculiari providentia evocatas. Sic olim Athanasium Ario, Basilium Eunomio, Iuliano Gregorium cognomento Theologum, Nestorio Cyrillum; Hieronymum & Augustinum Eluidio & Pelagio; ante annos demum quadringentos, Albigensium furori & grassantibus latè hominum vitiis, sanctissimorum Francisci & Dominici Patriarcharum familias geminas. Est certè dignum observatione, Ignatii ortus, conversio ad Deum, & conscripta ab eo Societatis instructio, publicis Ecclesiæ necessitatibus quam opportunè occurrerint. Quo enim anno Ferdinandus Castellæ Rex, cum Christophoro Columbo, de navigatione decernebat, quam hic novum in orbem ab se primum repertum instituit; eodem Ignatium Deus huic mundo dedit, ut barbararum tot gentium eruderatio & in Christo cultus, ejus tum operæ pretium, tum filiorum labor foret. Sexto vero post anno Orientem versus Vasco Gama, in detectas ab se Indias navigavit; quo item Xaverius nascitur, hoc est, 1497. Inde, post quatuor & viginti annos, Martinus Lutherus Vormatiæ, effrontem

ontem coram Carolo Quinto apostasiam pro-ssus, & post desperatam emendationem Vas-rgæ se abdidit; ubi novus Ioannes, novæ Path-os jactator ridiculus, præsentis veneni contra eligiosa vota librum scripsit; qui pestifera sui ctitatione, brevi cœnobia in solitudinem mu-avit. E contrario hunc ipsum in annum cecidit umanis ex rebus Ignatii fuga, votumque Deo ilitandi; ex quo, receptis post curatum vulnus orporis viribus, Manresam secessit; ubi clara luce æternæ veritatis, libellum composuit piritualium Exercitiorum; cujus, ut dicetur, irabili ductu, & suam ipse sacram familiam ollegit, & reliquas mirificè auxit. Una Igna-ius & Calvinus Parisiis agebant, una discipu-os & sequaces (quam diversi diversos!) lege-ant. Illic Fabrum sibi finxit Ignatius, qui vitę z doctrinæ suæ malleo (*verba sunt Florimon-i*) hæresin fortiter obtrivit. *Ibidem Calvi-us;* ait idem author, *alterum sibi Fabrum cu-it, insignem oppido suorum in fornacibus ha-esum Cyclopum ministrum. Henricus denique ctavus Angliæ Rex, qui valedicente munda-is Ignatio Defensor fidei gloriose fuerat ap-ellatus; eodem prima Societatis rudimenta arisiis designante, devoventeque illam defen-*

 sioni

sioni Ecclesiæ Christique Vicario, ab Ecclesia sese ejusque capite Rom. Pontifice penitus abscidit, anno 1534: & pœna capitis eradi Papæ nomen, & ne in quibuscumque libris chartisque legeretur, edixit.

§. III.

Catalogus Sanctorum, qui in Ecclesia Romana floruerunt, post apostasiam Lutheri.

CCXLIV Floruerunt autem, postquam Lutherus contra Ecclesiam rebellavit, viri & feminæ, sanctitate & miraculis illustres in vita & post obitum; ita ut Sanctorum Confessorum nullum forsan seculum, post tempora Ecclesiæ primitivæ, feracius & fæcundius fuerit. Loquor autem dumtaxat de iis, quorum sanctitas ab Ecclesia est declarata, vel per canonizationem solennem, vel saltem per beatificationem. Imprimis ab eo tempore floruerunt in Ecclesia Prælati, zelo, caritate, misericordia, sapientia, & rerum gestarum magnitudine insignes, S. Carolus Borromæus, S. Ecclesiæ Cardinalis & Archiepiscopus Mediolanensis; S. Thomas de Villanova, Archiepiscopus Valentinus

ex S. Augustini familia; S. Franciscus Salesius, Episcopus Genevensis, & B. Toribius Mogrobeso, Archiepiscopus Limensis. Extra statum Episcopalem multi magnique sancti floruerunt. Ex sacra Prædicatorum familia, S. Ludovicus Beltran, & S. Rosa: ex sacra S. Francisci Religione, S. Petrus de Alcantara, B. Franciscus Solanus, & B. Felix de Cantalicio: ex ordine Carmelitano, S. Theresia de Jesu, S. Maria Magdalena de Pazzis, & B. Joannes de la Cruz: ex ordine Clericorum Regularium Theatinorum, S. Cajetanus & B. Andreas Avelinus: ex Congregatione Oratorii, ejus Fundator S. Philippus Nerius: ex hac minima Societate Jesu, S. Ignatius ejus Fundator; S. Franciscus Xaverius, Indiarum Apostolus; S. Franciscus de Borgia, ex Duce Gandiæ tertius Societatis Generalis; B. Stanislaus Kostka, & B. Aloysius Gonzaga; præter alios multos, de quorum Beatificatione apud Sedem Apostolicam agitur.

CCXLV Horum Sanctorum tam insignia sunt veræ caritatis & sanctitatis argumenta, tam insignia opera, tam manifesta Spiritus sancti charismata, tam conspicua miracula; ut nullus homo, veri Dei cognitionem habens, pos-

possit dubitare, hos homines fuisse Deo charos. Una Theresia de Jesu, tam heroicæ sanctitatis admirandæ monumenta reliquit, ut stupidus sit, qui non videat, non potuisse debilem feminam talia opera facere, nisi virtus & sapientia Dei in illa inhabitasset.

§. IV.

Concluditur ex dictis, solam Ecclesiam Romanam, in qua semper fulget gloria miraculorum, esse veram Christi Ecclesiam.

CCXLVI ILlatio est manifesta. Quia cum evidens sit, Deum, summè bonum & sapientem, velle ut omnes homines rectè vivant, & ipsum colant, eo modo quo ipse vult coli: & certum omnino sit, Deum habere in mundo aliquam fidem & religionem, in qua & per quam homines salvari possint; & velle, ut ad ipsam veniant, ut illum in ipsa colant, prout ipse vult coli: hæc non potest esse alia, quam illa, in qua Deus tot miracula per singula sæcula patravit. Per hæc enim miracula loquitur Deus, & clamat, in illa Religione, & per illam se velle coli; in qua tot miracula operatur; nec fieri

fieri poteſt, ut ipſe veram religionem deſtituat omni miraculo, & falſam ornet tot & *tantis*, quot & quanta in Religione Catholica per ſingula ſæcula operatus eſt. Miracula *enim* ſunt, quaſi ſigilla quædam & teſtimonia, quibus vera Religio comprobatur. Cum *enim* hæc habeat myſteria, quæ ſunt ſupra captum mentis humanæ, nequit ſolis rationibus perſuaderi; ſed opus eſt quibuſdam argumentis ſupernaturalibus, quibus mentes hominum convincantur: hæc autem ſunt miracula. Ergo cum hæc in ſola Eccleſia Catholica, & non in ulla hæreticorum ſecta reperiantur; ſequitur, ſolam Eccleſiam Catholicam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, & non ſolum fuiſſe veram Chriſti Eccleſiam in illis primis ſæculis, in quibus ejus cultores & prædicatores tot miraculis claruerunt; ſed etiam in his poſteribus, in quibus eadem gloria refulſit. Unde merito Auguſtinus, lib. de utilitate credendi c. 17, & libro contra epiſtolam fundamenti c. 4, dixit, teneri in Eccleſia vinculis miraculorum; & Richardus de S. Victore, lib. 1 de Trinit. c. 2, audet dicere: *Domine, ſi error eſt quod credimus, à te decepti ſumus: iſta enim in nobis iis ſignis*

signis & prodigiis confirmata sunt, quæ non nisi à te fieri potuerunt. Unde, sicut impossibile est, Deum homines decipere, ita impossibile est, esse falsam Religionem Catholicam Romanam, ad quam amplectendam Deus tot miraculis homines invitat.

CAPUT IX.

Septimum caput idem probandi, quia parallela comparatio inter Martinum Lutherum, Ecclesiæ reformatæ primum Authorem, & Franciscum Xaverium, Ecclesiæ Romanæ propagatorem, manifeste ostendit, Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam; Ecclesiam vero Lutheranam & Calvinianam, & alias inde ortas, non esse nisi synagogas sathanæ.

CCXLVII Hanc comparationem instituit Cardinalis Bellarminus l.4 de notis Ecclesiæ c.14. Postquam enim narravit miracula aliqua ex iis, quæ postea authentice comprobata sunt, & in Bulla Canonizationis ejus continentur, & referuntur per compendium in ipsius Lectionibus, de paralyticis, surdis, mutis, & cæcis curatis, de mortuis resuscitatis, & de incorruptione corporis;

poris; ſiquidem demortui cadaver, viva calce per multos menſes bis obrutum, ſed penitus incorruptum, odore & ſanguine manavit; & ubi Malacam delatum eſt, peſtem ſæviſſimam confeſtim extinxit. Poſtquam, inquam, hæc Bellarminus breviter inſinuavit, ſtatim ſubjungit: Conferantur iſta cum Lutheri vita, & morte. Lutherus deſerit monaſterium, ducit uxorem poſt votum continentiæ, bellum indicit Papæ; Franciſcus ingreditur Ordinem religioſum, ſervat diligentiſſime votum continentiæ, obligat ſe Papæ voto obedientiæ peculiari, & ab eo miſſus in extremas mundi ras proficiſcitur. Certe iſti contrariis itinebus incedunt, ut neceſſe ſit alterum eorum errare à recta via. Quis poterit melior eſſe dex quam Deus, qui ſcrutatur renes & rda? Quomodo autem potuit Deus aperſ ſententiam ſuam explicare, quam triendo uni donum ſingulare miraculorum, onſervando corpus ejus præter naturæ nem perpetuo incorruptum; cum interim ne unam quidem muſcam excitare pot, & corpus ejus præter naturæ etiam em ſubito putreſcere cœperit; idque e, quando gelu omnia rigebant; & ita pu-

ortatu S.Ignatii à Paulo III Pontifice summo S.Franciscus Xaverius ad Indias, cum Apostolici Nuntii potestate; vel mediate, quando mittuntur ab Episcopis constitutis à summo Pontifice. Alia extraordinaria, quando immediate mittuntur à Deo, sicut missus est Moyses, ad liberandum populum suum de captivitate Pharaonis; & missus est Christus Dominus ab æterno Patre, ad redimendum genus humanum; & Apostoli missi sunt à Christo, ad prædicandum Euangelium. Sicut autem, qui mittuntur missione ordinaria, debent ostendere litteras patentes Prælatorum, quibus constet de legitima authoritate: ita qui mittuntur missione extraordinaria à solo Deo, debent ostendere sigillo Dei proprio, se ab ipso missos; sigillum autem Dei sunt miracula. Unde, per miracula & vitæ sanctitatem debent probare, se missos esse à Deo. Non enim sufficit, quod ipsi dicant, se missos esse à Deo: nam omnes seductores & hæresiarchæ palam hoc dicebant; sed debent ostendere litteras patentes, id est, operibus miraculosis & virtutibus insignibus probare, se missos esse à Deo. Unde cum Deus Exod. 3. apparuisset Moysi, ilique

lique intimaſſet miſſionem; *Mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Iſrael de Ægypto*; & ille cap. 4. ſe excuſans diceret; *Non credent mihi, neque audient vocem meam, ſed dicent, Non apparuit tibi Dominus:* dedit ei poteſtatem faciendi miracula, quibus probaret ſe miſſum à Deo, *Ut credant*, inquit, *quod apparuerit tibi Dominus.* Et Chriſtus, mittens Apoſtolos ſuos ad prædicandum Matth. 10 dixit: *Euntes prædicate, dicentes, Appropinquavit regnum cælorum: infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmonia ejicite.* Unde Marci ultimo dicitur: *Illi vero profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis*; & Hebr. 2. *conteſtante Deo ſignis & virtutibus.*

CCL Ipſeque Chriſtus, ut probaret, ſe eſſe Filium Dei, à Patre miſſum ad redimendum genus humanum, tanta & tam manifeſta edidit miracula, ut omnino inexcuſabiles reddiderit Judæos, qui illum recipere noluerunt. Unde Joan. 15. v. 22. dixit: *Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis; peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Si opera non feciſ-*

ſem

eis, quæ nemo alius fecit; peccatum non habent; nunc autem & viderunt, & oderunt & me & Patrem meum. Ut autem exponit ibi Toletus, propterea Christus dixit: *Quæ nemo alius fecit*; quia nec tot, nec tanta ullus alius operatus est. Qui igitur ei non crediderunt (infert ille) infideliores fuerunt graviusque peccarunt, quam qui Prophetis & Moysi ipsi fidem non habuerunt: *nemo enim eorum tot nec tanta operatus est.* Unde Augustinus, l.22 de Civitate c.8, dicit, *miracula fuisse necessaria, ut mundus crederet*; cujus dictum expendi l.1 c.8, Manuduct. ad Conv. Mahum.

§. II.

Ex dictis infertur, Lutherum & Calvinum non fuisse missos à Deo, ad prædicandum sua dogmata.

CCLI Ex præmissa explicatione infertur, Lutherum & Calvinum, aliosque novatores, à se ipsis venisse ad prædicanda sua dogmata; vel potius à diabolo missos, non autem à Deo. Quia nec eorum missio fuit ordinaria, mediante mandato alicujus Ecclesiastici Prælati legitimi; siquidem ab Episcopis Catholicis missi non sunt, contra quorum fidem

fidem prædicabant, nec erant alii à quibus mitti possent legitime: nec fuit extraordinaria & immediate à Deo, ut ipsi dicebant; passim vociferantes, se missos esse immediate à Christo extraordinario modo, sicut missi sunt Prophetæ. Oportebat namque signis & miraculis, insigni vitæ sanctitate & mundi contemptu, hoc probare; quod longe fuit ab istis novatoribus, qui superbia, ambitione, maledicentia, luxuria pleni fuêre: & ad tam peregrinam & tam exoticam doctrinam, omnino contrariam ei, quam saltem per novem vel decem sęcula ex ipsorum confessione totus orbis Christianus crediderat, opus erat miraculis, & magnis miraculis, aliisque supernaturalibus signis, quibus persuaderent, se non esse impostores. Ut enim ponderat optime P. Lessius, cum ex Scripturis Matt. 24 Marci 13, 1 ad Tim. 4, 2 ad Tim. 3, 2 Petri 2, constet, novissimis temporibus multos pseudoprophetas venturos, qui jactent se à Deo missos, eosque Dominus attente cavendos jusserit; nemo novus admittendus est, qui suę missionis πληροφορίαν & plenam fidem non fecerit, sed omnes suspecti habendi. Atqui non possunt ullo modo hanc πληροφορίαν fa-

ere, niſi divinis ſignis; ut ſunt miracula, ædictio futurorum, revelatio abſcondito-m &c. hæc enim cum rerum creatarum n ſuperent, manifeſtum eſt eſſe à Deo: nde ſunt veluti litteræ patentes, Dei ſigillo ſignatæ, quibus miſſio divina probatur.

CCLII. Hinc quotquot à Deo umquam mmediate miſſi ſunt ad populum docen-um, miraculis vel aliis ſupernaturalibus ſi-nis inſtructi venêre, quibus eorum miſſio opulo eſt manifeſtata. Sic Moyſes, filios raël educturus ex Ægypto, eiſque Legem laturus, cum maxima miraculorum poteſta-e venit, & innumera vel ipſe fecit, vel Deus circa ipſum, toties ei ſub viſibili ſpecie appa-rendo, exhibuit. Sic omnes Prophetæ, vel miraculis, vel occultorum revelatione ſuam miſſionem probarunt. Idem fecit ipſe Domi-nus Prophetarum: qui etſi clare ex Scriptu-ris convincere poſſet, ſe Meſſiam eſſet; idque etiam teſtimonio Joannis Baptiſtæ ſatis poſ-ſet conſtare; tamen plurimis miraculis, ſtatim initio prædicationis, ſe à Patre miſſum ad hominum ſalutem oſtendit; & Phariſæis, odio ipſius credere nolentibus, dixit, ut ſi ipſi propter ſe credere nollent, ſaltem operum

magni-

magnitudine convicti crederent. Pari modo omnes Apostoli, apud Judæos & Ethnicos, multis miraculis suam missionem probarunt. Denique idem fecêre variarum gentium primi Doctores, qui illos ex paganismo ad fidem nostram traduxere. Quare cum isti novi prophetæ dicant, se missos immediate à Deo, si id miraculis & signis supernaturalibus non confirment, sicut omnes alii proxime à Deo missi fecêre, non sunt ullo modo audiendi.

§. III.

Lutherus & Calvinus sibi per miracula authoritatem conciliare tentarunt, sed irrito conatu.

CCLIII Constat autem manifeste, Lutherum & Calvinum sæpe tentasse miraculum facere, & numquam ex hoc conatu aliud reportasse, quam ignominiam & confusioné, ut late ostendit Bellarm. l.4 de notis Ecclesiæ c.14. *Nam imprimis* (inquit) *Lutherus bis tentavit miraculum facere: voluit aliquando de quadam discipula sua diabolum ejicere, sed periculum fuit, ne ipse à dæmone occideretur. Vide Staphylum, qui interfuit, in Absoluta responsione.* Rursum (ut scribit

: Joannes Cochlæus in actis Lutheri anno
23.) Neſeum, in Albi miſere ſubmerſum,
e miraculi Lutherus vanis immurmura-
onibus fruſtra in vitam revocare tentavit.
ed quamvis viventi miracula non ſucceſſe-
nt, idem tamen poſt mortem miraculo inſi-
ni claruit: nam ejus cadaver, cum deferretur
n media hyeme, quo tempore corpora mor-
ua in multos dies conſervari ſolent, & eſſet
nclusum in arca ſtannea optime clauſa, ut
Wittembergæ ſepeliretur; tam tetrum odo-
rem ſpirare cœpit, ut nemo eum ferre po-
tuerit: proinde coacti fuerunt corpus relin-
quere in itinere. Vide hiſtoriam de morte
Lutheri, quæ ſolet annecti libro Cochlæi de
vita & actis ejuſdem Lutheri.

CCLIV Aliud miraculum refert Felicia-
nus Ninguarda in libro contra Annam Bur-
genſem, & Lindanus in Dubitantio, & Alanus
l. 6. Dialogorum cujuſdam Miniſtri, qui in
finibus Poloniæ & Hungariæ an. 1558, ex-
citare voluit hominem nomine Matthæum;
cui ipſe perſuaſerat, ut ſe mortuum finge-
ret, & revera mortuum effecit. Simile narra-
tur de Calvino ab iiſdem, ſed fuſiùs ab Hie-
ronymo Bolſeco in vita Calvini c. 13, ex quo
huc pauca inſerere placuit.

§. IV.

Machinatio Calvini, ut populo persuaderet, se mortuum suscitâsse: & quam confusionem inde tulerit.

CCLV PRæterire, inquit, non debeo vafram ejus & subtilem machinationem, qua tum usus est, cum quemdam, cui Bruleo nomen, & patria Ostunum, in vitam revocare cogitaret; molireturque, ut sancti atque gloriosi Dei Prophetæ, miraculorumque patratoris nomen sibi & famam pararet. Historia talis est: Is, quem dixi, Bruleus Ostuno Genevam demigrârat, & cum inops esset ipse & uxor ejus, Calvini gratiam aucupabantur, ut ei commendati, peculii pauperum fierent participes. Eis Calvinus vitæ subsidia benignè pollicetur, si ipsi contrà suam operam sibi non negarent ad rem quamdam, quam per eos fieri vellet: sed opus esse fide, & magna taciturnitate. Vicissim illi ad id, quod jubere vellet, promptos se offerunt; & quemadmodum à Cavino instructus fuerat, miser hic Bruleus morbum simulat. Ministri pro concione populo commendant,

: precibus juvarent, & eleemoſynis pauper-
ıti ſuccurrerent. Non diu poſt perſonam
ıortui induit, & mortuum ſe ſimulat. Hîc
Calvinus, clam admonitus, quaſi tum om-
ium rerum ignarus, deambulatum prodit,
ed comitatus magnâ catervâ amicorum.
Poſtquam eo ventum eſſet, ubi clamores &
ejulatus uxoris, quæ miſellam & deſolatam
egregiè exprimebant, exaudiret: quidnam
hoc eſſet, ſciſcitatus, domum ingreditur; ubi
in genua ipſe & reliqua caterva provolvitur,
precibuſque alta voce profuſis Deum obte-
ſtatur, potentiam ſuam, oſtendere, & mortuo
huic vitam reſtituere, gloriamque ſuam ſic
univerſo populo declarare vellet, ſimulque
manifeſtũ facere, ſe (Calvinum) peculiarem
ſibique gratum ſervum eſſe, & à ſe ad Euan-
gelici ſui miniſterii atque Eccleſiæ reforma-
tionem ſingulariter & vere vocatum; poſt
quas preces ad mortuum appropinquat, &
miſeri hominis manu apprehenſa in Dei no-
mine imperat, ut ſe erigat. Repetit iterum,
ſæpiuſque eoſdem ſermones, voce etiam al-
tius elevata. Quid fit? Neque audit, neque
loquitur, neque ſe commovet mortuus; ju-
ſto enim Dei judicio, qui fucos mendacia-

que deteſtatur, is qui ſe mortuum ſimulabat, verè eſſe mortuus repertus eſt. Et uxor, quidquid eum agitaret, quomodocumque impelleret, neque vocem extorquere, neque ut ſe commoveret, efficere potuit; ſed totus frigebat, rigebat totus. Quo animadverſo plorare, ululatus ſerio edere & ex animo cœpit uxor; & in Calvinum invecta, impoſtorem eum, ſicarium, latronem, qui maritum interemiſſet, appellans, ex ordine rem, quo modo erat geſta, clara elataque voce expoſuit. Et infra: *Negent hoc quantum velint Calvini mancipia, exploratum & cognitum ſatis fuit, veritaſque rei probata, imo per ipſammet uxorem confirmata.* Poſſumus ergo his opponere, quod ait Tertullianus in libro de præſcript. *Si alium Deum prædicant, cur ejuſdem rebus & litteris utuntur, contra quem prædicant? Si eumdem, quomodo aliter? Alioqui probent ſe novos Apoſtolos: dicant Chriſtum iterum deſcendiſſe, & dediſſe eis virtutem eadem ſigna edendi. Volo igitur,* inquit, *virtutes eorum proferre, niſi quod agnoſco maximam virtutem eorum, qua Apoſtolos in perverſum æmulantur: illi enim de mortuis ſuſcitabant, iſti de vivis mortuos faciunt.*

Com-

CCLVI Comparemus hanc historiam cum veritate certissima de miraculis, à S. Francisco Xaverio in vita & post mortem patratis, quæ sunt tam manifesta, ut non nisi per summam obstinationem negari possint. Nota sunt omnibus ea, quæ post exactissimam comprobationem posita sunt ab Ecclesia in ejus lectionibus 3 Decembris: constatque, hunc novum Indiarum Apostolum in dono linguarum, in miraculis, & peregrinationibus, & laboribus pro Christo toleratis, fuisse primis Apostolis simillimum: & ideo Ecclesia testatur in Breviario Romano, Gregorium XV illum, *ubique terrarum novis maximisque fulgentem miraculis, Sanctis adscripsisse*. Et non solum ante canonizationem, solenniter celebratam anno 1622, sed post illam maxima edidit miracula. Unum satis celebre, quod totam Italiam, & Hispaniam, & totam Indiam habet testes, hîc referam eisdem verbis, quibus illud anno 1662 scripsit Neapoli, ubi accidit, P. Michaël de Elizalde nostrę Societatis, meus olim in Metaphysica magister, in celebri illo suo libro, *de forma vera religionis quærendæ & inveniendæ*, quæst. 27 à numero 478, & 487.

§. V.

Celebre miraculum S. Francisci Xaverii, patratum cum venerabili P. Marcello Mastrilli anno 1634.

CCLVII UNum hic non subticebo (inquit citatus Author) illudque præclarum, editum à Xaverio miraculum. Neapoli illud scribo, ubi non pridem gestum fuit; ubi testes multi supersunt; ubi coargui illudique possim, si vera haud narrabo.

Anno Domini 1634, Comite de Monte-Rey Prorege, in ipso ejus Palatio dies festus agebatur in honorem Conceptionis Deiparæ. Ex altaribus magnifice apparandis unius cura demandata est P. Marcello Mastrillo, nostræ Societatis Jesu Religioso, ex Mastrillorum illustri familia orto, notoque satis Neapoli, sed celebritatis plane finis mœstus; nam cum quidam in alto parietis peripetasmata refigeret, bilibris ei malleus per incuriam manu elabitur; atque in Marcelli caput cadens, eo illum ictu affligit, ut sensuum expers jacuerit, mortuo simillimus: sublatus mox inde manibus, curruique impositus,

fitus,ad collegium Neapolitanum,advehi-
. Peritiſſimi quidam medici atque chirur-
ıccerſuntur, vulnus examinant, conſul-
t, & communi ſuffragio lethale dicunt id
lnus, in quo curatio parum proficiat; cæ-
n hoc capiti tam eſſe noxium, ut leviora
oque ſint curatu difficillima. Mox æger
gna febri corripitur; os etiam nervorum
axatione obſtruitur. Ad extremum, aliis
actis Chriſtianorum officiis, vigeſimo ſe-
ıdo à vulnere die ſacro Oleo inungitur;
ına, ut moris eſt, à ſociis Patribus Deo
nmendatur; ad craſtinum expectatur
ıus.

CCLVIII Hæc inter,cum hora eſſet qua-
uarta noctis, diei Januarii tertii; Mar-
lus ſuo ſe nomine vocari ſentit; ſtantem
pe lectum videt Xaverium, veſte quidem
egrinantium adinſtar, vulgari ſatis; ſed
tu hilari & venuſto, quique deceret Cæ-
m. Rogatur, an mori, an ad Indiam ire
eſtaret? Quod mallet Deus, Marcellus
ondit. Tunc vero Xaverius votum nun-
are incipit; verba præit, quæ Marcel-
reſumeret; patriæ, amicis, conſangui-
s renuntiatum, renovata religioſa vota;
P 3 ad-

additum aliud de ſuo ad Indiam profectu; promiſſumque, ſe, ſi liceret, apud Barbaros mortem pro Chriſto ſubiturum. Adſtantes quidem ſocii Marcellum audiebant loquentem, & de graviſſimis rebus agere viſum; ſed in extremis vitæ anguſtiis delirare ſuſpicabantur, & quid eſſet, mirabantur magis, quam ut quidquam judicarent. Voto nuncupato, ſanctiſſimi ligni Crucis fruſtulum, quod apud ſe habebat, Xaverii juſſu Marcellus reverenter oſculatur, ac vulneri applicat. Tunc Xaverius eum bono animo eſſe jubet: valetudinem jam eſſe integram: & his dictis evanuit. Extemplo Marcellus in lecto erigitur; ſe ſanum dicit; viſa factaque memorat; veſtitur, è lecto exilit; cicatrix, pallor, imbecillitas abeunt; reſtituti capilli, ad vulneris curationem eraſi: ex numeroſiſſimo Collegio accurrunt cuncti; tum Marcellus, tum cæteri humi ſtrati Deo gratias habent: ſtupent, devotione lacrimiſque perfuſi: omnes Marcellus amplectitur, cibumque poſt ſumit, quo tamdiu ferme caruerat. Mox, à Superiore juſſus, omnia manu minutatim ſcribit, ſubſcribitque; & ſequenti die, quando funus expectabatur, coram magna frequen-

quentia(nam multi ad famam concurrerant) Sacrum facit, cæteraque proſequitur integræ valetudinis officia. Vix in tam patenti miraculo opus informatione fuerat; tamen ea juſſu Eminentiſſimi Archiepiſcopi exactiſſime facta; ac medici, chirurgi, teſtes Patres, omnes jurati miraculum teſtantur; repugnat nemo, & quaſi in meridiana luce cujuſcumque indolis vel affectionis homines conveniunt. Ad Indiam quantocius profectus, poſt innumera alia brevi peracta facinora, tandem anno 1638, Octob. 18, in Japonia Nangaſaqui pro fide torquetur, cruciatur, occiditur.

CCLIX Eram quidem eo temporis ego in Hiſpania; ut vero fatear ingenuè, ſatis licet hoc in genere incredulus, dubitare tamen de hoc miraculo numquam potui, iis momentis convictus plane, quæ prodere juvat. Videbam primum noſtros homines de eo ubique perſuaſiſſimos: at certe in hoc genere increduli magis plerumque exiſtimus, quam faciles: quod quidem pro me ſatis mihi evidens facit rerum noſtrarum diuturna experientia: alii advertere facile poſſunt, vix apud nos, in noſtriſque templis ullas miraculis celebres

imagines extare; quod ego nec approbaverim hic, nec improbaverim: ſcio utrumque extremum vitioſum, nimiæ, vel tardioris credulitatis; hanc ergo rem ſuo in loco relinquo aliis judicandam. Mihi tot hominum, non nimis utique facilium, conſtans perſuaſio argumentum veritatis invictum eſt. Jam demum integro ferme triennio Neapoli dego, cum his hominibus tracto, quorum multi eo in collegio tunc temporis erant: alius in cubiculo ipſo aderat, vir quidem, ne de ſuperſtite nimium dicam, probitatis haud vulgaris: audio, circumſpicio, attendo, reflecto, & (ut vera ſolent) omnia invenio uniformia, viciſſim cohærentia, concordiaque. Nihil eſt, quod Xaverius Marcelluſque noſtri ſint; nam de eodem Xaverio permulta hoc ipſo in Regno vulgata ſunt, quæ creduntur ab aliis quidem, at ab aliis negantur paſſim vel etiam ſpernuntur.

CCLX Sed noſtros nunc teſtes omittamus: Italiam, Hiſpaniamque totam compello. Invaluit quaquaverſum veritatis vis ingens: Marcellus jam ad Indiam profecturus ſingulari lætitia, cultuque non ſolito ubique excipitur. Ut infinita circa hoc ſupprimam, il-

lud rëliquorum argumentum præclarum, uod Rex noſter, inter tot illa alia pietatis fficia, eâ illum formâ allocutus ſit, tam inuſitatâ, *V. R. me encomende à Dios*; ac rogatus de auſa, ſibi viſum reſpondit, non cum hominum aliquo, ſed cum Sancto agere. Nimirum tantus Rex à Miniſtris ſuis ex Italia exacte omnium certior factus erat: facilis porro à Rege ad cæteros proceres, & populos, regnaque conjectura. Quanta omnium frequentia? quanta ubique devotio? quæ lacrymæ? Felix ille habebatur, cui ex paupere ſupellectili aliquid contingeret: ac uno demum verbo, ſic ferme cum Marcello actum ubique atque cum Cælitum aliquo, qui nos reviſurus veniſſet.

CCLXI At his majus veritatis argumentum Marcellus ipſe, adeo mutatus in alium, ut non tam ſanatus à Xaverio, quam verſus in Xaverium videretur. Ex ea hora mutata cuncta: nihil viſum in eo, nihil auditum deinceps, quod viri Apoſtolici non eſſet. Flagrabat amore Dei, amore Xaverii, pro Japoniæ converſione ardebat; hic totus ſermo, hæ curæ. Examinentur tot regna, an in eo levius aliquid viderint, audierintve. Ad Orientalem

Indiam ſolvit;demum Macaum appellit;inde ad Philippinas tempeſtate jactatur : ibi dum moratur,ad Mindanai expugnationem ducitur (quippe pius Dux Corquera plus roboris in uno Marcello , quam in exercitu univerſo ſe ducere ratus eſt) nec ſpes fefellit: nam toties fruſtra tentata expugnatio,expedita feliciter. Inde ad Japoniam ſolvit : cito capitur:inauditis illis foſſæ & aquæ tormentis exponitur:prodit ex tormentis vegetior: beatum caput amputandum carnifici traditur: riget ille , fruſtra tentat , atque à Marcello tandem ipſo juſſus crudeli officio fungitur ; ac Marcellus,ut promiſerat,felix Chriſto victima cadit.Infinita mari terraque ab eo edita mirabilia hiſtoriæ produnt.Nihil pluribus opus,hæc Marcelli vita,hæc factorum ſeries, hic curationis mortiſque conſenſus,tot item haud integro quadriennio peracta facinora, populorum hac illac ſenſus, regnorum ubique conſenſus , omnium concordia tenorque,ſi quid hoc in genere firmum eſt , miraculi veritatem evidentiſſimam plane conficit. Hinc ut mirer denuo Orthodoxos illos, tantopere morali evidentiæ ſupra à nobis aſſertæ repugnantes. Miraculi porro inſtru-

mentum,

mentum, sanctissimi ligni Crucis frustulum, ex Philippinis reportatum, nactus est Excell. Comes de Penneranda, noster nunc Prorex: quanta vero in reverentia habitum, quanto cultu m affectu!

CCLXII Totam ad extremum quæstionem comprobemus ex sacræ Congregationis Rituum more exactissimo; licet enim nihil hoc ex loco profecturi simus apud sectarios, qui omnia Romæ gesta hoc solo improbant, ut vix, quæ eorum impudentia est, homines compotes mentis ibi degere concedant; tamen hæc temeritas est ipsorum extrema, ac deinde apud Orthodoxos saltem audiemur.

CCLXIII Quidquid itaque miraculorum in universa Ecclesia approbatur, in hoc primum integerrimo Tribunali discutitur: eo Theologi optimi evocantur: ibi Promotor fiscalis adest, qui magno studio, exquisita cognitione, hinc inde exceptiones, tam in jure quam in facto quærat, opponat; hoc casu, hoc crisi, hoc dæmonis ope fieri potuisse disputat; historiæ rerum similium citantur, errores in eo genere committi soliti producuntur; collatio instituitur medicorum, philosophorum

losophorum ſenſa producuntur; teſtes eliduntur; circumſtantiæ quæque expenduntur: nihil uno verbo omittitur, quod ab hominibus geri hoc in negotio valeat. Atque hoc, opinor, concederent, ſi ad miraculum aliquod probandum Romam venirent, ipſi etiam procaciſſimi ſectariorum. Sic primum diſcuſſa cauſa, denuo coram ipſo Romano Pontifice inſtituitur: & ſi omnia manifeſtiſſima non erunt, nihil factum. Qui Romæ adfuimus, ſatis ſumus hujus veritatis conſcii; novimus, quam ſit difficilis provinciæ, vel unius miraculi approbationem, poſt diuturnam diſcuſſionem, elicere.

CCLXIV Aliud eſt itaque, quod ſimplices & indocti de multis mirabilibus, per nimiam quamdam facilitatem, vel rerum ignorantiam ſint perſuaſi, quæ interea ab aliis in nullo pretio habeantur; nec his nos vel Eccleſia pro veritatis ſuæ confirmatione utitur, curantque de corrigendo errore Epiſcopi. Aliud ſunt authentica, publica, examinata, approbata miracula: hæc omnia nullus non extremè temerarius negaverit. Erraverit certè ſemel vel iterum (de quo non diſputo) ſacra Congregatio: at id calumniæ nulli oppoſueris

poſueris humaniſſimo etiam Tribunali legitimo, quod numquam rectum judicaverit: at vel unum verum miraculum veritatem noſtram concludit. Haud dicas, Romam in eo facilem. Experti ſunt innumeri, experiunturque quotidie, quanto labore, quanto examine, quamque diuturno conſtet negotium: ex magna miraculorum multitudine vix unum, imo nullum probatur aliquando. Sectarii itaque conſiderent, nec ſatis putent Genevæ oblatrare; poſſunt enim facilè rem hanc explorare, & Orthodoxi ſaltem; vel ex hoc uno loco; fateamur veritatem noſtram manifeſtiſſimam.

CCLXV Narrationem hujus miraculi ſcripſit ipſe V.P. Marcellus, quæ prodiit Italicè & Latinè Neapoli, an. 1634; Hiſpanicè Matriti eodem anno; Viennæ Auſtriæ anno 1639; Gallicè Lucemburgi anno 1635. Vitam hujus inclyti viri redegit in compendium P. Alegambe, in Bibliotheca Scriptorum Societatis.

§. VI.

Aliud celebre miraculum, quod S. Xaverius operatus est cum P. Alexandro Philippucci, Societatis Iesu, anno 1656.

CCLXVI Alexander Philippuccius Maceratensis, Societatis Jesu, postquam Romæ diligentem operam dederat Philosophiæ, mense Decembri an. 1656, in gravem incidit infirmitatem; cujus principium fuit subtilis è capite stillatio ad pectus manans, sævissima tussi comitata, pectorisque ipsius doloribus acutissimis. Româ Maceratam missus est mense Junio; ubi paucis diebus habuit meliusculè: sed principio Julii recruduit malum, crevitque tussis usque adeo, ut multis continenter horis frequens concussio pectoris imitaretur, imo superaret identidem pulsum arteriæ. Tussis hęc subinde degeneravit in exoticas vociferationes intrinsecas, impetu & celeritate tussi similes, sed duratione pertinaciores. Primis diebus cessabat hæc vociferatio eo brevi tempore, quo cibum capiebat; sed postea tam continua fuit, ut nullam daret quietem, nisi tempore somni,

ſomni, qui multis hebdomadis fuit admodum exiguus. Fatigavit illum hæc ructatio horriſona pluſquam octo menſibus; quo tempore varias ſubiit mutationes. Quodam temporis ſpatio mugitum tauri imitabatur: etiam longiori tempore referre videbatur ſonitum illius cornu, quod aſſurgentis aquę impetu inflat Centaurus, qui Tuſculi viſitur in villa Aldobrandina. Poſt hæc & prorupit in ululatus canis, fuſtè verberati, aut voratâ ſpongiâ dirè cruciati. Hæc inter juvenis miſerabilis toto corpore tabeſcebat, cadaveri jam ſimilior quam corpori ſpiranti. Induſtriam & artem conſumpſerant medici, neque præter inanes conjecturas, de cauſa mali tam inſolentis & pertinacis, erat quod ſperare ab illis liceret; ipſis fatentibus; & quodam ex illis certius conjectante, infirmitatem videri eſſe unam ex illis, quas Hippocrates appellat Divinas: ut nimirum gloria Dei manifeſtaretur in illo: ad quod ipſum inter ſymptomata tam laborioſa, quæ duravêre ad menſem uſque Martium anni 1658, videtur illi Deus vitam conſervâſſe; cui placuit, non paucis menſibus ad gratiam ſanitatis illum præparare, immiſſis in animum varii generis

ſanctis

ſanctis deſideriis, & affectibus piis minimè vulgaribus; ſed inprimis quadam ſui reſignatione in voluntatem divinam, extra hanc nihil deſiderando; cui propoſito accedebat deſiderium magnum, non recuperandi ſanitatem induſtriâ aut arte humana, ſed à ſola Dei manu, quando huic placeret ut ſanus fieret; quem ſenſum animi Superiori ſuo non ſemel aperuit. Denique menſe Auguſto anni 1657, ipſo feſto Aſſumptionis, ad honorem Beatiſſimæ Virginis, & S. Franciſci Xaverii, voto ſe obſtrinxit, proficiſcendi in Indias ad converſionem infidelium; quando Deo placeret, ſanitatem ipſi reſtituere; idque etiam abrupto & valere juſſo ſtudiorum curſu, quando id bonâ Superiorum veniâ ipſi liceret. Exinde ſenſit ſibi modis inſolitis accendi interiores affectus pietatis erga S. Franciſcum Xaverium, ſimulque fiduciam, non alia via, quam ejuſdem patrocinio recuperandi ſanitatem, quando Deo placeret eam ſibi reddere. Audierat, Patrem Marcellum Maſtrillum ſuaſiſſe cuidam perſonę, cupienti quamdam à Deo obtinere gratiam, interceſſione ejuſdē ſancti Indiarum Apoſtoli, ut novem continenter diebus ante 12. Martii diem, quo canoni-

zatus eſt, cultu ejuſdem ſpeciali variis
tis operibus demonſtrando, ſe exerceret;
nos deinde latius manaverat, ac in pri-
Maceratæ vigebat. Exarſit igitur ad hanc
tis ſuæ & fiduciæ demonſtrationem;
vitque Superiorem, ut plures ad eam-
ſecum obeundam hortaretur? Illis igitur
us novem effudit ſe in varia pietatis ex-
ia, cuique diei attributa ad honorem S.
ciſci Xaverii; ſic tamen ut diebus ſin-
s pluries magno ſenſu recitaret quam
lo orationem, à ſe conceptam hac forma.
CLXVII *Sanctiſsime Pater Franciſce
eri, qui ex ore infantium & lactentium
cis laudes tuas, humillimè obſecro huma-
mam charitatem tuam per Sanguinem Ieſu
ioſiſsimum, & immaculatam Conceptionem
tiſsimæ Dominæ noſtræ Mariæ, ut mihi ab
ita Dei bonitate (ſi me ex hoc morbo mori
dit) impetres, ut nunc per diverſa ſparſus
gar, & in uno æternitatis deſiderio com-
ur; & relictis plurimis, erga quæ hucuſque
atus ſum, hoc unum neceſſarium diligentiſ-
è quæram, & perfectè aſſequar; nempe, in
s Mariæ, in vulneribus Ieſu, & in oſculo
nivi, te præſente, & illorum auxilium pro
me*

me implorante, piè, religiosè, ac devotißima in pace in idipſum dormire & requieſcere. Sin me divina diſpoſitio diutius vivere velit, Protector mi prodigioſißime, excita potentiam tuam, & veni, ut ſanum me facias, in manu forti & in brachio excelſo tuo, ut non medicinæ vel naturæ viribus, ſed tuis apud Ieſum & Mariam interceßionibus mihi redditam debeam ſanitatem. Ecce, Pater mi humanißime, ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus. Amen.

CCLXVIII Quid plura? die 12 Martij, anniverſario Canonizationis & novendialis pietatis poſtremo, cum ſe æger ſentiret etiam pejus ſolito valere, ob intemperiem cæli & acrius frigus; poſtquam ſacro Chriſti Corpore eſſet refectus, Deoque gratias egiſſet, etiam pie recitata oratione illa ſua quam deſcripſi; ſenſit novo quodam ac repentino erga S. Franciſcum Xaverium affectu ſe commoveri; converſiſque oculis ad imaginem ex oratorio pendentem, qua Indiarum Apoſtolus, peregrinantis habitu, qualis Patri Marcello Maſtrillo apparuerat, expreſſus erat, prorupit in has ipſas voces; *O mi ſancte Franciſce, ſi Dominus noſter me vult ſanum;* ec-

ecquando facies, ut sit finis hujus tußis? Nec mora, ipso temporis momento cessavit exotica illa tussis. Stupuit æger ipse; & proripiens se è lecto, in genua se conjecit ad sacram imaginem; accersitoque Superiori renuntiavit gratiam sibi factam; rogavitque, ut allatis Reliquiis S. Francisci Xaverii, earum contactu plena fieret gratia; cum sublata tussi remaneret voci languor & debilitas, pectori vero angustia & dolor. Stupens Superior, neque dubitans de miraculo, sacras Reliquias attulit, ægroque applicuit; atque è vestigio voci quidem pristinum robur rediit, pectori vero dolor omnis abstersus est, usque adeo, ut & prolixo tempore sine molestia genibus nixus, S. Francisco Xaverio thaumaturgo suo gratias egerit; & erectus in pedes, detractoque pectori panno, quo ad velamen usus erat, valida illud manu percutere potuerit sine ullo doloris sensu. Primum quidem accurrerunt ad spectaculum domestici Patres Fratresque omnes, dato signo æris campani sonitu, & in complexum ruerunt amantissimi Patris, ut sibi à mortuis restituti; tum vero, dissipata latius fama eventus miraculosi, concursus

ex

ex civitate universa ad Collegium factus; multique,ac inprimis medici admissi ad conclave, in quo tam mira erant patrata, suis vix oculis credebant, neque lacrymis temperabant, Deum laudantes in opere suo per S. Franciscum Xaverium Indiarum Apostolū. Celebrata est solemniter Missa cum musica in gratiarum actionem, cum Hymno, Te Deum laudamus, assistentibus Illustrissimo Domino Marassani, Gubernatore de la Marca; & Excellentissimis Dominis Auditoribus Rotæ, cum illustrissimis Magistratibus civitatis; inter quos numerabatur D.Baptista Philippuccius parens Patris Alexandri; qui indutus superpelliceo inservivit Sacro, & per integras quatuor & amplius horas adstitit coram omnibus concurrentibus ad novitatē miraculi: de quo exactissimam fecit informationem Illustrissimus Papirius Sylvester Episcopus Maceratensis, quam Romam misit. Fuitque adeo celebre hoc miraculum,ut singulis annis celebretur festum in illa civitate in ejus memoriam, cum Missa solemni,cum musica & concione panegyrica de laudibus S Francisci Xaverii.Ipse autem P.Alexander Philippuccius, ut valetudinem, quam mira-

raculoſe à Deo acceperat, in ſalutem animarum impenderet; obtenta licentia à P. Oliva, Præpoſito tunc Generali, tranſivit ad Indias, ad Provinciam Japoniæ, & ſtrenue in præſentiarum laborat in Provincia de Cantone, ſpectante ad Imperium Sinarum. In perpetuum autem gratitudinis monumentum proprium nomen relinquens, S. Franciſci Xaverii nomen & cognomen aſſumpſit; & deinceps non alio nomine voluit deſignari, quam *Franciſci Xaverii Philippucci*, & ſic ſubſcribere ſolitus eſt, *Franciſcus Xaverius Philippucci.*

§. VII.

Miraculum aliud, quod operatus eſt S. Xaverius cum Venerab. P. Ludovico Sanvitores, primo Marianarum Inſularum Apoſtolo, an. 1659.

CCLXIX Alia miracula operatus eſt S. Xaverius cum Venerabili P. Didaco Ludovico de Sanvitores, noſtræ Societatis, qui fidem Chriſti primus invexit in Inſulas Marianas, & ibi in odium ejus à barbaris occiſus eſt an. 1672, die 2 Aprilis, ſabbato ante Dominicam Paſſionis; quo eodem die, de viginti duobus retro annis, cum Diacona-

conatus ordine ſuſceperat poteſtatem prædicandi Euangelium, pro quo occiſus eſt, ætatis ſuæ an.48, Religionis 32, à ſua in Indias navigatione an.12, & quarto anno ſui ingreſſus in Inſulas Latronum; quibus *Inſularum Marianarum* nomen impoſuit, poſtquam tredecim ex illis Inſulas lumine fidei illuminaverat, & in illis per ſe, & ſocios ſuos quinquaginta millia Inſulanorum baptizaverat. Miracula iſta narravit ipſe Venerabilis vir, in litteris quas ſcripſit ad Goſwinum *Nikel*, Præpoſitum Generalem Societatis, Complutо 2 Julii an.1659, vi quarum miſſionem Indicam impetravit; quas litteras adducit in ejus vita l.1 c.xi P.Franciſcus Garcia, qui illam Hiſpano idiomate ſcripſit; & P.Ambroſius Ortiz, qui anno 1686 eam in linguam Italicam vertit.

CCLXX Poſtquam Deus, per interceſſionem S.Franciſci Xaverii & S.Franciſci de Borgia, hunc virum ab infirmitate prolixa & moleſtâ liberaverat; poſtquam ille votum miſſionis Indicæ emiſerat, & ſummo ardore illam deſiderabat; quia Superiores Provinciæ Toletanæ ægrè ferebant, Provinciam ſpoliari viro, tantis talentis & virtutibus prædito;

&

& pater ejus, Illustrissimus Dominus D. Hieronymus de Sanvitores, huic profectioni sui dilectissimi filii in Indias vehementer resistebat; clementissimus Dominus, ad vincendas omnes has difficultates, disposuit, ut parens illum juberet venire Matritum ad invisendum alium filium suum, Ludovici fratrem uterinum, ægrotantem. Dum autem ibi commoraretur Ludovicus, incidit in febrem malignam, quæ ipsum ad extremum vitæ periculum deduxit; & cum medici de ipsius vita desperarent, & jussissent ut ægroto administraretur Viaticum; tunc ille parentem suum, de ipsius periculo summe solicitum & anxium, allocutus, dixit: *Si vestra Dominatio vitam mihi desiderat, eam totaliter consecret obsequio Dei & saluti animarum, quacumque mundi parte Deus ipse, mediis Superioribus Societatis, voluerit me eam impendere.* Annuit parens, & promisit se non restiturum ejus profectioni ad Indos, si id Superiores Societatis expedire judicarent. Hac promissione summam consolationem habuit ægrotans, & firmam concepit spem, se brevi sanandum ab illa infirmitate. Hac spe plenus sacrosanctum suscepit Viaticum, & renovavit summo ardore

dore

dore votum,quod jam dudum ediderat,missionis Indicæ.

CCLXXI In his rerum circumstantiis,singulari Numinis providentia, adducta est infirmo una syngrapha S. Xaverii, & altera venerabilis Martyris Marcelli Mastrilli,simul cum voto missionis Indicæ,quod manu propria scripserat,dictante sancto Xaverio; quod cum summa consolatione coram se lectum audivit,& in corde suo similia Deo ipse promittebat. Post quatuor vel quinque horas à suscepto Viatico, illi supervenit dulcissimus somnus:in quo sibi visus est videre S. Franciscum Xaverium & Patrem Marcellum, qui illi assistebant; & audivit vocem claram dicentem; *Iam sanus es*. Ad sonitum hujus vocis à somno excitatus est; & proprium pulsum tangens, quasi experturus,an vox illa veritatem nuntiasset; se omnino liberum à febri invenit, & copiosissimi sudoris quasi balneo madefactum. Frater infirmarius, qui infirmo cum alio Patre assistebat, audivit vocem illam, *Iam sanus es*; infirmus autem ab eo petivit, ut porrigeret ipsi indusium siccum, & madefactum deponeret. Venerunt mane medici, & invenerunt

in-

infirmum sine ullo vestigio febris, & sine ullis præcedentis infirmitatis reliquiis repente sanatum. Hac occasione, tamquam è cælo delapsa, utens Pater Sanvitores, à Superioribus impetravit missionem Indicam; in qua ea sanctitatis Apostolicæ argumenta reliquit, ob quæ sperare possumus,eam aliquando ab Ecclesia sancta declarandam. Certe, qui hujus præclarissimi viri historiam legerit;vocationemq;ejus miraculosam ad Societatem, & ad Indiam,& virtutes Apostolicas ejus consideraverit; dubitare non poterit, ipsum fuisse vivam S.Xaverii effigiem; & forsan feret judicium, quod Societas infra Xaverium non habuerit missionarium majorem. Cum hoc Apostolico viro magnani ego felici forte mea contraxi amicitiam, & frequentem habui per litteras communicationem;& illi post Deum debeo,quod dimissa Salmanticensi Cathedra, me consecraverim missionibus in Hispania obeundis.

§. VIII.

Concluditur ex his miraculis veritas Religionis Catholicæ Romanæ.

CCLXXII MIracula iſta, patrata à S. Xaverio, non ſolum probant, illum eſſe Sanctum, & cum Chriſto in gloria regnare, ac proinde veram eſſe fidem Catholicam Romanam, quam ſemper tenuit & prædicavit, & in qua obiit; ſed etiam evincunt directe, Lutherum & Calvinum fuiſſe magiſtros errorũm & pernicioſiſſimos hæreſiarchas, Nam apud Bellarminum, tom.2 lib.1 de Sanctorum Beatitudine c.15 docent, inutile & illicitum eſſe, invocare Sanctos, ſive Angelos ſive homines, ac petere, ut pro nobis orent: inutile quidem, quia non habent tam longas aures (ita enim Calvinus loquitur) ut preces noſtras audire poſſint: illicitum autem, quia hinc obſcuratur gloria Chriſti, qui eſt unicus mediator & interceſſor noſter. Hæc autem aſſertio Lutheri & Calvini eſt manifeſtus error: *nam Sanctos recte invocari, habetur ex conſenſu totius Eccleſiæ*, ut inquit Bellarm. l.1 de Sanctorum Beatit. c.20.

Quo-

Quomodo autem Sancti cognoscant preces eorum, qui illos invocant; explicant Theologi cum D. Thoma 2,2, q. 83 art. 4, & 3 part. q. 10 art. 2; de quo agit late Bellarm. lib. 1 de Sanctorum Beatitudine cap. 20; & nostri instituti non est in hoc immorari.

§. IX.

Quomodo argumentum, petitum à miraculis Catholicorum, & defectu miraculorum in aliis sectis, hæretici eludere tentent. Ubi exponitur, quam procul sit ab idololatria cultus imaginum.

CCLXXIII Cum hæretici, suas sectas esse veras, miraculis nequeant probare; toti sunt in excusando defectum miraculorum in suis sectis, & in accusando & calumniando miracula patrata à Catholicis Romanis. Imprimis Calvinus, in præfatione suarum Institutionum, respondet; nos injuriam ipsis facere, quod ab eis miracula exigamus; cum ipsi doctrinam antiquam, & innumeris miraculis ab Apostolis & Martyribus confirmatam, prædicent. Sed respondemus, esse evidenter falsum, quod illorum religio sit illa, quam Apostoli prædicarunt.

Oſtendimus enim, eam, quam Apoſtoli prædicarunt, ſemper in mundo, in viſibili hominum cœtu & Eccleſia perſeveraſſe; nec hanc eſſe poſſe aliam, quam Catholicam Romanam; nam Religio Calvini & Lutheri novæ ſunt, & cum ipſis inceperunt.

CCLXXIV Deinde dicit, miracula noſtrorum Sanctorum, vel eſſe ficta, vel imaginaria; id eſt vel non ita contigiſſe, & falſo narrari ab hiſtoricis; vel ſi contigerunt, eſſe præſtigias dæmonum. Fuiſſe autem dæmonum præſtigias, ex eo confirmat, quod vera miracula confirmant Euangelium, Marci ultimo; iſta autem evertunt Euangelium, & confirmant idololatriam, id eſt reliquiarum & imaginum cultum &c. Reſpondeo, impudentiſſime negari à Calvino & aliis hæreticis, miracula illa, quæ à Sanctis Eccleſiæ Romanæ patrata ſunt. *Stultum eſt enim* (inquit Bellarminus) credere potius Calvino & Illyrico de hiſtoriis antiquis, quibus non interfuerunt; quam Bernardo, Bonaventuræ, Antonino, qui interfuerunt. Præterea, ut S. Auguſtinus reſpondit Paganis, negantibus hiſtorias miraculorum noſtrorum, lib. 10. De Civit. Dei, c. 10: Si licet, abſque ulla ratione,

ne-

negare facta olim miracula; peribit fides omnium librorum; & tolletur, non solum nostra, sed etiam omnis alia Religio; omnes enim, qui Dii habentur, operibus mirabilibus, à doctis viris conscriptis, divinitatem suam, sive veram sive falsam, mundo persuaserunt.

CCLXXV Dicere autem, quod fuerunt miracula illa præstigiæ dæmonum, non est solutio, sed calumnia vetus; sic enim Scribæ & Pharisæi loquebantur de miraculis Christi, Matth. 12; & Pagani de miraculis Martyrum, quos magos & necromanticos vocare solebant: & Ariani, Eunomiani, Vigilantiani de miraculis Catholicorum, ut testantur Ambrosius in Serm. de SS. Gervasio & Prothasio, Hieronymus contra Vigilantium, & Auctor l. de persecutione Wandalica. Deinde nullam habet probabilitatē, quod SS. Martinus, Franciscus, & alii quidam, qui simplicissimi erant, magica arte uterentur.

CCLXXVI Dum autem Calvinus respondet, miracula illa non posse esse vera, quia per illa confirmaretur idololatria; supponit id, quod ipsi probandum erat; nempe idololatriam esse, colere imagines Christi & Sanctorum. Ut enim explicant Doctores

Catholici, manifeſtum eſt, Catholicos non adorare ſtatuas Sanctorum tamquam Deos, aut cultu ſoli Deo debito, ſicut ab Ethnicis coluntur idola; nec eo modo, ut cultus ſiſtat in imaginibus, quaſi illis aliquid excellentiæ inſit; ſed ita ut tranſeat ad prototypum, ſeu ad ipſos Sanctos cum Chriſto regnantes. Nam illa externa adorationis nota, quæ fit coram imagine, eſt veneratio prototypi; ſicut erigere ſtatuam Regi, vel illi ſtatuæ caput aperire, non eſt honor ſtatuæ, niſi materialiter, ſed eſt honor ipſius Regis.

CCLXXVII Quod autem honor iſte, qui Sanctis defertur, non ſit cultus latriæ, qui Deo proprius, perſpicuum eſt. Quia non colimus aliquem Sanctum, ut ſupremum Dominum & Auctorem rerum; ſed ſolum ut amicum ejus qui ſupremus eſt Dominus. Tanti enim facimus Deum, ut etiam eos, quos ipſe ſublimes fecit, dignos aliquo honore putemus. Quod ſanè non in injuriam, ſed in honorem Dei cedit: ſicut in honorem Regis cedit, quod aulici ejus honorentur, propter reſpectum quem habent ad Regem, nimirum quia ſunt ejus domeſtici, ejus miniſtri, ejus amici &c. Hæc dixerim, quia hic multi ſimplices impingunt.

CCLXXVIII. Hanc doctrinam tradit Tridentinum sess. 25 dicens, *Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præsertim habendas & retinendas, eisque debitum honorem & venerationem impertiendam; non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat à gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant: sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa quæ illæ repræsentant; ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus; & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Nicænæ Synodi decretis, contra imaginum oppugnatores, est sancitum.* Statimque explicat fructum magnum, quem fideles capiunt ex eo, quod per picturas & statuas repræsententur mysteria nostræ redemptionis, & vitæ Sanctorum. *Illud vero diligenter* (inquit) *doceant Episcopi, per historias mysteriorum nostræ redemptionis, picturis vel aliis similitudinibus expressas, erudiri & confirmari populum in articulis fidei com-*

memorandis & aſſiduè recolendis: tum vero ex omnibus ſacris imaginibus magnum fructum percipi, non ſolum quia admonetur populus beneficiorum & munerum quæ à Chriſto ſibi collata ſunt; ſed etiam quia per Dei Sanctos miracula & ſalutaria exempla oculis fidelium ſubjiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam moreſq; ſuos componant, excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam.

CCLXXIX Hinc patet, quo ſpiritu ducti ſint Calvinus ejuſque diſcipuli, dum ſacras imagines execrantur. Nam Theodorus Beza, præcipuus Calvini diſcipulus & individuus comes, in Colloquio quodam, auſus eſt in hanc horribilem blaſphemiam prorumpere: *Fateor, me ex animo Crucifixi imaginem deteſtari.* Et David Paræus, in caput 1. epiſtolæ ad Romanos dub. 18, diſertè ſcribere non timuit; *omnes eſſe idololatras, qui tuentur imaginem Crucifixi, non minus quam qui colunt imagines ſerpentium & aliarum beſtiarum.* Quam longe iſti fuerunt à ſpiritu Pauli, qui dicebat 1 Corinth, 2 v. 2; *non judicavi, me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum; & hunc crucifixum*: qui dicebat;

Abſit

Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi:&,Vivo ego,jam non ego,vivit vero in me Christus? Quid evidentius quam homines,inspicientes imaginem Crucifixi, & serio cogitantes quid pro nobis passus sit, inde concipere divini amoris flammam, & desiderium patiendi pro Christo; & cum Apostolo clamare, *Charitas Christi urget nos*; &,*Pro omnibus mortuus est Christus,ut & qui vivunt,jam non sibi vivant, sed ei,qui pro ipsis mortuus est,& resurrexit.*Et propterea ajebat Petrus,*Christus passus est pro nobis,vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus*, 1 Pet.2 v.21.Quid potentius ad excitandam ardentem amoris flammam, quam intueri Crucifium,& cum Apostolo dicere: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me?* Et propterea Sponsa, Christi crucifixum contemplata,dicebat: *Fasciculus mirrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Quia Bernardus, quia Franciscus, quia alii Sancti hæc dies noctesque meditabantur, ideo ad tantam sanctitatem pervenerunt. Pugnant ergo manifestè, non solum cum Scriptura, & cum spiritu Ecclesiæ; sed cum manifesta ratione hæretici, exterminantes

usum Imaginum; & propterea, eorum templa potius sunt meschitæ Mahumetanorum, & synagoga perfidorum Hebræorum, quam templa Christianorum. Sed hæc fusius prosequi nostri instituti non est: satis sit dicere ad eorum confusionem, imaginem Christi non posse esse deterioris conditionis, quam olim fuerunt in veteri testamento imagines Angelorum & ærei serpentis. At hæ jussu Dei factæ sunt, & in *honore habitæ*, ut constat ex c.25 Exod. v.18, ubi Deus dixit Moysi: *Facies duos Cherebim aureos & productiles ex utraque parte Oraculi; Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.* Et ex c.21, n.8, ubi dixit: *Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo; qui percussus, aspexerit eum, vivet.* Ergo à fortiori licet facere imagines Christi, & illas honorare. Satis sit ad æternum opprobrium hæreticorum, Bellarminum tom. 1 l.2 de reliq. & imaginibus Sanctorum c.6 clare probare, *Authores Iconomachiæ fuisse omnes, aut Iudæos, aut Mahumetanos, aut Magos, aut manifestè hæreticos; ita ut negare non possint, qui hoc tempore oppugnant imagines, avos & majores suos esse impios.*

CCLXXX Qui voluerit accendi zelo defen-

fendendi cultum & venerationem sacrarum Imaginum, legat prefationem Cardinalis Bellarmini ad 4. controversiam generalem, id est ad libros de Ecclesia triumphante, sive de gloria & cultu Sanctorum; ubi inter alia hæc habet: *Multa sunt, quibus à nobis hujus temporis hæretici dißident; multa illi in nostra Ecclesia, templis, monasteriis, gymnasiis, dogmatibus, ritibus, hominibus denique omnium ordinum reprehendunt; multa desiderant, multa carpunt, multa emendanda & corrigenda esse clamitant: sed nihil est, quod exhorreant, execrenturq; magis, quam invocationem Sanctorum, reliquiarum cultum, imaginum venerationem: his enim tribus manifestam impietatem & idololatriam contineri volunt. Hoc uno veluti pallio discesionem suam à nobis, hoc est, impiam ab Ecclesia Catholica separationem & defectionem, honestißime tegere se arbitrantur. Hoc solo nomine latrocinia sua & sacrilegia in ecclesias, templorum direptiones, imaginum confractiones, Sacerdotum cædes, sacrorum omnium profanationem defendunt, quod se bellum gerere contra idola pro pietate dicant. Hac ipsa de causa censuram æquißimam Ecclesiæ, & pastorales baculos Episcopo-*

ſcoporum, quibus interdum ipſorum furor reprimitur vel retardatur, impiam perſequutionem, quaſi adverſus Deum pro idolis excitatam, nominant. His denique vinculis & compedibus provincias & nationes a ſe deceptas, arctiſſime irretitas & conſtrictas tenent.

CCLXXXI *Sic enim populis illis perſuaſum eſt, nos pro Deo vivente mortuos homines, pro ſummo & ſempiterno ſpiritu oſſa & cineres, ligna & lapides colere: & tam alte mentes eorum perniciosa hæc perſuaſio penetravit, ut propterea, injuſta quidem, ſed tamen gravi diuturnaque apud eos laboremus infamia. Et licet multa interdum de noſtrorum, hoc eſt, Catholicorum hominum gravitate, ſapientia, juſtitia, benignitate, de ſtudio precandi, de moderatione in rebus omnibus audiant; non queunt tamen non continuo ab ejuſmodi ſermonibus aures removere, ſeque totos avertere; cum ad memoriam revocant, de quibus tam eximiæ laudes prædicantur, eos nihilominus idololatras eſſe, defunctorum manes & cadavera, picturaſque & ſtatuas adorare.*

CCLXXXII Hucuſque ibi Bellarminus; qui, ne aliquis ei opponeret, ipſum augendi gratia aliquid finxiſſe; teſtimonia adducit

ex

ex ipsorum hæreticornm libris. *Referam*, inquit, *pauca de libris eorum, ut ipsos eosdem suæ impietatis præcones ac testes habeamus.* Quibus relatis, concludit: *sed & nos, si cives Sanctorum sumus, si ullum habemus fidei zelum, excitemur atque accendamur oportet; & religiosa piaque indignatione vehementer commoti, tam nefariis hominibus accerrime resistamus. Imitentur Lutherani majores suos, Porphyrium, Iulianum, Vigilantium, Wiclefum, & quotquot umquam cum cælestibus Divis impia bella gesserunt, & (ut fabulæ Poëtarum de Gigantibus ferunt) de suis sedibus Cælites deturbare ac detrahere voluerunt. Nos vero majorum nostrorum, Athanasii, Ambrosii, Hieronymi, Paulini, Augustini, Gregorii vestigiis inhæreamus: qui quidem Apostolorum & Martyrum gloriam religiose æmulari, & res gestas contra detractores pro viribus differendo tueri, & memoriam denique sermonibus alere, basilicis honorare, carminibus celebrare, litteris propagare, & consecrare æternitati, semper studuerunt. Ita enim fiet, ut & illi, quorum imitantur scelera, earumdem cum illis pœnarum societate jungantur; & nos, quos in hoc studio ad virtutem habuimus duces, eosdem ad præmia & coronas socios habeamus.*

CAPUT X.

Octavum caput idem probandi, quia incredibile & monstrosum est, quod Christus ad reformandam suam Ecclesiam elegerit Lutherum, Monachum apostatam; qui abjecta professione religiosa, Monialem professam sibi matrimonio copulavit, & cum ea usque ad mortem vixit; & Ioannem Calvinum, Presbyterum ambitiosum, superbia, & maledicentia plenum, qui sacrilegas etiam nuptias contraxit; & de libidine præpostera accusatus, imo & sententia Iudicis damnatus est.

§. I.

Qualis fuerit Lutherus.

CCLXXXIII Qualis fuerit Lutherus egregie describit Cardinalis Bellarm. tom. 1 l. 3 de Roman. Pontifice c. 23, & in oratione in scholis habita, quæ tamquam præfatio præfigitur tomo quarto; ubi pulchre probat, Lutherum ejusque doctrinam depictam fuisse à Joanne Apoc. c. 9; quando vidit, *stellam cecidisse de cælo, & datam ei clavem putei abyssi, & aperuisse puteum abyssi. Quid enim aliud est stellam de cælo cadere?*

dere? nisi hominem cælesti vitæ addictum, à terra longissimo intervallo remotum, sacri cœlibatus ac monasticæ professionis splendore & puritate micantem, subito ad terrenas delicias, atque ad negotia hujus mundi delabi, mortali conjugio implicari, in carne & sanguine volutari? Lutherum autem quis tandem ignorat, cum aliquando monasticam vitam, perfectam, pauperem, continentem, cælestem plane ac divinam in clarissimo quodam Ordine profiteretur; repentino atque horribili casu, ex Sacerdote laicum, ex paupere divitem, ex continente maritum, ex monacho politicum factum? monasterium in palatium, pannosam vestem in sericam, victum sobrium ac tenuem in opiparas cœnas & prandia commutasse? Denique, qui propter Christum, uxorem, liberos, agros, nummosque contempserat; iterum propter uxorem & liberos, propter agros & nummos, Christum reliquisse? Quia vero Lutherus præcipuum studium suum in Apostolica Sede oppugnanda positurus erat, seque Christi Vicario antagonistam singularem professurus; pulchre Ioannes dicit, stellæ de cælo cadenti clavem abyssi datam. Ita nimirum oportebat, ut sicut Christus Apostolo Petro ejusque successoribus claves regni cælorum attribuit,

buit, ita etiam satanas cum apostolo suo primario clavem abyssi communicaret: & sicut Petrus cælesti clave divina oracula reserabat, ac populis sibi creditis doctrinam salutarem de cælo adferebat; sic Lutherus abyssi clave infernalem puteum aperiret, ac tetros inde errores, antiquarum hæresum colluviem, dogmata perniciosa tartareaque educeret.

CCLXXXIV Prætermitto reliqua quæ sequuntur, in quibus describuntur horrendi effectus, qui ad casum Lutheri consecuti sunt. Qualis fuerit superbia Lutheri, constat ex ejus libro ad Ducem Georgium, in quo sic scribit apud Bellarminum l.3 de Roman. Pontific. cap. 23. *A tempore Apostolorum nullus Doctor, aut Scriptor, nullus Theologus, aut Iuris Consultus, insigniter & clare conscientias secularium statuum confirmavit, instruxit, ac consolatus est, sicut ego feci. Per singularem Dei gratiam hoc certo scio, quoniam nec Augustinus, neque Ambrosius, qui tamen in hac re optimi sunt, mihi in hoc æquales sunt.* Item in libro contra Regem Angliæ ait: *Certus sum, quod doctrinam meam de cælo habeam.* Item, *Certissimus sum, quod doctrina mea non sit mea, sed Christi; & quod doctrina mea non possit sibi esse*

con-

contraria, cum sit doctrina Christi. Et in libro contra statum Ecclesiasticum dicit, *se ita esse certum, ut doctrinam suam à nemine, ne ab Angelis quidem judicari velit: & neminem salvum esse posse, qui doctrinam ipsius non reciperet.* Qualis vero fuerit Lutheri modestia, constat ex ejus Epistola ad Amicum de voce SOLA: cum enim, in sui erroris de fide justificante confirmationem, adduxisset illud Apostoli, Rom. 3. *Arbitramur hominem justificari per fidem*, addidit, *solam. Cumque rogaretur, cur id fecisset, respondit in hæc verba: Si tuus Papista morosum & difficilem se præbere volet de voce (sola) statim dic; Papista & asinus eadem res est; sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas. Nolumus enim Papistarum esse discipuli, sed præceptores. Semel enim superbiendo gloriabimur adversus hujusmodi asinos.* Et infra: *Rogo te, ne quid aliud hujusmodi asellis respondeas de voce* (sola) *sed tantum dicas: Lutherus sic vult, ille Doctor est omnium Doctorum in Papatu*, &c. En modestiam hujus Prophetæ in fraude illa excusanda.

CCLXXXV Et notum est, initium ejus apostasiæ fuisse superbiam. *Promulgaverat Leo* Pontifex (inquit Spondanus ad an. 1517 n. 4.)

n.4) *largißimas Indulgentias bello Turcis inferendo,& templo Vaticano S. Petri construendo, ut quicumque aliquid in eos usus erogaret, veniam peccatorum amplißimam consequeretur: cique negotio in Germania præfecerat Albertum Archiepiscopum Moguntinum, qui ad prædicandas illas indulgentias Ioannem Tetzelium delegit, Fratrem Ordinis Dominicani; qui nuper simili occasione prædicationibus suis magnam pecuniam acquisierat militibus Teutonicis, adversus Moscovitas & alios hostes. Ægre admodum Lutherus tulit, hoc munus non sibi commendari, vel alteri sui Ordinis; siquidem à longo tempore Ordo ejus id muneris obire consueverat. Cœpit primum contra abusum in evulgandis Indulgentiis & pecuniis colligendis ad populum declamare; postea autem Theses impreßit, in quibus non solum prædicatorum & collectorum abusus carpebat*, verum etiam *communem ac receptum ab Ecclesia Indulgentiarum usum impugnabat, ac Romanorum Pontificum in iis concedendis authoritatem in dubium revocabat; nec non quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ & Purgatorium spectant, vellicabat, fidemque specialem adstruebat.* Hæc fuit mali origo.

Luthe-

CCLXXXVI Lutheri quoque audacia & temeritas, conjuncta cum superbia, constat ex ipsius verbis art. 25, quibus audacissime omnes ad pugnam argumentorum provocabat, dicens: *Adeste huc, omnes Papistæ in unum: conflate studia vestra in unum, si forte possitis hoc vinculum dissolvere;* cum tamen postea pro argumentis sola mendacia plerumque proferret. Sed magis constat ex contemptu Conciliorum: nam in libro de formula missandi sic habet: *Si quod Concilium statueret aut permitteret utramque speciem, nos nequaquam utraque uti vellemus; sed in despectum Concilii ejusque statuti, aut una aut neutra uti vellemus, maledicturi universos, qui ex statuto Concilii utrâque uterentur.*

CCLXXXVII Fuit homo totus ventri & carnis voluptatibus deditus; *& idcirco jejunium vocabat traditionem humanam, qua Deus frustra colatur; abstinentiam carnium, superstitionem; vota monastica dicebat esse impia, irrita, & omnino non servanda; castitatem esse impossibilem, omnibus esse uxores ducendas; ajebatque, id esse tam necessarium, quam edere, bibere, & dormire,* ut constat ex libro, quem scripsit de vita conjugali. Et in serm. de matri-

matrimonio dixit, *licitū esse uti ancilla, si uxor debitum recusaret*. Fuitque ita luxuriæ servus, ut in colloquis mensalibus fol. 415. de se ipso testetur, quod sub initium sui Euangelii (antequam professam monialem sibi copulasset) *propter libidinis vehementiam, & amorem mulierum ad insaniam pene redactus fuerit*. Et in capite 31 Proverbiorum hoc glossema apponit, *Nihil amabilius vel suavius est in terra, quam amor mulierum, si cui is potest contingere*. Et in libro de vita conjugali & colloq. mens. fol. 400 & 526 testatur, *se non magis à muliere potuisse abstinere, quam à cibo & potu*, & opus conjugale esse, *opus divinum, cæleste, spirituale*. Quis unquam leno vel adulter adeo fuit impurus, ut ita loqueretur? Et quis non stupeat eorum hominum cæcitatem, qui hunc sputcissimum hominem, tamquam novum Apostolum susceperint, & ut novum Euangelistā suspexerint.

CCXXXVIII. Idem Lutherus anno 1534. librum edidit de Missa privata, & unctione Sacerdotum, in quo non erubuit confiteri, se à diabolo edoctum, & persuasum, Missam esse summam abominationem; idque *non per somnum, & quietem*, sed palam dum vi-

vigilaret, ut refert Bellarm. tom.3.lib.1.de Miſſa cap.6.Unde, ut ait Nicolaus Romæus in Joannis Calvini nova effigie pag.543.dubitandum non eſt, diabolum Lutheri fuiſſe magiſtrum. Nam de Miſſa cum illo diſputavit anno Domini 1518 aut 1519, & antea non erat illi incognitus, poſtea familiariſſimus. Id latius narrat Spondanus ad ann.1521 num.3. ubi poſtquam narravit, Federicum Electorem Saxonicum, præcipuum Lutheri fautorem, ut eum ſubduceret à periculo, quod ipſi imminebat à Carolo V Imperatore volente illum capere,ipſum duxiſſe ad quoddam Caſtrum Wartbergum prope oppidum Aſtaldium, ubi fere decem menſes ſecreto, ſed laute habituseſt:quem ipſe locum,Pathmum & eremum ſuam nominavit : poſtquam hæc, inquam, narravit, addit Lutherum nequioribus indies furiis agitatum,inter multa, quæ ibi ſcripſit peſſima , librum feciſſe *de abroganda Miſſa privata* , quem librum compoſuit ex colloquio cum diabolo, qui illi ſubminiſtravit argumenta contra Miſſam. Idque probat ex alio libro , quem typis mandavit ann.1533, cujus titulus eſt *Protocollum colloquii cum dæmone,* qui hiſtoriam

riam rei gestæ descriptam tenet. *Magna certe* (inquit Spondanus) *Dei providentia factum est, ut memorabilem colloquii hujus historiam Lutherus ipsissimus conscripserit, & in publicum emiserit, libello de Missa angulari & Sacerdotum consecratione: cui prolixe satis ipsius diaboli verba, tum rationes omnes & argumenta, quibus ad persuadendam Missæ abrogationem usus est, ordine digestas inseruit. Horrendum facinus: quo tam se, quam suos asseclas, diaboli discipulos profitetur: & quidem cum gloriatione, sicuti & frequens suum cum eodem diabolo commercium, multumque sal cum eo comesum, sæpius commemorare gaudet. Unde quis mirari possit, si tot ac tantæ in ejus scriptis petulantiæ, convitia, maledicta, virulentiæ, calumniæ, spurcitiæ, blasphemiæ, in Deum, Sanctos, Scripturam, Doctores, Ecclesiam, Sacramenta, Pontifices, Reges, totumque Ordinem ecclesiasticum & politicum, in scientiam Theologiæ & Philosophiæ, denique in omne quidquid boni fuit in cælo, terra, locisque inferis, reperiantur? Quid enim aliud diabolo plenus, quam diabolica effutisse potuit? Nam quod & nonnulla bona aliquando scripsit, an non & diabolo hoc in usu est, ut incautos fallat?*

Me-

CCLXXXIX *Memorant autem* (inquit idem Spondanus ad an. 1533 n.13) *qui familiariter cum Luthero vixerunt, eum hoc ipso anno per æstatem frequenter nocturnis terriculamentis infestatum fuisse, & horrendis somniis perturbatum de fine mundi, & extremo judicio.* Hujus monstri mors vitæ respondit. Mortuus est autem, ut narrat idem Spondanus an. 1546 n.11, *Islebii, patriâ suâ, cum à Mansfeldensibus Comitibus, in quorum ditione oppidum erat, vocatus componendi causâ cujuscum dissidii, ad finem Ianuarii eo accessisset; eoque die hilariter de more atque opiparè prandium, & nocte cœnam sumpsisset; doloribus pressus, inter secundam & tertiam horam post mediam noctem, fœdum spiritum exhalavit, anno ætatis suæ sexagesimo tertio.* In ejus funere omnia relata sunt ad vanam gloriam & sæcularem pompam. *Funus splendidissimum fuit* (subdit Spondanus) *delato corpore intra stanneum loculum triumphali curru Wittembergam, comitante Catharina uxore, seu verius pellice, carpento vectâ, unâ cum tribus ex ea susceptis spuriis, Ioanne, Martino, & Paulo; & longâ continuaque equestris pedestrisque suæ superstitionis turbæ deductione & comploratione,* Scri-

CCXC Scribit autem Jonas, Lutheri usque ad mortem amicus, in epiſtola, quam de ejus obitu ſcripſit ad Electorem Saxoniæ; Lutherum eadem nocte, quâ extinctus eſt, dixiſſe ipſi Jonæ aliiſque citcumſtantibus, *Doctor Iona, & tu Michaël* (erat is Prædicator in Mansfeldt) *orate pro Domino Deo noſtro & ejus Euangelio, ut ei bene ſuccedat, quia Concilium Tridenti & abominabilis Papa graviter ei adverſantur.* Ita refert Spondanus ad ann. 1546 n. 13, & Nicolaus Romæus in Calvini nova effigie pag. 754 citans epiſtolam, quæ ponitur in calce Joannis Cochlæi de actis & ſcriptis Lutheri: qui tamen author aliquantulum immutata refert illa verba, dicens fuiſſe hæc: *Doctor Iona, & tu Michaël, orate pro Deo noſtro, ut ei cum Eccleſiæ ſacræ cauſa bene ſuccedat.* Hanc blaſphemiam vel potius delirium (blaſphemia enim & delirium eſt dicere, quod pro Deo orare poſſimus; quaſi eſſet indigus, & habens ſuperiorem, qui ei auxilium præſtare poſſet) refert ille Jonas, tamquam divinum quoddam ſcitum, dignus planè talis magiſtri diſcipulus.

CCXCI Ex dictis conſtat, Lutherum non Dei Apoſtolum & Reformatorem Eccleſiæ,

ſed

ſed à vera Eccleſia apoſtatam & Eccleſiæ deformatorem fuiſſe, & hominem vitioſiſſimum, & jure ipſo infamem, ob nuptias ſacrilegas, contractas cum Moniali profeſsâ. Si enim jure Cæſareo infamis eſt, qui in adulterio deprehenſus eſt; L. Palam. §. *Qui in adulterio. Tit. de ritu nuptiarum*: quanto magis, qui nuptias, bis, imo ter ſacrilegas (nimirum quia contractas à Sacerdote, Monacho profeſſo, cum Monacha profeſſa) contrahit, & ſacrilego concubitu aſſiduè utitur? Fœdius enim eſt, eſſe adulterum Chriſti, quam uxoris vel mariti.

§. II.

Qualis fuerit Calvinus.

CCXCII Ejus ortum, & primordia deſcribit Spondanus ad ann. 1534 à n. 9: & n. 14 eum Luthero conferens, inquit: *Fuit autem ipſe Luthero longè acumine præſtantior; & ut doctrinâ in pleriſque, ita & moribus diſsimilis ei. Quippe naturâ melancholicus & taciturnus, cibi & potus abſtinens, ob ventriculi debilitatem & hemicraniam quibus laborabat, ideoque tenui & macilento corpore; ſummam in geſtibus affectans gravita-*

tem; dißimulandi artifex eximius; non minus consilio quam audaciâ promptus. Lutherus autem, crasso corpore, genio indulgens, per summam hilaritatem tempus transigebat; nec linguæ moderabatur; nihil sæpe celabat, sed quæcumque animus suggerebat, evomebat. Fuit Lutherus orator, cum disertus patriâ linguâ, tum vehemens. Calvinus, nullâ actionis elegantiâ instructus, tædium sæpe afferebat, latinè vero scribendi laude excelluit. Lutherus denique religionem craßiorem & pinguiorem, Calvinus subtiliorem commentus est.

CCXCIII Qualis autem fuerit in moribus; describit Nicolaus Romæus, in Calvini nova effigie, in tractatu, qui intitulatur, *Calvinus in equuleo*, seu *Calvini Confeßio, art.6 pag.725. Calvinus* (inquit) *adolescens, post jacta Grammaticæ fundamenta, animum ad Iurisprudentiam adjecit: Aureliam, ubi tum Petrus Stella; & Bituriges, ubi Andreas Alciatus magno studiosorum concursu jus profitebantur, profectus. Hic à Melchiore Volmario Germano, Græcarum litterarum Professore, sed occulto Lutherano, vel potius Melanchtoniano, patris morte domum revocatus (ut ipse scribit ad hunc Volmarium, præfatione Commentarii in Epist.*

2 ad

2 ad Corinthios, Genevæ anno Domini 1546) miserè deceptus; & multa animo meditans, Noviodunum reversus est, anno ætatis (ut videtur) 22, sæculi autem decimi sexti 31. Patris diligentiâ antea Sacellanus Ecclesiæ Cathedralis factus (non Canonicus) etiam curam Pastoralem in proximo pago adeptus est, cui nomen Pons-Episcopi, *vulgò*, Pont l'Evesque de Noyon. *Atque hoc anno currente, ea evenisse necessarium est, quæ de ipsius crimine, accusatione, condemnatione, stigmate, verissime narrantur. Nam præter Acta Cathedralis Ecclesiæ, & Bertelerii Secretarii Genevensis testimonium, quod Bolsecus se vidisse affirmat; vel illud satis sit, quod Noviodono ætatis anno 23 Parisios reversus, ejusdem flagitii, conquerentibus pueris, à Collegii Becodiani Rectore accusatus sit, in absentem & contumacem condemnationis latâ sententiâ. Vitium enim hoc, & quæ sunt ejusdem generis, inter secures etiam & rogos erumpere, & liberè dominari solet, ut insinuat S. Hieronymus epist. ad Innocentium, de muliere septies icta.* Hucusque Author.

CCXCIV Quod autem hic refert de libidine præpostera Calvini, prius scripserat P. Leonardus Lessius in opusculo illo cele-

bri, *Quæ fides & religio sit capessenda*, in nona consideratione, in quinta ratione; ubi ex Hieronymo Bolseco in vita Calvini c. 5 & Julio Brigecio pag. 59, inquit: *De infamia Calvini constat ex actis judicialibus, Noviodunì illum convictum, & per sententiam damnatum de nefando crimine, & publicè exurendum fuisse, nisi ad preces Episcopi pœna ignis fuisset commutata in supplicium virgarum, & ferri candentis in tergo ustulationem.* Unde patet, illum quoque jure & facto fuisse infamem L. 1. ϖ. *De his qui notantur infamia*, & L. *Quid ergo* §. *ex compromissio* ϖ. *De his qui notantur infamia.*

§. III.

Ostenditur, Calvinum fuisse convictum Sodomiæ, & ob eam causam stigmate inustum.

CCXCV HOc scripsit P. Lessius anno 1609, in prima editione illius opusculi: postea vero anno 1614, in 2 editione ejusdem opusculi, addidit appendicem disputationum, in tria capita seu tres quæstiones divisam; in 3 autem capite inquirit, *utrum Calvinus fuerit convictus Sodomiæ,*

&

& eam ob cauſam ſtigmate inuſtus; & ſub hoc titulo ſic ſcribit: *Non ex aëre ſcripſi ea, quæ hac de re in Conſultatione adduxi, neque ex meo cerebro; ſed ex bonis auctoribus, & fama communi, quæ 40 & amplius annis viguit, non ſolum apud Catholicos, ſed etiam apud Lutheranos. Plurimi ſcriptores hujus rei, tamquam certæ & notoriæ, mentionem fecere: ex quibus paucos adferam.*

CCXCVI Imprimis adfert Hieronymum Bolſecum, Medicum Lugdunenſem, conſcium ſecretorum Calvini; utpote qui olim ejus diſcipulus fuerat, & poſtea ad fidem Catholicam converſus eſt, ut teſtatur Spondanus ad an. 1564, num. 25: qui an. 1590 vitam Calvini deſcripſit; & dedicavit Primati Franciæ Archiepiſcopo Lugdunenſi. Ibi teſtatur, ſe vidiſſe Teſtimonium publicum apud quemdam *Bartelier*, Senatus Genevenſis Secretarium, de vita & moribus Calvini. *Quod ego teſtimonium* (inquit) *publicum apud hunc vidi, & in ipſiusmet manibus inſpexi: & idcirco, ut rem veriſsimam, commemorare poſſum. In quo quidem teſtimonio hoc quoque erat adjectum: Calvinum, cum curatum illic Beneficium & aliud Sacelli cu-*

jusdam Sacerdotium obtineret, sodomitici sceleris convictum, in vitæ discrimen venisse; ut igni, quæ hujusmodi sceleris ordinaria & legitima pœna est, cremaretur. Cæterum Episcopi urbis commiseratione pœnam moderatam, ut cauterio candens ejus humero Lilium inureretur. Quo probro confusus, neque talem ignominiam ferens, utrumque ecclesiasticum Beneficium in Pastorem Noviodunensem transtulit; & ab eo certa pecuniæ summo accepta, in Germaniam, deinde in Italiam profectus est; fortunæ, si quam sibi propitiam invenire posset, se permittens.

CCXCVII Nec Bolsecus solum dicit, *se in manibus* illius Secretarii hoc testimonium vidisse, & inspexisse; sed etiam jurejurando affirmat: ita enim scribit in epistola dedicatoria ad Archiepiscopum Lugdunensem: *Jam hoc quoque eumdem testor Deum, nihil me hoc tractatu complexum, quod contra meam conscientiam scriptum esse mihi conscius sim; sed quæ scribo, omnia veritate niti, & vel ex tabulis & testimoniis, manu ipsius Calvini descriptis, ea me desumpsisse, vel referentibus maximæ auctoritatis viris cognovisse, vel meis oculis conspexisse manuque palpasse.* Comprobat

id

id ibidem Lessius testimonio Julii Brigerii, Thomæ Stapletonii, Edmundi Campiani Martyris, Joannis Duræi, Surii ad an. 1538, & Guilielmi Reginaldi. Quibus relatis subjungit: *En septem testes, omnes ἀξιόπιστοι, omnes omni exceptione majores: quibus accedat Octavus, Conradus ipse Schlusselburgius Lutheranus, cujus verba jam ex Reginaldo retulimus. Longe plures adferre possem, sed hi abunde sufficiunt, non solum ad me vindicandum à nota calumniæ, sed etiam ad faciendam fidem cuilibet æquo lectori. Quis enim in re historica plura & graviora testimonia requirat?*

CCXCVIII. His accedunt multæ rationes & indicia, quæ rem ostendunt esse valde credibilem. Primum. Quia historia de crimine illo consentanea est aliis Calvini gestis, quæ de ipso commemorantur. Scribit enim Bolsecus, in vita Calvini c. 11, cum puer Calvini minister, quatuor Francorum millibus hero subtractis, se in fugam dedisset, & amici vellent illum persequi, numquam Calvinum permittere voluisse: ne videlicet comprehensus puer arcana patefaceret: quæ res ingentem suspicionem movit, ipsum puero abusum esse. Aliud factum narrat Florimondus, Præ-

ſes Burdegalenſis, l. 7. De ortu hæreſis, cap. 9; *Fertur*, inquit, *& complures ſcriptis evulgarunt, Rectorem Collegii de Boncourt accuſaſſe Calvinum nefandi criminis; & ex puerorum depoſitionibus, cum non comparuiſſet, abſentem fuiſſe condemnatum.* Omitto alia impuritatis illius documenta, quæ à ſcriptoribus referuntur. Secundum quæ hiſtoria illa eſt conformis vitæ & moribus diſcipulorum Calvini, qui ſe omni genere libidinis inquinarunt.

§. IV.

Fruſtra Ludovicus Maimburgus conatur Calvinum ab hac infamia liberare.

CCXCIX. QUamvis hæc & alia fundamenta, adducta à P. Leſſio, ſatis valida ſint ad perſuadendum, Calvinum reum fuiſſe nefandi criminis; tamen Ludovicus Maimburgus, l. 4 hiſtoriæ Calviniſmi ad an. 1564, hoc hujus hæreſiarchæ ſcelus non vult credere; tum quia nihil ejuſmodi reperitur in exactis informationibus, Novioduni captis noſtris hiſce temporibus; nec in regeſtis Eccleſiæ Cathedralis, quæ ſervata fuerunt

runt ab incendio, quod an. 1552 acta publica totamque pœne civitatem Noviodunensem consumpsit: tum quia verisimile satis est, quod si talis attestatio, quæ incendium præcessisset, veritatem haberet; numquam Gebennenses recepissent pro fundatore Ecclesiæ, & Reformatore morum, disciplinæ, atque doctrinæ, infamem hominem, tam turpi nota insignitum. Unde concludit, Bolsecum impostorem fuisse seu calumniatorem, aut saltem deceptum fuisse per suum Bertelier. Ulterius addit, fieri potuisse, ut Joannes Calvinus, quem antea vocabant Cauvinum, sumeretur pro ejus nepote Joanne Cauvino ejusdem Ecclesiæ Capellano; qui ut notatur in regestis Capituli, cum non emendaret incontinentiam, pro qua fuerat castigatus, fuit beneficio privatus, diu admodum postquam Calvinus exiret è regno. Has rationes proponit Maimburgus, quasi datas à Protestantibus. Et tandem concludit: *Volo itaque, quandoquidem ita placet Protestantibus nostris, non præstare fidem huic infamiæ, vergenti in Authorem ipsorum sectæ: Deus enim non indiget his probationibus, quæ repelli possunt ut incerta; &*

multo minus falsitatibus hominum, ut inimicos suos debellet. Hæc Maimburgus.

CCC Fateor, Deum non indigere mendaciis hominum: fateor, nec hæreticis posse affricari crimina, quæ ipsi non commiserunt, nec sine sufficienti probatione posse ut infames notari. At quando efficaces sunt probationes, oportet ut eorum vitia omnibus pateant; ut sic eorum sectatores oculos aperiant, & non sequantur, tamquam Dei Apostolos & Ministros, homines iniquos: vergit enim in dedecus & ignominiam sectæ, quod ipsius primus author fuerit homo criminosus & infamis. Jam vero probationes, quibus ductus est P. Lessius, efficaces sunt, nec illis satisfacit Maimburgus; imo nec mentionem facit argumenti, quo potissimum Lessius probat, Bolsecum vera narrasse; vel quia non vidit, vel quia impar dandæ congruæ responsioni, maluit dissimulare, quam frigide respondere. Sic autem arguit Lessius: *Si ista de crimine* Sodomitico, *& stigmate vera non erant, cur discipuli Calvini ea non refutarunt? Cur inspectionem Actorum publicorum & Magistratuum testimonia non petierunt? Facile enim*

enim, si falsa erant, refutari tunc temporis potuissent.

CCCI *Primo; testimonio Magistratus Genevensis, qui publico instrumento declarare potuisset, tale scriptum numquam ad se perlatum, & se nihil umquam de hujusmodi Calvini crimine inaudisse: non enim dubitandum, quin eo tempore, nimirum an. 1577, fuerint multi superstites, qui hujus rei possent meminisse; & fortasse ipse Bartelier, in cujus manibus se hoc testimonium vidisse affirmat Bolsecus, adhuc supererat. Secundo; testimonio Magistratus Noviodunensis. Non enim est dubium, quin ex actis judiciariis, quæ asservari diligenter solent, veritas cognosci posset: verum neutrum fecerunt fratres Euangelici. Quis credat, si solida aliqua ratione tanti sceleris infamiam à suo Apostolo amoliri potuissent, & adversarium suæ religionis Hieronymum Bolsecum calumniæ convincere, & apud omnes hoc modo infamem reddere, eos id fuisse prætermissuros? sic enim effecissent, ut nec in cæteris, quæ Bolsecus de Calvini variis criminibus, & pessimis artibus ac machinationibus scribit, ei fides adhiberetur. Itaque cum nihil fecerint eo tempore, quo maxime oportebat (nimirum*

inuri memoriam solent. *Ad hæc Wittakerus nihil amplius quod responderet, habuit. Unde etsi in sua responsione contra Duræum ad cætera, quæ hoc loco Duræus adfert, respondere conetur, ut patet pag. 280; hoc tamen de stigmate prorsus dissimulat. Hæc ex libro Anglico, cui titulus.* Apologia Protestantium pro Romana Ecclesia. *Quid causæ fuisse putabimus homini, alioquin loquacissimo & importunissimo, hujus silentii; nisi quod fama publica & conscientia propria convictus, nullo colore rem tegere & honestare potuerit?*

CCCIII Nec fundamenta adducta à Maimburgo, ad vindicandum Calvinum ab hac infamia, efficacia sunt. Nam quod in informationibus, Novioduni captis hisce temporibus, id est, centum & amplius annis post obitum Calvini, reperiri non potuerit instrumentum, quo comprobaretur illud Calvini delictum; nec in regestis Ecclesiæ Noviodunensis ab incendio liberatis inventa sit ulla illius memoria; est argumentum mere negativum, quod nihil concludit. Cum necesse non fuerit, ut insereretur Actis illius Capituli memoria hujus infamiæ; vel quamvis fuerit inserta,

ſerta, facile potuerit inde avelli ab aliquo Calvini; vel diſcipulo, vel conſanguineo, vel ſtudioſo. Deinde quia Bolſecus, ſub juramento teſtatus eſt, ſe vidiſſe hujus rei teſtimonium authenticum in manu Bartelier, Senatus Genevenſis Secretarii, qui miſſus fuit Noviodunum hujus rei gratia, ut in vitam atque mores Calvini inquireret, & qualis adoleſcens fuiſſet exploraret; & inde retulit teſtimonium, quod de Calvino præcipui aliquot cives Noviodunenſes interrogati perhibuerunt, Notariuſque legalis in publicas tabulas retulit. Hoc autem teſtimonium non oportuit ſervari in Archivo vel Eccleſiæ vel Civitatis Noviodunenſis, quia ſua ipſorum non intererat habere hoc Inſtrumentum de infamia ſui Civis, vel ſui Capellani, aut Canonici; ſed adduci Genevam, unde expoſcebatur. Ex tabulario autem Genevenſi promptum fuit diſcipulis Calvini, Magiſtri & Apoſtoli ſui, ignominiam auferre. Nec Bolſecus auſus fuiſſet hæc ſcribere, ſi falſa eſſent; aut non ſatis ipſi explorata. Nec tunc, quando memoria erat recens, diſſimulaſſent Calviniſtæ, Bolſecum de calumnia vel de fal-

falsitate convincere, nisi res fuisset adeo nota, ut celari non posset tunc. Postquam autem sæculum transivit, & testibus comprobari non potest delictum Calvini; Protestantes illud negant; & illis potius Maimburgus vult credere, quam scriptoribus tot & tam gravibus, qui hoc testati sunt, & de falsitate non sunt accusati tunc, quando de falsitate poterant convinci, si falsa narrassent.

CCCIV Estque valde levis illa conjectura de æquivocatione nepotis Calvini cum ipso Calvino; cum nepos Calvini non fuerit de crimine nefando accusatus, nec quidquam scribatur de Lilio candente ejus humero musto, sicut scribitur de Calvino. Nec vim habet illud aliud fundamentum, quod scilicet Genevenses non recepissent pro fundatore novæ Ecclesiæ hominem infamem. Quid enim mirum, quod hominem infamem acceperint pro magistro & reformatore, qui credunt, *nullam esse nostri arbitrii libertatem, sed omnia inevitabili necessitate evenire; & Deum non minus esse authorem & impulsorem operum malorum, quam bonorum?* Si imbuti sunt Calvini doctrina, palam docentis,

centis, Deum ab æterno omnia opera ſcelerata hominum & dæmonum decreto ſuo ſtatuiſſe & præordinaſſe, & ſuis temporibus ad ea excitare, movere, & impellere; quid mirum, quod non repudient Calvinum ex eo, quod ſecutus impulſum Dei, ipſum incitantis & moventis ad committendum peccatum nefandum, illam inſamiam ſubire voluerit, ne Deo reſiſteret? Quid mirum, quod pro reformatore ſuſceperint hominem de hoc vitio convictum, qui pro Apoſtolo venerantur hominem blaſphemum in Chriſtum; utpote qui libro 2. Inſtit. cap. 16. aperte docuit, Chriſtum Dominum *cruciatus gehennæ, cum damnatis ac reprobis ſpiritibus, aliquando pertuliſſe*? Quid mirum, quod hominem infamem ſuſceperint pro reformatore, ſi tamquam Dei Euangeliſtam & novum Apoſtolum ſuſceperunt hominem, qui l. 3. inſtitutionum c. 12. §. 4. expreſſe dicit; *omnia opera hominum, ſi ſua dignitate cenſeantur, nihil niſi inquinamenta & ſordes eſſe; nec ullum à Sanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur juſtam opprobrii mercedem*? Quid mirum, quod hominem infa-

mem

mem susceperint pro reformatore, si sibi persuaserint, à Deo missum esse ad reformandam suam Ecclesiam hominem, qui post solemne votum castitatis in receptione Ordinis sacerdotalis susceptum, publice sacrilegas nuptias contraxit? Ut enim scribit Spondanus ad an. 1538 num. 12, Calvinus eo anno ex civitate Genevensi, in quam se intruserat anno 1536, in exilium pulsus, se recepit Argentoratum, ubi dogma Zwinglii vigebat: *Et ibi, ut jucundius exilium suum ferret, viduam cujusdam Anabaptistæ, nomine Ideletam Buriam, matrimonio sibi junxit, & multis annis cum ea vixit; nullis tamen susceptis liberis, quamvis ex priori matrimonio nonnullos haberet.* Verba sunt Spondani.

CCCV Quid mirum? quod hominem, de peccato nefando convictum, ut Ecclesiæ reformatorem admiserint; qui credere potuerunt, à Deo missum fuisse ad prædicandum novum Euangelium hominem, de quo ipsis notum fuit, voluisse per fictionem & artificium persuadere suis auditoribus, se mortuum suscitasse in confirmationem suæ doctrinæ; cum tamen non vere mortuum suscitaverit; sed vivum & sanum, mortuum red-

reddiderit; Deo vindictam ſumente de tam ſacrilega fictione, ut narrat Spondanus ad an.1553 num.15,tamquam rem exploratam; & nos ſupra retulimus.

CCCVI Quid mirum? quod Calvini diſcipuli hoc ſui magiſtri crimẽ nihili fecerint, quandoquidem, ut refert Guilielmus Reginaldus lib. 4. pag. 1020,quidam Calviniſtæ in Anglia, *ex illa de juſtificatione fidei Calvini ſententia, inter cæteras has deducunt & tuentur concluſiones.* 1. *Omnes illi errant,qui putant ſe ſalvandos, cum multa bona opera fecerint:* 2. *Non eſt neceſſe laborare, quo bonis operibus vitam conſequamur æternam, jam nunc enim eam tenemus.* 3. *Eſt hic unus ex præcipuis erroribus,qui verſantur in orbe Chriſtiano, arbitrari, quod bona opera quidquam proſint ad ſalutem.* 4. *Peccata noſtra nihil minuunt de gloria Dei;totum damnum peccati poſitum eſt in ſcandalo proximi.* 5. *Chriſtus ſuo ſanguine redemit & liberavit nos ab omnibus peccatis & legibus, ut deinceps nulla lex nos obliget in conſcientia. Hic aperte liberamur à Decalogo & ab omnibus præceptis Sacramentorum.* 6. *Nihil debes Deo niſi fidem, ut confitearis Chriſtum Ieſum,& credas eum ſurrexiſſe*

à

à mortuis; sic enim salvus eris. In reliquis omnibus Deus liberum tibi facit, ut sequaris voluntatem tuam: omnia enim facere potes absque scrupulo conscientiæ: neque enim perire vel damnari potes, quidquid externe vel feceris vel infectum reliqueris. Hæc omnia illi deducunt (& quidem rectißime) ex illo de justificatione per fidem specialem fundamento, à Luthero & Calvino posito: in quorum etiam scriptis pæne hæc omnia expresse habentur. Quis majorem licentiam optare vel fingere poßit ad omne flagitium?

CCCVII Quid mirum? quod tamquam reformatorem acceperint virum, de tali crimine notatum; qui sibi persuadent, spiritum Dei habuisse hominem, adeo superbum, qui passim Patres & Concilia contemnit; & judicium suum judicio totius Ecclesiæ, per mille & amplius annos constanter, etiam ex sententia ipsius Calvini, retento, impudenter præfert? Superbia Calvini ex ejus libris est satis conspicua, nimirum ex lib. 2 Instit. c. 14 §. 3, l. 3 c. 4 §. 38, & c. 5 §. 10, l. 4 c. 12 §. 20 & alibi: *contemnit enim paßim* (inquit Lessius) *omnes veteres & sanctos Patres, & audacter erroris accusat: sæpe pro concione in has*

voces

voces erumpebat : Ego Propheta sum. Ego Dei Spiritum habeo. Ego si erro, tu es Deus, qui me propter peccata populi in errorem mittis, & decipis. Qui hominem ejuſmodi, Spiritum Dei habuiſſe credunt, & ex illo ſcripſiſſe quæ ſcripſit; non mirum quod illum ſuſceperint, ut reformatorem Eccleſiæ ; quamvis aliunde ſcirent, fuiſſe ob ſodomiam lilio candenti ſigillatum. Nullum ergo adducit Maimburgus fundamentum, quo ſatis à Calvino eliminet notam infamiæ.

CCCVIII Fateor Henricum Spondanum ad an. 1534, n. 11, non affirmare hanc infamiam Calvini : ſolum enim ibi hæc ſcribit : *Quod vero traditur vulgo, eum in turpe crimen ſodomiæ incidiſſe, ac propterea in vitæ diſcrimen, niſi pœnæ moderationem Epiſcopus impetraſſet, Lilii candentis ad humerum inuſtionem, & exilium à patria : hoc Maſſonus tacet, ſolamque abeundi in exilium cauſam hæreſim fuiſſe, ait.* Dixerat n. 9 ſe vidiſſe tres vel quatuor Vitas Calvini, unam Theodori Bezę ejus diſcipuli, dubiæ prorſus fidei, utpote in ejus tantummodo & hæreſis laudem fabricatam : alteram Hieronymi Bolſeci Medici Lugdunenſis Latinam, aliamque Gallicam Jacobi

Lainger Scoti Doctoris Sorbonici, *acerbiorem, quam ut in pluribus accepta sit omnibus;* & ultimam *Papirii Massoni Parisiensis causidici, viri doctissimi, notaque moderationis, cui tutius in iis, quæ refert, fidem adhibeas.* Spondanus secutus est Massonum, & quia hic Author tacet sodomiam Calvini, etiam ipse noluit hoc affirmare. Et quamvis approbet quæ ille refert tamquam vera, non tamen reprobat ea quæ tacet. Hinc autem nullum potest argumentum desumi, in favorem innocentiæ Calvini ab illo crimine. Massonus enim non defendit Calvinum, ut facit Maimburgus; nec enim positivè negat illud crimen fuisse à Calvino commissum; sed solum tacet, & ab utroque abstrahit; nec illum condemnans, nec illum absolvens. Bolsecus autem & Langeus, palam & disertè affirmant, idque coram discipulis Calvini, quando recens erat memoria facinoris, & poterant manifestè convinci, si falsa narrâssent. Quare cum tunc temporis, quando vivebant cives Noviodunenses, qui rei veritatem possent deponere, nemo hos scriptores impugnarit, signum clarum est, illos vera dixisse. At vero ex eo, quod Massonus sit vir moderatus, & fidem

fidem mereatur in iis quæ refert; non ſequitur, quod debeant reputari falſa ea, quæ ipſe tacet. Potuit enim tacere ex motivo politico, non offendendi hæreticos Calviniſtas, tunc in Gallia potentes. Nam ſi poſitivè affirmaret, Calvinum non fuiſſe accuſatum de crimine illo, ſicut Bolſecus affirmat, fuiſſe accuſatum; poſſet rem facere dubiam: ſed cum nihil dicat, & ab hoc abſtrahat, non facit dubiam hiſtoriam narratam à Bolſeco; imo ipſa taciturnitas Maſſoni probat, ipſum non habuiſſe fundamentum ad negandum, vel ſaltem ad revocandum in dubium, id quod tam aſſeveranter affirmavit Bolſecus; quia ſi habuiſſet, non diſſimulâſſet.

CCCIX Concluditur ergo ex dictis, Calvinum, hominem jure infamem fuiſſe, tum ob nuptias ſacrilegè contractas poſt Sacerdotium, habens annexum ſolenne votum caſtitatis, tum ob ſodomiam. Ut patet ex lib. 1 tit. *de his qui notantur infamia* & l. *Quid ergo § ex compromiſſo.* Tit. *de iis, qui notantur infamia.* Ejus mores deſcribit citatus Papirius Maſſonus, quem Spondanus, ad an. 1564 num. 25, appellat moderatiſſimum & temperatiſſimum in omnibus ſcriptis, nec niſi

quæ

quæ optime nosset, scribere scium. Hic Author in vita Calvini testatur apud Spondanum ibi; Calvinum iracundum adeo fuisse, *ut Bucerus, etsi amicus, familiari Epistolâ eum castigaturus, canem rabidum vocârit, & scriptorem maledicendi studio infectum: judicare eum de hominibus, prout amaret vel odisset, prout liberet: Melanchton præfractam ejus, ut loquebatur, morositatem vituperaverit: Genevenses inter jocos dicerent, malle se apud inferos esse eum Beza (qui videlicet suis scurrilitatibus & festivis jocis eos in mediis flammis exhilarâsset) quam apud superos cum Calvino. Vindictæ appetentem & sanguinarium fuisse, mordacem in scribendo, & dicendo, ad omnem simplicis animi figuram compositum, texisse intus latentem superbiam & philautiam. Itaque non immerito Balduinum (qui silentium ei imposuit seni, immenso ipsius dolore) dixisse; collegas ejus conqueri solitos, de ipsius intolerabili arrogantiâ & incredibili fastu. Nemini imparem aut secundum haberi voluisse: nec vero parem ferre potuisse; nec imparem, nisi obsequentem, pati. Demumque ita vitam ejus claudit, ut asserat, eum, qui Calvinum labem ac perniciem hominum dixerit, nihil mentiturum esse:*

esse: tantum enim malorum intulisse in patriam, ut cunabula ejus merito detestari atque odisse omnes debeant. Idemque in vitis Pontificum Romanorum, Viperam eum, & Scorpium appellans, ait, pudere se fateri, hoc monstrum in Galliâ natum; multumque debere Galliam anno 1564 quo portentum illud extinctum est.

CCCX Huic vitæ respondit mors, quam ex Bolseco in vita Calvini cap. 22. describit Nicolaus Romæus, in Calvini nova effigie pag. 763; *Gravissimos* (inquiens) *dolores, & asperrimos cruciatus, quibus, Dei in illum severa gravissimaque manu ingruente, excruciabatur, non ferens; dæmonibus invocatis, jurans, execrans, & blasphemans, miser expiravit: cujus illi testimonium perhibuere, qui decumbenti ad extremum usque halitum ministrarunt. Diem atque horam detestatus est & execratus, quam unquam studiis impenderat; cum ex ulceribus totoque corpore gravissimi fœtores emanarent, ob quorum graveolentiam, & sibi ipsi gravis, & quæ eum circumstabat familiæ erat. Phthiriasi quoque gravissime afflictus fuit: quo morbi genere crudeles quique tyranni & impietate insignes, in scelerum detestationem, à Deo puniti fuerunt: Antiochus Epiphanes,*

phanes, 2 Machab.c.9 v.9 L.Cornelius Sylla, Herodes, Maximianus Impe. Hunoricus 2 Wandalorum Rex, Arnulphus Imper. Caroli Crassi successor, & similes, quorum præ cæteris nobilitata fuit impietas. Vide Claudium de Sainctes in Respons. ad Apologiam Bezæ pag. 11 a.

§. V.

Concluditur, ex moribus Lutheri & Calvini manifeste demonstrari, eos non fuisse Ecclesiæ reformatores, sed deformatores, & manifestos Hæresiarchas.

CCCXI POstquam P. Lessius vitam & morum conditionem Lutheri & Calvini breviter depinxit, merito concludit. *Quis nunc, istis perpensis, in animum inducat, Deum hujusmodi hominibus, qui & omni jure & orbis judicio erant infames, quorum vita turpissima, lingua effrænis & maledica, animus tumidus, ambitiosus, iracundus, & invidia plenus, ad reformationem Ecclesiæ suæ uti voluisse? Quis unquam hujusmodi mores, vel in Apostolis, vel Prophetis notavit? Erant quidem Apostoli plerique conditione humiles, nulli tamen ob flagitia infames: & quamvis essent indocti & sim-*

simplices, repente tamen facti sunt sapientia, vitæ sanctitate, & miraculorum gloria admirabiles. Mira in illis animi demißio, mira mansuetudo; mirus gloriæ, rerum terrenarum, & voluptatum hujus vitæ contemptus; mira in proximum charitas, mira in verbis modestia & circumspectio. Similes mores cernimus in omnibus, quibus Deus usus est, vel ad Gentium conversionem, vel ad morum populi Christiani reformationem. v.g. in S. Augustino Anglorum Apostolo, in S. Bonifacio Germanorum, in SS. Adelberto, Othone, Willebrordo, Eligio, & in aliis aliarum gentium; in SS. Benedicto, Bernardo, Romualdo, Dominico, Francisco, & aliis, quorum exemplo & doctrina plurimi ad contemptum terrenorum, & amorem cælestium sunt excitati.

CCCXII *Si ad alicujus provinciæ conversionem, si ad morum nonnullam in populo correctionem, Deus talibus viris, quorum vita mundo erat admirabilis, usus est; qui tamen non immediate à Deo, sed à summo Pontifice suam mißionem acceperē; quales, obsecro, par erat esse eos, qui mittebantur immediate à Deo, idque ad reformationem præcipuorum capitum Religionis, imo ad totius Ecclesiæ & Regni Christi collapsi*

lapſi inſtaurationem? Etiamſi tota ſanctitas & excellentia, omnes virtutes & omnia dona ſpiritualia, quæ fuerunt in S. Ioanne Baptiſta & in omnibus Apoſtolis, ſimul in unum conflata ipſis infuſa fuiſſent; hoc tamen totum haud ſatis fuiſſet, ad ſufficientem illis auctoritatem tantæ molitionis conciliandam. Et nos tam fungi erimus, ut credamus, divinam ſapientiam, ad rem adeo ſtupendam, uſam fuiſſe hominibus, non ſolum nulla vitæ ſanctitate commendatis, ſed etiam infamibus, impuris, ambitioſis, vindictæ cupidis, & maledicis? Quid enim hoc aliud erat, quam omnibus, micam prudentiæ habentibus, juſtam dare occaſionem, eos non admittendi, ſed ut impoſtores averſandi? Nam qui per infamiam non poſſunt admitti ad ullam dignitatem, ad ullum officium ſive eccleſiaſticum ſive ſæculare, imo nec ad accuſandum, nec ad poſtulandum; quomodo admittentur, ut reformatores Religionis, ut architecti Eccleſiæ, ut judices Epiſcoporum, Pontificum, & Conciliorum Oecumenicorum?

CCCXIII Unde patet, quam frivola ſit reſponſio hæreticorum, qui, quando eis deſcribuntur mores Lutheri & Calvini, dicunt; ſe nihil curare, quales illi fuerint, ſed ſolum attendere ad ipſorum doctrinam, quæ bona

eſt: nequit enim dici,eſſe bonam doctrinam hominum iniquorum, quæ opponitur communi Eccleſiæ ſenſui,ſanctorum Patrum doctrinæ,& Conciliorum definitionibus:prorſuſque eſt monſtroſum dicere, quod Deus Auguſtino, Hieronymo, Ambroſio, Gregorio,Baſilio,Athanaſio,Nazianzeno,Chryſoſtomo, Thomæ, Bonaventuræ, & aliis ſanctiſſimis Doctoribus negaverit lucem ad veram intelligentiam Scripturarum; & quod eam communicaverit hominibus ſuperbiâ, ambitione,maledicentiâ,& luxuriâ plenis.

CAPUT XI.

Nonum caput idem probandi, quia evidens eſt evidentiâ facti, Lutherum & Calvinum & alios ſectarios, qui ab Eccleſia Romana in decimo ſexto ſæculo receſſerunt; renovâſſe hæreſes antiquas,à vera Chriſti Eccleſia damnatas; nimirum ab Eccleſia Romana intra quinque priora ſecula, quando, etiam ex confeſſione adverſariorum, vera erat Chriſti Eccleſia.

CCCXIV Eccleſiam Romanam fuiſſe veram Chriſti Eccleſiã prioribus illis ſæculis,fatentur adverſarii,ut vidimus

mus

mus c.2. Certiſſimum autem eſt, eſſe verè hæreticas illas doctrinas, quas vera Chriſti Eccleſia hæreticas eſſe declaravit, & ut tales damnavit. Quia, cum ſit *columna & firmamentum veritatis*, nequit errare in articulis, quos credit & credendos proponit; ac proinde certum eſt, eſſe verè hæreticos, qui pertinaciter defendunt propoſitiones à vera Chriſti Eccleſia damnatas; ut hæreticas. Si ergo probaverimus, Lutherum & Calvinum pertinaciter tradidiſſe propoſitiones damnatas ab Eccleſia Romana in illis primis ſæculis, quando etiam ex confeſſione adverſariorum erat vera Chriſti Eccleſia: evincemus, illos eſſe verè & indubitanter hæreticos. Quod autē res ita ſe habeat, evincit Bellarm. tom. 2 l. 4 de notis Eccleſiæ c. 6, & cum eo Leſſius; rectè probans, religionem Lutheranam & Calviniſticam nihil aliud eſſe, quam diverſarum hæreſum, à diverſis hæreſiarchis diverſis ſæculis traditarum, & olim per Eccleſiam Catholicam proſcriptarum; colluviem; idque multiplici exemplo probat.

CCCXV I *Uterque, nimirum Lutherus & Calvinus, docet, nullam eſſe arbitrii libertatem: & Lutherus art. 39. affirmat; hoc eſſe præcipuum*

puum suæ Religionis fundamentum. At illa fuit olim hæresis Simonis Magi & Valentini, teste Augustino, hæresi 11; & Manichæorū, & Wiclefi, &c.

2 *Uterque docet, Deum esse impulsorem omnium scelerum, & omnia mala fieri ex vi decreti divini. At olim fuit ista hæresis Simonis Magi & Florini.*

3 *Uterque docet, non esse necessaria ad salutem bona opera, sed sufficere fidem. At hæc fuit olim hæresis Simonis Magi; & Eunomianorum circa annum Domini 360.*

4 *Uterque docet, habenti fidem nihil obesse peccata, quantùmlibet multa & magna; horum enim malitiam non imputari credenti. Quæ olim etiam fuit hæresis Eunomianorum, & Basilidis, & Carpocratis, teste Irenæo, lib. 1. cap. 23. & 24.*

5 *Calvinus negat præsentiam realem Corporis Christi in Eucharistia. At hæc olim fuit hæresis Berengarii circa annum Domini 1051. Ubi notandum primo, etsi aliqui privatim ante Berengarium ea de re dubitaverint, & quæstionem moverint; neminem tamen fuisse ausum hoc publicè profiteri, ut testantur Hugo Lingonensis & Adelmannus Brixiensis, in Epistolis suis ad Berengarium, & Paschasius lib. de verbis.*

verbis institutionis hujus Sacramenti. Itaq; fuit hæc constans Ecclesiæ doctrina, omnibus hæresiarchis intacta, usque ad tempora Berengarii. Secundò, sententiam Berengarii ipso vivo fuisse in quinque Conciliis damnatam, & ipsum Berengarium ter suam sententiam abjurasse, & tandem in fide Catholica cum magna pœnitentia mortuum: quo mortuo extincta fuit illa hæresis fere per ducentos annos, usque ad Lollardos, qui eam renovarunt, ut colligitur ex Trithemio in Chronico Hirsaugiensi ad annum 1315. *Eamdem postea tenuit Wiclef, ut patet ex art. ejus* 3. *Quo mortuo, rursus extincta fuit per centum circiter annos, usque dum Zwinglius eam restituit, quem Calvinus & aliquot alii sunt secuti. Ex quo manifeste apparet, hanc sententiam semper in Ecclesia pro manifesta hæresi habitam. Itaque, vel Ecclesia semper in primario fidei articulo erravit, & sic numquam Ecclesia Christi fuit; vel sententia illa, quæ realem Corporis Christi præsentiam in Eucharistia abrogat, revera hæresis est.*

6 *Uterque tollit omnes traditiones, & solis Scripturis omnia vult contineri. Eadem fuit hæresis Arianorum, ut constat ex D. Augustino: item Nestorii, Dioscori, & Eutychetis, ut habetur in septima Synodo Act.* 1. 7 *Uter-*

7 *Uterque negat Sacramentum Pœnitentiæ & Confirmationis. Eamdem hæresim olim docuere Novatiani, teste Cypriano & Theodoreto.*

8 *Uterque docet, Ecclesiam solis bonis constare; & Ecclesiam olim visibilem, à multis sæculis periisse; hoc vero tempore in sua tantum cœtu existere. Similis fuit hæresis Donatistarum, ut testatur D. Augustinus lib. de unitate Ecclesiæ cap. 12.*

9 *Uterque docet, non esse orandum pro defunctis; non esse servandum jejunium Quadragesimæ, aut alia stata jejunia, sed cum cuique visum fuerit jejunandum. Idem olim docuere Aëtiani, teste Epiphanio hæresi 75, & Augustino lib. de hæresib. cap. 33.*

10 *Uterque negat venerationem sacrarum Reliquiarum, Imaginum Christi ac Sanctorum, & vocat idololatriam. Idem olim fecit Vigilantius, teste Hieronymo; fecere & Iconomachi, teste Zonara, Cedreno, Nicephoro de Iconomachis.*

Ex his luce meridiana clarius est præcipua dogmata, quibus Lutherana & Calvinistica religiones constant, esse hæreses antiquas, olim ab Ecclesia damnatas, eaque semper pro hæresibus in Ecclesia habita fuisse. Idem facile de ceteris

ostendi

ostendi potest. Unde sequitur, has religiones nihil esse aliud, quam veterum & jam olim profligatarum hæresum colluviem.

CAPUT XII.

Decimum caput idem probandi, quia omnes sectarii, qui sub specioso titulo Reformationis fidem Ecclesiæ Romanæ impugnarunt, in manifestos & crassissimos errores prolapsi sunt, quos eleganter describit Bellarminus. Ubi specialiter ponderatur error de fide speciali justificante.

§. I.

CCCXVI *Alienati sunt peccatores à vulva, erraverunt ab utero, locuti sunt falsa,* ajebat David Ps. 57. Quæ verba exponens S. Augustinus, ita verissime scripsit in illum locum: *In ventre Ecclesiæ,* inquit, *veritas manet: quisquis ab hoc ventre Ecclesiæ separatus fuerit, necesse est ut falsa loquatur.* Et mox repetens dicta; *Necesse est,* subjungit, *ut falsa loquatur, qui aut concipi noluit in ventre Ecclesiæ, aut quem conceptum mater excussit;* sicut excussit Lutherum & Calvinum sola Ecclesia Catholica Romana, quæ est columna & firmamentum veritatis; & quæ su-

pra solidam Petram fundata est, nihil contra rationem tradere potest, licet multa supra rationem credenda proponat; nihil turpe præcipere; ac proinde illi soli convenit illa nota veræ Ecclesiæ, quæ exprimitur illis verbis, *Credo sanctam Ecclesiam. Constat enim Ecclesiam sanctam dici, quia ejus Professio sancta est, nihil continens falsum quoad fidei doctrinam, nihil injustum quoad doctrinam morum*, ut inquit Bellarminus, lib.4 de notis Ecclesiæ notâ octavâ.

CCCXVII Quam verè dixerit Augustinus, *necesse esse, ut falsa loquatur, qui à ventre Ecclesiæ separatus est*, evidentissimè patet ex densissimis & palpabilibus tenebris, quæ offusæ sunt supra mentes hæreticorum hujus sæculi, *qui cum sapientissimi omnium hominum videri velint, tamen ea dicunt interdum, ea proferunt in medium, ea pro Euangelio venditant, quæ somnia ac deliramenta esse, pueri quoque ac anus etiam decrepitæ intelligerent*, ut inquit Bellarminus, in Præfatione ad primum suum controversiarum tomum, & inductione eleganter probat. *Quid magis impium* (inquit) *ac stultum fingi potest, quam Deum, qui fons est bonitatis & justitiæ, aucto-*

rem

rem omnium scelerum & flagitiorum facere?
At hoc facit Petrus Martyr, in commentario
libri secundi Regum; nec non Ioannes Calvinus, in lib. Instit. 1 *cap.*18 §.4.

CCCXVIII *Quid magis puerile & ineptum, quam dicere Deum in lapide, vere & proprie esse lapidem; in ferro, ferrum; in trunco, truncum; in stipite, stipitem; in rebus omnibus, res omnes? At hoc docet Michaël Servetus in epistola sexta ad Calvinum. Quid magis absurdum & contra omnem non solum rationem, sed etiam sensum, quam palam asserere, infantes dum baptizantur, exemplo S. Ioannis Baptistæ, divinas quasdam motiones internis sensibus percipere, promissiones Euangelicas audire, & promittenti Deo fidem habere? At hoc palam asserit Martinus Lutherus, in Commentario tertii capitis Epistolæ ad Galatas; & qui eum secuti sunt Centuriatores, centuriâ* 2, *c.*4: *nec saltem reverentur S. Augustinum, qui in epistola ad Dardanum, quæst.*2, *scriptum reliquit; si propter unum Ioannem credibile est, infantes omnes ante ætatem consilio & ratione uti; etiã propter asinam Balaam, quæ sapienter aliquando locuta est, admonendos esse homines, in deliberationibus suis asinina expectare consilia.*

CCCXIX

CCCXIX *Deinde, quis non obstupescat, potuisse homines reperiri, qui sibi persuaderent, nihil aliud ad justificationem impiorum requiri, quam ut certo statuant, se esse justos & sibi remissa esse peccata, ut jam non opinio à veritate rei, sed è contrario rei veritas ab opinione dependeat? Et tamen hoc ipsum incredibile paradoxum, est articulus quartus illius celeberrimæ Augustanæ confeßionis, quæ pro Euangelio est maximæ parti nostri temporis hæreticorum.*

CCCXX *Quid jam de Ioanne Wiclefo dicemus, cujus hic est articulus sextus, in Concilio Constantiensi damnatus Seß.* 8, Deus debet obedire diabolo. *Quid de Ioanne Calvino, qui in Libro Institut.* 2 *c.* 16 *tam serio, tam ex proposito docet, Dominum nostrum Iesum Christum (quod certè piæ aures audire recusant) cruciatus gehennæ cum damnatis ac reprobis spiritibus aliquando pertulisse? Unde etiam exstiterunt postea qui dicerent, Christum in cruce desperâsse, atque adeo ad inferos esse damnatum. Quam tetrâ, putas, caligine tenebatur animus ille; qui tantam impietatem cogitare potuit? Sed quo in loco ponemus Martini Lutheri verba illa, quæ is in libro de Conciliis scripta reliquit?* Mihi paulo ante negotium fuit cum

Ne-

Nestorianis, qui pertinacissime contra disputabant, quod Divinitas Christi non possit pati. *En tibi, Christiane Lector, quibus non tam erroribus laborant, quam furoribus agitantur; quibus tenebris involvuntur; in quæ præcipitia ruunt, qui semel circa fidem naufragium fecerunt.*

CCCXXI Hactenus ibi Bellarminus, qui id fusius probat lib. de notis Ecclesiæ cap. 11. Quid potest magis absurdum excogitari, quam id, quod scripsit Lutherus libro de captivitate Babilonica cap. de Baptismo? *Vides, quam dives sit homo Christianus, sive baptizatus; qui etiam volens non potest perdere salutem suam quantiscumque peccatis, nisi nolit credere. Nulla enim peccata possunt eum damnare, nisi sola incredulitas: cetera omnia, si redeat vel stet fides in promissionem divinam, in momento absorbentur per eandem fidem.* Quid absurdius eo, quod Calvinus statuit l. 3 Institut. c. 2 §. 11 & 12? *Fidem Calvinistarum non posse amitti, eamque efficere, ut nullum peccatum Calvinistis imputetur.* Et quod eodem c. 2 §. 38, tamquam veritatem certissimam ponit? videlicet, *omnes Calvinistas esse electos ante omnem operum prævisionem: neque solum esse electos, sed etiam hoc*

hoc ipsum debere firmissime credere, adeo ut si quis ea de re aliquo modo dubitet, horrende sit sacrilegus, miserrime cæcus, Spiritui sancto injurius, & primæ pietatis tyrocinia ignoret. De fide hac hæreticorum nostri seculi merito dixit noster Maldonatus in c.9 Matt. *Fides, quam isti nuper invenerunt, figmentum est, chimæra est.* Unde Academia Lovaniensis, in articulis adversus Lutheranos art.9, sic habet. *Fides, qua quis firmiter credit & certo statuit, per Christum sibi esse remissa peccata, seque possessurum vitam æternam, nullum habet in Scripturis testimonium; imo eisdem adversatur.* Neque componitur cum eorum primo principio, nimirum nihil posse fide divina credi, nisi id, quod à Deo in Scripturis est revelatum. Quæro enim, in quo loco sit à Deo revelatum, eum vere coram Deo esse justum, qui firmiter credit se esse electum, & non posse perire, sibique peccata omnia esse dimissa? Quomodo hoc componitur cum illa sententia D. Petri, *Cum timore, & tremore vestram salutem operamini?* Quomodo cum illo Prov.20; *Quis potest dicere, Mundum est cor meum, Purus sum à peccato?* Quomodo cum illo Ecclesiast.9; *Nescit homo, utrum odio, vel amore dignus sit; sed omnia in futurum reser-*

vantur incerta? Unde merito Tridentinum Seſſ.6 c.9 ſic ſtatuit: *Sicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti merito, deque Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet; ſic quilibet, dum ſe ipſum ſuamque propriam infirmitatem & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare & timere poteſt: cum nullus ſcire valeat, certitudine fidei cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum.* Et c.16. *Et quia in multis offendimus omnes, unuſquiſque ſicut miſericordiam & bonitatem, ita ſeveritatem & judicium ante oculos habere debet; neque ſeipſum aliquis, etiamſi nihil ſibi conſcius fuerit, judicare; quoniam omnis hominum vita, non humano judicio examinanda & judicanda eſt, ſed Dei.*

§. II.

Ex ſententia Calvini & Lutheri, de fide ſpeciali juſtificante, ſequitur, damnatos fuiſſe omnes Catholicos, qui à tempore Apoſtolorum extiterunt in Eccleſia uſque ad Lutherum.

CCCXXII Deinde, quia, ut arguunt Bellarminus lib. de notis Eccleſiæ cap.11, & Leſſius ratione 12. *ſi vera foret*

hæc

hæc doctrina Lutheri & Calvini de fide justificante, sequeretur, omnes Catholicos, qui à temporibus Apostolorum hactenùs extiterunt, damnatos esse & æternis ignibus addictos, Quia juxta hujus religionis primarium dogma, caruerunt fide justificante, ac proinde justitia coram Deo: unde permanserunt in peccatis suis, & in illis sunt mortui. Fides enim necessaria ad justificationem, ut hæc religio tradit, est illa, qua homo firmiter credit se esse justum coram Deo propter Christi satisfactionem, quæ ipsi per hanc fidem applicetur & imputetur. Hanc autem fidem constat orbi ignotam usque ad Lutheri tempora fuisse. Neque ipse diffitetur, sed potius gloriatur, quod veram rationem justificationis, à veteribus obscuratam, mundo patefecerit. Idem constat ex omnium veterum scriptis; tum quia præter fidem Christi requirunt internam voluntatis mutationem, & propositum servandi totam legem; tum quia damnant illam securitatem salutis, & volunt, hominem cum timore & tremore salutem suam operari, & semper esse sollicitum. Unde fidem illam specialem, qua quis certo credat se esse justum, omnes rejiciunt ut meram præsumptionem. Etsi enim credendum sit, Christum ex parte sua pro nobis plenißime

sa-

satisfecisse; non tamen constat nobis, utrum nos fecerimus ea omnia, quæ ex parte nostra sunt necessaria, ut hujus satisfactionis simus participes, & utrum ea aliquando non excidemus. Perspicuum igitur est, omnes veteres hac fide caruisse. Damnati sunt igitur tot sancti Patres, tot Martyres, tot Virgines. Quis autem non videat, hæc esse absurda, incredibilia, & blasphema?

CAPUT XIII.

Ultimum caput probandi, solam Ecclesiam Catholicam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, quia illi soli conveniunt notæ veræ Ecclesiæ, nempe quod sit Visibilis, & conspicua; quod sit Una, Sancta, Catholica, & Apostolica.

§. I.

Ostenditur, illam solam esse verè Visibilem.

CCCXXIII OMnes has proprietates debere convenire Ecclesiæ, à Christo supra Petrum fundatæ, constat ex Scripturis. Imprimis, quod debeat esse visibilis & conspicua, ostendimus cap. 1 §. 2, & ostendunt omnes Controversistæ, contra hæreticos hujus temporis, asserentes, Ecclesiam

ſiam eſſe inviſibilem & ſoli Deo cognitam. Et ſane, quod vera Chriſti Eccleſia ſit viſibilis, probatur ex Scripturis omnibus, ubicumque invenitur nomen *Eccleſiæ*. Nam, ut inquit Bellarm. l. de notis Eccleſiæ c. 12; *Semper nomine Eccleſiæ, viſibilis congregatio ſignificatur; nec unum ſaltem locum Calvinus proferre potuit, nec protulit, ubi hoc nomen tribueretur congregationi inviſibili*; quod late ibi oſtendit. Et probatur ex definitione Eccleſiæ, quam, rejectis hæreticorum ſententiis, ſtatuit Bellarminus tom. 2 l. 3 de Eccleſia militante. Nam *Eccleſia eſt congregatio hominum utentium Sacramentis eiſdem, & fidem Chriſti profitentium, ſub regimine legitimorum Paſtorum*: ergo eſt viſibilis; idque ipſum nomen & ratio Eccleſiæ perſuadet. Eccleſia enim eſt ſocietas quædam, non Angelorum, nec animarum, ſed hominum; non poteſt autem dici ſocietas hominum, niſi in externis & viſibilibus ſignis conſiſtat. Ut enim inquit Auguſtinus lib. 19 contra Fauſtum cap. 11, *in nullum nomen religionis, ſeu verum ſeu falſum, coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum vel ſacramentorum viſibilium conſortio alligentur*. Ratio eſt; quia non eſt ſocietas,

cietas, nisi se cognoscant ii qui dicuntur socii; non possunt autem homines se agnoscere, nisi societatis vincula sint externa & visibilia.

CCCXXIV Et sane, cum extra Ecclesiam veram Christi nemo possit salvari, ut supra ostendimus; & Deus velit omnes homines salvos fieri; vult, ut omnes veniant ad Ecclesiam veram Christi, & in illa perseverent, & ad id omnes obligat sub pœna æternæ mortis: hoc autem fieri non posset, nisi Ecclesia vera Christi esset visibilis. Quomodo enim obligare posset homines ad intrandum in Ecclesiam invisibilem? ergo debet esse visibilis vera Christi Ecclesia. Nec solum debet esse visibilis, sed ita conspicua, ut sit veluti civitas supra montem posita, & veluti tabernaculum in sole; id est talibus notis, prærogativis, & excellentiis ornata, ut quicumque serio & ex animo quærunt suam salutem, possint cognoscere, quænam sit vera Christi Ecclesia, in qua sola potest salus obtineri. Quæ prerogativa nulli hęreticorum sectæ, sed soli Ecclesiæ Catholicæ Romanæ convenit. Illa sola habet evidentia signa credibilitatis, quæ ostendunt, ipsam habere

Deum

Deum authorem, & esse illam eandem quam Christus supra Petrum fundavit; ut evincunt argumenta, quæ in hoc tractatu confecimus. Ergo sola Ecclesia Catholica est visibilis, ea visibilitate quæ est propria veræ Ecclesiæ Christi, ita scilicet, ut omnes teneantur illi se adjungere, & in illa perseverare; id est, Capiti ejus obedire, & cæteris ejus membris communicare; ut docent Cyprianus, in libro de simplicitate Prælatorum; Hieronymus, in epistola ad Damasum de nomine Hypostasis; & Augustinus, lib. 5, de Baptismo, cap. 1.

§. II.

Ostenditur, illam solam esse vere Unam.

CCCXXV. Rursus sola Ecclesia Catholica est *Una*, unitate requisita ad constituendam veram Ecclesiam Christi. Dicitur enim Ecclesia *Una*, propter unionem & consensum eorum qui in Ecclesia sunt; omnes enim unam eandemque fidem profitentur, juxta illud Ephes. 4. 5. *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Ut autem præclare notat P. Valentia, *Ecclesia Christi, non ob eam rem solum ab unitate fidei & do-*

doctrinæ Una esse dicitur, quoniam omnes qui sunt ejus membra, in eadem fide atque doctrina, quamdiu sunt ejus membra, consentiunt actu; sed quoniam modum atque rationem ipsa tenet, accommodatissimam ad consensionem fidei tuendam. Ratio *est perspicua. Quia si* Ecclesiæ *unitatem in actuali tantum doctrinæ fidei consensione, & non præcipue in ratione ad consensum accommodatissima poneremus; nil omnino magnum* Ecclesiæ Christi *tribueremus, nec posset* Ecclesia Catholica *per eam notam ab hæreticorum conventiculis ullo modo discerni. Quis enim unquam fuit hæreticorum cœtus tam exiguus, in quo, qui ad eum pertinuerunt, quamdiu pertinuerunt, non fuerint actu de doctrina consentientes?* Cum *enim primum aliquis prudens ac sciens ab aliis dissentit, censetur ad eum cœtum non pertinere.* Præcipua *ergo ratio, ob quam ab unitate doctrinæ* Ecclesia Catholica *dicitur Una, est, quia ipsa unum* Pastorem *rectissime agnoscit, cujus judicio in fidei controversiis acquiescit; vel quia, ut* Cyprianus *Epist. 9.* Ecclesiam *definit,* ipsa est plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex adhærens. *Atque adeo quam facile est in* Ecclesia *cognoscere, quid summus* Pontifex *in fidei quæstionibus è*

Cathedra, id est universam obligando Ecclesiam, decernat; tam est Ecclesiæ facile, retinere in doctrina fidei consensum: ècontra vero, hæreticorum omnium conventicula, dum Scripturarum atque adeo fidei explicationem alicui certæ authoritati, tamquam divina assistentia infallibili, non committunt; sed unicuique Scripturam solam, ut unicam ac sufficientem fidei magistram, designant; necesse est, ut in tot sententias de fide diversas distrahantur, quot sunt fere capita. Ergo ideo Christi Ecclesia una est unitate doctrinæ, quia omnia membra Capiti in credendo adhærere debent; Et ideo Cyprianus ajebat, *Exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur*; & Hieronymus, *propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio.*

CCCXXVI Quare sola Ecclesia Catholica est vere Una: quia in illa sola datur regula visibilis, infallibilis ad decidendas fidei & morum controversias, & proponendum fidelibus cum infallibilitate, quid credere debeant; nempe Romanus Pontifex, vel cum Concilio generali, vel sine illo, dum è Cathedra Petri totam Ecclesiam instruit de iis

quæ

quæ credere debet. Ut enim inquit D. Thomas 4 contra gentes cap. 76, *ad unitatem Ecclesiæ requiritur, quod omnes fideles in fide conveniant: circa ea vero, quæ fidei sunt, contingit quæstiones moveri; per diversitatem autem sententiarum divideretur Ecclesia, nisi in unitate per sententiam unius conservaretur.* Sententia autem unius, nempe Romani Pontificis, semper est necessaria ad conservandam unitatem fidei. Quamvis enim res fidei determinentur in Concilio Generali, est necessaria sententia Romani Pontificis, intimantis toti Ecclesiæ decreta Concilii, & obligantis per modum Superioris ad illa suscipienda; ut ostendimus cap 6. §. 12.

CCCXXVII Quare, ad unitatem fidei conservandam, debent omnia Ecclesię membra esse unita cum Capite, nempe cum Romano Pontifice; eamque fidei doctrinam amplecti, quam Ecclesia Romana, quæ matrix est omnium Ecclesiarum, tenet, & Cathedra Petri credendam proponit. Idque ab experientia constat. Ut enim observat Cardinalis Bellarminus; *Videmus, omnes Ecclesias, quæ ab isto Capite se diviserunt, tamquam ramos præcisos à radice, continuo aruisse. Certe Ecclesiæ*

Asia-

Asiatica & Africana, quæ quondam ita florebant, ut numerosissima Concilia celebrarent; & semper haberent multos homines, vel doctrinâ, vel sanctitate, vel utroque Dei munere clarissimos; ab eo tempore, quo à Romana Ecclesia schisma fecerunt, nulla Concilia celebrârunt, nullos habuerunt homines, famâ sanctitatis aut doctrinæ toti orbi notos, & nunc in summa ignoratione versantur.

CCCXXVIII Ex hac unione membrorum cum capite, oritur concordia membrorum inter se, & conspiratio in doctrina fidei, ut eadem dogmata ubique terrarum credant omnes Catholici. Propterea concordia ista est signum regni Dei, quod debet stare in æternum; sicut è contra discordia est signum regni diaboli, quod corruere debet. Nam, ut inquit Christus Matth. 12, *omne regnum in seipsum divisum desolabitur*; & ut ait Apostolus 1 Corinth. 14, *Non est Deus divisionis, sed pacis.* Et idcirco diabolus, ut Ecclesiam everteret, introduxit hæreses. Ut enim dicit Augustinus l. 18 de Civitate Dei c. 52, diabolus cupit per hæreticos efficere, ut in Ecclesia Christi sint liberæ dissensiones, sicut erânt in Academiis Philosophorum; ut sicut illæ

illæ per multas divisiones tandem intereunt, & ab invicem consumuntur, ita fieret in Ecclesia.

CCCXXIX Et hinc desumit Bellarminus clarissimum argumentum, ad convincendum, solam Ecclesiam Catholicam Romanam esse veram Christi Ecclesiam: *Siquidem in illa, imprimis omnes Scriptores sacri mirificè inter se consentiunt; licet fuerint homines diversi, & in locis, temporibus ac linguis diversis scripserint: quod pro re planè divina B. Augustinus observat, lib. 18 de Civit. Dei c. 41. Deinde omnia legitimorum Conciliorum & Pontificum decreta, etiam in omnibus dogmatibus, inter se conveniunt; licet edita sint à diversis hominibus, diversis locis, temporibus, occasionibus, & contra diversissimas, imo sæpe contrarias hæreses; quod est apertum signum unius & ejusdem Spiritûs sancti, hanc Ecclesiam gubernantis. Hoc autem esse verum, ostendit diligentia hæreticorum; qui, licet omnia diligenter evolverint, tamen non invenerunt quidquam ullius momenti, quod reprehendere possent, ut in disputatione de Conciliis ostendimus. Denique, nunc omnes Catholici, toto orbe dispersi, de omnibus dogmatibus fidei sentiunt*

idem, nec possunt aliter sentire; cum omnes subjiciant sensum suum sensui unius & ejusdem summi Pastoris, ex Cathedra Petri cum consilio aliorum Pastorum Ecclesiam dirigentis.

§. III.

Sicut Ecclesiæ Romanæ unitas probat ejus veritatem, ita innumeræ sectæ subortæ ex hæresi Lutherana & Calviniana, & contradictiones suorum authorum, probant earum falsitatem.

CCCXXX E Contra vero constat, nullam unquam fuisse sectam hæreticorum, quæ unitatem in doctrina suæ fidei diu conservaverit, & quæ intra paucum tempus non sit divisa in alias plures; quod longa inductione probat Bellarminus l. de notis Ecclesiæ cap. 10. Nobis sufficiat enarrare, quod hæreticis nostri temporis accidit. Constat namque ex Federico Staphilo, in libello de concordia discipulorum Lutheri; Lutheranos, vix dum natos, dividi cœpisse in Anabaptistas, Confessionistas, & Sacramentarios; & rursus singulas sectas in alias & alias, usque ad 34; & hoc quidem tempore Staphili. *Nunc autem* (ajebat Bellarminus an. 1583, in quo

quo primo prodiit in lucem ſecundus controverſiarum tomus) *numerantur fere centum diverſiſſimæ ſectæ, ab uno Luthero prodeuntes.* Ipſa confeſſio Auguſtana, quæ medullam Lutheraniſmi continet, ita intra paucos annos immutata eſt, ut neſciant ipſi, quænam ſit vera Confeſſio Auguſtana. Ut enim ait Fabritius Leodius in ſua Harmonia, qui contulit unam editionem illius factam an. 1530, cum alia facta an. 1540; una eſt duplo major alia. *Ex eadem Provincia Saxonica* (inquit Bellarminus) *intra decem annos, prodierunt contradictoriæ ſententiæ, publico nomine editæ, de re omnium graviſſima. Nam in Synodo Dreſdenſi, an. 1571 celebrata, communi conſenſu exploſerunt ſententiam Brentii, Illyrici, & aliorum, de perſona Chriſti; & tamen illam ipſam ſententiam à ſe damnatam, an. 1580 in libro concordiæ publice receperunt; & tam Synodus quam Concordia Wittembergæ impreſſa ſunt, & ejuſdem Principis auctoritatem præſeferunt.*

CCCXXXI Et hoc quidem magna DEI providentia fit, ut hæretici conſiſtentiam non habeant in ſuis doctrinis; nam hoc pacto hæreſes ſe ipſas conſumunt. Diviſio enim ea-

rum non est mathematica, quæ procedat in infinitum; unde Isaiæ 19 dicitur; *Concurrere faciam Ægyptios adversus Ægyptios.* Et propterea Hilarius, 7 de Trinitate, merito dixit: *Bellum hæreticorum pax Ecclesiæ est.* Ipse Lutherus, qui de se dicebat, *Certus sum, quod doctrinã meam de cælo habeam. Certissimus sum, quod doctrina mea non sit mea, sed Christi*; sibi ipsi ita contrarius fuit, ut de sola communione Eucharistiæ, ex ipsius operibus ipso vivo, notatæ sint 36 contradictiones à Gaspare Querhamer Laico Saxone, & in lucem editæ in libello, cui titulus *Tabula contradictionum Lutheri*, cum maxima confusione Lutheri & authoritatis ipsius imminutione. De communione sub utraque specie, notatæ sunt à Doctore Cochlæo contradictiones septem; librumque hic Doctor composuit, cui titulus *Lutherus septiceps*; qui nihil aliud continet, quam Lutheri contradictiones & contrarias de omnibus pene controversis articulis sententias, suis verbis expressas. Ex quo evidenter deprehenditur, Lutherum seductorem fuisse.

CCCXXXII Contradictiones Calvini palam detexit Nicolaus Romæus, in Calvini no-

nova effigie, ſpectaculo 9 §.4 pag.565; ubi loquitur: *Porro quam turpiter ſecum ipſe ſubinde pugnet, nimis prolixum eſſet referre. Longe prolixius eſt, Calvine, tuas tecum pugnas referre: nam ut de aliis tuis libris nihil dicam, tota tua Inſtitutio eſt cento contradictionum; ut artis ſit invenire locum, non, ubi ſint; ſed ubi non ſint; ut non tanta nobiſcum, quanta tecum tibi ſit contentio; ut à nullo poſſit Calvinus, quam à Calvino vehementius refutari. Nam ut in tua doctrina nihil certi te habere oſtendas, inſtar arundinis, modo huc, modo illuc, imaginationis tuæ vento agitaris. Itaque non tantum in una hac Inſtitutione fœdiſſime tecum pugnas, ſed in uno libro, in uno capite, in una ſectione, in una & eadem periodo ſeu oratione.*

CCCXXXIII Hactenus ille, qui hujus rei ſtatim probationes ſubjungit. Hinc Richardus Arsdekin, author modernus, tom. 1 Theologiæ tripartitæ tract.3 in proëmio articuli primi, agens de ſectis modernis, *proferimus* (inquit) *diſcordias ac pugnas novatorum, ac imprimis Lutheri, non tantum cum vera Eccleſia, ſed etiam cum ſacris litteris impie depravatis, cum ſe ipſo ſibi contrario, & cum ſuis Aſſeclis per ſectas innumeras ab ipſo diſſidentibus*

dentibus, dum confusione plusquam Babylonica idem ipse destruit & ædificat, affirmat & negat, neque secum ipse consentit, dum tamen toties Ecclesiæ consensui se opponit: quod manifestum est erroris ac spiritus satanici indicium. Ut hinc tandem videant moderni sectarii, quam devios sibi duces in via salutis elegerint, & desertis tandem erroribus ad rectam Ecclesiæ semitam tempestive regrediantur.

CCCXXXIV Hactenus ille, qui postquam descripsit innumeras sectarum differentias inter se dissidentes, quę ex hæresi Lutheri & Calvini, in Germania, in Anglia, & Hollandia prodiêre, ut merito dici possit, *Quot capita, tot sententiæ*; articulo 3, sic concludit: *Et erit etiamnum aliquis adeo fatuus & excors, ut serio in animum inducat suum, infinitam Dei sapientiam reformandæ suæ Ecclesiæ hanc hæresum, inter se mutuo dissectarum atque armatarum, colluviem in orbem immisisse. Quæ cum antiquam Ecclesiam evertat, neque per se novam, nisi mere Babylonicam constituat; quid aliud restat, quam ut omnem Christi Ecclesiam è mundo eliminet? Quis igitur erit, nisi rationis penitus expers, qui sibi sinat persuaderi; huic portentosæ tot capitum*

Hy-

Hydræ spiritum inesse divinum, qui audiri debeat, contra authoritatem & vocem totius Ecclesiæ Romanæ; quæ constanti sedecim sæculorum decursu suam fidem, cælestibus signis comprobatam, summo animorum dogmatumq; consensu, per orbem pœne universum propagavit.

§ IV.

Ostenditur, solam Ecclesiam Romanam esse Sanctam.

CCCXXXV Sicut Ecclesia vera Christi debet esse una, ita debet esse *sancta*, ut constat ex Symbolo Constantinopolitano; *Credo in unam sanctam Ecclesiam*: imo ex Symbolo Apostolorum, *Credo in sanctam Ecclesiam.* Dicitur autem Ecclesia sancta ex multiplici capite. 1 Quia nullus potest in illam ingredi, nisi per Baptismum, habentem vim sanctificandi animam. Unde dicebat Apostolus 1 Corinth. 6, 11, *Hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis.* 2 Quia extra illam vera sanctitas esse non potest, cum vera sanctitas sine vera fide reperiri non valeat, nec vera fides extra illam inveniri possit, ut supra ostendimus. 3. Omnia ip-

ipſius Sacramenta,& cæremoniæ,& ritus ad ſanctitatem ordinantur;eo enim ſpectant,ut vel ſancti efficiamur,vel in ſanctitate creſcamus & confirmemur. 4 Quia Chriſtus, qui eſt ejus ſponſus & caput primarium, eſt Sanctus Sanctorum. Denique Eccleſia *Sancta* dicitur, ob profeſſionem & doctrinam. Ut enim inquit Bellarminus, l. de notis Ecſiæ c.11; *Conſtat,ſanctam dici Eccleſiam,quia profeßio ejus eſt ſancta,nihil continens falſum quoad fidei doctrinam, nihil injuſtum quoad doctrinam morum. Unde Pſal.18 appellatur lex Domini immaculata, teſtimonium Domini fidele,præceptum Domini lucidum.* Unde merito Auguſtinus, l.2 de Civitate c.18 dixit: *Nihil in Chriſtianis Eccleſiis turpe & flagitioſum ſpectandum imitandumque proponitur; ubi veri Dei aut præcepta inſinuantur, aut miracula narrantur.aut dona laudantur, aut beneficia poſtulantur*; & l.12 c.7. *Perſuadebatur veritas, nova conſuetudini, ſed non contraria rationi.* Religio namque Chriſtiana,hoc ipſo quod veram doctrinam de Deo revelatam contineat,continet multa myſteria ſupernaturalia, quæ ſunt ſupra rationem, & per rationem probari non poſſunt; ut myſterium Trini-

Trinitatis, & Incarnationis, & præsentia realis Christi in Eucharistia: licet autem sint supra rationem, & non possint recte intelligi nisi prius credantur, non sunt tamen contraria rationi.

CCCXXXVI *Ex hac nota* (subdit ubi supra Bellarminus,) *evidenter ostenditur, nullam esse veram Ecclesiam, nisi nostram: nulla enim est secta, vel Paganorum, vel Turcarum, vel Hæreticorum, quæ non contineat aliquot exploratos errores, & rectæ rationi manifeste contrarios.* Quod ibi longa inductione probat, & nos contra Mahumetanos ostendimus: de sectis autem Hæreticorum nostri temporis demonstravimus paulo supra, nimirum c. 12 hujus libri. Ergo manifestum est, inter Religiones, solam Christianam; & inter Christianas, solam Catholicam Romanam esse veram.

§. V.

Ostenditur, solam Ecclesiam Romanam esse Catholicam, ac proinde solam illam esse veram Christi Ecclesiam.

CCCXXXVIII EX hoc etiam capite validè probatur, solam

Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam. Quia illa Religio censenda est vera Christi Religio, quæ semper habita & dicta fuit Catholica, juxta illud Symboli, *Credo sanctam Ecclesiam Catholicam.* Atqui sola Ecclesia Romana dicta semper est *Catholica*, ejusque cultores *Catholici*: ergo sola Ecclesia Romana est vera Christi Ecclesia. Minor probatur. Quia quamvis hæretici suis sectis conati sint arrogare nomen *Ecclesiæ Catholicæ*, & *Catholici* audire curaverint; numquam id obtinere potuerunt; sed ipsi hæretici, vel inviti, nomine *Catholicorum* intelligunt eos, qui sunt sub obedientia Romani Pontificis, & fidem Ecclesiæ Romanæ tenent, credendo ea quæ Sedes Petri credenda proponit; & quæ Ecclesia particularis Romana, quæ reliquarum Ecclesiarum mater est, credit & tenet: collectioque omnium Ecclesiarum, quæ cum Ecclesia Romana in fide communicant, & Episcopo Romano ut Vicario Christi obediunt, intelligitur nomine Ecclesiæ Romanæ universalis. Ita observavit Augustinus, lib. contra Epistolam fundamenti c. 4, ubi dicit, quod, *etiamsi omnis hæresis velit videri & dici Catholica Ecclesia,*

tamen

tamen cum interrogantur hæretici à Paganis, ubi ad Catholicam conveniatur; nemo audet domum suam ostendere. Idem docet Cyrillus Catech.18 his verbis: *Si iveris in aliquam urbem, non petas, ubi sit Ecclesia vel Domus Dei, nam etiam hæretici dicunt, se habere Domum Dei & Ecclesiam; sed petas, ubi sit Catholica Ecclesia; id enim est nomen proprium hujus sanctæ Ecclesiæ, matris omnium nostrûm;* quasi dicat; Si hoc petas, nullus hæreticus suam Ecclesiam ostendet.

CCCXXXVIII Unde S. Pacianus Episcopus Barcinonensis, qui obiit anno 380, in epistola ad Symphronianum, quæ est de nomine *Catholico*, in hoc agnoscit divinam providentiam, quæ numquam permisit, ut nomine Ecclesiæ Catholicæ aliud unquam intelligeretur, quam Ecclesia Romana supra Petrum fundata, quæ successores Petri ut Christi Vicarios reveretur, & cum Sede Petri in fide communicat, Quod argumentum majorem vim habet nunc, quando post sexdecim sæcula numquam Deus permisit, ut Ecclesia Romana à possessione nominis *Catholicæ* deturbaretur. Idem argumentum est, hoc nomen non ab hominibus, sed à Deo ipso

impoſitum eſſe Eccleſiæ Romanæ; & quod nulla hæreticorum ſecta,eſt vera Chriſti Eccleſia. *At certe* (inquit Pacianus,) *non eſt ab homine mutuatum, quod per ſæcula tanta non cecidit : Catholicum iſtud,nec Marcionem,nec Apellem, nec Montanum ſonat* (addamus nos, nec Lutherum, nec Calvinum &c.) *nec hæreticos ſumit Authores.* Et infra : *Chriſtianus mihi nomen eſt, Catholicus vero cognomen;illud me nuncupat , iſtud oſtendit.* Et ibidem comparat veram Chriſti Eccleſiam arbori pulcherrimæ,quæ ramos ſuos in omnem partem diffundit;hæreſes vero comparat ramis, quæ variis temporibus à trunco hujus arboris ſeparantur, quin propterea arbor mutetur, ſed ſemper eadem manet. Nomen ergo *Catholicæ* convenit huic arboris trunco , qui ſemper manet idem,quamvis rami inutiles ab illo ſeparentur:& ſicut illi duntaxat rami vivunt,qui conjuncti ſunt & uniti cum trunco; ita illi duntaxat Chriſtiani vivunt vera vita fidei & charitatis, qui ſunt uniti per fidem cum Sede Petri; eoſdem tenentes articulos, quos tenet Sedes Petri; & qui per obedientiam Romano Pontifici ſunt ſubjecti : qui autem per hæreſim ſeparantur à Sede Petri,
ſunt

ſunt veluti rami aridi, à trunco arboris præciſi, qui nomen Catholicorum non participant, quia jam non ſunt pars hujus arboris.

CCCXXXIX Hæreticorum ſectæ denominantur à ſuis authoribus, à Marcione Marcioniſtæ, ab Ario Ariani, à Macedonio Macedoniani, à Neſtorio Neſtoriani, ab Eutichete Eutichiani, à Luthero Lutherani, à Calvino Calviniani &c. Soli Catholici denominantur à vera Chriſti fide, *Chriſtiani Catholici*; & denominantur *Catholici Romani*, quia ſunt uniti cum matrice omnium Eccleſiarum. nempe cum Romana; & Pontifici Romano, poſſidenti Sedem Perri, tamquam Chriſti Vicario obdiunt. Hinc arguit Lactantius lib. 4. cap. 30; hæreticos non eſſe vere Chriſtianos; quia licet verum Chriſtianiſmi characterem in Baptiſmo ſuſceperint; tamen carent vera Chriſti fide, quia illam per hæreſim amiſerunt. *Cum Marcioniſta* (inquit) *aut Ariani nominantur, Chriſtiani eſſe deſierunt; quia Chriſti nomine amiſſo, humana & externa vocabula induerunt.* Et propterea Hieronymus, in Dialogo contra Luciferianos, in fine dixit: *Sicubi audieris, eos, qui dicuntur Chriſtiani, non à Domino Ieſu*

Chri-

Christo, sed à quoquam alio nuncupari, ut Marcionistas, Valentinianos; scito, non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam. Et Chrysostomus hom. 33. in Acta Apostolorum, *Illi*, (inquit) *habent quosdam, à quibus appellantur; prout enim Hæresiarchæ nomen, ita & secta vocatur: nobis autem nullus vir nomen dedit, sed fides ipsa.* Siquidem à vera Christi fide Catholica denominamur Catholici; & quia illa vera fides non alia est, quam fides Sedis Romanæ, denominamur Catholici Romani.

CCCXL Nec solum nomine Ecclesia Romana Catholica dicitur, sed re ipsa nomine significata: quia Catholicum idem est, ac universale, latissime patens, & ad omnia se extendens. *Unde Ecclesia dicitur* Catholica *seu universalis, tribus de causis.* 1 Ratione loci, *quia per universum orbem diffusa est*; *Marci* 16. 15: Euntes in mundum universum, prædicate Euangelium omni creaturæ: 2 *Ratione temporis, quia semper durabit. Dan.* 2. 44: Suscitabit Dominus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur. 3 *Ratione hominum salvandorum, quia quotquot salvantur, in visibili Ecclesia salvantur; & nullus ex-*

tra

tra eam ſalvari poteſt. Hinc patet diſcrimen inter Eccleſiam Chriſti & Synagogam Iudæorum. Hæc enim nullo iſtorum modorum fuit Catholica ſeu univerſalis. Non *primò,quia non fuit diffuſa per totum orbem, ſed per ſolam Palæſtinam: nec ſecundo, quia non duravit, niſi certo tempore, nempe uſque ad mortem Chriſti: nec tertio, quia poterant ſalvari homines extra Synagogam, ut* Ninivitæ *&* alii. Hæc autem Religio catholica & univerſalis, eſt ſolum Religio Romana, quia (ut ſcribit Leſſius anno 1609) *per totum orbem diffuſa extendit ſe ad omnes gentes, & ad omnia regna. Nullum enim eſt regnum, nulla gens nobis cognita, quæ hanc Religionem, vel non habeat adhuc, vel aliquando non habuerit, vel modo non incipiat habere. Imo hoc tempore pene apud omnes gentes eſt publica Religionis noſtræ profeſſio. Nimirum, apud Iapones, Sinas, Indos, Perſas, Tartaros, Turcas, Afros, Braſilos, Peruanos, Mexicanos &c. Omnibus enim his locis reperiuntur Catholici, reperiuntur templa, altaria, imagines Chriſti & Sanctorum: celebratur Miſſa, adminiſtrantur noſtra Sacramenta, ſervantur feſta & jejunia; denique ſervatur publice Religio Romana. Cui dubium*

eſſe

esse poßit, eam esse veram Religionem & veram salutis viam, quam Dominus omnibus regnis proponi & prædicari voluit, quam in omnibus regnis tempore congruo crescere & fructificare fecit, & quam etiamnum ubique aliquo modo conservat; efficiens, ut Catholici per totum orbem sint dispersi, ut infideles per illos ad veræ Religionis notitiam pervenire poßint. Extendit etiam se ad omnia tempora, quæ quidem ab Apostolorum ævo fluxere. *Nulla enim ætas, nullum sæculum, ab eo tempore aßignari potest, quo hæc Religio non fuerit. Omnibus sæculis celebrata Missa pro vivis & defunctis, celebrata festa, servata jejunia, frequentata vota Monastica, invocati Sancti, honoratæ Sanctorum reliquiæ, & alia nostræ Religioni propria in usu fuere, ut ex omnium ætatum scriptoribus constat. Extendit se etiam ad omnes homines; quia, ut supra ostendimus, nullus homo extra Ecclesiam Catholicam salvari potest.*

§. VI.

§. VI.

Ostenditur, solam Ecclesiam Romanam esse Apostolicam, ac proinde illam solam esse veram Christi Ecclesiam.

CCCXLI Ecclesia dicitur *Apostolica.* 1 Quia ab Apostolis initium habuit, & ab illis fundata est, & per orbem terrarum propagata. Nam, ut inquit Apostolus Rom. 8, *in omnem terram exivit sonus eorum.* Dicitur *Apostolica*, quia per continuatam seriem Episcoporum ab Apostolis descendit & originem trahit. Demum dicitur *Apostolica*, quia conservat fidem & doctrinam ab Apostolis traditam. Manifestum autem est, solam Ecclesiam Romanam has prerogativas habere; non autem Ecclesiam Lutheranam, vel Calvinianam, vel ullam aliam hæreticorum sectam; ut constat ex dictis c. 1 §. 4. Manifestum etiam est, Ecclesiam Universalem, quæ Romanum Pontificem ut Christi Vicarium veneratur, & illi subjecta est, denominari Romanam, à præcipua sui parte, nimirum ab Ecclesia particulari Romana; quam Apostoli Petrus & Paulus fundarunt, & in

qua

qua Petrus fuit primus Episcopus, quæ est reliquarum Ecclesiarum Mater & Magistra. Unde tam certum est, Ecclesiam universalem esse Apostolicam, quam certum est, esse Apostolicam Ecclesiam Romanam, in qua nuper sedit Alexander VIII. At certissimum est, Ecclesiam Romanam esse Apostolicam, quæ ab Apostolis fundata est; & ab Apostolo Petro numerat Pastorum suorum successionem: quia evidenter evidentia facti probatur, Alexandrum VIII successisse Innocentio XI; Innocentium XI, successisse Clementi X; Clementem X, Clementi Nono; Clementem Nonum, Alexandro VII; Alexandrum VII, Innocentio X; & Innocentium X, Urbano VIII: & sic ascendendo perveniemus ad Petrum. Ergo evidenter evidentia facti probatur, Ecclesiam Romanam fundatam esse ab Apostolo Petro, & Pontificem Romanum esse ejus successorem; ac proinde esse Ecclesiam Apostolicam.

CCCXLII Deinde supra cap. 2 demonstravimus, numquam Ecclesiam Romanam amisisse eam fidem, quam ab Apostolis acceperat. Unde quod Augustinus scripsit Epist. 126, *In Romana Ecclesia semper viguit Apostolicæ*

stolicæ Cathedræ principatus, etiam modo & omni sæculo verificatur. Et ideo totum Concilium generale Chalcedonense, ex 630 Patribus Latinis & Græcis compositum, *Petrum* appellavit, *Petram & crepidinem Ecclesiæ Catholicæ*, Actione 3. Cum ergo omnes Ecclesię particulares Catholicæ, quæ Romanum Pontificem agnoscunt ut Vicarium Christi, ipsique obediunt; communicent in fide cum Ecclesia particulari Romana, & eam fidem teneant quam Sedes Petri docet; sequitur manifeste, Ecclesiam Romanam universalem, prout est collectio Ecclesiarum obedientium Romano Pontifici, esse Apostolicam, quoad fidem quam tenet, & quoad successionem suorum Pastorum. Quamvis enim maxima pars Episcopatuum & Sedium Episcopalium de novo erectæ sint post mortem Apostolorum, ac proinde paucæ sint, in quibus Apostoli sederunt ut Episcopi: tamen primi illarum civitatum Episcopi, vel ab Apostolis instituti sunt, vel à Romano Pontifice Successore Apostolorum; & ordinem Episcopalem, vel immediate ab Apostolis acceperunt, vel mediate, nempe mediantibus aliis Episcopis, qui tandem ab Apostolis originem traxe-

traxerunt. Sectæ autem hæreticorum, nec ſucceſſionem ſuorum Epiſcoporum habent ab Apoſtolis, cum ſint novæ; nec earum doctrina eſſe poteſt Apoſtolica, cum ſit oppoſita doctrinæ, quam Eccleſia Romana ab Apoſtolis accepit, ut abunde probatum eſt, cap. 1 & 2.

CAPUT XIV.

Concluditur ex dictis, quomodo ſe gerere debeat Miſſionarius Catholicus, in diſputando cum hæreticis, ad hoc ut illos convincat.

CCCLIII EX diſputatis in toto libro, ſatis conſtat, ſuppoſita fide in Chriſtum & veritate Scripturarum, evidenter demonſtrari, ſolam Eccleſiam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam. Ut autem Miſſionarius Euangelicus utiliter de rebus Religionis diſputet cum hæreticis; debet prætermittere controverſias particulares, & adverſarios reducere ad unam generalem, quæ omnes complectitur, nimirum ad controverſiam *de Eccleſia*. Aſſumat principium, in quo hæretici omnes conveniunt cum Catholicis, nempe articulum Symboli *de Eccleſia ſancta*. Omnes enim, qui articulos contentos in Symbolo

bolo Apostolorum credunt, tenentur credere, dari in mundo *Ecclesiam sanctam*; & juxta Symbolum Constantinopolitani Concilii, seu secundæ Synodi Generalis, tenentur credere, *in unam sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam.* Deinde cum illi admittant Euangelia, & fateantur à Christo dicta esse illa verba; *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*; nisi Christum, vel mendacem, vel insipientem in promittendo facere velint; debent necessario concedere, Christum supra Petrum fundasse Ecclesiam suam; & illam, ex quo ab ipso fundata est, semper in mundo extitisse, & usque in finem mundi permansuram. Ergo necessario fateri debent, dari nunc in mundo aliquam veram Christi Ecclesiam. Deinde cum Apostolus affirmet, *Ecclesiam Dei esse columnam & firmamentum veritatis*, necessario fateri debent, vera esse omnia dogmata, quæ illa tamquam articulos & veritates fidei credit, & credenda proponit, ut constat ex dictis c. 1 §. 3. Si enim vel unam falsitatem seu errorem unum tamquam dogma fidei juberet credi, non esset columna & firmamentum veritatis, sed

magistra

magiſtra errorum. Ergo hæretici utrumque neceſſario admittere debent; nempe, & exiſtere in mundo aliquam veram Chriſti Eccleſiam, & vera eſſe omnia dogmata quæ illa vera Chriſti Eccleſia credenda proponit.

CCCXLIV Admiſſis his duobus principiis, promptum erit evincere, vera eſſe omnia dogmata, quæ credenda proponit Eccleſia Catholica Romana, v. g. ſeptem eſſe Sacramenta, Chriſtum eſſe phyſicè præſentem ſub ſpeciebus panis & vini, & nihil de ſubſtantia panis & vini ſub illis manere poſt conſecrationem; dari purgatorium; imagines Chriſti & Sanctorum eſſe colendas &c. ſic enim arguet Doctor Catholicus. Ea omnia, quæ vera Chriſti Eccleſia tamquam dogmata fidei credit & credenda proponit, vera ſunt. Atqui ſola Eccleſia Catholica Romana eſt vera Chriſti Eccleſia, & illa tamquam dogmata fidei credit, & credenda proponit talia & talia dogmata. Ergo hæc vera ſunt.

CCCXLV In hoc diſcurſu, Major concedetur ab hæretico, quia expreſsè revelatum eſt, Eccleſiam Chriſti eſſe columnam & firmamentum veritatis, ac proinde non poſſe eſſe magiſtram errorum. Minor quoad ſecundam

cundam partem est evidens evidentiâ facti, quia evidenter constat, illa omnia esse dogmata fidei in Ecclesia Romana. Tota ergo disputatio reducetur ad probandam primam partem Minoris, nempè, quod sola Ecclesia Catholica Romana sit vera Christi Ecclesia. Ad hanc autem propositionem probandam habemus argumenta evidentia, qualia sunt ea, quæ in hoc libro ponderavimus: evidenter enim demonstratur, inter Religiones Christianas, nec Lutheranam, nec Calvinianam, nec ullam aliam hæreticorum sectam, sed solam Religionem Catholicam Romanam esse veram Christi Religionem & Ecclesiam, & in illa sola posse homines salvari. Unde Missionarius attentè ruminetur capita probandi illam propositionem, à nobis expensa in hoc tractatu; & ex illis argumenta depromere poterit efficacia ad convincendos adversarios.

CCCXLVI Utinam Deus eorum oculos illuminet, *ne obdormiant in morte*; sed *emittat lucem suam, & veritatem suam*, ut veniant ad veram Ecclesiam; quod abs dubio facient, si ipsi lucem ab ipso enixè petant, & de hac re serio deliberent; quod facere non poterunt, nisi

nisi prius exuant anticipatam quamdam opinionem, quâ tenentur de idololatria, superstitionibus, & abusibus Ecclesiæ Catholicæ. Primum ergo monendi sunt, ut se disponant ad lucem divinam & donum veræ fidei à Deo suscipiendum; deinde ipsis inculcandum, non posse ipsos ad recipiendam lucem divinam se disponere, nisi seponant parumper illud præjudicium de idololatria & superstitionibus Catholicorum; & serio cogitent, se in illa sua persuasione falli posse. Incredibile enim est, tot Doctores & Viros sanctissimos & sapientissimos, quos Ecclesia Catholica semper habuit; & tot Concilia, quot in Ecclesia Catholica sunt celebrata, ad quæ ex omni parte confluxêre viri sapientiâ & virtute præstantes, qui erant veluti Christianitatis flos; hanc idololatriam non vidisse, vel visam non solum non abjecisse, sed sedulo retinuisse & coluisse. Postulandum deinde est ab ipsis, ut serio considerent ea, quæ circa hoc punctum diximus c.9 §.9; & ut reflectant, hanc antiquam esse Mahumetanorum & Iconomachorum calumniam; & nullam unquam fuisse hæreticorum sectam, quæ errores graves Ecclesiæ non imposuerit,

rit, & quæ non quæsierit similes prætextus ad tegendam defectionem suam, ut jure videretur ab Ecclesia recessisse. Si hæc faciant; Pater misericordiarum, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ipsos trahet ad veram Christi Filii sui Ecclesiam, ut in æternum cum ipso in cælo regnent,

CAPUT ULTIMUM,

Ad Complementum Operis;

In quo exponitur, quomodo sit explicanda analysis seu resolutio fidei Christianæ atque Catholicæ, sine mutua prioritate & circulo.

Pro complemento hujus libri operæ pretium duxi, adjungere hoc punctum; quia solet negotium facessere iis, qui disputant cum hæreticis; & in eo rectè explicando, non parum laborant Theologi.

§. I.

Quid sit Fidei resolutio, & quanta sit hujus controversiæ difficultas?

CCCXLVII Celebris est apud Theologos Scholasticos quæstio

de Fidei noſtræ reſolutione; quomodo ſcilicet ſit facienda ſine circulo vitioſo; qui tunc contingit, quando hoc per illud, & illud per hoc probamus apud eum, qui neutrum concedit, & æque de utroque dubitat: v.g. Si negem, & matrem & filium eſſe probum; circulum committes, probando, matrem eſſe probam, quia filius dicit; & filium probum, quia mater dicit. Quare? Quia utrumque mihi æque ignotum & incertum eſt; probatio autem debet procedere à notis ad ignota, vel à conceſſis ad inconceſſa, ut ex Ariſtotele & aliis Philoſophis conſtat. Unde qui apud infidelem, cui ignota eſt authoritas divinæ Scripturæ, & cui ſimiliter eſt ignota authoritas Eccleſiæ, probaret, Eccleſiam eſſe infallibilem, quia Scriptura id teſtatur; & probaret, Scripturam eſſe infallibilis authoritatis, quia Eccleſia id teſtatur; & nullam probationem adduceret, qua, independenter à teſtimonio Scripturæ, probaret, Eccleſiam eſſe infallibilem in his quæ credenda proponit, circulum committeret.

CCCXLVIII Cum autem unaquæque res reſolvatur in ſua principia & cauſas, ex quibus vel à quibus etiam conficitur; analy-
ſis

sis seu resolutio Fidei nihil aliud est, quam Fidei in sua principia causasque reductio. Cum autem Fides, instar aliarum rerum, sua quatuor vulgata causarum genera sortiatur, in illas omnes potest resolvi. Et de tribus quidem, nempe materiali, efficiente, & finali, res est facilis & expedita. Si enim quæratur, ubi sit Fides, per quod causa materialis denotatur; respondebis, esse in intellectu; si autem quæratur, à quo sit, seu quam causam efficientem habeat? respondebis, esse à Deo, & ab intellectu creato; quia Deus simul cum intellectu est causa actus Fidei: si autem quæratur, ad quem finem ordinetur Fides, & cujus gratia existat; respondebis, ordinari ad perducendos homines ad æternam Dei possessionem, & æternam Dei visionem, tamquam in finem ultimum; & nobis à Deo dari, tamquam *lucernam lucentem in caliginoso loco*, ut nobis ostendat viam qua ad Deum tendamus. Similiter si quæratur, quám causam formalem intrinsecam habeat Fides, seu quid sit Fides; facile respondetur, Fidem sumptam pro actu, nihil esse, quam actum intellectus, quo ex imperio voluntatis firmiter assentimur iis, quæ à Deo reve-

lata ſunt, quia ab ipſo dicta ſunt, ſumptam vero pro habitu, nihil aliud eſſe, quam virtutem à Deo infuſam ad eliciendum ejuſmodi actum. Si vero ulterius quæratur, quodnam ſit motivum intrinſecum illius actus Fidei; facile ex communi ſententia Theologorum reſpondetur, motivum illud eſſe ſummam Dei authoritatem in dicendo, conſiſtentem in ſumma ſapientia & veracitate Dei, ut teſtificante: eſt enim Deus infinite dignus, ut ſibi aliquid teſtificanti firmiſſime ſuper omnia credamus, quia eſt ſumme ſapiens, & ideo per ignorantiam nequit falli in his quæ dicit; & inſuper eſt ſummè verax, & ideo per malitiam & dolum neminem poteſt fallere; ac proinde habet ſummum jus, ut ſibi aliquid affirmanti firmiſſimè credatur; ubi conſtiterit ſufficienter, ab ipſo fuiſſe affirmatum: proindeque infidelitas eſt graviſſimum peccatum.

CCCXLIX Hæc omnia facilia ſunt; ſed ulterius magna reſtat difficultas in explicanda cauſa formali extrinſeca, ſeu motivo & ratione objectiva, atque principio objectivo, ad quod ultimo revocandus ſit aſſenſus Fidei, & in quo ultimo quieſcit intellectus,

cum

cum ab hoc poscitur ratio Fidei suæ, quin amplius debeat interrogari: resolvere enim, est reddere rationem sui assensûs; unde resolvere ultimo, est reddere ultimam rationem, quin maneat jus ulterius interrogandi.

§. II.

Quomodo Pater Becanus circulum vitet.

CCCL Hoc hæretici argumentum retorquet inprimis rectè Becanus contra ipsum: *Nam ego*, inquit, *vicissim quæro ex illo: Unde scis, Scripturam esse divinam? respondet: Quia privatus meus spiritus hoc dicit. Sed, Unde scis, privatum tuum spiritum esse infallibilem & divinum? Quia scriptura hoc dicit. Certè & hic circulus est, mi Paræe: nam Scripturam probas per privatum spiritum, & rursus spiritum privatum per Scripturam: proinde ac si afferas, mater est proba, quia filius dicit; & filius est probus, quia mater dicit.*

CCCLI Respondet ergo Becanus, circulum quidem fore, si quis Christianus apud Ethnicum, qui nec Ecclesiam neque Scripturam admittit, probare vellet, Scripturam esse

infallibilem, quia Ecclesia dicit; & Ecclesiam esse infallibilem, quia Scriptura dicit; nam utrumque illi æquè ignotum, æquè incertum est: econtrario vero, non fore circulum, si unum per alterum apud eum probes, qui alterum admittit, alterum negat. V.g. Calvinus admittit Scripturam, negat Ecclesiæ infallibilitatem: recte illum convincam hoc modo: Scriptura, quam tu admittis, dicit, Ecclesiam esse infallibilem: ergo reverâ infallibilis est. Similiter, si quis idiota admittit judicium Ecclesiæ, & tamen nesciat in particulari, libros Machabæorum esse Canonicos; facile persuadebo illi sine circulo, si sic dicam: Ecclesia, cujus tu authoritatem agnoscis, asserit, libros Machabæorum esse Canonicos: ergo non debes de hac re amplius dubitare.

CCCLII Statimque ostendit, hunc modum probandi usitatum esse in Scripturis & Patribus. Nam quia Pharisæi admittebant Moysem, & negabant Christum; convincit eos Christus his verbis Joannis 5,36; *Si crederetis Moysi, crederetis & mihi; de me enim ille scripsit.* Contra vero, quia Manichæi admittebant Christum & Euangelium, negabant

bant autem Moysem & Prophetas; convincit illos Augustinus simili argumentandi modo, in libris contra Faustum Manichæum, & lib. 1 de moribus Ecclesiæ Catholicæ c. 1 & sequentibus. Hinc deducit, Catholicos non committere circulum, dum hæreticos, qui negant Ecclesiam, convincunt ex Scripturis, quas non negant. Recteque monet, Paræum hoc modo excusari non posse: nam spiritus privatus, qui ab ipso fingitur, à nemine admittitur; neminem ergo ex privato spiritu potest convincere: & subinde efficaciter & lepidè hunc hæreticum exagitat, ostendendo, ipsum incidere in circulum inextricabilem.

§. III.

Ostenditur, hujus Authoris discursum non satis difficultatem complanare.

CCCLIII. SEd quamquam hęc sufficiunt ad convincendum hæreticum, & ad persuadendum, posse nos contra hæreticos, admittentes Scripturas, ex illis arguere efficaciter contra ipsos; in præsenti materia non videtur ex sola Scriptura probari

posse, Catholicam Religionem Romanam esse veram Christi Ecclesiam. Nam ex Scriptura solum habetur, Ecclesiam Dei esse columnam & firmamentum veritatis, ac proinde non posse veram Christi Ecclesiam proponere aliquam falsitatem aut errorem, tamquam dogma aut articulum Fidei ab omnibus credendum; cæterum quod Ecclesia Catholica Romana, sit vera Christi Ecclesia, non videtur efficaciter posse ex illo Apostoli testimonio concludi. Respondebunt enim hæretici, verum quidem esse, quod Ecclesia Christi sit infallibilis; ac proinde hinc recte inferri, quod sint vera omnia illa, quæ vera Christi Ecclesia credenda proponit; cæterum hanc veram Christi Ecclesiam non esse Romanam, sed Ecclesiam reformatam Calvini, vel aliquam aliam. Quapropter, ad convincendum, solam Ecclesiam Catholicam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, seu illam de qua Christus dixit, portas inferni non prævalituras adversus ipsam; & de qua dixit Apostolus, esse columnam & firmamentum veritatis; oportet ad alia argumenta recurrere; nec ex solo Euangelio, non adjunctis aliis, facile erit evincere, solam Ecclesiam

Ca-

Catholicam Romanam esse veram Christi Ecclesiam.

CCCLIV Quapropter, quando hæreticus Calvinista, vel aliquis alius, admittens Euangelia & Epistolas Pauli, quærit à Catholico Romano; Cur credat, dari Purgatorium, & Sacramenta esse septem? & ipse respondet, se id credere, quia Deus hoc revelavit; & hæreticus instat, Unde sciat, hoc Deum revelasse? & ipse respondet, quia Ecclesia Catholica Romana, quæ est columna & firmamentum veritatis, id credendum proponit: videtur Catholicus principium petere, supponendo id, quod hæreticus negat, nimirum quod Ecclesia Catholica Romana sit columna & firmamentum veritatis; & ideo hæreticus statim clamabit, hoc gratis à respondente supponi, & neutiquam probari: unde iterum instabit; Unde scis, Ecclesiam Catholicam Romanam esse columnam & firmamentum veritatis? Si autem tunc Catholicus respondeat, se id non scire, sed credere, quia Apostolus dicit, Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis; iterum replicabit hæreticus; Unde sciat, Ecclesiam, de qua loquebatur Apostolus, esse Ecclesiam

Catholicam Romanam, quæ modo exiſtit. Certe hic ſatisfacere non poterit, niſi recurrat ad argumenta illa evidentia credibilitatis, quæ oſtendunt, Eccleſiam, quam Chriſtus ſupra Petrum fundavit, non eſſe aliam, quam Eccleſiam Catholicam Romanam: non ergo ſufficit ſolus recurſus ad Scripturam, teſtimonium perhibentem de infallibilitate Eccleſiæ; ut contra hæreticos convincamus, veros eſſe omnes articulos, quos Eccleſia Catholica Romana credendos proponit.

§. IV.

Statuuntur aliquæ propoſitiones, deſervientes ad explicandam reſolutionem Fidei: quarum prima eſt, Evidens eſſe, dari aliquam veram Religionem in mundo, & inveniri facile poſſe ab omni homine ritè illam quærente.

CCCLV Hanc Fidei reſolutionem nullus; quem ſciam, aptius & ſolidius explicavit, quam P. Michaël de Elizalde, in præclaro illo opere de forma veræ Religionis quærendæ & inveniendæ; cujus præcipuus ſcopus eſt, probare, cum veræ Religionis profeſſio ſit neceſſaria ad ſalutem, &

Deus

Deus velit omnes homines salvos fieri; evidens esse, quod vera aliqua Religio existat in mundo, & hanc sine magno molimine inveniri posse, non solum à doctis & ingeniosis, sed etiam ab omnibus vera ratione utentibus, dummodò illam rite & debito modo quærant, Et cum late demonstrasset, Deum impressisse mentibus hominum prima quædam principia, quæ non sunt probanda, sed ultro admittenda, quæ lumine naturæ nota appellantur, quibus homines juvarentur ad scientias humanas adquirendas; hinc recte concludit, Deum optimum maximum omnibus hominibus hunc quasi naturalem instinctum & veluti primum principium impressisse, & naturali lumine illustrasse, *dari aliquam veram Religionem in mundo, & nefas esse sine Religione vivere*, ut hoc primo principio sollicitarentur & stimularentur, ad quærendam veram Religionem; quia ipso lumine naturæ, quo cognoscitur unum dumtaxat esse Deum, etiam cognoscitur, hunc Deum unam dumtaxat Religionem veram in mundo habere, in qua & per quam coli velit; cæteras vero huic oppositas esse falsas. Unde quæst. 5 illius operis pag. 69 n. 112, sic discurrit subti-

lis

lis iste & solidus Theologus: *Si disciplinis aliis præmisit Deus illarum principia, ex quibus homines possent illas invenire, vel excogitare; à fortiori ea, quæ Deus nobis concessit de vera Religione dictamina & principia, talia sint necesse est, quibus possint homines Deum & veram Religionem invenire si velint, cum in hunc dumtaxat finem ea concesserit.* Et statim subdit: *Quibus consideratis omnibus, asserendum indubitanter puto, ex toto rigore Philosophiæ, vel nullum verum esse invenibile, sed sensus & mentem, & naturam totam forte errare; vel præ omnibus ac potissimum esse invenibilem veram Religionem. Si enim Deus non est, neque naturam fecit, nihil tutum est, nihil invenibile: si Deus est, & naturam fecit, & hominibus prima documenta ingessit quibus proficerent; evidens est, in his maxime edoctum hominem, quæ magis Deum decent, quæ pluris ipsorum quoque hominum intersunt, & quæ maxima, quæ summa & capitalia sunt; in his autem omnium caput est vera Religio: ergo vel hæc inveniri potest, vel nihil inveniri potest. At multa inveniri possunt, & asseri, & probari, & agi, ut contra Academicos demonstratum est cum Augustino: ergo vera Religio inveniri potest.* Hinc n.115 in-

inquit, *veram Religionem in mundo esse, ita animis est impressum nostris, ex eo unde est; ut esse non posit, unde non est.* Quæ est definitio, quam de vero vel veri perceptione tradit Zeno Philosophus.

§. V.

Secunda propositio, Doctrinam veræ Religionis non posse humano discursu acquiri, sed divinitus esse traditam.

CCCLVI PRobat insuper solidissimè tota qu.6, doctrinam veræ Religionis, non humanæ rationis & inventionis esse, sed superiorem & divinam; non scholarum aut librorum contentionibus depromendam, sed delapsam è cælo; traditam à Deo; & credendam ab homine. Quam assertionem verissimam esse, omnes nationes & omnes orbis religiones & sectæ fatentur. Id enim imprimis agnoscunt omnes Christiani veri, id est Catholici Romani; omnes falsi, scilicet hæretici: id agnoscunt Judæi, id Mahumetani, quorum falsus propheta & verus impostor Mahumetus, ut gentes ad se traheret, finxit suam Legem sibi à Deo revelatam. Imo nec Gentiles hoc negabant: nulla enim,

nec

nec Gentium,eſt vel fuit tam humanitus inſtituta religio, quæ oracula & leges numinum non quæſierit, non audierit, & quæ in his potiſſimum non ſe ſe fundaverit. Nam & Græci ipſi,qui ſapientiam,id eſt,rationem & demonſtrationem maxime quærebant, oraculis abundarunt; & ſi quam eorum Philoſophi colebant ex animo religionem, non eam ad ſcholam unuſquiſque ſuam ejuſque ſententiam efformabat, ſed ad fabuloſam illam numinum doctrinam & normam: unde habebant,*ſcholas pugnantes*, *ſed templa communia*,ut de illis pulchre dixit Auguſtinus.

CCCLVII Veritas hujus aſſertionis fundatur in doctrina Angelici Doctotis & Scholaſticorum Principis D.Thomæ, qui 2,2 q.2 art.3 inquirit; *Vtrum, credere aliquid ſupra rationem naturalem ſit neceſſarium ad ſalutem?* Et reſpondet affirmative; & probat, tum authoritate Apoſtoli dicentis ad Hebræos 10, *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo*; tum ratione; *Quia cum natura hominis dependeat à ſuperiori natura,ad ejus perfectionem non ſufficit cognitio naturalis,ſed requiritur ſupernaturalis*,inquit ibi ad 1. Quod magis explicat in corpore: *Quia in omnibus naturis ordinatis*

in-

invenitur, quod ad perfectionem naturæ inferioris duo concurrunt, unum quidem, quod est secundum motum proprium; aliud autem, quod est secundum motum superioris naturæ: sicut aqua, secundum motum proprium, movetur ad centrum; secundum autem motum lunæ, movetur circa centrum, secundum fluxum & refluxum. Similiter etiam orbes Planetarum moventur motibus propriis ab Occidente in Orientem; motu autem primi orbis ab Oriente in Occidentem: sola autem natura rationalis creata habet immediatum ordinem ad Deum; quia cæteræ naturæ non attingunt ad aliquid universale, sed solum ad aliquid particulare, participantes divinam bonitatem, vel in essendo tantum, sicut inanimata; vel etiam in vivendo & cognoscendo singularia, sicut plantæ & animalia. Natura autem rationalis, in quantum cognoscit universalem boni & entis rationem, habet immediatum ordinem ad universale essendi principium. Perfectio ergo rationalis naturæ, non solum consistit in eo quod ei competit secundum suam naturam, sed in eo quod ei attribuitur ex quadam supernaturali participatione divinæ bonitatis. Unde & supra dictum est (nempe 1,2 q.3 art.8) *quod ultima beati-*

tudo hominis consistit in quadam supernaturali Dei visione, ad quam quidem visionem homo pertingere non potest, nisi per modum addiscentis à Deo doctore, secundum illud Ioan.6. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. *Hujus autem disciplinæ fit homo particeps; non statim, sed successive secundum statum suæ naturæ. Omnis autem homo addiscens, oportet quod credat, ad hoc quod ad perfectam scientiam perveniat; sicut etiam Philosophus dicit, quod oportet addiscentem credere. Unde ad hoc quod homo perveniat ad perfectam visionem beatitudinis, præequiritur quod credat Deo, tamquam discipulus magistro docenti.*

CCCLVIII Probaverat autem efficaciter sanctus Doctor, 1, 2 q.3, 8, beatitudinem hominis sitam esse in visione divinæ essentiæ; quia cum Deus sit omnium prima causa, ad cujus essentiam cognoscendam insitum naturaliter est homini effectum cognoscendi desiderium; non nisi in illius essentiæ visione potest ejus beatitudo consistere. Ad quod probandum duo præsupponit principia. Primum est, *quod homo non est perfecte beatus, quamdiu restat sibi aliquid desiderandum & quærendum.* Secundum est, *quod uniuscujusque*

po-

potentiæ perfectio attenditur secundum rationem sui objecti. Hinc subsumit: *At objectum intellectus est, quod quid est, id est, essentia rei, ut dicitur in 3 de Anima: unde in tantum procedit perfectio intellectus, in quantum cognoscit essentiam alicujus rei. Si ergo intellectus aliquis cognoscat essentiam alicujus effectus, per quam non potest cognosci essentia causæ, ut scilicet cognoscatur de causa, quid est; non dicitur intellectus attingere ad causam simpliciter, quamvis per effectum cognoscere posit de causa, an sit: & ideo remanet naturaliter homini desiderium, cum agnoscit effectum, & scit habere causam, ut etiam sciat de causa, quid est: & illud desiderium est admirationis, & causat inquisitionem, ut dicitur in 1 Metaph.cap.2: puta, si aliquis, cognoscens eclipsim Solis, considerat, quod ex aliqua causa procedit, de qua, nescit, quid sit; admiratur, & admirando inquirit: nec ista inquisitio quiescit, quousque perveniat ad cognoscendum essentiam causæ. Si igitur intellectus hominis, cognoscens essentiam alicujus effectus creati, non cognoscat de Deo, nisi an sit; nondum perfectio ejus attingit simpliciter ad causam primam, sed remanet ei adhuc naturale desiderium inquirendi causam: unde nondum est perfecte*

fecte beatus. Ad perfectam igitur beatitudinem requiritur; quod intellectus pertingat ad ipsam essentiam primæ causæ, & perfectionem habebit per unionem ad Deum, sicut ad objectum, in quo beatitudo hominis consistit. Hactenus S. Thomas.

CCCLIX Quare S. Thomas eo art. 3, ex eo, quod ultima hominis perfectio & beatitudo consistat in clara Dei visione, ad quam naturalis ratio ascendere non potest proprio motu; per legitimam consequentiam intulit; necessarium fuisse ad salutem, aliqua hominibus per disciplinam Fidei credenda proponi. Unde titulum illius articuli tertii explevit, probando, quod necessarium sit ad salutem, credere aliquid supra rationem naturalem. Doctrina ergo veræ Fidei per solum discursum humanum, sine magisterio Dei, per se ipsum, vel per Angelos, vel per alios homines docentis homines, haberi non potest.

CCCLX Idque à fortiori patet ex iis, quę sanctus Doctor tradit art. 4, in quo inquirit; *Utrum credere ea, quæ naturali ratione sciri possunt, sit necessarium?* Ubi probat, ut citius & firmius Dei notitiam homines assequerentur.

tur, necessarium fuisse homini, non solum suscipere per Fidem ea quæ supra rationem naturalem sunt, sed ea etiam quæ naturali ratione investigari possunt: *Dicendum est,* inquit, *quod necessarium est homini, accipere per modum Fidei, non solum ea quæ sunt supra rationem, sed etiam ea quæ per rationem cognosci possunt. Et hoc propter tria. Primo quidem, ut citius homo ad veritatis divinæ cognitionem perveniat: scientia enim, ad quam pertinet probare, Deum esse & alia hujusmodi de Deo, ultimo addiscenda proponitur (nimirum Metaphysica & Theologia) præsuppositis multis aliis scientiis; & sic non nisi post multum tempus vitæ suæ homo ad Dei cognitionem perveniret. Secundo, ut cognitio Dei sit communior: multi enim in studio scientiæ proficere non possunt, vel propter hebetudinem ingenii, vel propter alias occupationes, vel etiam propter torporem addiscendi; qui omnino à Dei cognitione fraudarentur, nisi proponerentur eis divina per modum Fidei. Tertio modo, propter certitudinem: ratio enim humana in rebus divinis est multum deficiens; cujus signum est, quia Philosophi, de rebus humanis naturali investigatione perscrutantes, in multis erraverunt,*

raverunt, & sibi ipsis contraria senserunt: ut ergo esset indubitata & certa cognitio apud homines de Deo, oportuit, quod divina eis per modum Fidei traderentur, quasi à Deo dicta qui mentiri non potest.

CCCLXI Idem sanctus Doctor 1.2. q. 91. art. 4. inquirit: *An fuerit necessarium, esse aliquam legem divinam?* Et respondet, quod *præter legem naturalem & legem humanam, necessarium fuit ad directionem humanæ vitæ, habere legem divinam:* idque probat quatuor rationibus, quarum secunda est hæc: *Quia propter incertitudinem humani judicii, præcipue de rebus contingentibus & particularibus, contingit, de actibus humanis diversorum esse diversa judicia, ex quibus etiam diversæ & contrariæ leges procedunt. Ut ergo homo absque omni dubitatione scire possit, quid sit agendum, & quid vitandum; necessarium fuit, ut in actibus propriis dirigeretur per legem divinitus datam, de qua constat quod non potest errare.*

CCCLXII Præterea efficaci ratione suadetur, doctrinam veræ Religionis non acquiri per discursum & scientiam, sed per Fidem hauriri debere à Deo docente. Nam, cum

cum Deus velit omnes homines salvos fieri, & ad salutem consequendam necessaria sit vera Religio, & Deus nulli hominum neget necessaria ad salutem; consequens est, quod omni homini rationis compoti dederit Deus potestatem inveniendi veram Religionem: ergo omni homini dedit potestatem acquirendi doctrinam veræ Religionis. At non omni dedit potestatem, adquirendi eam doctrinam, quæ per scholarum discussionem comparatur: ergo doctrina veræ Religionis non est doctrina per scholarum discussionem, seu per scholastica certamina, & humanum discursum comparata. Ergo doctrinam veræ Religionis à Deo docente debent homines accipere. Deus autem, ut doctrinam veræ Religionis, ad salutem necessariam, hominibus traderet; commercium cum illis habere debuit, & locutione quadam externa mentis suæ consilia illis manifestare. Ut enim sciret homo, quem à se cultum Creator deposceret; cum nequeat per se divinæ mentis arcana intueri; necessarium fuit, ut per signum aliquod sensibile à Deo loquente illum cultum addisceret: ut autem homines certificarentur, Deum esse qui per illa signa

ip-

ipsis loqueretur; debuit Deus locutioni suæ talia signa adjungere, quæ non sinerent prudenter dubitare, illum esse qui loquebatur. Hoc pacto locutus est Deus cum Moyse, & per ejus os cum filiis Israël: talibus enim prodigiis & cœlestibus signis locutionem illam ornavit, ut non potuerint homines prudenter dubitare, quin à Deo esset doctrina illa, quæ talibus notis illustrata erat. Hoc pacto locutus est per Prophetas, & novissime locutus est nobis per Filium suum unigenitum, Jesum Christum; qui tali vitæ sanctitate, talibusque operibus & miraculis se Filium Dei esse comprobavit, ut inexcusabiles sint, qui credere nolunt, doctrinam Christi esse doctrinam Dei. Doctrinam hanc Christus Ecclesiæ suæ commisit, quam supra Petrum fundavit, & per illam sensibiliter loquitur hominibus: & ut eos omnino securos redderet de veritate doctrinæ, quam hæc Ecclesia illis credendam proponit; talibus notis, insignibus, & signis eam illustravit, ut cæcus sit, qui non videat, Ecclesiam Catholicam esse os, per quod Deus sensibiliter hominibus loquitur, & eis manifestat quæ necessaria sunt, ut ad æternam Dei visionem perveniant.

CCCLXIII

CCCLXIII Præterea probatur, doctrinam veræ Religionis, non per studium humanum acquiri; sed à Deo per fidem accipi debere. Quia veram Religionem ejusque doctrinam omnes putant à se haberi, &, si non haberetur, quærendam, sive viri, sive fœminæ, sive nobiles, sive plebeji, sive domini, servi & ancillæ, sive docti, sive rustici sint. At non omnes putant, à se haberi scientias; vel quærendas, si non habentur. Ergo veræ Religionis doctrina non est scita nec habita per scientiam & discursum: ergo credita. At non credita hominibus: ergo credita Deo. Ergo via unica habendi doctrinam veræ Religionis, est via Fidei divinæ, seu Fidei per quam homo credit Deo loquenti. Per hanc viam homo rudis & illiteratus, & simplex vetula, plus veræ & solidæ sapientiæ exiguo tempore comparat, quam arrogans Philosophus Gentilis multorum annorum studio. Augustinum audiamus serm. 187 de tempore id egregiè explicantem: *Qui tibi* (inquit) *videris nihil scire, si scias hoc ipsum quod nescias, nonne plus cæteris videris scire? Gentilis homo videt lapidem, & Deum putat: Philosophi vident cælum, & putant Deum &c.*

Tu

Tu vero considera, quantam super istos habes scientiam.

CCCLXIV Ex ipsa etiam natura doctrinæ veræ Religionis, constat, eam non esse humanæ investigationis & inventionis, sed superiorem & divinitus traditam; siquidem doctrina veræ Religionis ea esse nequit, quæ circa necessaria & quasi essentialia Religionis maximè deficit & errat. At talis est omnis doctrina, solum fundata in ratione naturali & naturalis inventionis: ergo nulla doctrina, solum fundata in ratione naturali & naturalis inventionis, est doctrina veræ Religionis. Doctrina ergo veræ Religionis debet esse divinitus à Deo tradita. Minor probatur. Quia materia necessaria & quasi essentialis Religionis sunt Deus & divina; cum vera Religio ad Dei cultum essentialiter dirigatur. At doctrina, solum in ratione naturali fundata, seu naturalis investigationis & inventionis, maximè deficit & errat circa Deum. Ut enim nuper ajebat D. Thomas, *ratio humana in rebus divinis est multum deficiens:* est enim principii loco à principibus Gentilium philosophis & sapientibus Pythagora, Socrate, Platone, Trismegisto, &

aliis

aliis traditum, & à Christianis receptum, *mentem humanam se habere ad Deum & divina, sicut noctuam ad lumen solis.* Idque experientiâ ipsâ est manifestum, ex innumeris erroribus, in quos inciderunt Philosophi Gentiles, circa naturam Dei & finem propter quem homo conditus est: ut patet ex Tullio in libris de natura Deorum; qui postquam lib. 1 retulit multorum Philosophorum pugnantia placita, circa naturam & conditionem Deorum, sapienter subjunxit: *Quorum opiniones cum tam variæ sint, tamque inter se dißidentes, alterum profecto fieri potest, ut eorum nulla; alterum fieri non potest, ut plus unâ vera sit.*

CCCLXV Et sanè circa hominis beatitudinem, in qua scilicet consistat summum ejus bonum, maximæ olim Philosophorum extitêre concertationes. Lactantius lib. 3. Divinarum institutionum c. 7, decem sententias cum suis authoribus refert, & cap. 8 ostendit illos errâsse, & luculenter refutat. Marcus Varro, apud D. Augustinum, lib. 19 de Civit. c. 1, ostendit, sectas Philosophorum de summo bono ita posse permisceri, ut ex ea permixtione octoginta octo supra ducentas sen-

tentiæ ſeu ſectæ exiſtant. Totuſque mundus plenus erat erroribus, donec venit Chriſtus, qui tot tenebras diſpulit: ideo quippe Filius Dei, in mundum venit, ut nobis veram doctrinam traderet, & viam ad veram felicitatem oſtenderet, ſimulque gratia ſua nobis vires tribueret ad ambulandum per eam: *Non enim nos aliter diſcere poteramus quæ ſunt Dei, niſi magiſter noſter, Verbum exiſtens, homo factus fuiſſet*, ut inquit ſapienter D. Irenæus lib. 9 cap. 1.

§. VI.

Tertia propoſitio: Veram Religionem nec quæri debere, nec inveniri poſſe, per examen rerum & dogmatum, quæ tradit.

CCCLXVI Hanc propoſitionem breviter ſtabilivi 1 parte Manud. ad Converſionem Mahumetanorum l. 2 c. 1 §. 7. Eamdem ſolidiſſime probat P. Elizalde q. 8 & 9, redditque rationem. Quia nequit via eſſe apta & recta ad veram Religionem, per quam melius itur ad falſam quam ad veram, & in qua deterior futura ſit cauſa veræ Religionis quam falſæ alicujus. Talis autem eſt via per examen. Doctrina enim veræ Religionis,

ligionis,ut nuper ostendimus, natura sua est de rebus altissimis & divinis,& hoc ipso nobis difficilibus ac parum notis : est etiam de rebus æternis atque futuris,quarum nec experientiam,nec usum,nec speciem propriam habemus,nec simile. Unde vera Religio , ad examen nostrum vocata,difficilior erit atque obscurior,quam falsa aliqua.Si enim quis sagacissimus Philosophus fabricaret nuncReligionem quamdam,quæ unum Deum,mundi conditorem poneret,& tolleret à Judaismo Messiæ expectationem,& multa quæ puerilia apparent;& à Christianismo tolleret Trinitatem personarum , Incarnationem Verbi Dei,præsentiam Christi in Eucharistia,& illa omnia mysteria quæ omnino humanum discursum superant;& ea omnia relinqueret, quæ contra vitia & in favorem virtutis,circa præmium bonorum & pœnam malorum,ratio naturalis approbat ; & à Mahumetismo tolleret spurcitiam ,& barbariem, & errores omnes contra rationem naturalem,& contra mathematicam & historiam;& hic Philosophus in certamen veniret cum Christiano circa veritatem Religionis , & contenderet suam esse veram,Christianamvero falsam;&

utriuſque veritatem vellet explorare per examen articulorum, quæ unaquæque docet; & Chriſtianus hunc modum diſcutiendi & examinandi, quænam ſit vera Religio, incaute admitteret; evidens eſt, in hac diſputatione Religionem falſam prævalituram; quia aſſertor falſæ Religionis nihil poneret quod non probaret, & omnia ſibi objecta contra ſuos articulos clare diſſolveret; econtra vero Religionis Chriſtianæ & veræ profeſſor poneret articulos, qui ratione naturali probari non poſſunt; imo qui homini deſtituto Fidei lumine apparent omnino impoſſibiles, & quos nemo intelligere poterit, niſi prius eos crediderit, ob authoritatem Dei dicentis; juxta regulam illam, quam Deus ipſe nobis conſtituit per Iſaiam, c. 7. *Niſi credideritis, non intelligetis.* Tales ſunt articuli de unitate Eſſentiæ & trinitate Perſonarum, de incarnatione Verbi, de Divinitate hominis crucifixi, & de præſentia reali Chriſti in Euchariſtia. Et quamvis Chriſtianus poſſet objectiones contra hæc myſteria factas diſſolvere cum probabilitate; tamen non ita liquido & clare dilueret, ut replicari amplius non poſſet: unde in hoc certamine vinceret falſæ Religio-

nis

nis assertor. Evidens ergo est, hanc non esse rectam viam ad quærendam veram religionem. Rationem à priori jam dedimus 1 parte Manuductionis lib. 2 cap. 1 §. 7 nuper citato. Quia vera Religio continet articulos, qui intelligentiam nostram transcendunt; & qui, cum sint supra rationem, nequeunt per rationem probari; ibi etiam aliam reddidimus rationem. Quia, si ad quærendam & inveniendam veram Religionem, prius deberemus omnia ejus dogmata examinare; prius finiretur vita, quam susciperetur vera Religio.

CCCLXVII Doctrinam, in hac assertione datam, colligimus ex S. Augustino, epist. 49, quam scripsit ad Presbyterum quemdam nomine *Deogratias*, respondens ad quæstiones à Pagano quodam ipsi propositas, quarum solutionem ipse ab Augustino petierat. Petebat Paganus ille, ut sibi difficultates istę explanarentur, antequam Christianus fieret. Quæstiones erant sex: illas ad Augustinum misit Deogratias; & postquam omnibus satisfecit Augustinus, ad finem epistolæ sic loquitur: *Proposita exposuimus, ut potuimus; sed ille, qui proposuit, jam sit Christianus; ne forte, cum expectat ante librorum sanctorum finire*

quæstiones, prius finiat vitam istam, quam transeat à morte ad vitam. Ferri enim potest (id est permitti, & tolerari) *quod, antequam Christianis Sacramentis imbuatur, quærit de resurrectione mortuorum. Concedendum etiam fortaßis, quod de Christo quæsivit, cur tanto post venerit, vel si quæ sunt aliæ paucæ & magnæ quæstiones, quibus cætera inserviunt. Si autem, qualis est illa: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, vel qualis ista de Iona; & omnes tales, antequam sit Christianus, finire cogitat; perperam cogitat, vel conditionem humanam, vel ætatem jam suam. Sunt enim innumerabiles, quæ non sunt finiendæ ante Fidem, ne finiatur vita sine Fide: sed plane, retenta jam Fide, ad exercendam piam delectationem mentium fidelium, studiosißime requirendæ, & quod in eis eluxerit sine typho arrogantiæ communicandum; quod autem latuerit, sine salutis dispendio tolerandum.* His verbis claudit Augustinus epistolam illam: quibus nihil sapientius, & evidentius dici potuit. Permittit Augustinus, quod de paucis & magnis quibusdam quærat, qui Fidem Christi vult suscipere, & ea sibi exponi deposcat; non quidem eo genere examinis, ut inde dijudicanda veniat, & ac-

cipienda, vel refutanda vera Fides & Religio (nam ad hoc omnia essent examinanda) sed ita, ut is qui jam Fidem suscipere decrevit, minorem difficultatem experiatur in magnis & difficilibus mysteriis, ex quorum difficultate retardatur à suscipienda Fide. Monendus tamen est Catechumenus ille, ut considerationem avertat à mysteriis illis, quæ ipsi difficultatem præcipuam ingerunt; & illam applicet ad penetranda argumenta quæ evincunt, Deum esse authorem Religionis Christianæ, & mysteria illa revelasse, quæ intelligentiam ejus superant; & exponatur ei obligatio captivandi intellectum in obsequium Fidei, & firma Fide credendi omnia quæ Deus dixerit, ubi firmis rationibus constiterit Deum ea dixisse; quamvis homini, sibi relicto & suo discursu nitenti, appareant penitus impossibilia: constat enim evidenter, multa sæpe homini videri impossibilia, quæ re ipsa existunt & verissima sunt; cum tamen evidentissimum sit, Deum nec posse fallere, neque falli in iis quæ attestatur. Unde ratio evidentissima dictat, credendum esse Deo aliquid testificanti, quamvis nobis summe difficile, imo & impossibile videatur (ut ex-

posui l.2, i partis Manud. ad conv. Mahum. c.1 §.4 & 6) postquam nobis constiterit, id Deum dixisse: & hac in re præ oculis habendum est colloquium, quod ego habui cum Mahumetano ingenioso, qui Fidem Christi nolebat recipere, propter difficultatem, quam experiebatur in mysterio Trinitatis & Incarnationis: & observandus est modus, quem post explicationem mysteriorum ego tenui, ut illum obligarem ad captivandum intellectum, ad assentiendum his mysteriis, ob authoritatem Dei, qui illa mundo manifestavit per os Domini nostri Jesu Christi & Apostolorum: hoc colloquium exhibui parte 2. Manuduct. ad conv. Mahum. l.3 c.10 à pag.127 ad 130 editionis Dilinganæ, & à pag.252 ad 258 editionis Matritensis.

§. VII.

Propositio quarta: Veram Religionem quærendam & inveniendam esse, per examen fundamentorum & rationum, quæ evincant, Deum esse authorem illius Religionis.

CCCLXVIII ID exposui & probavi l.2.1. part. Manu. ad con. Mah.

cap. 1

cap. 1. §. 4. & 6, & constat veritas propositionis. Nam sicut est injuria infinitæ Dei majestatis & authoritatis, nolle assentiri mysteriis quæ sufficienter proposita sunt, ut ab ipso revelata (quia ubi per argumenta graviora, & facientia moralem certitudinem, nobis constat, Deum revelasse mysterium aliquod; ratio evidens dictat, mysterium illud credendum esse cum summa adhæsione, ob authoritatem Dei dicentis, ut ostendimus in illo libro citato cap. 6. §. 1) ita est gravis injuria infinitæ authoritatis Dei, accipere doctrinam alicujus Religionis, tamquam à Deo datam, quin præcedat sufficiens fundamentum ad firmiter judicandum, Deum esse authorem talis Religionis: nam *qui cito credit, levis est corde*, Ecclesiast. 16. ut exposui lib. 1. cap. 1. Fundamentum autem hoc debet esse tale, ut reddat evidenter credibilem illam doctrinam, id est, quod reddat audientem omnino securum de eo quod Deus sit author illius doctrinæ, quin de hoc possit prudenter dubitari: nam quamdiu potest prudenter dubitari, an Deus sit locutus, nemo potest prudenter imperare assensum Fidei divinæ, quo scilicet veritati mysterii revelatũ

assentiatur super omnia, id est firmius & immobilius, quam assentiri solet conclusioni evidenti. Paris enim est periculi, accipere, tamquam à Deo revelata ea quæ seductor aliquis proponit, tamquam à Deo dicta; & nolle accipere, tamquam à Deo dicta ea, quæ verus Dei Propheta ipsius nomine dicit, postquam sufficienter probavit, se esse Dei Prophetam & Dei nomine loqui; ut probarunt Moyses, Elias, & alii Prophetæ Legis veteris; & in novo Testamento probarunt Apostoli, & alii viri sancti.

CCCLXIX Unde Mahumetani, qui doctrinam à Mahumeto prædicatam, tamquam doctrinam à Deo datam, receperunt; quin in hoc seductore viderent signa ulla, quæ ostenderent, illum esse Dei Prophetam, omnino sunt inexcusabiles: sibi enim persuadent, Mahumetum fuisse Dei Prophetam, cum tamen adsint manifesta argumenta, persuadentia fuisse hominem ambitiosum & carnalem, qui se Prophetam finxit, ut regna occuparet, & imperium posteris suis relinqueret. Sunt etiam inexcusabiles sectarii, qui Lutherum ut novum Germaniæ Prophetam susceperunt, & sibi persuaserunt,

Mo-

Monachum apostatam, carnalem, ambitiosum, nullis præeminentem virtutibus, nullis ornatum miraculis, sed magnis vitiis onustum, à Deo electum fuisse ad reformandam Ecclesiam. Et similia dici debent de his qui Calvino adhæserunt.

CCCLXX Fundamenta autem illa, quæ persuadere debent Deum esse authorem Religionis, ut eam homines, tamquam à Deo datam, tuto & laudabiliter suscipiant; debent esse talia, quæ non relinquant locum prudenter dubitandi, ne data fuerit à Deo: ac proinde debent esse talia, ut evidentiam moralem gignant de eo, quod Deus illius Religionis mysteria revelaverit. Debent enim reddere evidenter credibilia mysteria talis Religionis, inducendo evidentem obligationem suscipiendi illam Religionem, ut à Deo datam; & credendi ejus mysteria, tamquam à Deo revelata; ut probavi & explicavi par. 1. Manual. ad Conv. Mahum. lib. 1. cap. 12. & 13. lib. 2. cap. 2.

§. VIII.

§. VIII.

Propositio quinta: Manifestum esse debere, & ex rebus in mundo moraliter evidentibus, quænam ex omnibus mundi Religionibus & sectis sit vera & à Deo data Religio.

CCCLXXI. VEritas hujus propositionis constat ex his, quæ in toto libro adduximus ad approbandum, Religionem Christianam, non solum esse evidenter credibilem, sed evidenter veram evidentiâ in attestante; quatenus evidenter probatur, Deum esse authorem illius: & robustissimè ostenditur à P. Michaële Elizalde, in toto suo opere de forma veræ Religionis quærendæ & inveniendæ, præsertim q. 19. Scopus enim illius præclari operis est, hoc probare, & efficaciter persuadere: *Esse in mundo manifestissimum, esse scitu & exploratu brevissimum, facillimum, saltem permultis, quamnam inter omnes Religiones doctrinam Deus tradiderit proposueritque credendam, & in quo errare ritè quærentes nequeant.* Ad quod proinde, opus non sit metaphysicâ, non theologiâ, non demonstrationibus immortalitatis animæ;

mæ; cum vel hoc absurdissimum futurum esset, si omnes, tam viros quam fœminas, imo & litteratos omnes juberemus esse metaphysicos vel theologos. Quid enim stultius? Omnes enim tenentur veram Religionem quærere, & ita quærere ut inveniant, & inventam suscipere; non tenentur autem omnes esse metaphysici vel theologi. Ad internoscendum ergo, quænam sit vera Religio & à Deo data, non opus est metaphysicâ, neque theologiâ. Vera namque Religio & vera Ecclesia, est arx munitissima, in quam intrare debent, quicumque voluerint salutem suam in tuto ponere: est domus Dei, in qua habitare debent, qui heredes regni cælorum futuri sunt; & simul arx & castellum munitissimum, in quo se defendere possunt ab hostium impugnatione. De Ecclesia loquitur Salomon Prov. 9 dicens: *Sapientia ædificavit sibi domum; excidit columnas septem; misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem,* Ubi S. Gregorius Magnus apud Salazar, per Ancillas Sapientiæ, Apostolos intelligit, qui fuerunt ministri Sapientiæ incarnatæ seu Christi; ab eo in mundum missi, ut Gentes vocarent in hanc arcem, id est, ut illis ingres-

sum

ſum in Eccleſiam Chriſti perſuaderent. Ubi nota, Eccleſiam,& eſſe domum,& ſimul arcem: domum, ad habitandum; & arcem, ad ſe defendendum à dæmonum impugnationibus.

CCCLXXII Eſt Eccleſia Dei civitas ſupra montem poſita, ut ab omnibus videri poſſit, qui oculos in illam intendere velint. Ut enim inquit ſapientiſſimus theologus,& hæreticorum acerrimus impugnator Gregorius de Valentia, tom.3 diſp.1 q.1 punct.7 col.156 in ſexta Eccleſiæ proprietate: *Dicitur ab orthodoxis Doctoribus, ſecundum certiſſima & clariſſima ſanctarum Scripturarum teſtimonia, Eccleſia viſibilis; id eſt, ſic in luce hominum & conſpectu poſitâ, ut quovis ſæculo evidenter internoſci, & quaſi digito monſtrari queat Congregatio illa, quam eſſe Eccleſiam veram determinatè credere poſſis ac debeas:* Et hanc Eccleſiæ prærogativam prædixit David Pſal.186 dicens: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum*, id eſt, ut ibi explicat Auguſtinus, *in manifeſtatione poſuit Eccleſiam ſuam, non in occulto*; & epiſt.166 ad Donatiſtas: *Ipſa eſt Eccleſia in ſole poſita, id eſt, in manifeſtatione, omnibus nota uſque ad terminos terræ:* & in

libro

libro de unitate Eccleſiæ cap.16. *Non eſt*, inquit, *operta Eccleſia, quia non eſt ſub modio, ſed ſuper candelabrum, & de illa dictum eſt: Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. Sed Donatiſtis velut operta eſt, qui audiunt tam lucida & manifeſta teſtimonia, quæ illam in toto orbe demonſtrant, ut malint clauſis oculis offendere in montem, quam in eum aſcendere*: & epiſt.107. *Facile tibi eſt, attende, videre Civitatem ſupra montem poſitam*. Unde Origines homil.30 in Matth. merito dixit: *Eccleſia plena eſt fulgore, ab Oriente in Occidentem*. Ergo evidenter cernitur, Religionem Chriſtianam eſſe à Deo.

CCCLXXIII Et quidem ad hominem contra Authores Catholicos, qui evidentiam veritatis noſtræ Religionis negant; cum tamen conſtanter doceant, Religionem Chriſtianam ita eſſe evidenter credibilem, ut Religiones omnes ſibi oppoſitas faciat incredibiles; hoc validum & invictum formatur argumentum. Nam ſi Religio noſtra reliquas facit incredibiles, ergo reliquas facit improbabiles: omnia enim probabilia ſunt prudenter & abſque vitio credibilia. Ergo Religio Chriſtiana non ſolum eſt evidenter probabilis,

lis, aut evidenter probabilior reliquis ſectis; ſed certa. Sola enim major probabilitas unius doctrinæ, non facit ut oppoſita ſit abſolute improbabilis, ſeu talis cui nullus poſſit prudenter aſſentiri. Si autem Religio Chriſtiana ex ſuis fundamentis & rationibus eſt certa: ergo eſt ſimiliter evidens evidentiâ extrinſecâ & in atteſtante. Omnis enim certitudo, per rationem ac probationē comparata, eſt in eodē gradu evidentię, quo illa: imo evidentia rationum eſt cauſa certitudinis; nam extra Fidem divinam, quæ eſt ſumme certa, quamvis ſit obſcura, omnis certitudo alicujus veritatis fundatur in ipſa evidentia talis veritatis: ergo implicat Religionem Chriſtianam eſſe ita evidenter credibilem, ut omnem ſectam ſibi oppoſitam reddat incredibilem, quin ſit evidenter vera, evidentiâ in atteſtante.

CCCLXXIV Prætereà argumentor. Nam cum Deus velit, omnes homines ſalvos fieri; vult, ut omnes quærant veram Religionem, donec illam inveniant; & vult, ut inventam amplectantur; & ſi jam in illa ſunt, vult, ut in illa uſque in finém perſeverent: nam ſine profeſſione veræ Religionis nemo po-

potest salvus fieri, quia *sine Fide*, teste Apostolo ad Hebræos 10, *impossibile est placere Deo*: vera autem Fides non datur, ubi non datur vera Religio. Nec satis est ad salutem, quod quis amplectatur Religionem, quæ sibi videatur probabilior, aut verisimilior, vel etiam certa si re ipsa sit falsa; sic enim quilibet salvaretur in sua Religione, quia cuilibet sua videtur melior & verisimilior aliis, imo certa. Sic Mahumetani, & Hebræi, imo & hæretici obstinati verissimam arbitrantur suam Religionem; & arbitrantur Christianos Catholicos in errore versari. At certum est apud omnes Catholicos, neminem extra veram Religionem posse salvari, ut constat ex Symbolo Athanasii: *Hæc est*, inquit, *Fides Catholica, quam nisi quisque integram inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit.* Ergo Deus obligat omnes adultos ad quærendam & inveniendam veram Religionem, illamque amplectendam: ergo omnes possunt dignoscere quænam sit vera Religio. Patet consequentia. Quia si non possent discernere inter veram & falsam Religionem, & dignoscere quænam sit vera, quænam falsa; impossibilia Deus juberet, dum

jubet

jubet veram Religionem amplecti. At Deus impossibilia non jubet, ut definitum est à Tridentino: ergo omnes possunt discernere, quænam inter omnes sit vera Religio. Non possent autem hoc præstare, nisi vera Religio esset talibus veritatis indiciis vestita, ut, quicumque ea indicia inspiciat & contempletur, evidenter deprehendere possit, Religionem, talibus indiciis vestitam, seu talibus notis insignitam, esse Religionem à Deo traditam, & consequenter veram. Ergo argumenta evidentia credibilitatis, quibus Deus Religionem Christianam insignivit, connexa essentialiter sunt cum ipsius veritate; & quicumque ea penetrat, evidenter cognoscit, Religionem Christianam esse veram. Probatur consequentia. Nam si illa credibilitatis argumenta solum redderent Religionem Christianam evidenter probabiliorem & verisimiliorem reliquis omnibus sectis, neque ex se essentialiter essent connexa cum veritate, sed possent conjungi cum falsitate; Deus non obligaret ad quærendam, inveniendam, & amplectendam Religionem veram; sed solum ad amplectendam Religionem probabiliorem & verisimiliorem, sive

sit

sit vera sive sit falsa: ergo si omnia credibilitatis argumenta, quibus Religio Christiana est insignita, possunt cadere in Religionem falsam, possunt à Deo omnes homines obligari, ut titulo ponendi in tuto suam salutem amplectantur Religionem, re ipsa falsam, in qua salus esse non potest: quo nihil absurdius & Deo indignius excogitari potest. Hoc enim esset, Deum homines decipere & seducere; dum ex una parte statueret, non dare salutem æternam, nisi professoribus Religionis veræ; & ex alia parte Religionem falsam vestiret talibus veritatis indiciis, ut omnes tenerentur illam amplecti: & ita homines fugiendo mortem, in mortem inciderent; seu potius quærendo vitam, inciderent in mortem sempiternam; idque Deo procurante seu incitante.

CCCLXXVI Id explicemus. Ponamus, Petrum fugere hostem insequentem, & non esse alium modum vitandi mortem & evadendi gladium hostis persequentis, nisi se recipiat in aliquam turrim vel arcem. Sint tres vel quatuor turres, ante ipsum è regione positæ, quarum una dumtaxat sit secura & medium aptum ad vitam tuendam; reliquæ vero sint

ſint omnino expoſitæ hoſtium furori, & quę certiſſime expugnandæ ſint ab hoſte inſequente Petrum. Sciat hoc Petrus, & evidenter cognoſcat; ſe non poſſe in qualibet ex illis turribus ſe tueri, ſed in una dumtaxat ex illis. Quid faciet in anguſtia Petrus? ad quam ex illis quatuor confugiet? Certum eſt, illum obligatum eſſe eligere illam, in qua majora ſecuritatis indicia conſpexerit. Unde ſi indicia illa ſint fallacia, & re ipſa turris illa non ſit munita, ſed expugnationi obvia; Petrus per illa indicia decipietur; & dum vitam vult tueri, ex illius tuendæ deſiderio incidet in præſentiſſimam mortem: unde qui vocaviſſet & incitâſſet Petrum ad ingreſſum illius turris, ei oſtendendo majora ſecuritatis indicia in illa turri quam in aliis, illum profectò decepiſſet, & cauſa foret ruinæ ipſius. Cum ergo homini evidens ſit, extra Religionem veram nemini patere aditum ad æternam ſalutem; & evidens quoque ipſi ſit, inter omnes Religiones mundi unam dumtaxat eſſe veram, & à Deo deſcendentem; reliquas vero illi oppoſitas eſſe falſas, & á diabolo ortas; evidens ipſi eſt, ſe obligatum eſſe, ad quærendam & amplectendam Religionem illam

lam

lam unicam, quæ vera eſt. Ergo, cum veritas Religionis cognoſcatur per indicia veritatis & argumenta credibilitatis; evidens ipſi eſt, ſe obligatum eſſe ad amplectendam illam Religionem, in qua poſt diligentem inquiſitionem viderit majora veritatis indicia, & urgentiora credibilitatis argumenta. Ergo impoſſibile eſt, ut Deus Religionem falſam veſtiat majoribus veritatis indiciis, & urgentioribus credibilitatis argumentis, quam Religionem veram: ſic enim homines deciperet, eos obligando per illa præeminentiora veritatis indicia ad amplectendam Religionem falſam. Ergo evidens eſt, inter omnes mundi Religiones illam dumtaxat eſſe veram, quæ majoribus à Deo ornata eſt veritatis indiciis, & credibilitatis urgentioribus argumentis. At evidens eſt, inter omnes mundi Religiones ſolam Religionem Chriſtianam Catholicam eſſe ornatam à Deo majoribus veritatis indiciis, & urgentioribus credibilitatis argumentis; cum ex confeſſione omnium Doctorum Catholicorum, non ſolum ſit evidenter credibilis, ſed evidenter credibilior omnibus aliis mundi Religionibus; & quidem cum tanto exceſſu, ut

apud

apud æquum rerum æstimatorem & sincerum veritatis amatorem reliquæ omnes comparativè ad illam, nec verisimiles, aut probabiles, neque prudenter credibiles maneant: ergo evidens est, inter omnes mundi Religiones solam Religionem Christianam Catholicam esse veram, ac proinde solam illam esse veracem seu veritatis magistram, & veræ Fidei depositariam atque custodem. Ergo Doctores Catholici, tamquam omnino indubitatum statuentes, Religionem Christianam à Deo ornatam esse evidentibus credibilitatis notis, & aliunde negantes ornatam esse evidentibus veritatis argumentis, virtualiter sibi contradictoria docent. Dicendum ergo est, Christianam Religionem Catholicam ornatam esse à Deo evidentibus veritatis argumentis, ac proinde quemcumque hominem, qui illa veritatis argumenta penetraverit, evidenter cognoscere, Christianam Religionem esse veram, id est, Deum habere authorem.

CCCLXXVII Confirmatur, & explicatur. Vera Religio est in mundo ab hominibus invenibilis: ergo est certo agnoscibilis, & discernibilis inter omnes; cum homines inveni-

re eam nequeant, nisi agnoscendo & discernendo. Antecedens constat ex dictis. Quia alioquin Deus impossibilia hominibus præciperet, dum eis præcipit, ut quærant veram Religionem, sine qua impossibile est salutem æternam obtinere. Præterea antecedens illud à nemine eorum negatur, qui aliquam Religionem tenent: nam cum unusquisque suam veram putet, necesse est ut putet, à se inventam esse veram Religionem, nempe suam. Vel ergo vera Religio æquari à falsa potest in fundamentis suæ veritatis, vel non potest? Si secundum: ergo excessus in fundamentis erit infallibile signum veritatis; ac proinde evidens erit, esse veram illam Religionem, quæ præ reliquis est credibilis, & majoribus illustrata est veritatis indiciis. Si autem vera Religio æquari à falsa potest in fundamentis veritatis, impossibile erit inter utramque discernere; cum utraque sit æque fundata, & æque credibilis; ac proinde impossibile erit, veram Religionem invenire, ita ut animus in ea quiescat; & sibi sine formidine persuadeat, se veram Religionem tenere.

CCCLXXVIII Ulterius. Vel excessus fundamentorũ est certo & evidenter agnoscibilis,

lis, & tunc obtinui: vel eſt tantum opinabilis, & tunc opinari quidem de Religione potero, invenire autem non potero. Denique vel evidentia credibilitatis eſt certa nota veritatis; & tunc intentum obtinui, videlicet, Religionem Chriſtianam eſſe evidenter veram, cum juxta omnes Doctores Catholicos ſit evidenter credibilis: vel evidentia credibilitatis non eſt certa nota veritatis, ſed fallibilis & indifferens, & ſolum putabilis; & tunc veram Religionem invenire non potero, nec certus eſſe, quod Deus ſit author Religionis Chriſtianæ, ejuſque myſteria revelaverit; ſed ſemper manebo dubius, & apud me dicere potero; Forſan nos fefellit Deus, dum per argumenta evidentia credibilitatis nos induxit ad amplectendam Religionem Chriſtianam. Cum ergo hæc ſint evidenter abſurda, dicendum eſt, manifeſtum eſſe, & de rebus moraliter evidentibus, quænam inter omnes ſit vera & à Deo data Religio, quæ erat propoſitio quinta, cujus veritatem probandam ſuſcepimus.

§. IX.

§. IX.

Explicatur ex jamdictis, Fidei nostræ resolutio, facienda apud homines infideles, qui Euangelio non credunt.

CCCLXXIX Ex dictis facile est, legitime Fidei nostræ resolutionem explicare. Si ergo Philosophus Gentilis vel Mahumetanus à Christiano quærat: Cur credis, Deum esse unum & trinum? Cur credis, Deum factum esse hominem? Cur credis, Jesum Nazarenum, à Judæis crucifixum, esse verum Deum? Respondebit: Quia Deus, summe sapiens ac verax, qui nec fallere, nec falli potest, has veritates mundo revelavit. Si autem ulterius quærat: Cur credis, Deum has veritates mundo revelasse? Respondeat, negando suppositum, & dicat; se non credere, seu Fide solum obscura cognoscere, Deum has veritates revelasse; sed se hoc scire, seu per evidentia argumenta cognoscere. Si autem ulterius quærat: Unde scis, Deum has veritates mundo revelasse? Respondeat: Quia evidens est, Deum aliquam Religionem veram in mundo habere, in qua & per quam homi-

nes salvari possint: & evidens est, hanc non posse esse aliam, quam Religionem Christianam Catholicam Romanam; quia sola hæc est à Deo illustrata evidentibus veritatis notis, & manifestissimis credibilitatis argumentis; & evidens est, Deum non potuisse Religionem falsam tot ac tantis veritatis signis & credibilitatis argumentis exornare. Et hic exponat credibilitatis argumenta, quæ toto hoc Tractatu sunt adducta, & breviter proposita ad finem libri primi conv. Mahum.

CCCLXXX Vel respondeat: Certus sum, Deum revelasse mysterium Trinitatis, & Incarnationis, & Divinitatis Christi; quia evidens mihi est evidentia facti, Christum Dominum has veritates docuisse, & per Apostolos mundo persuasisse: Christus autem evidenter probavit suam divinitatem, ut constat ex iis quæ dixi toto l. 1 Manud. ad conv. Mahumetanorum, in quo sensibilibus argumentis manifeste probavi divinitatem Christi, & ostendi Religionem Christianam esse evidenter credibilem: unde quæcumque Christus revelavit mundo, Deus revelavit. Rursus, quod Christus sit Deus, manifestis probatur argumentis; quia evidens est evi-

dentia

dentia facti, Christum Dominum palam dixisse Judæis, se esse Filium Dei naturalem verumque Deum, & ob hanc causam à Judæis crucifixum esse: & evidens mihi est, evidentia facti & per historias fide dignas, quibus innumeri viri sapientissimi & sanctissimi fidem certissimam adhibuerunt, & per effectus manifestos, qui rem ita se habuisse manifeste comprobant; Christum Jesum, in confirmationem illius doctrinæ de sua Divinitate, evidentia miracula patrasse, mortuos suscitando, cæcos illuminando, paralyticos sanando, & alia opera miranda supra omnes naturæ vires operando; & Deum, illum tertia die à mortuis suscitasse, & ipsum redivivum Apostolis aliisque personis apparuisse, & post quadraginta dies coram magna multitudine virorum ac mulierum è monte Oliveti ad cælos ascendisse; & Apostolos per totum orbem dispersos Christi divinitatem mundo persuasisse; & resurrectionem atque ejus in cælos ascensionem, ut oculares testes, testificatos fuisse; & in hujus fidei defensionem ipsos & innumerabiles Martyres, omnis ætatis & sexus, alacriter & constanter sanguinem fudisse; & sapientissimos ac doctis-

ſimos Doctores omni ſeculo hanc doctrinam conſtanter defendiſſe, & pro ea defendenda innumeros labores alacriter ſuſtinuiſſe. Evidens quoque mihi eſt evidentia facti, & per hiſtorias, quæ adhuc in genere narrationis humanæ ſummam authoritatem habent; hanc Fidem profeſſos fuiſſe viros ac feminas ſanctiſſimas, quos Deus manifeſtis illuſtravit miraculis; & manifeſtum eſt, nec fidem falſam poſſe veram ſanctitatem generare; nec providentiæ Dei congruum eſſe, ut miraculis illuſtret falſæ Fidei profeſſores.

CCCLXXXI Vel denique reſpondeat: Certus ſum, Deum eſſe authorem Religionis Chriſtianæ, quia manifeſtum mihi eſt, hanc Fidem non aliter, quam virtute divina potuiſſe per totum mundum defendi, contra tot Imperatorum & Principum potentiam & tyrannidem. Quia cum Religio Chriſtiana proponat credenda myſteria difficillima, qualia ſunt divinitas hominis crucifixi, ejus realis præſentia ſub exigua panis particula, & identitas ejuſdem naturę cum perſonis diſtinctis; & cum præcepta atque conſilia, carni & ſanguini contraria contineat; & nihil de præſenti ſuis cultoribus promittat, ſed omnia

omnia in futurum reſervet; incredibile eſt, mundum, res humanitus tam incredibiles, tam firmiter credidiſſe, niſi ad hoc credendum evidentia miraculorum induceretur, vel potentia divina & ſingulari gratia moveretur. Unde merito S. Thomas, 1 contra gent. c.6 dicebat: *Hanc tam mirabilem mundi converſionem ad Fidem Chriſtianam, indicium certiſſimum eſſe præteritorum ſignorum, ut ea ulterius iterare neceſſe non ſit, cum in ſuo effectu appareant evidenter. Eſſet autem,* inquit, *omnibus ſignis mirabilius, ſi ad credendum tam ardua, & ad operandum tam difficilia, & ad ſperandum tam alta, mundus abſque mirabilibus ſignis inductus fuiſſet, à ſimplicibus & ignobilibus hominibus.* Et hic repetendum eſt acutiſſimum illud dilemma D. Auguſtini, à nobis propoſitum 1 parte Manud. nunc citatæ l. 1 c.3 n.85. Quia vel Apoſtoli, mundo prædicantes, hominem crucifixum eſſe Deum, & à mortuis reſurrexiſse, & vivum in cælos aſcendiſse, & totam illam doctrinam, quam ipſi prædicabant, docuiſse; hanc Fidem mundo perſuaſerunt mediis ſignis externis & miraculis, vel ſine externis miraculis. Si primum: ergo Fides hæc vera eſt; quia Deus ne-

quit miracula facere in confirmationem doctrinæ falſæ, & mirabilia operari, ut ſecta, ſuæ voluntati contraria & ſuis perfectionibus injurioſa, in mundo prævaleat. Si ſecundum? idem ſequitur: quia hoc idem eſt miraculum internum, omnibus miraculis externis multo majus, & evidenter probans, ſola Dei omnipotentis virtute fieri potuiſſe, ut res humanitus ita incredibiles, & carni & ſanguini ita contrarias, mundus tam firmiter & tam conſtanter crediderit.

§. X.

Quomodo Fidei Chriſtianæ reſolutio facienda ſit, ſine circulo & mutua prioritate, coram hæreticis, credentibus Euangelio & coram Catholicis.

CCCLXXXII SI hæreticus à me quærat: Cur credis, dari Purgatorium, & Chriſtum Dominum inſtituiſſe ſeptem Sacramenta? Reſpondebo: Quia Deus, ſummè ſapiens ac verax, hoc revelavit. Si iterum roget: Unde cognoſcis, id Deum revelâſſe? Reſpondebo: Quia Eccleſia Catholica Romana id ſemper tenuit

ac

ac credidit, atque omnibus credendum proponit. Si instet: Unde cognoscis Ecclesiam Romanam, hoc proponentem, non errorem, sed veritatem credendam proponere? Respondebo: Quia, teste Apostolo, *Ecclesia est columna & firmamentum veritatis*, id est columna firma & stabilis, quæ à veritate deflectere non potest; & sua firmitate ac stabilitate sustentat suos filios, ne à veritate aberrent, ut exponunt omnes Doctores Catholici; vel quia (ut fatetur etiam ipse Calvinus, apud Becanum in Compendio Manualis lib.1 cap.3 num.17) *veritatem præconio suo celebrat, quia puram & sinceram retinet, quia ad posteros transmittit*: *vel quia*, ut idem Calvinus dicit, *veritatem tuetur ac propagat, ut à posteris in omne ævum colatur.* Si autem rursus roget: Unde scis Ecclesiam illam, quam Apostolus appellat columnam & firmamentum veritatis, esse Ecclesiam Catholicam Romanam? Respondebo: Quia ex Euangelio manifestum est, Christum Dominum supra Petrum fundâsse Ecclesiam visibilem, in æternum permansuram, ut constat ex illis verbis: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam,*

& portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et de hac Ecclesia, supra Petrum fundata, locutum fuisse Apostolum Paulum, manifestum est. Evidens autem est, Ecclesiam visibilem, supra Petrum à Christo fundatam, non esse aliam, quam Ecclesiam Catholicam Romanam; quia illa hominum congregatio sola est Ecclesia Christi, quæ eadem est, & Una, & Sancta, & Catholica, & Apostolica, & rectissimè ordinata, & visibilis, hoc est in luce hominum perpetuò constituta: hæ enim Ecclesiæ proprietates manifestè constant ex symbolis, Apostolico, Nicæno, & Constantinopolitano, & ex Scripturis. Atqui sola illa hominum congregatio, quæ Romano Pontifici pro tempore existenti paret, ipsumque ut verum Christi in terris Vicarium & legitimum Petri successorem agnoscit, & nulla alia, est talis: ergo sola hæc congregatio, id est, sola Ecclesia Catholica Romana, est vera Christi Ecclesia. Ad hanc autem Minorem persuadendam, suppetunt Doctori Catholico evidentia argumenta, ut demonstrant P. Valentia tom. 3 disp. 1 q. 1 punct. 7 à §. 21, Bellarminus, de notis Ecclesiæ, & alii: & nos in toto hoc opusculo id ostendimus manife-

stis

stis argumentis. Evidens enim est, solam Ecclesiam Romanam posse per continuatam seriem Pastorum probare, se ab Apostolis fundatam esse: quia evidens est, evidentiâ facti, Alexandrum VIII, successisse Innocentio XI; Innocentium XI, Clementi X; Clementem X, Clementi IX; Clementem IX, Alexandro VII; Alexandrum VII, Innocentio X; Innocentium X, Urbano VIII; & sic ascendendo perveniemus ad D. Petrum, à quo usque ad Alexandrum VIII, utrumque includendo, quadraginta quinque supra ducentos numerantur summi Pontifices, secundum communiorem calculum. Et manifestum est, in sola Ecclesia Catholica Romana reperiri notas, signa, & argumenta, quæ probent, ipsam esse veram Christi Ecclesiam.

§. XI.

Alius modus id ipsum explicandi.

CCCLXXXIII Alio insuper modo, sine circulo & mutua prioritate, possumus resolvere Fidem Catholicam coram hæretico; qui credens in

Christum, negaret integritatem, & incorruptionem novi Testamenti; seu qui diceret, novum Testamentum, quod in Ecclesia modo servatur, non esse omnino incorruptum, & quale ab Apostolis scriptum fuit. Interroganti ergo; Cur credis Purgatorium, & septem Sacramenta? respondebo: Quia Deus hoc revelavit. Et sciscitanti; Unde cognoscis, hoc Deum revelâsse? respondebo: Quia Ecclesia hoc credendum proponit. Et iterùm roganti: Unde cognoscis, Ecclesiam in hoc proponendo non errare? respondebo: Quia Ecclesia est infallibilis, ob assistentiam Spiritûs sancti, ei à Christo promissam. Et rursus instanti: Unde cognoscis, Ecclesiam hoc privilegium habere, & ei fuisse promissam à Christo assistentiam Spiritûs sancti, ne erret in iis quæ credenda proponit? Respondebo: Quia id Euangelium & Scriptura apertè testatur: nam Christus Matth. 16 apertè promisit, portas inferi non prævalituras adversus Ecclesiam, quam supra Petrum fundavit; prævaluissent autem, si Ecclesiam promovissent ad proponendum, tamquam articulum Fidei, aliquod dogma falsum: & Matth. 28 Apostolis & eorum suc-

ces-

cessoribus, Ecclesiam Christi principaliter componentibus, dixit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*: non esset autem in Ecclesia Spiritus Christi, qui est spiritus veritatis, si Ecclesia errare posset in iis quæ credenda proponit. Petro etiam, & in illo ejus successoribus, dixit Christus: *Rogavi pro te, Petre, ne deficiat Fides tua*: obtinuitque proinde Christus pro sua reverentia, ne à Sede Petri deficiat unquam vera Fides; ut ita Romanus Pontifex, tamquam Petri successor, possit Fratres suos, id est, Episcopos & fideles, in Fide vera confirmare, eis ostendendo quid credere debeant. Ex iis & aliis Scripturæ testimoniis cognovi, Ecclesiam esse infallibilem in iis, quæ credenda proponit.

CCCLXXXIV Si autem amplius inquirat: Unde cognoscis, Scripturam hoc testificantem, esse scripturam Dei, ab eo scilicet dictatam; & libros unde sumuntur ejusmodi testimonia, esse Canonicos? respondebo: Quia Ecclesia Catholica, in Conciliis Generalibus congregata, catalogum librorum divinorum contexuit, & inter eos numerat Euángelia illa, in quibus continetur assisten-

tiæ

tia Spiritûs ſancti reſpectu Ecccleſiæ, ne tota errare poſſit in iis quæ credit. Hunc catalogum exhibuit Concilium Tridentinum Seſſione 4: Patres Tridentini hunc Catalogum acceperunt per traditionem ab Eugenio Papa in Concilio Florentino, ut videre eſt apud Bartholomæum Carranzam in Summa Conciliorum: rurſus Eugenius illum accepit à Gelaſio Papa in Concilio Romano, ut patet ex 2 tomo Conciliorum in Decretis Gelaſii circa finem: iterum Gelaſius ab Auguſt. lib. 2 de doctrina Chriſt. cap. 8: Auguſtinus autem à Concilio Carthaginenſi 3, quod alii quintum, alii ſextum vocant. Denique Patres hujus Concilii ab Innocentio I Epiſt. 3 ad Exuperium cap. 7: aſſumptus eſt autem Innocentius I ad ſummum Pontificatum anno 402. Unde ex illo tempore primitivæ Eccleſiæ ad nos uſque, per continuam ſucceſſionem, perſeverat idem ille Scripturæ Canon, quem Eccleſia Catholica Romana tenet & amplectitur. Ab hoc Canone multos libros hæretici hujus temporis expungunt, in quos optimè quadrat, quod de Manichæis ſcripſit Auguſtinus in libro de bono perſeverantiæ cap. 11. *Scripturas*, inquit:

inquit, *sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, imo sacrilegio, quod volunt, sumant; quod nolunt, rejiciant.*

§. XII.

Quomodo sine circulo authoritas Scripturæ probari poßit per authoritatem Ecclesiæ, & Ecclesiæ authoritas per authoritatem Scripturæ.

CCCLXXXV SI autem ulterius interroget: Unde nosti, Ecclesiam Catholicam, præscribentem Catalogum librorum divinorum, in eo designando non erraſſe? Hic non eſt recurrendum ad authoritatem invisibilem Spiritus sancti, quam habet Ecclesia Catholica, ne errare possit circa Fidem, quæ aſſiſtentia solum probatur ex Scripturis (sic enim circulum committeremus, probantes infallibilitatem Romanæ Ecclesiæ ex Scriptura, & rursus infallibilitatem Scripturæ ex infallibilitate Ecclesiæ: quem circulum supra, §. 3 hujus capitis, exprobrant Catholicis Calvinistæ apud Becanum in Compendio Manualis lib. 3. cap. 10) recurrendum itaque eſt ad authoritatem manifeſtam & visibilem Ecclesiæ, quæ in omnium oculos incurrit.

CCCLXXXVI Duplex namque est Ecclesiæ authoritas: altera omnino invisibilis in se, & prorsus occulta; nimirum authoritas proveniens ab infallibili assistentia Spiritus sancti, quæ assistentia nobis constat per revelationem contentam in Scriptura: altera est manifesta & visibilis; quia in mundo est manifestum & quasi palpabile, Religionem Christianam modis mirabilibus atque divinis fuisse prius fundatam; & per totum orbem diffusam; mox illustratam invictis sine numero martyribus; in ea per singula sæcula floruisse homines, admiranda sanctitate præditos, & manifestis miraculis claros; in ea semper illustrissimos Doctores, clarissima sanctitatis & doctrinæ luce perfusos, claruisse; ex illa prodiisse viros Apostolicos, qui zelo & charitate ardentes per singula sæcula barbaras nationes ad Christum traxerunt, & quotidie trahant; hanc Ecclesiam immobilem in sua Fide per tot sæcula permansisse contra tot Imperatorum potentiam, contra tot hæreticorum persecutiones. Hæc, & alia Ecclesiæ decora ingentem illi conciliant authoritatem, & faciunt clare manifestant, Ecclesiam tot notis il-

lustrem,

lustrem, tot prærogativis ornatam, tot Martyribus, tot Confessoribus, tot Virginibus, & tot Doctoribus decoratam, esse illam Ecclesiam visibilem, quam sibi Christus conjunxit, tamquam Sponsam perpetuam, ut explicat Apostolus ad Ephes. 5. v. 31, & prædictum est ab Osea cap. 2. v. 16. *Sponsabo te mihi in sempiternum*; esse illam, quam Christus supra Petrum fundavit, & de qua dixit; *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, id est, *vitia & peccata, & hæreticorum doctrinæ*, ut explicat Hieronymus ad illum locum: adversus quam *inferorum portæ, id est, hæreticorum ora, impetum quidem facient, sed non prævalebunt*, ut inquit Damascenus in oratione de transfiguratione Domini; denique esse illam, de qua Augustinus lib. 1. de Symbolo cap. 9. dicit; *Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans. Oppugnari potest, expugnari non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tamquam sarmenta inutilia de vite præcisa; ipsa vero manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Portæ inferi non vincent eam.*

CCCLXXXVII Ad hanc ergo authoritatem

tem visibilem Ecclesiæ recurrendum est in præsenti interrogatione. Itaque ad illam interrogationem: Unde nosti, Ecclesiam Catholicam, præscribentem Catalogum librorum sacrorum, in eo designando non errasse? respondebo: Quia Ecclesia Catholica Romana, tot prærogativis visibilibus, tot notis & insignibus fulget, ut ex illis manifeste cognoscatur, eam esse Ecclesiam illam, in qua habitat Spiritus Dei, id est, Spiritus veritatis; cui sua sensa manifestavit, & per quam vult sensibiliter hominibus loqui, eisque ostendere legitimam ad æternam felicitatem viam. Credibileque non est, Deum occultasse huic Ecclesiæ, quinam sint illi libri, quos ipse dictavit, & per quos voluit ad æternam salutem dirigi: cui enim committeret libros illos custodiendos, & fideliter usque in finem servandos, nisi Ecclesiæ illi, *quam suo sanguine acquisivit*, ut inquit Paulus Actor. 20. v. 28; quam sibi in æternum desponsavit, & quam tot dotibus & mirabilibus prærogativis decoravit? Ergo Ecclesia Catholica est fida custos sacrorum librorum. Ergo ad illam attinet, discernere, quinam sint libri divini & à Deo dictati, & illos filiis suis osten-

ostendere, ut ipsorum doctrina nutriantur ad vitam.

CCCLXXXVIII Confirmatur. Nam certum est, Filium Dei in terris visum esse, & cum hominibus conversatum fuisse, ut prædixerat Baruch. cap. 3. *Post hæc*, inquit, *in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Certum est, hominibus dedisse præcepta vitæ, & novam legem fundasse; & voluisse, ut Euangelium scriberetur, ut usque in finem esset forma sanctitatis. Ergo certum est, alicui hominum cœtui tradidisse hoc pretiosum depositum servandum: cui autem, nisi Ecclesiæ suæ? Quænam autem esse potest Ecclesia ejus, nisi illa, quæ signis mirabilibus fulget, nempe Catholica Romana? Ergo certum est, ad Ecclesiam spectare prærogativam, conservandi purum Euangelium, aliosque libros sacros sine mixtura errorum. Ergo ex authoritate visibili & manifesta Ecclesiæ abunde probatur, eam habere authoritatem infallibilem ad notificandum fidelibus, quinam sint libri Sacri & Canonici, qui tamquam divinitus inspirati legendi sunt.

CCCLXXXIX Ipsaque necessitas Fi- dei

dei nobis à Deo dandæ probat, Scripturas ſacras illi tamquam in depoſito traditas. Audiamus Auguſtinum, hanc neceſſitatem Fidei explicantem lib. 11. de Civit. Dei, cap. 2. & 3: *Quia ipſa mens*, inquit, *cui ratio & intelligentia naturaliter ineſt, vitiis quibuſdam tenebroſis & veteribus invalida eſt, non ſolum ad inhærendum fruendo, verum etiam ad perferendum incommutabile lumen; donec de die in diem renovata atque ſanata, fiat tantæ ſalutis capax. Fide primum fuerat imbuenda, atque purganda; in qua ut fidentius ambularet ad veritatem, ipſa veritas Dei Filius, homine aſſumpto, non tamen conſumpto, eandem conſtituit atque fundavit Fidem, ut ad Deum iter eſſet homini per hominem Deum: hic enim eſt Dei & hominum mediator, homo Chriſtus Ieſus. Hic prius per Prophetas, deinde per ſeipſum, poſtea per Apoſtolos, quantum ſatis eſſe judicavit, locutus, etiam Scripturam condidit, quæ Canonica nominatur, eminentiſſimæ authoritatis; cui Fidem adhibeamus de his rebus, quas ignorare non expedit, nec per nos ipſos noſſe idonei ſumus.* Hæc ille. Hanc autem Scripturam à ſe conditam, cui ſervandam traderet Deus, niſi illi Eccleſiæ, quam tot ſignis mirabilibus ornavit?

CCCLXC Sine circulo ergo cognoscimus, Ecclesiam habere authoritatem infallibilem,& assistentiam occultam Spiritus sancti,ne erret; quia Scriptura divina hoc testatur;& cognoscimus, Scripturam hoc testificantem esse divinam, quia Ecclesia visibilis, quæ prærogativis suis probat, se esse Ecclesiam Dei; declarat, tales & tales libros esse divinos.

CCCXCI Possemus etiam alia via vitare circulum,asserendo,nos scire, quod Ecclesia habeat authoritatem infallibilem, quia id Scriptura divina testatur:& interrogati; Unde scimus, Scripturam hoc dictantem esse divinam?respondebimus: Quia,nisi esset divina,tantam authoritatem non haberet omni sæculo apud omnes homines.Hanc rationem colligo ex Augustino l.6 confessionum c.5, dicente:*Cum essemus infirmi ad inveniendam liquida ratione veritatem,& ob hoc nobis opus esset authoritate sanctarum litterarum;jam credere cœperam, nullo modo Deum fuisse tributurum tam excellentem illi Scripturæ per omnes jam terras authoritatem,nisi & per ipsam tibi credi, & per ipsam te quæri voluisses.* Et idem Augustinus l.1 de motibus Ecclesiæ c.

29.

29, cum Manichæos ex quodam Euangelii loco convicisset, subjungit: *Quid hoc loco potest dicere impudentissima pertinacia? Non hoc Christum dixisse? At in Euangelio verba ista conscripta sunt. Falsum esse scriptum? Quid hoc sacrilegio magis impium reperiri potest? Quid ista voce impudentius? Quid audacius? Quid sceleratius? Simulacrorum cultores, qui Christi etiam nomen oderunt, numquam hoc adversus Scripturas illas ausi sunt dicere. Consequetur namque omnium litterarum summa perversio, & omnium, qui memoriæ mandati sunt, librorum abolitio; si, quod tanta populorum religione roboratum est, tanta hominum & temporum consensione firmatum, in hanc dubitationem ducitur, ut ne historia quidem vulgaris fidem possit gravitatemque obtinere.*

§. XIII.

Quomodo resolvenda sit Fides eorum, qui Christo & Apostolis prædicantibus crediderunt.

CCCXCII HÆc dicta sunt de resolutione fidei, prout nunc habetur à fidelibus: nam si sermo sit de actu fidei, quo audientes Christum, crediderunt, vera esse

esse mysteria quæ ipse prædicabat, videlicet, quod ipse esset verus DEUS & Messias in Lege promissus; ille resolvitur, tamquam in motivum credibilitatis, in miracula, quæ Christus patravit in confirmationem suæ doctrinæ: evidens enim est, vel esse doctrinam divinam, ac proinde veram, quæ confirmata est miraculis; vel saltem evidens est, posse ac debere credi ut divinam. Similiter si sermo sit de fide eorum, qui immediate audierunt Apostolos; illa revocanda est in miracula ab ipsis edita, vel in mirabilem prædicatorum sanctitatem & consonantiam cum ratione, quæ apparebat in doctrina ab ipsis prædicata, vel in aliud hujusmodi.

§. XIV.

Quomodò Fides nostra, qui miracula Christi, & Apostolorum non vidimus, posit in illa resolvi.

CCCXCIII Respectu autem nostri, qui miracula illa non vidimus, etiam à miraculis illis potest probari, revelatam fuisse à Deo doctrinam illam, quam Apostoli prædicarunt, v. g. Resurrectionem & Ascensionem Christi, dilemmate illo acutissimo

tissimo Augustini, l.22 de civit.c.5, sic arguentis: *Vel mundus credidit Resurrectionem & Ascensionem Christi per miracula Apostolorum & Prædicatorum Euangelii, vel sine ullis miraculis externis. Si primum? Ergo Deus confirmavit miraculis Resurrectionem & Ascensionem Christi; si vero Apostoli, ut eis crederetur, Resurrectionem & Ascensionem Christi prædicantibus, etiam ista miracula fecisse non creduntur; hoc vobis unum grande miraculum sufficit, quod eam orbis terrarum sine ullis miraculis credidit.* Quare, juxta Augustinum, nobis pro miraculo sufficit Fides ipsa Catholicæ Ecclesiæ: ex terminis enim videtur manifestum, fieri non potuisse sine miraculo, ut tanta hominum multitudo crederet certissime rem ex natura sua incredibilem, præsertim cum talis fides tantam morum mutationem & sanctitatem attulerit.

CCCXCIV Et quidem mihi mirabilior videtur mutatio illa, quam experimur per Fidem Catholicam, quam suscitatio mortuorum & illuminatio cæcorum; & facilius intellectu mihi apparet, hanc Fidem Ecclesiæ Romanæ introductam esse per miracula externa, quam sine ullis miraculis. *Hoc enim secundum,*

cundum, ut Augustinus animadvertit, *licet à Deo fieri posit, difficilius tamen est, & incredibilius, quam illud primum.* Unde idem Augustinus, l. 22 de civit. c. 8 ajebat: *Miracula necessaria fuisse, priusquam crederet mundus, ad hoc ut crederet; postquam vero mundus credidit, necessaria jam non esse miracula: nam qui adhuc prodigia, ut credat, expectat, magnum est ipse prodigium, qui mundo credente non credit.* Huc etiam facit ille S. Thomæ locus, ex 1 contra Gent. c. 6, quem supra adduximus, §. 11 circa finem. Ut enim ille ajebat, *Hæc tam mirabilis mundi conversio ad Fidem Christianam, indicium certißimum est præteritorum signorum, ut ea ulterius iterare necesse non sit, cum in suo effectu appareant evidenter.*

§. XV.

Resolutio Fidei, à nobis exposita, confirmatur ex Patribus.

CCCXCV Probatur nostra sententia celebri alia authoritate ejusdem Augustini, qui l. de utilitate credendi, c. 14 latè agit de credibilitate nostræ fidei, & docet; *Christum nihil prius, nec fortius, quam credi sibi voluisse: cum illi nondum essent idonei, cum qui-*

quibus ei res esset, ad divina percipienda secreta; docetque, Christum Dominum in eum scopum miracula fecisse, ut sibi loquenti & docenti crederetur. Et postea c. 16, paulo post initium, dicit, pertinuisse ad providentiam DEI, constituere aliquam authoritatem, qua velut gradu certo innitentes, attollamur in Deum, & possimus credere, sine temeritate & periculo errandi. Et paulo post addit; nos duobus modis moveri ad credendum, partim sequentium multitudine; id est, tum miraculis, quæ in confirmationem Fidei facta sunt, tum multitudine populorum illam profitentium. Quod etiam repetit & confirmat in libro contra epistolam fundamenti, c. 4 his verbis: *Multa sunt, quæ justissime me tenent in Ecclesiæ Catholicæ gremio; tenet consensio populorum & gentium: tenet authoritas, miraculis inchoata, spe nutrita, caritate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsa in Sede Petri Apostoli, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum.* Idem aperte testatur ibidem c. 5, inquiens: *Infirmata Catholicorum authoritate, jam nec Euangelio credere potero, quia per eos illi credideram.* Ergo affirmat Augustinus, se ab authoritate Ecclesiæ Catholicæ inductum fuisse

ad

ad credendum, Deum esse authorem doctrinæ contentæ in Euangeliis. Denique in libro jam citato de utilitate credendi, c.14 circa finem, docet, Christum miraculis obtinuisse, ut sibi prædicanti, se esse Deum atque Messiā in Lege promissum, crederetur: *Quid enim agunt tanta & tam multa miracula, ipso etiam dicente, illa fieri non ob aliud, nisi ut sibi crederetur?* Et postmodum: *Ergo Christus, afferens medicinam, quæ corruptissimos mores sanatura esset, miraculis conciliavit authoritatem, authoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem, vetustate roboravit religionem.* Ex quibus manifeste constat, D. Augustinum permotum fuisse miraculis, & aliis notis credibilitatis, ut crederet, Religionē Christianam habere Deum authorem; ac proinde ut ob authoritatem Dei revelantis crederet mysteria nostræ Religionis: ergo Fides nostra resolvenda est in illa signa & argumenta.

CCCXCVI Idque etiam aperte docuit Richardus à Sancto Victore, l.1. de Trinitate, ubi considerans evidentissima argumenta credibilitatis, quibus homines inducuntur ad credendum, Deum esse authorem illius, ac proinde ejus mysteria revelasse; exclamat,

dicens : *Domine, si error est quod credimus, à te decepti sumus.* Redditque rationem : *Quia mysteria nostræ Fidei tam multis, tam magnis, tam miris prodigiis divinitus sunt confirmata, ut genus videatur esse dementiæ, vel aliquantulum dubitare.* Ergo gravissimus iste Pater reducit assensum, quò credimus, Deum esse authorem Religionis Christianæ, ac proinde ejus mysteria revelasse, ad signa & motiva credibilitatis: ergo his, tamquam motivo intrinseco, innititur assensus revelationis.

CCCXCVII Præterea suadetur nostra conclusio authoritate D. Thomæ hic q. 2 art. 9 ad 3 dicentis : *Ille, qui credit, habet sufficiens inductivum ad credendum : inducitur enim authoritate divinæ doctrinæ miraculis confirmatæ; & quod plus est, interiori instinctu Dei invitantis. Unde non leviter credit, cum habeat sufficiens inductivum ad credendum.* Ubi aperte loquitur, non de motivis, quæ habemus ad volendum credere (nam priusquam credamus, non inducimur authoritate divinæ doctrinæ : neque enim tunc agnoscimus illam, tamquam authoritatem & doctrinam divinam; alioqui crederemus, antequam credamus) sed de motivis, quæ habemus ad ipsum

sum actum credendi, ut optime expendit Cardinalis Sfortia de Fide num.64.

CCCXCVIII Denique efficaciter suadetur ex verbis Christi Joan. 10, *Si mihi non vultis credere, operibus credite*; quibus significat, opera sua miraculosa suamque vitam esse motivum ad credendum, quod missus à Deo; & sua doctrina sit divina, ac proinde credenda ob authoritatem dicentis. Et ex verbis Christi Joannis 11. *Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos, ut credatis*; ex quibus constat, Christum voluisse nos credere divinam revelationem, propter testimonia & motiva, quæ suadent ejus existentiam. Idque fecerunt Samaritani Joan.4. *Multi crediderunt in eum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis, Quia dixit mihi omnia.* Ergo Samaritani ducti sunt ad credendum, Christum esse Messiam, quia ob testimonium mulieris crediderunt, ei aperuisse secreta cordis; & ob hoc miraculum crediderunt, illum esse Messiam.

IN-

INDEX OPERIS

IN quo evidenter demonstratur, inter Christianas Religiones solam Catholicam Romanam esse veram Christi Religionem atque Ecclesiam, ac in illa sola inveniri salutem.

 quemlibet

Con-

Aliud

Qualis

Ex

rum,

Omnia ad majorem DEI Gloriam.

